

USMERŇUJÚCI DOKUMENT

Ťažba neenergetických surovín a sústava Natura 2000

príroda

EURÓPSKA
KOMISIA

životné prostredie

Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede na vaše otázky o Európskej únii.

Bezplatné telefónne číslo (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Niektorí operátori mobilných sietí nepovoľujú prístup k číslam 00800 alebo tieto hovory fakturujú.

Viac doplňujúcich informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete.
Sú dostupné cez server Európa (<http://europa.eu>).

Katalogizačné údaje nájdete na konci tejto publikácie.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2011.

ISBN 978-92-79-19367-5

doi: 10.2779/42896

© Európska únia, 2011

Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora

Tento dokument vyjadruje stanovisko útvarov Komisie a nemá záväzný charakter.

Európska komisia, júl 2010

Šírenie povolené pod podmienkou uvedenia zdroja.

Fotografia: istockphoto

Tento dokument bol vypracovaný v spolupráci so spoločnosťami ATECMA S.L. a Ecosystems LTD [obe sú súčasťou skupiny N2K Európskeho zoskupenia hospodárskych záujmov (EZH)] na základe zmluvy s Európskou komisiou (zmluva č. 070307/2008/513837/SER/B2).

USMERNENIA EURÓPSKEJ KOMISIE PRE:
NOVÉ ČINNOSTI V OBLASTI ŤAŽBY
NEENERGETICKÝCH SUROVÍN
V SÚLADE S POŽIADAVKAMI
SÚSTAVY NATURA 2000

Júl 2010

Predslov

Výrobný priemysel a stavebníctvo v Európe sú v prevažnej miere závislé od ťažby neenergetických surovín, pokiaľ ide o základné suroviny. Hospodárske požiadavky sú jednoznačné: v tomto odvetví sa v roku 2007 dosiahol obrat asi 49 miliárd EUR a zamestnalo sa v ňom približne 287 000 ľudí. Tento význam ešte viac zdôrazňujú súvisiace odvetvia, ktoré sú závislé od stabilných dodávok surovín.

Budovať hospodárstvo zajtrajška znamená, že sa o naše životné prostredie musíme starať už dnes. Suroviny teda musíme ťažiť tak, aby sme v záujme zaistenia udržateľnosti chránili prírodné prostredie.

Sústava Natura 2000 je jadrom politiky EÚ v oblasti prírody a biodiverzity. Je to celoeurópska ekologická sústava takmer 26 000 lokalít v 27 krajinách EÚ, ktorá bola zriadená podľa smernice o biotopoch z roku 1992 a pokrýva takmer 18 % pevninskej plochy EÚ. Cieľom sústavy je zabezpečiť dlhodobé prežitie európskych najvzácnejších a najohrozennejších druhov, biotopov a ekosystémov, ktoré okrem svojich vnútorných hodnôt ponúkajú aj širokú škálu sociálnych a hospodárskych prínosov pre spoločnosť.

Tieto usmernenia ukazujú, ako možno uspokojiť potreby ťažobného priemyslu a súčasne zabrániť nepriaznivým vplyvom na voľne žijúce živočíchy, rastliny a prírodu. Rozoberajú sa v nich možnosti, ako minimalizovať potenciálne účinky ťažobných aktivít na prírodu a biodiverzitu alebo ako im úplne predísť. Zdôrazňujú význam strategického plánovania, primeraného odhadu nového vývoja a potrebu vhodných opatrení na zmiernenie dôsledkov ťažby. Usmernenia obsahujú mnohé príklady najlepších postupov a ukazujú, akým spôsobom môžu byť niektoré projekty ťažby v konečnom dôsledku prínosné pre biodiverzitu tým, že poskytujú vysoko kvalitné ekologické funkcie.

Sme presvedčení o tom, že tento usmerňujúci dokument do značnej miery prispeje k zaisteniu spoločného fungovania týchto kľúčových politík EÚ vzájomne prínosným spôsobom.

Janez Potočnik, európsky komisár
pre životné prostredie

Antonio Tajani, podpredseda Európskej komisie,
pre priemysel a podnikanie

OBSAH

ÚČEL TOHTO USMERŇUJÚCEHO DOKUMENTU	s. 7
1. ŤAŽBA NEENERGETICKÝCH SUROVÍN V EÚ	s. 10
1.1 Ťažba neenergetických surovín v EÚ: prehľad podľa jednotlivých pododvetví	s.10
1.2 Politický rámec EÚ pre ťažbu neenergetických surovín	s. 12
1.3 Činitele ovplyvňujúce ťažbu neenergetických surovín v Európe: dostupnosť pôdy	s.14
2. POLITICKÝ RÁMEC EÚ A PRÁVNE PREDPISY TÝKAJÚCE SA PRÍRODY A BIODIVERZITY	s.17
2.1 Úvod	s. 17
2.2 Závazok EÚ zastaviť stratu biodiverzity	s. 17
2.3 Smernica o biotopoch a smernica o vtákoch	s. 18
2.3.1 Celkové ciele smernice o vtákoch a smernice o biotopoch	s. 19
2.3.2 Ustanovenia o ochrane druhov	s. 19
2.3.3 Ustanovenia o ochrane biotopov: sústava Natura 2000	s. 21
2.3.4 Riadenie a ochrana lokalít Natura 2000	s. 22
2.3.5 Nové plány a projekty ovplyvňujúce lokality sústavy Natura 2000	s. 23
2.3.6 Zlepšenie ekologickej koherencie sústavy Natura 2000	s. 24
2.4 Smernica o SEA a smernica o EIA	s. 24
2.4.1 Smernica o SEA	s. 24
2.4.2 Smernica o EIA	s. 26
2.4.3 Súvislosť medzi strategickým environmentálnym hodnotením, posudzovaním vplyvov na životné prostredie a primeraným vyhodnotením	s. 25
2.5 Iné relevantné právne predpisy a politiky EÚ týkajúce sa životného prostredia	s. 29
3. POTENCIÁLNY VPLYV ŤAŽBY NEENERGETICKÝCH SUROVÍN NA PRÍRODNÉ PROSTREDIE	s. 30
3.1 Kladné a záporné vplyvy: potreba individuálneho prístupu k jednotlivým projektom	s. 30
3.2 Vymedzenie potenciálnych negatívnych účinkov	s. 32
3.3 Činitele ovplyvňujúce druh a mieru vplyvu	s. 32
3.4 Vplyv ťažby na biodiverzitu: možné vplyvy	s. 34
3.4.1 Strata a degradácia biotopov	s. 34
3.4.2 Rušenie a premiestňovanie druhov	s. 35
3.5 Účinky ťažby na biodiverzitu: potenciálne príčiny	s. 36
3.5.1 Odstraňovanie vegetácie z pôdy	s. 36
3.5.2 Narušenie vôd (pozmenenie hydrologických alebo hydrogeologických podmienok)	s. 36
3.5.3 Zmeny kvality vody	s. 37
3.5.4 Zmeny biotopov, ktoré môžu podporiť kolonizáciu biotopu invazívnymi druhmi	s.37
3.5.5 Hluk a vibrácie	s. 38
3.5.6 Rušenie spôsobené pohybom	s. 38
3.5.7 Prach	s. 38
3.5.8 Zosuvy pôdy a zosypania	s. 38
3.6 Kumulatívne účinky	s. 38
3.7 Rozlíšenie významných a menej významných vplyvov	s. 39
4. VÝZNAM STRATEGICKÉHO PLÁNOVANIA	s. 41
4.1 Územné plánovanie na strategickej úrovni	s. 41
4.2 Plány ťažby nerastných surovín	s. 42
4.3 Mapy nerastných surovín a mapy sústavy Natura 2000: určenie konfliktov na strategickej úrovni	s. 44
4.4 Realizácia podrobnejších prieskumov a hľadanie alternatív	s. 45
4.5 Zohľadnenie ťažby v plánoch riadenia lokalít sústavy Natura 2000	s. 47

5. ČLÁNOK 6 ODS. 3: VYKONÁVANIE PRIMERANÉHO ODHADU DOSAHOV PLÁNOV A PROJEKTOV ŤAŽBY NEENERGETICKÝCH SUROVÍN V SÚLADE SO SMERNICOU O BIOTOPOCH s. 49

5.1 Úvod	s. 49
5.2 Článok 6 smernice o biotopoch: prístup „krok za krokom“	s. 50
5.3 Kedy sa musí vypracovať primeraný odhad dosahov?	s. 53
5.3.1 Určenie pravdepodobnosti významného vplyvu	s. 55
5.3.2 Pohľad na potenciálne kumulatívne účinky	s. 56
5.3.3 Záznam o rozhodnutí zo skríningu	s. 56
5.4 Jednotlivé kroky	s. 57
5.5 Primeraný odhad dosahov projektov ťažby neenergetických surovín	s. 57
5.5.1 Rozsah a ťažisko odhadu	s. 69
5.5.2 Vyhodnotenie výsledkov – ukazovatele pre primeraný odhad dosahov	s. 61
5.5.3 Zisťovanie vhodných zmierňujúcich opatrení	s. 62
5.6 Primeraný odhad dosahov plánov	s. 64
5.7 Závery primeraného odhadu dosahov	s. 66

6. ČLÁNOK 6 ODS. 4: ALTERNATÍVNE RIEŠENIA, NEVYHNUTNÉ DÔVODY VYŠŠIEHO VEREJNÉHO ZÁUJMU A KOMPENZÁCIE s. 68

6.1 Úvod	s. 68
6.2 Neexistencia alternatívnych riešení	s. 70
6.3 Nevyhnutné dôvody vyššieho verejného záujmu	s. 70
6.4 Prijatie všetkých nevyhnutných kompenzačných opatrení	s. 71

7. NIEKTORÉ POSTUPY ŤAŽBY NEENERGETICKÝCH SUROVÍN A ICH VZŤAH K USTANOVENIAM ČLÁNKU 6 ODS. 3 A ČLÁNKU 6 ODS. 4 s. 74

7.1 Rekultivácia	s. 74
7.1.1 Zohľadnenie rekultivácie bane alebo lomu v kontexte článku 6 smernice o biotopoch	s. 74
7.1.2 Účinnosť rekultivácie	s. 77
7.1.3 Dodatočný prínos pre biodiverzitu	s. 78
7.2 Vyrovnanie straty biodiverzity	s. 79

8. ŤAŽOBNÁ ČINNOSŤ A SÚSTAVA NATURA 2000 V MORSKÝCH OBLASTIACH s. 81

8.1 Námorné priestorové plánovanie	s. 83
8.2 Vplyv ťažby na prirodzené morské lokality	s. 85
8.3 Primeraný odhad dosahov	s. 87
8.4 Zmiernenie	s. 90

9. INÉ OTÁZKY s. 92

9.1 Sledovanie v rámci ustanovení článku 6 ods. 3 a článku 6 ods. 4	s. 92
9.2 Spolupráca medzi príslušnými orgánmi a zainteresovanými stranami	s. 93
9.3 Niektoré ďalšie výskumné potreby	s. 94

SLOVNÍK s. 95

ODKAZY s. 98

PRÍLOHY

Príloha 1: Ďalšie súvisiace environmentálne predpisy a politiky	s. 103
Príloha 2: Vybraté prípadové štúdie a príklady osvedčených postupov	s. 106
Príloha 3: Rozsudky Európskeho súdneho dvora týkajúce sa prípadov ochrany prírody a biodiverzity	s. 130
Príloha 4: Zoznam usmernení a dokumentov súvisiacich s posudzovaním plánov a projektov neenergetického ťažobného priemyslu	s. 141

ÚČEL TOHTO USMERŇUJÚCEHO DOKUMENTU

Kontext

Ťažbou neenergetických surovín sa zabezpečuje množstvo základných surovín pre výrobné a stavebné činnosti v Európe. Európska komisia v novembri roku 2008 prijala iniciatívu v oblasti surovín, v ktorej sa stanovujú cielené opatrenia na zabezpečenie a zlepšenie prístupu k surovinám v rámci EÚ i v celosvetovom meradle.

Iniciatíva vymedzuje skupinu činiteľov, ktoré by prípadne mohli ovplyvniť konkurencieschopnosť priemyslu. Jeden z týchto činiteľov súvisí s občasnými problémami s dostupnosťou pôdy. To vedie k situáciám, keď sa jednotlivé plány a projekty dostávajú do konfliktu s konkurenčným využitím pôdy či širšími záujmami spoločnosti vrátane ochrany prírody.

Základom európskej politiky biodiverzity sú smernice EÚ o vtákoch a o biotopoch. Ústredným bodom týchto smerníc je vytvorenie sústavy lokalít určených na ochranu najvzácnejších a najohrozenejších druhov a typov biotopov v Európe – sústavy Natura 2000. Činnosť v rámci ťažby neenergetických surovín nie je v sústave Natura 2000 a jej okolí automaticky vylúčená, ale ťažba musí byť v súlade s ustanoveniami uvedenými v článku 6 smernice o biotopoch, aby ťažobná činnosť nepriaznivo neovplyvnila integritu lokalít Natura 2000.

Účel tohto usmerňujúceho dokumentu

Účelom tohto dokumentu je poskytnúť usmernenia s cieľom čo najlepším spôsobom zabezpečiť, aby bol rozvoj ťažby neenergetických surovín v súlade s ustanoveniami oboch uvedených smerníc EÚ. Konkrétne je zameraný na postupy stanovené v článku 6, ktoré sa musia dodržiavať, a vysvetľujú sa v ňom určité kľúčové aspekty tohto schvaľovacieho postupu, najmä v súvislosti s ťažbou neenergetických surovín.

Dokument vznikol v úzkej spolupráci so zástupcami jednotlivých priemyselných odvetví, s odborníkmi, so zástupcami verejných orgánov a mimovládnych organizácií v rámci špecializovanej pracovnej skupiny EK. Tento dokument je predovšetkým určený pre príslušné orgány a navrhovateľov, ale aj pre konzultantov, správcov lokalít a ďalšie subjekty z odvetvia, ktorí sa zaoberajú plánovaním, navrhovaním, realizáciou či schvaľovaním plánov alebo projektov ťažby nerastných surovín. Očakáva sa, že zaujme aj ďalšie organizácie, napríklad mimovládne organizácie a medzinárodné orgány, ako aj širokú verejnosť.

Štruktúra a obsah

Tento dokument tvorí deväť hlavných častí:

- **Kapitola 1:** obsahuje prehľad odvetvia ťažby neenergetických surovín v Európe a iniciatívy EÚ v oblasti surovín.
- **Kapitola 2:** predstavuje európsku politiku biodiverzity a najmä najdôležitejšie ustanovenia smernice o biotopoch a smernice o vtákoch. V tejto kapitole sa vysvetľujú súvislosti medzi strategickým environmentálnym hodnotením, posudzovaním vplyvov na životné prostredie a primeraným odhadom dosahov podľa smernice o biotopoch.
- **Kapitola 3:** uvádza prehľad jednotlivých typov prípadného vplyvu ťažby neenergetických surovín a možného dosahu na druhy a biotopy v záujme Spoločenstva chránené podľa smernice o biotopoch a smernice o vtákoch.

- **Kapitola 4:** skúma, ako môže strategické plánovanie vytvárať integrovanejšiu stratégiu udržateľného rozvoja v odvetví nerastných surovín a zároveň v skorej fáze rozhodovania zohľadňovať širší spoločenský záujem, napríklad ochranu prírody.
- **Kapitola 5:** sa zameriava na ustanovenia článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch a ponúka podrobné usmernenia k postupom, ktoré treba dodržať pri posudzovaní plánov alebo projektov ťažby neenergetických surovín, ktoré by mohli ovplyvniť lokality sústavy Natura 2000. Obsahuje odporúčania, ako postupovať pri primeranom odhade dosahov, ako určiť prípadný škodlivý vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000 a ako tento vplyv (podľa možností) zmierniť.
- **Kapitola 6:** skúma ustanovenia článku 6 ods. 4, v ktorom sa vo výnimočných prípadoch povoľuje schválenie plánov či projektov, pri ktorých sa nedá presne určiť, či nebudú mať nepriaznivý vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000, ak sa musia realizovať z dôvodu vyššieho verejného záujmu a ak neexistujú alternatívne riešenia. V takýchto prípadoch sa budú vyžadovať príslušné kompenzačné opatrenia.
- **Kapitola 7:** uvádza prehľad jednotlivých činností v rámci ťažby neenergetických surovín, napríklad rekultiváciu lokality a vyrovnanie straty biodiverzity, a skúma, ako súvisia s ustanoveniami článku 6.
- **Kapitola 8:** je venovaná ťažobným činnostiam v morskom prostredí.
- **Kapitola 9:** uzatvára dokument oddielmi o dlhodobom sledovaní a význame dobrej spolupráce medzi subjektmi priemyslu, príslušnými verejnými orgánmi a ďalšími zainteresovanými stranami.

Obmedzenia dokumentu

Tento usmerňujúci dokument je viazaný textom smernice o biotopoch a smernice o vtákoch a rešpektuje uvedené texty smerníc. Zároveň vychádza zo širších zásad politiky Spoločenstva v oblasti životného prostredia a surovín. Nemá legislatívny charakter ani neformuluje nové pravidlá, ale poskytuje skôr ďalšie usmernenia k uplatňovaniu platných pravidiel. Ako taký vyjadruje len stanoviská útvarov Komisie, a nemá právne záväzný charakter. Za konečnú interpretáciu textu smernice nesie zodpovednosť Súdny dvor Európskej únie. V relevantných prípadoch je do usmernení zapracovaná existujúca judikatúra, pokiaľ Súdny dvor prijal jasné stanovisko.

Dokument nenahrádza ani existujúce všeobecné výkladové a metodické usmerňujúce dokumenty Komisie o ustanoveniach článku 6 smernice o biotopoch¹. Naopak sa usiluje vysvetliť osobitné aspekty uvedených ustanovení a uviesť ich do konkrétnych súvislostí ťažby neenergetických surovín. Tento dokument teda treba vždy čítať v spojení s doterajšími všeobecnými usmerneniami a obomi uvedenými smernicami.

¹ „Správa lokalít Natura 2000. Ustanovenia článku 6 smernice 92/43/EHS o biotopoch.“

„Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy NATURA 2000. Metodická príručka k ustanoveniam článku 6 ods. 3 a 4 smernice 92/43/EHS o biotopoch.“

„Usmernenie týkajúce sa článku 6 ods. 4 smernice 92/43/EHS o biotopoch.“

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Napokon, v usmerneniach sa uznáva, že obe smernice týkajúce sa prírody vychádzajú zo zásady subsidiarity a že procesné požiadavky vyplývajúce z uvedených smerníc musia stanoviť členské štáty. Osvedčené postupy opísané v tomto dokumente nemajú normatívny účel, ich cieľom je skôr poskytnúť užitočné rady, nápady a návrhy vychádzajúce z rozsiahlych diskusií so zástupcami odvetvia ťažby neenergetických surovín, mimovládnyimi organizáciami a ďalšími zainteresovanými stranami v rámci pracovnej skupiny Európskej komisie pre ťažbu neenergetických surovín.

Európska komisia ďakuje všetkým, ktorí sa podieľali na činnosti pracovnej skupiny, za cenné príspevky a diskusie. Poslúžili ako základ pri príprave tohto usmerňujúceho dokumentu.

1. ŤAŽBA NEENERGETICKÝCH SUROVÍN V EÚ

- *Odvetvie ťažby neenergetických surovín zabezpečuje množstvo základných surovín pre výrobné a stavebné činnosti v Európe, a preto má zásadný význam pre hospodársku konkurencieschopnosť EÚ a vo významnej miere prispieva k obratu a zamestnanosti.*
- *Delí sa na tri hlavné pododvetvia: stavebné nerasty, priemyselné nerasty a kovové nerasty. Najväčším z uvedených pododvetví je stavebníctvo.*
- *Európska komisia v novembri roku 2008 prijala iniciatívu v oblasti surovín, ktorá stanovuje ciele opatrenia na zabezpečenie a zlepšenie prístupu k surovinám v rámci EÚ i v celosvetovom meradle.*
- *V rámci EÚ sa vymedzila skupina faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť konkurencieschopnosť odvetvia ťažby neenergetických surovín. Jeden dôležitý faktor sa týka konkurencie v oblasti využitia pôdy na rôzne účely.*

1.1 Ťažba neenergetických surovín v EÚ: prehľad podľa jednotlivých pododvetví

Ťažbou neenergetických surovín sa zabezpečuje množstvo základných surovín pre výrobné a stavebné odvetvie v Európe. V roku 2007 dosiahla obrat približne 49 mld. EUR a zabezpečila pracovné miesta pre asi 287 000 osôb². Hospodársky význam tohto odvetvia je však oveľa väčší, ak sa zohľadní pridaná hodnota pre väčšie spracovateľské odvetvia, ktorých činnosť závisí od neprerušovaných dodávok nerastných surovín.

Európske odvetvie ťažby neenergetických surovín sa často delí na tri hlavné pododvetvia: stavebné nerasty, priemyselné nerasty a kovové nerasty. Toto delenie sa opiera o fyzikálne a chemické vlastnosti príslušných nerastných surovín a predovšetkým o ich využitie a zohľadňuje zásobované spracovateľské odvetvia (pozri rámček).

Tri hlavné skupiny nerastov, ktoré sa ťažia v odvetví ťažby neenergetických surovín

- **Medzi stavebné nerasty** sa zvyčajne radí kamenivo tvorené rôzne veľkými časticami, napríklad ako piesok, štrk a rôzne typy drvených skál (napr. krieda, vápenec, pieskovec, bridlica atď.), prírodné skaly (napríklad mramor alebo žula), ako aj celý rad ílov, sadra či ílovitá bridlica.
- **Priemyselné nerasty** možno voľne vymedziť ako fyzikálne minerály (napr. bentonit, boritany, uhličitán vápenatý, diatomity, živec, kaolín, plastické hliny, kremeň a mastenec) alebo chemické minerály (napr. soľ, potaš a síra).
- **Kovové nerasty** zahŕňajú široký rad rúd, z ktorých sa spracovaním vyťažujú kovy alebo kovové látky, napríklad bauxit, chróm, meď, zlato, lítium, mangán, nikel, selén, striebro, cín, volfrám atď.

² http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/metals-minerals/files/sec_2007_771_en.pdf

- Stavebné nerasty

Ťažba *stavebných nerastov*, najmä kameniva³, predstavuje najväčšie pododvetvie ťažby neenergetických surovín v EÚ z hľadiska hodnoty a objemu.

Potenciálne zdroje stavebných nerastných surovín sa hojne vyskytujú vo všetkých členských štátoch a ťažia sa vo veľkom množstve (ročne približne 3 mld. ton)⁴. Vyťažené množstvo sa však v jednotlivých krajinách veľmi líši: väčšina stavebných nerastov sa ťaží v Nemecku, Francúzsku, Taliansku, Španielsku a v Spojenom kráľovstve.

Kamenivo má široké využitie vrátane stavby budov, ciest a železníc. Dopyt po kamenive teda úzko súvisí s úrovňou výstavby nových budov, údržbou a opravami existujúcich budov a rozsahom projektov civilného inžinierstva. Odhaduje sa, že v celej EÚ sa momentálne ťaží na približne 22 000 lokalitách, pričom mnohé z nich sa nachádzajú v blízkosti oblastí výstavby⁵. Prevažnú časť ceny kameniva tvoria náklady na dopravu, z čoho vyplýva, že väčšina trhov má miestny alebo regionálny charakter a medzinárodný obchod je pomerne malý. Ťažba kameniva vyžaduje adekvátnu sieť povrchových baní a lomov s cieľom skrátiť dopravnú vzdialenosť, znížiť súvisiace náklady a redukovať vplyv na životné prostredie.

- Priemyselné nerasty

V EÚ sa taktiež ťaží celý rad *priemyselných nerastov* vrátane živca, kaolínu, magnezitu, perlitu, potaše a solí. Zatiaľ čo niektoré sa nachádzajú takmer v polovici členských štátov, iné (napríklad fluorit, slúda, minerálny fosfát a síra) sa ťažia len v jednej či dvoch krajinách. V ostatných 10 rokoch sa ťažba väčšiny priemyselných nerastov udržiava na stabilnej úrovni, resp. rastie.

Priemyselné nerasty sa využívajú vo veľkej skupine odvetví, ale na rozdiel od základných alebo vzácnych kovových nerastov sa neponúkajú na trhu ani nepredávajú ako štandardizované výrobky prostredníctvom centralizovaných trhov. Namiesto toho sa najčastejšie priamo predávajú koncovým používateľom. Aj keď sa niekoľko priemyselných nerastov predáva po celom svete, väčšina sa spracúva a používa vo výrobe v rámci EÚ. Dodacia cena významne ovplyvňuje relatívne vysoké prepravné náklady, ktoré taktiež účinne obmedzujú zemepisnú dostupnosť vhodných zdrojov.

- Kovové nerasty

V EÚ sa ťaží pomerne málo *kovových nerastov*. Patrí k nim chróm, meď, železná ruda, nikel, olovo, striebro a zinok. Geológia európskeho kontinentu je taká, že ostatné kovové nerasty sa nenachádzajú na území EÚ vo veľkých množstvách alebo sú na takých miestach, na ktorých je ťažba technicky náročná a nákladná.

Z tohto dôvodu sa bane momentálne nachádzajú iba v malom počte členských štátov. Ťažba kovových nerastov sa podieľa viac ako 1 % na celosvetovej ťažbe konkrétneho kovového nerastu len v Rakúsku, Fínsku, Grécku, Írsku, Poľsku, Portugalsku a Švédsku. Veľa kovových nerastov sa teda dováža z iných oblastí sveta.

³ Drvené skaly, piesok a štrk.

⁴ Malé (ale čoraz väčšie) množstvo kameniva sa získava aj z vedľajších produktov iných priemyselných postupov, napríklad z trosky z oblúkových pecí, zvyškov z minerálnych procesov, ako sú kaolínové piesky, a z povrchovej ťažby kameňa, ako aj z opakovaného spracovania materiálov použitých v stavebníctve.

⁵ V Holandsku a Belgicku sa suroviny z dôvodu pomerne obmedzených zásob kameniva častejšie prevážajú na dlhé vzdialenosti po splavných riekach a kanáloch. Podobne musia väčšinu kameniva dovážať zo vzdialenejších lokalít aj husto osídlené mestá ako Londýn a Paríž.

Najdôležitejším prvotným odbytkom kovových rúd a koncentrátov v EÚ je odvetvie rafinácie a spracovania, ktoré vyrába polotovary a hotové výrobky pre mnohé ďalšie segmenty výroby.

Pokiaľ ide o recykláciu, najproblematickejšie z uvedených troch pododvetví je odvetvie stavebných nerastov vzhľadom na použitý objem, zatiaľ čo kovy poskytujú pre recykláciu najviac hospodárskych príležitostí. Veľa kovov vrátane železa a ocele, medi, cínu, olova a hliníka sa pomerne jednoducho recykluje, keďže sa dajú roztaviť a znovu spracovať, pričom nestrácajú svoje významné charakteristické vlastnosti. Tento potenciál sa zatiaľ úplne nevyužíva, keďže výrobky na konci životného cyklu sa často vyvážajú mimo EÚ, a tak sa pre európsky trh následne strácajú.

1.2 Politický rámec EÚ pre ťažbu neenergetických surovín

Zabezpečenie spoľahlivého a nenarušeného prístupu k surovinám sa v rastúcej miere stáva dôležitým faktorom pre konkurencieschopnosť EÚ, a teda aj rozhodujúcim faktorom pre úspech lisabonského partnerstva pre rast a zamestnanosť. Európska komisia si to uvedomuje, a preto v novembri roku 2008 prijala iniciatívu v oblasti surovín, v ktorej sa vymedzujú ciele opatrenia na zabezpečenie a zlepšenie prístupu EÚ k surovinám⁶.

Iniciatíva v oblasti surovín sa zakladá na troch pilieroch:

- zabezpečenie **prístupu k surovinám** z medzinárodných trhov za rovnakých podmienok ako ostatné konkurenčné priemyselné subjekty,
- stanovenie **primeraných rámcových podmienok** v celej EÚ s cieľom posilniť udržateľnosť dodávok surovín z európskych zdrojov,
- **zvýšenie celkovej efektívnosti zdrojov a presadzovanie recyklovania** s cieľom znížiť v EÚ spotrebu prvotných surovín a relatívnu závislosť od dovozu.

Iniciatíva vychádza zo zistení komplexnej analýzy konkurencieschopnosti odvetvia ťažby neenergetických surovín v EÚ⁷ a požaduje integrovaný prístup, ktorého prostredníctvom by príslušné politiky a nástroje EÚ fungovali vo vzájomnom súlade v záujme zaistenia dostupnosti základných surovín a udržateľnosti ich ťažby a použitia.

Prvý pilier sa týka aktívnej diplomacie v oblasti surovín a zabezpečuje spravodlivý, nenarušený a bezpečný prístup k surovinám. Je reakciou aj na skutočnosť, že väčšina európskych kovových nerastov sa musí dovážať (v roku 2007 išlo o obchodný deficit viac ako 20 miliárd EUR). Politický dialóg s tretími krajinami, rozvíjajúcimi sa ekonomikami a ich regionálnymi zoskupeniami dodržiava zásadu „spoločného záujmu“. Jedným z dôležitých smerov činnosti je podpora udržateľného prístupu k surovinám v oblasti rozvojovej politiky, pričom ide najmä o posilnenie dialógu s Afrikou a opatrení týkajúcich sa Afriky v oblasti prístupu k surovinám, správy prírodných zdrojov, ako aj dopravnej infraštruktúry so zreteľom na udržateľnosť a sociálnu zodpovednosť⁸.

Závislosť od dovozu vystavuje výrobný sektor EÚ vplyvom vonkajšieho trhu. V ostatných rokoch sa cena mnohých nerastov prudko zvýšila z dôvodu rýchlej industrializácie rozvíjajúcich sa krajín, napríklad Brazílie, Číny a Indie. Mnohé štáty s bohatými prírodnými

⁶ Oznámenie Komisie zo 4. novembra 2008: Iniciatíva v oblasti surovín - zabezpečovanie našich nevyhnutných potrieb pre rast a zamestnanosť v Európe, KOM(2008) 699 v konečnom znení.

⁷ Pracovný dokument útvarov Komisie zo 4. júna 2007, SEK(2007) 771.

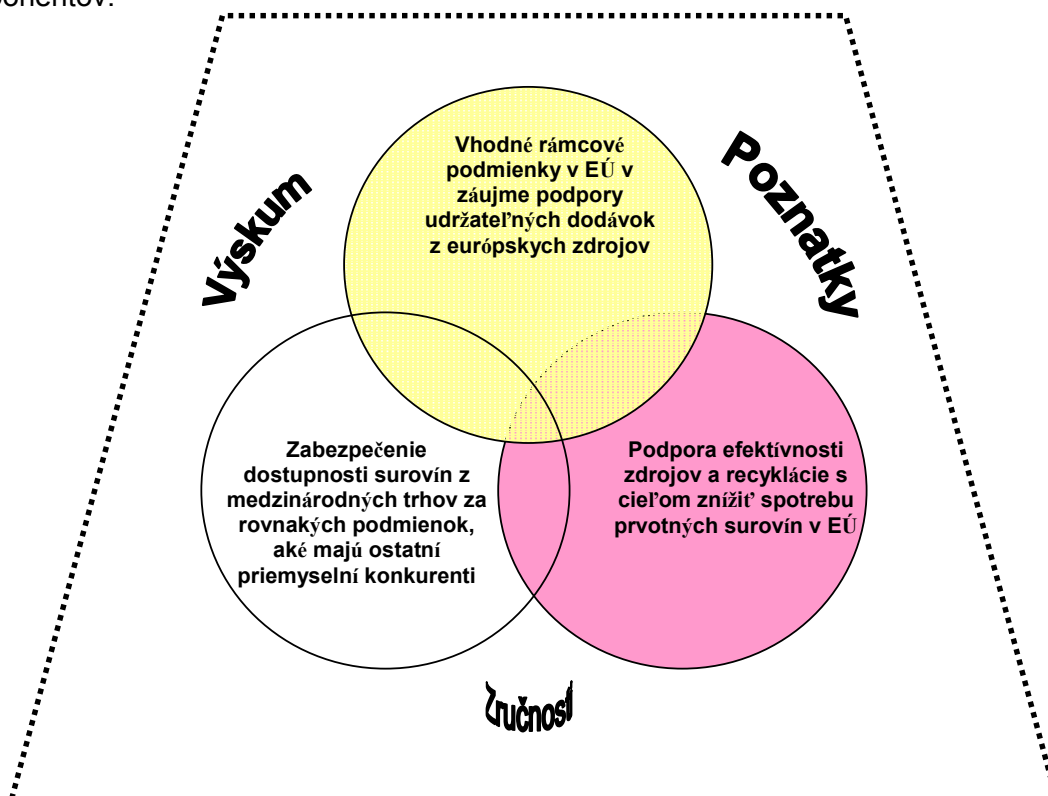
⁸ http://www.euroafrica-ict.org/downloads/EAS2007_action_plan_2008_2010_en.pdf

zdrojmi momentálne obmedzujú aj vývoz v prospech vlastných domácich výrobcov, čo znevýhodňuje priemysel EÚ v hospodárskej súťaži. Európska únia bude riešiť akékoľvek otázky nespravodlivého obchodu v súlade s iniciatívou v oblasti surovín⁹.

Druhý pilier je zameraný na riešenie obáv zástupcov priemyslu v súvislosti s dostupnosťou zdrojov surovín v rámci EÚ, a najmä na príslušný regulačný rámec. Rozdielne regulačné postupy, plánovanie a pravidlá týkajúce sa ochrany životného prostredia, zdravia a bezpečnosti môžu obmedzovať ťažbu alebo zvyšovať ťažobné náklady. Popritom môže byť získanie prístupu na ťažbu drahé a časovo náročné, a to najmä tam, kde sa už pôda používa na iné činnosti. Európska komisia preto bude spolupracovať s členskými štátmi pri zlepšovaní rámcových podmienok, od ktorých ťažba nerastov závisí, s cieľom zjednodušiť a zrýchliť administratívne postupy.

Účelom iniciatívy EÚ bude aj úsilie o zlepšenie výskumu a vzájomnej výmeny poznatkov o náleziskách surovín v celej Európskej únii. Jedným z cieľov je zaistiť, aby oblasti s vysokým potenciálom nálezísk surovín neboli zbytočne bez úžitku. Iniciatíva navyše predstavuje podporu pre výskumné projekty zamerané na vývoj nových techník ťažby surovín, ktoré by následne mohli zmenšiť svoj dosah na životné prostredie.

Cieľom tretieho piliera je podporiť vyššiu efektívnosť zdrojov a recykláciu. V súčasnosti sa veľká časť výrobkov na konci životného cyklu nespracúva spoľahlivým spôsobom s cieľom znovu z nich získať cenné materiály, najmä kovy používané v špičkových technológiách, ktoré by sa dali recyklovať. Z Európy sa vyvážajú najmä odpadové produkty bez účinnej kontroly nad cieľom vývozu a perspektívou spracovania. Európska komisia má v úmysle spolupracovať s členskými štátmi pri zlepšovaní možností overovania cieľa takýchto zásielok odpadu, znižovaní škôd na životnom prostredí a zvyšovaní podielu recyklácie odpadových komponentov.

Obrázok 1: Kľúčové prvky iniciatívy EÚ v oblasti surovín

⁹ <http://ec.europa.eu/trade/tackling-unfair-trade/>

1.3 Činitele ovplyvňujúce ťažbu neenergetických surovín v Európe: dostupnosť pôdy

V súvislosti s druhým pilierom iniciatívy v oblasti surovín bol vymedzený celý rad faktorov, ktoré by mohli ovplyvniť konkurencieschopnosť európskeho odvetvia ťažby neenergetických surovín¹⁰. Zahŕňajú celé spektrum počínajúc obavami týkajúcimi sa diverzity a zložitou postupov udeľovania povolení v jednotlivých členských štátoch a končiac konfliktmi s inými možnosťami využitia pôdy, nedostatkom kvalifikovaných pracovných síl a požiadavkami týkajúcimi sa životného prostredia, zdravia alebo bezpečnosti. Odrážajú aj potrebu modernejších techník ťažby a zlepšenia poznatkov o umiestnení prípadných nálezísk surovín.

Ťažobný priemysel je viazaný na miesta so známymi a komerčne životaschopnými náleziskami nerastov. Výskyt nerastov je podmienený geologickou aktivitou v minulosti a poznatky o ich rozložení do veľkej miery závisia od úrovne investícií do geologického mapovania, vyhľadávania a prieskumu. Ťažobný priemysel teda nemôže nevyhnutne pôsobiť len v oblastiach, v ktorých sa nedostane do konfliktu s inými možnosťami využitia pôdy, so širokou verejnosťou či s chránenými oblasťami, krajinnými oblasťami alebo oblasťami s vizuálnym významom.

Najdôležitejšia je dostupnosť pôdy. Čiastočne to vyplýva z povahy ťažby neenergetických surovín. Aj keď má EÚ veľa nálezísk nerastných surovín, nie sú rozložené rovnomerne a líšia sa kvalitou. Ťažiť je teda možné len tam, kde sa nachádzajú nerasty.

Navyše nie všetky náleziská sú komerčne životaschopné a rozhodnutie o využití konkrétnej lokality bude výrazne ovplyvnené dopytom na trhu, ako aj mierou potrebných počiatočných investícií a nákladmi na prepravu surovín ku koncovému používateľovi. Prepravné náklady sú tým vyššie, čím ďalej sa tovar musí prepraviť, a účinne obmedzujú geografickú dostupnosť takýchto nerastov (pozri tabuľku 1).

Pododvetvie	Cestná doprava		Železničná doprava		Vodná doprava	
	Priemerná prepravná vzdialenosť	Podiel z celkového prepraveného objemu (v %)	Priemerná prepravná vzdialenosť	Podiel z celkového prepraveného objemu (v %)	Priemerná prepravná vzdialenosť	Podiel z celkového prepraveného objemu (v %)
Stavebné nerasty						
Odhadovaný priemer*	33km	89 %	148 km	6 %	142 km	5 %
Priemyselné nerasty						
2001	245 km	63 %	234 km	15 %	2482 km	22 %
2002	-	63 %	-	22 %	-	15 %
2003	-	68 %	-	19 %	-	13 %
Kovové nerasty						
2001	232 km	62 %	273 km	16 %	4494 km	22 %
2002	84 km	15 %	225 km	78 %	1583 km	8 %
2003	59 km	7 %	203 km	81 %	912 km	12 %

* Číselné údaje uvedené pre toto pododvetvie sú obmedzené, keďže informácie o ďalšej preprave k zákazníkovi nie sú momentálne k dispozícii.

Tabuľka 1: Prepravné vzdialenosti a spôsoby prepravy pre tri pododvetvia v rokoch 2001 – 2003¹¹.

¹⁰ SEK(2007) 771.

¹¹ Ukazovatele udržateľného rozvoja odvetvia ťažby neenergetických surovín v EÚ v rokoch 2001 – 2003; http://www.uepg.eu/uploads/documents/pub-3_en-final_report_2001_2003.pdf

V praxi to znamená, že veľa lomov sa často nachádza v blízkosti (alebo v okolí) miest, kde sú nerastné suroviny potrebné, napríklad v blízkosti stredísk rastu. Z rovnakého dôvodu sa nové lomy umiestňujú prevažne v blízkosti existujúcich prevádzok, aj keď sa napokon príležitostne skúmajú a využívajú nové miesta na „zelenej lúke“.

Potreba prístupu ku konkrétnym pozemkom tiež znamená, že jednotlivé rozvojové projekty sa môžu dostať do konfliktu s konkurenčnými možnosťami využitia pôdy či širšími spoločenskými záujmami, prípadne môžu mať neprijateľne veľký vplyv na životné prostredie, hoci v absolútnych číslach je plocha pôdy potrebnej na ťažbu neenergetických surovín pomerne malá (menej ako 1 % územia EÚ). Tieto skutočnosti treba skúmať zvlášť v každom z jednotlivých prípadov, keďže veľa závisí od toho, kde presne sa plánuje rozvoj ťažby a akým spôsobom sa ťažba uskutoční.

Jedným z najčastejšie uvádzaných problémov odvetvia ťažby neenergetických surovín je problém so získavaním nových povolení s cieľom nahradiť vyťažené lokality či preskúmať a využívať nové zdroje.

Podrobné rozpracovanie všetkých otázok presahuje rozsah tohto dokumentu¹². Podobne ako všetky rozvojové činnosti musí aj ťažba neenergetických surovín nájsť rovnováhu medzi svojimi cieľmi a cieľmi iných hospodárskych záujmov, ako aj prírodným prostredím a širšími spoločenskými záujmami, aby bolo možné zaistiť udržateľnosť ťažobnej prevádzky.

Tento dokument je osobitne zameraný na jeden prvok: vysvetliť, ako sa ustanovenia smernice o biotopoch a smernice o vtákoch týkajú rozvojových plánov a projektov ťažby neenergetických surovín. Je priamou reakciou na záväzok v rámci druhého piliera iniciatívy EÚ v oblasti surovín a poskytuje usmernenia pre konkrétne odvetvie týkajúce sa spôsobu uplatňovania právnych predpisov EÚ o ochrane prírody, najmä v kontexte odvetvia ťažby neenergetických surovín¹³.

¹² Podrobnosti pozri v dokumente SEK(2007) 771.

¹³ Európska komisia zverejní do konca roka 2010 správu o realizácii iniciatívy v oblasti surovín v osobitnom dokumente. *Ad hoc* pracovná skupina pre najlepšie postupy v oblasti plánovania využitia pôdy uvedie v čiastočnej správe príklady najlepších postupov pri plánovaní využitia nerastov a pôdy uplatňovaných v členských štátoch.

2. POLITICKÝ RÁMEC EÚ A PRÁVNE PREDPISY TÝKAJÚCE SA PRÍRODY A BIODIVERZITY

- Základom európskej politiky biodiverzity sú smernice EÚ o vtákoch a o biotopoch. Umožňujú všetkým členským štátom spolupracovať pri ochrane a zabezpečení prežitia najohrozenejších a najzraniteľnejších živočíšnych a rastlinných druhov a typov biotopov.
- Jadrom oboch smerníc je vytvorenie ekologickej sústavy lokalít Natura 2000 v 27 členských štátoch EÚ. Doteraz sa súčasťou sústavy stalo takmer 26 000 lokalít, čo znamená takmer 18 % suchozemskej oblasti EÚ. Morská zložka sústavy Natura 2000 zatiaľ nie je dokončená.
- Projekty ťažby neenergetických surovín v rámci lokalít sústavy Natura 2000 a ich okolí nie sú automaticky vylúčené. Ak je pravdepodobné, že budú mať významný vplyv na príslušnú lokalitu, musia sa podrobiť primeranému odhadu dosahov. Na základe výsledkov hodnotenia sa prijme rozhodnutie o schválení alebo neschválení plánu alebo projektu a v prípade schválenia aj rozhodnutie o podmienkach jeho realizácie. Cieľom hodnotenia je zabrániť nepriaznivým vplyvom na integritu lokality sústavy Natura 2000.
- Vo výnimočných prípadoch môže rozvojový projekt, ktorý by mohol nepriaznivo ovplyvniť lokalitu sústavy Natura 2000, za určitých podmienok pokračovať, ak sa dodržia procesné záruky stanovené v uvedených dvoch smerniciach o ochrane prírody.
- Plány a projekty ťažby neenergetických surovín môžu podliehať aj ustanoveniam smernice o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie (smernica o SEA) a smernice o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie (smernica o EIA), ktoré sa však líšia od primeraného odhadu dosahov realizovaného podľa smernice o biotopoch.

2.1 Úvod

Na uspokojenie rastúceho dopytu po nerastných surovinách v EÚ budú pravdepodobne musieť vzniknúť nové ťažobné miesta, keďže staré lomy sa vyčerpávajú. Bude dôležité zabezpečiť, aby nové prevádzky boli vo všetkých ohľadoch udržateľné a vybudované bez zbytočného poškodzovania prírodného prostredia a európskeho prírodného dedičstva.

Podobne ako všetky priemyselné činnosti, v ktorých rámci sa využíva pôda alebo more, aj ťažba neenergetických surovín nevyhnutne zanecháva ekologickú stopu a hoci je plocha skutočne využívannej pôdy relatívne malá (v porovnaní s niektorými ďalšími priemyselnými činnosťami a iným využitím pôdy), v relevantných prípadoch treba vždy zohľadniť a vyriešiť otázku vplyvov na prírodné prostredie.

V tejto kapitole je uvedený prehľad kľúčových environmentálnych právnych predpisov EÚ, ktoré sa musia uplatňovať pri príprave nových plánov a projektov ťažby neenergetických surovín v EÚ. Nasledujúce kapitoly poskytnú ďalšie podrobné usmernenia týkajúce sa vývoja súvisiaceho najmä s lokalitami sústavy Natura 2000.

2.2 Závazok EÚ zastaviť stratu biodiverzity

Zachovanie biodiverzity je jednou z priorít politického programu EÚ. Na európskom samite v Göteborgu v roku 2001 si Európska únia stanovila cieľ „zastaviť stratu biodiverzity v EÚ do roku 2010“. Tento záväzok sa stal neoddeliteľnou súčasťou všetkých aspektov politiky EÚ.

Zachovanie biodiverzity sa považuje aj za jeden z hlavných cieľov stratégie udržateľného rozvoja (SDS)¹⁴ a lisabonského partnerstva pre rast a zamestnanosť. Rada Európskej únie vzhľadom na blížiaci sa koniec termínu stanoveného na dosiahnutie cieľa na rok 2010 a na skutočnosť, že tento cieľ nebude splnený, určila 15. marca 2010 nový cieľ pre biologickú diverzitu do roku 2020, ktorý následne 26. marca schválila Európska rada. Novým cieľom je „zastaviť do roku 2020 stratu biodiverzity a degradáciu ekosystémových služieb v EÚ a obnoviť ich v čo najväčšej uskutočniteľnej miere a zároveň zvýšiť príspevok EÚ v boji o zastavenie straty biodiverzity na celom svete.“

Príroda a biologická diverzita sa v šiestom environmentálnom akčnom programe¹⁵, ktorý stanovuje rámec tvorby environmentálnej politiky v EÚ na obdobie rokov 2002 – 2012, vnímajú ako jedna zo štyroch prvoradých oblastí činnosti. V šiestom environmentálnom akčnom programe sa podporuje aj úplné začlenenie požiadaviek na ochranu životného prostredia (vrátane požiadaviek súvisiacich so zachovaním biologickej diverzity) do všetkých ostatných politík a činností Spoločenstva.

Podrobné informácie o spôsobe dosiahnutia tohto cieľa sú uvedené v akčnom pláne EÚ pre biodiverzitu, ktorý Európska komisia prijala v roku 2006¹⁶. Akčný plán EÚ predstavuje dôležitý nový prístup k politike biodiverzity v EÚ, keďže sa v ňom prvýkrát v jedinom strategickom dokumente venuje pozornosť všetkým relevantným hospodárskym odvetviam a politickým oblastiam a prideluje sa im príslušný diel zodpovednosti za vykonávanie tohto plánu¹⁷. Uznáva sa v ňom, že zmeny nastanú len spojeným úsilím všetkých odvetví hospodárstva pri plnení cieľa na rok 2010.

Plán EÚ taktiež zdôrazňuje hospodársky význam služieb ekosystému pre spoločnosť, ktoré poskytuje príroda a od ktorých závisí náš hospodársky a sociálny blahobyť. Zdravé ekosystémy pomáhajú čistiť ovzdušie a vodu a regulovať klímu. Poskytujú základné druhy tovaru, napríklad potraviny, vlákna a drevo. Ochrana a obnova zdravých ekosystémov bude dôležitou súčasťou boja proti možným zničujúcim dôsledkom zmeny klímy v budúcnosti.

Európska komisia na základe oznámenia „Alternatívy vízie EÚ a cieľ týkajúci sa biodiverzity po roku 2010“ [KOM(2010) 4 v konečnom znení, 19. 1. 2010] a záverov Rady EÚ týkajúcich sa biodiverzity po roku 2010 prijatých 15. marca 2010 predloží do konca roka 2010 novú stratégiu EÚ v oblasti biodiverzity. V rámci tejto stratégie by sa mal stanoviť obmedzený počet merateľných čiastkových cieľov pre jednotlivé ekosystémy, určiť hybné sily, tlaky a odozvy a zabezpečiť ich začlenenie do príslušných interných a externých sektorových politík EÚ. Novátorským prvkom stratégie biodiverzity do roku 2020 bude určenie východiskovej hodnoty posudzovania stavu biodiverzity, ktorá umožní hodnotiť pokrok pri dosahovaní stanoveného cieľa. Stratégia EÚ¹⁸ sa vypracuje so zreteľom na celosvetový rámec pre biodiverzitu po roku 2010, ktorý sa má prijať v rámci dohovoru OSN o biologickej diverzite v októbri 2010.

¹⁴ KOM(2001) 264 v konečnom znení; Obnovená stratégia EÚ udržateľného rozvoja prijatá v júni 2006.

¹⁵ Rozhodnutie č. 1600/2002/ES, Ú. v. ES L 242, 10.9.2002.

¹⁶ KOM(2006) 216 v konečnom znení.

http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/index_en.htm

¹⁷ Jednou z predpokladaných činností je rozvoj partnerstva v oblasti podnikania a biodiverzity a uľahčenie takéhoto partnerstva na úrovni Spoločenstva. Podobne sa v roku 2007 začala iniciatíva s cieľom posilniť prepojenie medzi podnikmi a ochranou biodiverzity s názvom Budovanie lepšieho partnerstva: prepojenie podnikania a biodiverzity (Iniciatíva EÚ B@B):

http://ec.europa.eu/environment/nature/partnerships/index_en.htm,

<http://www.countdown2010.net/business>

¹⁸ Ďalší vývoj možno sledovať na webovej stránke

http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/policy/index_en.htm

Biodiverzita a zmena klímy

Medzivládny panel o zmene klímy predpovedá, že priemerná povrchová teplota na celej planéte sa do roku 2100 zvýši o 2 – 6,4 °C v porovnaní s obdobím pred priemyselnou revolúciou. Vplyv na biodiverzitu a ekosystémy sa dá ťažko odhadnúť, predpokladá sa však, že bude značný. Už dnes sa v štúdiách ukazuje, že mnohé druhy sa zmene klímy prispôbujú len s problémami a že im hrozí ešte väčšie riziko vyhynutia.

Zmena klímy ohrozuje aj vzácne ekosystémy, od ktorých je spoločnosť závislá, pokiaľ ide o dôležité tovary a služby, ako je ochrana proti záplavám či ukladanie oxidu uhličitého. Zdravé ekosystémy predstavujú základnú zložku každej stratégie zmiernenia vplyvov zmeny klímy, ale sú, podobne ako voľne žijúce zvieratá, vystavené veľkému tlaku spôsobenému stratou a degradáciou biotopov. Podľa miléniového hodnotenia ekosystémov trpia ekosystémy v Európe fragmentáciou vyvolanou ľuďmi viac ako na iných kontinentoch.

Schopnosť ekosystémov a živočíšnych a rastlinných druhov reagovať na výzvy spojené so zmenou klímy bude vo veľkej miere podmienená tým, ako účinne budú chránené pred nevhodnými projektmi a iným využitím pôdy a ako aktívne budeme obnovovať to, čo bolo poškodené.

2.3 Smernica o biotopoch a smernica o vtákoch

Smernica o vtákoch a smernica o biotopoch sú základnými kameňmi politiky biodiverzity EÚ. Umožňujú spoluprácu všetkých 27 členských štátov v spoločnom legislatívnom rámci pri ochrane niektorých najvzácnejších európskych živočíšnych a rastlinných druhov a biotopov v celom ich prirodzenom prostredí v EÚ bez ohľadu na politické či administratívne hranice.

Smernice majú dva hlavné ciele:

- chrániť živočíšne a rastlinné druhy ako také v celej EÚ (prostredníctvom ustanovení o ochrane druhov),
- zachovať určité vzácne a ohrozené typy biotopov, resp. základné biotopy určitých vzácných a ohrozených druhov s cieľom zaistiť ich trvalé prežitie (prostredníctvom ustanovení o ochrane lokalít vedúcich k zriadeniu sústavy Natura 2000).

V súvislosti so sústavou Natura 2000 treba poznamenať, že nejde o systém prísne vymedzených prírodných rezervácií, v ktorých sa vylučuje akákoľvek ľudská činnosť. Obe uvedené smernice tvoria skôr spoločný legislatívny rámec platný vo všetkých členských štátoch EÚ, ktorým sa zaisťuje, že sa ľudské činnosti (okrem iného aj ťažba neenergetických surovín) vykonávajú takým spôsobom, ktorý neovplyvňuje nepriaznivo integritu lokalít sústavy Natura 2000.

V článku 6 smernice o biotopoch sa v odsekoch 3 a 4 stanovujú procesné záruky, ktoré sa musia dodržať v prípade plánov a projektov. Uvedené ustanovenia sú podrobnejšie vysvetlené v nasledujúcich kapitolách. Najskôr je však vhodné pochopiť celkový účel oboch smerníc.

2.3.1 Celkové ciele smernice o vtákoch a smernice o biotopoch¹⁹

Celkovým cieľom smernice o vtákoch prijatej v roku 1979 je zachovať a obnoviť populácie voľne žijúceho vtáctva, ktoré sa prirodzene vyskytujú na území EÚ (približne 500 druhov) na takej úrovni, ktorá zabezpečí ich dlhodobé prežitie. Mala by to byť úroveň, ktorá „zodpovedá najmä ekologickým, vedeckým a kultúrnym požiadavkám, berúc do úvahy aj hospodárske a rekreačné požiadavky“ (pozri článok 2).

Smernica o biotopoch prijatá v roku 1992 má podobné ciele ako smernica o vtákoch, týka sa však iných druhov ako vtáky a vlastných typov biotopov. Jej účelom je zaručiť zachovanie približne 1 000 ohrozených, vzácných, endemických či zraniteľných druhov voľne žijúcich živočíchov a rastlín uvedených v prílohách smernice, ako aj ďalších 230 typov biotopov, ktorým hrozí vymiznutie.

Treba poznamenať, že smernice sa netýkajú *všetkých* druhov rastlín a živočíchov v EÚ (teda nie celej biodiverzity EÚ). Namiesto toho sa zameriavajú na podskupinu približne 1 500 druhov (často označovaných ako druhy európskeho významu), ktoré potrebujú ochranu z dôvodu zabezpečenia ich dlhodobého prežitia v EÚ.

2.3.2 Ustanovenia o ochrane druhov

Pokiaľ ide o ochranu druhov, v oboch smerniciach sa požaduje, aby členské štáty vytvorili všeobecný systém ochrany všetkých voľne žijúcich druhov vtáctva v EÚ a druhov uvedených v prílohe IV k smernici o biotopoch na území prirodzeného pohybu druhov v rámci EÚ. Uvedené ustanovenia platia v chránených oblastiach i mimo nich. Presné podmienky sú stanovené v článku 5 smernice o vtákoch a článku 12 (v prípade živočíchov) a článku 13 (v prípade rastlín) smernice o biotopoch (pozri hlavné body nasledujúcej tabuľky).

Článok 5 smernice o vtákoch

Členské štáty prijímajú opatrenia nevyhnutné na vytvorenie všeobecného systému ochrany všetkých voľne žijúcich druhov vtáctva na území ich prirodzeného pohybu v EÚ. Konkrétne zakážu:

- úmyselné usmrcovanie alebo odchyt akýmkoľvek spôsobom,
- úmyselné ničenie alebo poškodzovanie ich hniezd a vajec alebo odstraňovanie ich hniezd,
- zber vajec vo voľnej prírode a držbu týchto vajec,
- úmyselné rušenie týchto vtákov, hlavne počas obdobia hniezdenia a výchovy mláďat, pokiaľ by rušenie malo na vtáky značne nepriaznivý vplyv,
- držbu a chov vtákov a ich predaj.

Články 12 a 13 smernice o biotopoch

Členské štáty prijímajú opatrenia potrebné na ochranu druhov uvedených v prílohe IV na území ich prirodzeného pohybu v Európe.

V prípade **chránených živočíchov** to znamená zákaz:

- úmyselného usmrčovania alebo odchyťovania akýmkoľvek spôsobom,
- úmyselného rušenia, hlavne počas párenia, odchovu mláďat, hibernácie a sťahovania,
- úmyselného ničenia alebo zbierania vajec vo voľnej prírode,
- poškodzovania alebo ničenia miest na párenie alebo miest na oddych,
- držania, predaja a prepravy druhov odobratých z voľnej prírody.

V prípade **chránených rastlín** to znamená zákaz:

- úmyselného trhania, zberu, rezania, vykoreňovania alebo ničenia takýchto rastlín v mieste ich prirodzeného výskytu,
- držania, predaja a prepravy druhov odobratých z voľnej prírody.

¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES (kodifikované znenie smernice Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva, v znení zmien a doplnení).

Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, odkaz na konsolidované znenie 01992L0043 z 1.1.2007 – pozri

http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/index_en.htm

V určitých prípadoch sú povolené výnimky (napr. aby sa zabránilo vážnemu poškodeniu plodín, hospodárskych zvierat, lesov, rybného a vodného hospodárstva), a to v prípadoch, ak neexistuje iné uspokojivé riešenie a následky týchto výnimiek nie sú v rozpore s cieľmi smerníc. Podmienky udelenia výnimiek sú stanovené v článku 9 smernice o vtákoch a v článku 16 smernice o biotopoch²⁰.

2.3.3 Ustanovenia o ochrane biotopov: sústava Natura 2000

Niektoré druhy a typy biotopov sú natoľko ohrozené, že vyžadujú aj ochranu základných biotopov. Spoločne tieto lokality tvoria sústavu Natura 2000 – ekologickú sústavu lokalít ochrany prírody zahŕňajúcu všetkých 27 členských štátov EÚ.

Podľa smernice o biotopoch musia byť základné lokality chránené v prípade typov biotopov uvedených v prílohe I a druhov uvedených v prílohe II²¹. Ako prvý krok členské štáty navrhnu národný zoznam možných lokalít, ktoré by sa stali súčasťou sústavy Natura 2000. Navrhnuté lokality sa potom preskúmajú na biogeografickej úrovni²² s cieľom uistiť sa, že poskytujú dostatočné pokrytie pre dotknuté druhy či biotopy. Keď tieto lokality schváli Komisia, stanú sa lokalitami s európskym významom, budú súčasťou sústavy Natura 2000 a budú chránené článkom 6. Treba poznamenať, že výber lokalít s európskym významom sa musí uskutočňovať výlučne na vedeckých základoch. V tejto fáze členské štáty nesmú zohľadňovať hospodárske aspekty²³.

Keď sa lokalita stane lokalitou s európskym významom, členské štáty majú najviac šesť rokov na to, aby ju označili ako osobitne chránené územie a prijali nevyhnutné opatrenia na ochranu s cieľom zachovať a obnoviť biotopy a druhy v priaznivom stave ochrany. V tejto fáze možno preskúmať praktické riešenia v oblasti správy, ktoré pomôžu začleniť požiadavky ochrany do iných činností pri využití pôdy, a podľa možností sa pritom zohľadnia sociálno-hospodárske otázky.

Podľa smernice o vtákoch sa musia klasifikovať lokality pre približne 190 druhov vtákov uvedených v prílohe I k smernici. Členské štáty musia klasifikovať lokality pre ďalšie pravidelne sa vyskytujúce sťahovavé druhy vtákov, ktoré nie sú uvedené v prílohe I, pričom musia zohľadniť potrebu chrániť oblasti ich hniezdenia, preperovania a zimovania a miest odpočinku na ich migračných trasách, napríklad mokrade medzinárodného významu. Tieto lokality sa nazývajú osobitne chránené územia a sú zahrnuté priamo do európskej sústavy Natura 2000²⁴.

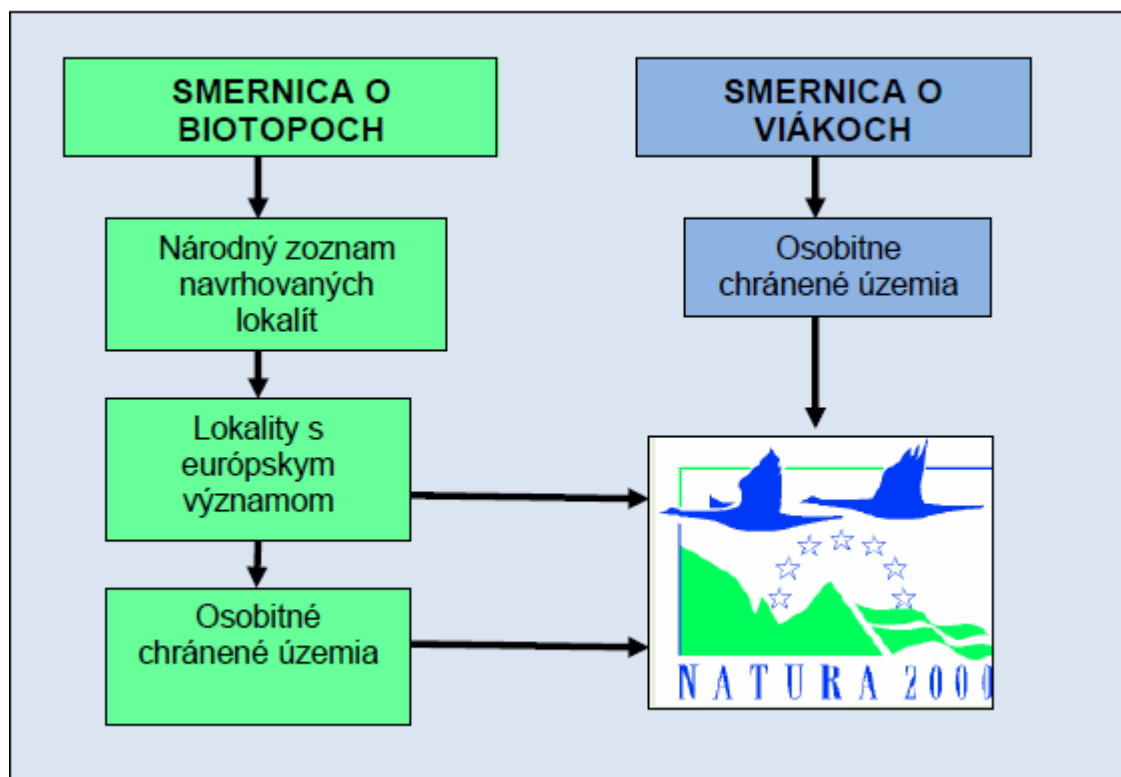
²⁰ Usmerňujúci dokument týkajúci sa prísnej ochrany živočíšnych druhov európskeho významu podľa smernice 92/43/EHS http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

²¹ Druhy uvedené v prílohe II a v prílohe IV sa do veľkej miery prekrývajú, ale nie všetky druhy uvedené v prílohe IV vyžadujú osobitnú ochranu lokalít v rámci sústavy Natura 2000, takže do prílohy II nie sú zahrnuté všetky.

²² Európska únia má 9 biogeografických regiónov, pričom každý z nich sa vyznačuje typickou vegetáciou, podnebí, topografiou a geológiou. Preskúvanie na tejto úrovni zjednodušuje kontrolu trendov ochrany druhov a biotopov v podobných prírodných podmienkach bez ohľadu na štátne hranice.

²³ Rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci C-371/98, First Corporate Shipping LTD.

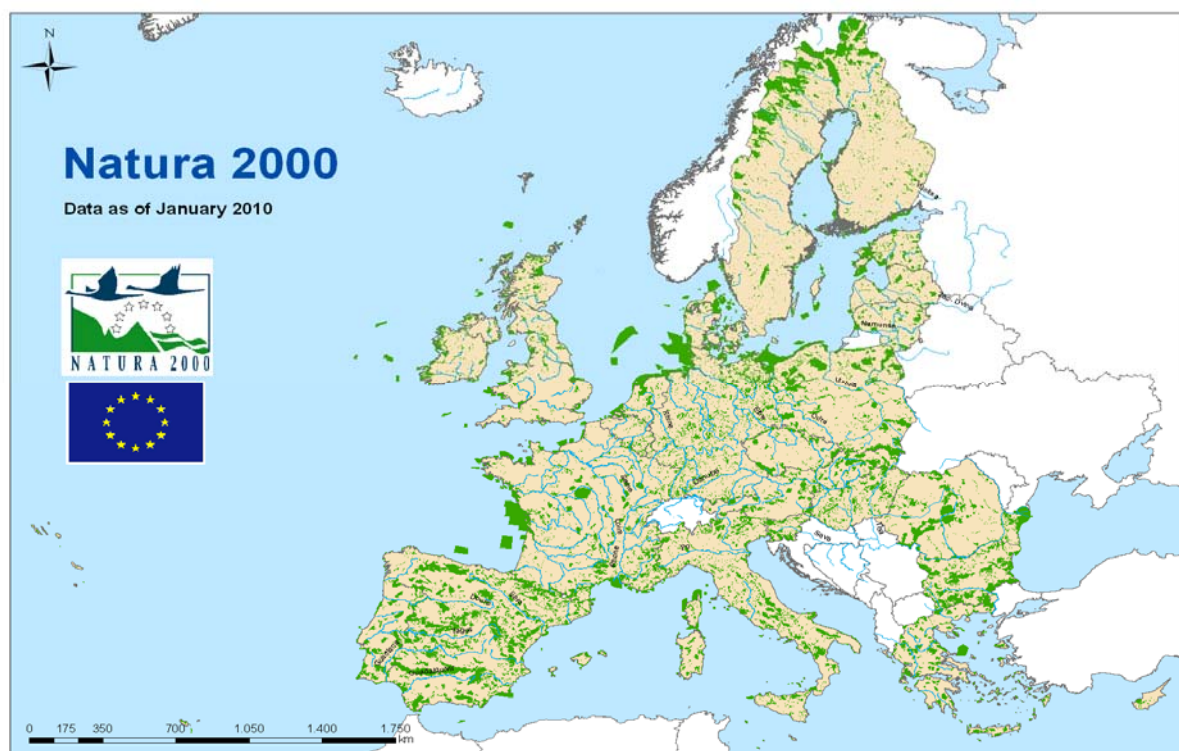
²⁴ Na rozdiel od smernice o biotopoch nie je v prípade osobitne chránených území žiaden medzistupeň výberu lokalít podľa biogeografického regiónu. Tieto územia sa zahrnú priamo do sústavy Natura 2000.

Do decembra 2009 bolo do sústavy Natura 2000 zahrnutých približne 25 800 lokalít (ku ktorým patrí 22 400 lokalít s európskym významom a 5 200 osobitne chránených území)²⁵. Spolu pokrývajú takmer 17,6 % pevninskej časti v 27 štátoch EÚ²⁶. Približne 1 400 lokalít s európskym významom a 600 osobitne chránených území má morskú časť, ale na doplnenie morskej zložky sústavy treba pridať ďalšie lokality. Tento cieľ by sa mal dosiahnuť do roku 2012.

²⁵ Európska komisia, http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/barometer/index_en.htm

²⁶ Niekedy sa lokality s európskym významom a osobitne chránené územia prelínajú, číselné údaje preto nie sú kumulatívne.

Obrázok 2: európska sústava Natura 2000 v štátoch EÚ-27, stav v januári 2010

2.3.4 Riadenie a ochrana lokalít Natura 2000

Členské štáty musia v lokalitách Natura 2000:

- prijať potrebné ochranné opatrenia s cieľom zachovať a obnoviť biotopy a druhy, *pre ktoré boli územia označené za chránené*, do priaznivého stavu ochrany (článok 6 ods. 1),
- predchádzať škodlivým činnostiam, ktoré by mohli podstatne rušiť uvedené druhy alebo poškodiť typy prirodzených biotopov či biotopov chránených druhov (článok 6 ods. 2).

Príslušné orgány v jednotlivých krajinách by mali určiť ciele ochrany pre lokality sústavy Natura 2000 najneskôr do šiestich rokov od schválenia lokality ako lokality s európskym významom (resp. v prípade osobitne chráneného územia bezprostredne po klasifikácii). Ciele ochrany musia vychádzať zo stavu a ekologických požiadaviek biotopov a druhov, pre ktoré je územie označené za lokalitu sústavy Natura 2000. Konečným cieľom je zabezpečiť zachovanie alebo obnovenie druhov a typov biotopov do priaznivého stavu ochrany v ich prirodzenom prostredí²⁷.

²⁷ Pojem „priaznivý stav ochrany“ nie je v smernici o vtákoch uvedený, smernica však obsahuje obdobné požiadavky, t. j. pre všetky osobitne chránené územia sa musia prijať osobitné opatrenia na ochranu biotopov v záujme zabezpečenia prežitia a rozmnožovania vtákov uvedených v prílohe I v oblasti ich rozšírenia.

Čo znamená priaznivý stav ochrany v praxi?

Konečným cieľom smernice o biotopoch je zabezpečiť, aby dotknuté druhy a typy biotopov dosiahli tzv. priaznivý stav ochrany a aby sa zabezpečilo ich dlhodobé prežitie v celom ich prirodzenom prostredí v Európe.

V prípade druhov dotknutých smernicou [pozri článok 1 písm. i)] to znamená, že:

- populácie sa samé dlhodobo zachovávajú a nevykazujú príznaky trvalého poklesu,
- nezmenšuje sa ich prirodzené prostredie,
- existuje a pravdepodobne bude naďalej existovať dostatočne veľký biotop na dlhodobé udržanie populácie.

V prípade typu biotopu sa priaznivý stav ochrany [pozri článok 1 písm. e)] dosiahne, ak:

- jeho prirodzený rozsah a územie, ktoré pokrýva, sú stabilné alebo sa zväčšujú,
- existuje špecifická štruktúra a funkcie, ktoré sú potrebné na jeho dlhodobé udržanie a je pravdepodobné, že budú ďalej existovať v dohľadnom čase,
- stav ochrany typických druhov, ktoré žijú v type biotopu, je takisto priaznivý.

Pokiaľ ide o opatrenia na ochranu, ktoré by sa mali prijať v jednotlivých lokalitách sústavy Natura 2000, v smernici o biotopoch (článku 6 ods. 1) sa uvádza, že „členské štáty (vytvoria) potrebné ochranné opatrenia obsahujúce v prípade potreby príslušné plány riadenia, osobitne navrhnuté pre dané lokality alebo začlenené do ďalších plánov rozvoja.“

Tieto plány riadenia (ak existujú) môžu byť užitočným zdrojom informácií pre navrhovateľov, ktorí chcú vykonávať svoje činnosti v lokalitách sústavy Natura 2000 a ich okolí, keďže:

- sú v nich zaznamenané potreby ochrany prítomných biotopov a druhov, pre ktoré je územie označené za chránené, takže je jasné, čo sa chráni a z akého dôvodu,
- obsahujú analýzu sociálno-hospodárskych a kultúrnych súvislostí príslušnej oblasti a vzájomné vzťahy medzi rôznymi spôsobmi využitia pôdy a miestnymi druhmi a biotopmi,
- poskytujú vysvetlenie cieľov ochrany pre príslušnú lokalitu,
- určujú praktické riešenia riadenia, ktoré môžu pomôcť pri zjednotení ochranných činností s ostatnými postupmi využitia pôdy.

2.3.5 Nové plány a projekty ovplyvňujúce lokality sústavy Natura 2000

Článok 6 ods. 1 a 2 smernice o biotopoch sa týka bežného riadenia a ochrany lokalít Natura 2000, kým v článku 6 ods. 3 a 4 sa stanovuje postup, ktorý treba dodržať pri príprave akýchkoľvek **plánov či projektov**, ktoré by mohli lokalitu Natura 2000 ovplyvniť²⁸.

Tento postup sa podrobne skúma v kapitole 5 a 6, ale v zásade vyžaduje, aby sa v prípade plánov alebo projektov, ktoré budú mať pravdepodobne významný vplyv na lokalitu Natura 2000, uskutočnil primeraný odhad dosahov s cieľom podrobne preskúmať tieto následky a zistiť, ako súvisia s cieľmi ochrany lokality.

²⁸ Týka sa to lokalít s európskym významom, osobitných chránených území a osobitne chránených území a sú tu zahrnuté nielen plány a projekty v lokalitách sústavy Natura 2000, ale aj tie, ktoré sú mimo uvedených lokalít a ktoré by mohli zásadne ovplyvniť ochranu druhov a biotopov v lokalite. Napríklad priehrada postavená na hornom toku rieky, ktorá by mohla pozmeniť či zastaviť pravidelné zaplavovanie mokradí dôležitých pre vtáky na dolnom toku rieky v rámci osobitne chráneného územia.

Na základe zistení primeraného odhadu dosahov príslušný orgán buď schváli plán či projekt v pôvodnom stave, ak sa presvedčí, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu dotknutej lokality, alebo (podľa miery dosahov) môže požadovať aspoň jeden z týchto krokov:

- prijať určité opatrenia na odstránenie negatívneho vplyvu,
- rešpektovať určité podmienky vo fáze výstavby, prevádzky či ukončenia projektu, opäť v záujme odstránenia možnosti negatívnych následkov, resp. ich zníženia na úroveň, na ktorej neovplyvnia integritu lokality,
- preskúmať alternatívne možnosti.

Vo výnimočných prípadoch môže plán alebo projekt za určitých podmienok pokračovať aj napriek tomu, že bol vyhodnotený ako plán s negatívnym dosahom na lokalitu. Podmienkou je dodržanie procesných záruk stanovených v smernici o biotopoch. To je možné vtedy, keď nie sú k dispozícii žiadne alternatívne riešenia a prevažuje vyšší verejný záujem na uskutočnení plánu či projektu. V takýchto prípadoch sa musia prijať kompenzačné opatrenia s cieľom zaistiť ochranu celkovej koherencie sústavy Natura 2000.

2.3.6 Zlepšenie ekologickej koherencie sústavy Natura 2000

V článku 10 smernice o biotopoch sa okrem určenia hlavných lokalít sústavy Natura 2000 požaduje, aby sa členské štáty usilovali o zlepšenie ekologickej koherencie sústavy Natura 2000 prostredníctvom plánovania využitia pôdy alebo stavebných politík, a to zachovávaním a podľa možností rozvíjaním krajinných prvkov, ktoré majú hlavný význam pre voľne žijúce rastliny a živočíchy, napríklad koridorov pre voľne žijúce zvieratá či odrazových mostíkov, ktoré je možné použiť pri migrácii či rozptýlení.

2.4 Smernica o SEA a smernica o EIA

Odvetvia ťažby neenergetických surovín sa priamo týkajú aj tieto environmentálne smernice EÚ:

- smernica 2001/42/ES o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie (bežne označovaná ako **smernica o SEA**)²⁹,
- smernica 85/337/EHS o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie v znení zmien a doplnení smerníc z roku 1997 (97/11/ES), 2003 (2003/35/ES) a 2009 (2009/31/ES) – (bežne označovaná ako **smernica o EIA**)³⁰.

2.4.1 Smernica o SEA

Účelom smernice o SEA 2001/42/ES je zabezpečiť, aby sa pri príprave **určitých plánov a programov** a pred ich prijatím určili, posúdili a zohľadnili ich dôsledky pre životné prostredie.

V tejto súvislosti členské štáty musia:

- vypracovať environmentálnu správu, v ktorej sa určujú a hodnotia pravdepodobné významné účinky plánov a programov na životné prostredie, ako aj všetky primerané alternatívy,

²⁹ Ú. v. ES L 197, 21.7.2001, s. 30 – 37 – pozri <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

³⁰ Ú. v. EÚ L 156, 25.6.2003, s. 17, Ú. v. EÚ L 140, 5.6.2009, s. 114 – pozri <http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm>

- poskytnúť určitým orgánom a širokej verejnosti príležitosť, aby vyjadrili svoje stanovisko k environmentálnej správe, ako aj k návrhu plánu alebo programu. Konzultácie pomáhajú zabezpečiť nielen komplexnosť a spoľahlivosť informácií poskytnutých na účely posúdenia, ale zaručujú aj väčšiu transparentnosť rozhodovania.

Smernica o SEA má napokon za cieľ presadiť integrovanejší a účinnejší prístup k územnému plánovaniu, ktorý zohľadní životné prostredie vrátane biodiverzity v skoršej fáze plánovania a na strategickejšej úrovni. Ak sa tieto požadované kroky uskutočnia, zvyčajne klesne počet konfliktov pri ďalšom postupe na úrovni jednotlivých projektov. Uvedené kroky taktiež umožňujú vhodnejšie rozmiestnenie budúcich projektov mimo oblastí, v ktorých by sa mohli dostať do konfliktu s ochranou prírody.

Strategické environmentálne hodnotenie je povinné pre rôzne plány a programy (t. j. pripravuje sa pre poľnohospodárstvo, lesné a rybné hospodárstvo, energetiku, priemysel, dopravu, odpadové hospodárstvo, vodné hospodárstvo, telekomunikácie, cestovný ruch, plánovanie miest a vidieka alebo využívanie pôdy), ktoré stanovujú rámec pre budúce povolenie projektov uvedených v smernici o EIA. Strategické environmentálne hodnotenie sa musí uskutočniť pri všetkých plánoch či programoch, ktoré sú vzhľadom na možný významný vplyv na lokality označené ako plány a programy vyžadujúce hodnotenie podľa článkov 6 alebo 7 smernice o biotopoch.

V súvislosti s ťažbou neenergetických surovín sa smernica o SEA s veľkou pravdepodobnosťou bude týkať prípadov, keď vnútroštátne, regionálne či miestne orgány pripravujú plán alebo program (napr. využitia pôdy, ale aj v oblasti priemyslu či odpadového hospodárstva), ktorý je buď osobitne určený pre oblasť ťažby nerastov (napr. tzv. plán nerastov) alebo je v ňom ťažba nerastov jedným zo spôsobov využitia pôdy, o ktorých sa v pláne uvažuje.

2.4.2 Smernica o EIA

Zatiaľ čo sa strategické environmentálne hodnotenie realizuje na úrovni verejných plánov a programov, posudzovanie vplyvov na životné prostredie sa týka úrovne **jednotlivých verejných a súkromných projektov**. Povolenie projektov, ktoré budú mať pravdepodobne významný vplyv na životné prostredie, by sa malo udeliť len na základe posúdenia prípadného významného vplyvu príslušného projektu na životné prostredie.

Smernica o EIA vymedzuje projekt ako *realizáciu stavieb alebo iných zariadení, alebo plánov, iné zásahy do prírodného prostredia a krajiny vrátane ťažby nerastných surovín* (článok 1 ods. 2). Ťažobné činnosti sú uvedené v prílohách I a II k smernici o EIA. Činnosti v rámci ťažby neenergetických surovín teda vyžadujú posúdenie vplyvov na životné prostredie podľa tejto smernice, resp. minimálne „skrining“ (pozri nasledujúcu tabuľku).

2.4.3 Súvislosť medzi strategickým environmentálnym hodnotením, posudzovaním vplyvov na životné prostredie a primeraným odhadom dosahov

Postupy strategického environmentálneho hodnotenia, posudzovania vplyvov na životné prostredie a primeraného odhadu dosahov týkajúce sa plánov a projektov, ktoré sa týkajú lokality sústavy Natura 2000 podľa smernice o biotopoch, majú veľa spoločného. Neznamená to však, že ide o jedno a to isté posudzovanie, keďže medzi nimi existujú niektoré významné rozdiely (pozri tabuľku). Preto **strategické environmentálne hodnotenie ani posudzovanie vplyvov na životné prostredie nemôže nahradiť primeraný odhad dosahov, pretože žiadny z uvedených postupov nie je nadradený ostatným postupom.**

Postupy strategického environmentálneho hodnotenia, posudzovania vplyvov na životné prostredie a primeraného odhadu dosahov sa samozrejme môžu uskutočňovať súbežne (v rámci koordinovaného postupu) alebo sa informácie zahrnuté do primeraného odhadu dosahov môžu stať súčasťou postupu a dokumentácie strategického environmentálneho hodnotenia či posudzovania vplyvov na životné prostredie³¹ (v rámci integrovaného postupu). Vo všetkých prípadoch by sa však primeraný odhad dosahov mal zreteľne odlíšiť od environmentálnej správy v rámci strategického environmentálneho hodnotenia alebo environmentálnej dokumentácie posudzovania vplyvov na životné prostredie, alebo by sa mal oznamovať samostatne, a to tak, aby bolo možné odlíšiť zistenia primeraného odhadu dosahov od zistení posudzovania vplyvov na životné prostredie alebo strategického environmentálneho hodnotenia³².

Postup posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA)

Zvyčajný postup EIA zahŕňa tieto štádiá:

- Skríning (článok 4 ods. 2 – 4 a príloha III k smernici o EIA): s cieľom určiť, či je potrebný postup EIA. Skríning sa vyžaduje pri každom type projektu uvedenom v prílohe II. Rozhodnutie príslušného vnútroštátneho orgánu o skríningu by malo vychádzať z kritérií uvedených v prílohe III a malo by byť prístupné verejnosti.
- Určovanie rozsahu (článok 5): je štádium procesu EIA, v rámci ktorého sa vymedzuje obsah a rozsah záležitostí, ktoré sa majú zahrnúť do environmentálnych informácií, ktoré navrhovateľ predkladá príslušnému orgánu. Predstavuje dôležitý prvok primeraného režimu EIA, a to hlavne z dôvodu zlepšovania kvality EIA.
- Vypracovanie environmentálneho vyhlásenia, štúdie alebo správy (článok 5), ktoré zahŕňajú tieto potrebné environmentálne informácie: opis projektu, opis opatrení na zabránenie alebo zníženie významných nepriaznivých vplyvov, údaje potrebné na vymedzenie a posúdenie hlavných vplyvov na životné prostredie, prehľad najdôležitejších alternatív vypracovaných navrhovateľom a určenie dôvodov jeho výberu so zreteľom na vymedzené vplyvy na životné prostredie. Tieto dokumenty by mali byť prístupné verejnosti.
- Konzultácie (články 6, 7 a 8): Pred prijatím rozhodnutia o žiadosti o povolenie projektu je nevyhnutné informovať verejnosť, environmentálne orgány a členské štáty dotknuté projektom. V rámci postupu udeľovania povolenia treba zohľadniť výsledky konzultácií a zhromaždené informácie.
- Informácie o konečnom rozhodnutí a jeho vysvetlenie (článok 9): po rozhodnutí o udelení alebo zamietnutí povolenia projektu sú vnútroštátne orgány povinné sprístupniť verejnosti informácie, napríklad obsah rozhodnutia a všetky podmienky, ktoré s ním súvisia, hlavné dôvody a úvahy, na ktorých sa toto rozhodnutie zakladá vrátane informácií o zapojení verejnosti, a podľa potreby opis hlavných zmierňujúcich a kompenzačných opatrení.

Postup EIA by sa mal zaoberať priamym aj nepriamym vplyvom (článok 3) na ľudí, **voľne žijúce živočíchy a rastliny**, pôdu, vodu, podnebie a krajinu, hmotný majetok a kultúrne dedičstvo, ako aj vzájomnými vzťahmi medzi uvedenými činiteľmi. V posudzovaní vplyvov na životné prostredie by sa mali uviesť priame účinky a všetky nepriame, druhotné, kumulatívne, krátkodobé, strednodobé a dlhodobé, trvalé a dočasné, kladné aj záporné účinky projektu (príloha IV).

³¹ Realizácia primeraného hodnotenia na úrovni plánu tiež neznamená, že nie je potrebné uplatniť článok 6 ods. 3 a 4 postupu pre jednotlivé projekty. Ak však primerané hodnotenie plánu bude mať za následok, že sa plán alebo projekt rozdelí na oblasti, ktoré takmer nebudú alebo vôbec nebudú v konflikte s lokalitami sústavy Natura 2000, je pravdepodobné, že bude potrebné vypracovať primerané hodnotenie na úrovni projektu v menšom počte projektov vyplývajúcich z plánu.

³² Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy NATURA 2000. Metodická príručka k ustanoveniam článku 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch 92/43/EHS.

Jeden z hlavných rozdielov medzi strategickým environmentálnym hodnotením, posudzovaním vplyvov na životné prostredie a primeraným odhadom dosahov podľa smernice o biotopoch (okrem toho, že hodnotia rôzne aspekty prirodzeného prostredia a riadia sa odlišnými kritériami pri posudzovaní „významnosti“) spočíva v postupe po zverejnení záverov posudzovania. V tomto ohľade sa v hodnotení SEA a posudzovaní EIA uvádzajú základné procesné požiadavky a nestanovujú povinné environmentálne normy. Naopak, hodnotenie podľa smernice o biotopoch predpisuje podstatné povinnosti, a to najmä preto, lebo zavádza ekologickú normu, t. j. cieľ ochrany lokality sústavy Natura 2000 a potrebu zachovať jej integritu.

Inými slovami, ak sa prostredníctvom primeraného odhadu dosahov nedokáže zabezpečiť, že plán či projekt nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000, orgán nemôže schváliť projekt či plán v danom stave, okrem výnimočných prípadov, keď sa uplatnia osobitné postupy pre plány alebo projekty, pri ktorých neexistujú menej škodlivé alternatívne riešenia a verejný záujem sa pokladá za prevažujúci.

Postupy hodnotenia SEA a posudzovania EIA sú určené na to, aby sa plánovacie orgány v plnej miere informovali o dôsledkoch navrhovaného plánu alebo projektu na životné prostredie s cieľom *zohľadniť tieto dôsledky* v konečnom rozhodnutí daných orgánov.

Úvahy uvedené v tejto kapitole sú zhrnuté v tabuľke 2.

Tabuľka 2: Porovnanie postupov v rámci primeraného odhadu dosahu, posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA) a strategického environmentálneho hodnotenia (SEA)

	Primeraný odhad dosahov	EIA	SEA
Na aký typ plánov a projektov sa zameriava?	Každý plán alebo projekt , ktorý (buď individuálne, alebo v kombinácii s inými plánmi či projektmi) bude mať významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000 (okrem plánov alebo projektov priamo súvisiacich so správou lokality, ktorá sa má chrániť).	Všetky projekty uvedené v prílohe I. Pre projekty uvedené v prílohe II sa potreba posudzovania EIA určí v jednotlivých konkrétnych prípadoch podľa hraničných hodnôt alebo kritérií stanovených členskými štátmi (so zreteľom na kritériá v prílohe III).	Všetky plány a programy , ktoré: a) sa pripravujú pre poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybné hospodárstvo, energetiku, priemysel, dopravu, odpadové hospodárstvo, vodné hospodárstvo, telekomunikácie, cestovný ruch, plánovanie miest a vidieka alebo využitie pôdy a ktoré stanovujú rámec budúcich povolení pre projekty uvedené v prílohách I a II k smernici 85/337/EHS, alebo b) s ohľadom na ich pravdepodobný účinok na lokality boli určené ako plány a programy, pre ktoré sa vyžaduje posudzovanie podľa článku 6 alebo 7 smernice 92/43/EHS.

Ktoré vplyvy relevantné z hľadiska prírody sa musia posúdiť?	Hodnotenie by sa malo uskutočniť so zreteľom na ciele ochrany lokality (týkajúce sa druhov živočíchov alebo rastlín alebo typov biotopov, pre ktoré bola určená lokalita). Mali by sa vyhodnotiť dosahy s cieľom určiť, či nebudú mať nepriaznivý vplyv na integritu dotknutej lokality.	Priame a nepriame, druhotné, kumulatívne, krátkodobé, strednodobé a dlhodobé, trvalé a dočasné, kladné a záporné významné vplyvy na „...živočíchy a rastliny“.	Pravdepodobné významné účinky na životné prostredie vrátane biodiverzity, populácie, zdravia ľudí, živočíchov, rastlín, pôdy, vody, ovzdušia, klimatických faktorov, hmotného majetku, kultúrneho dedičstva vrátane architektonického a archeologického dedičstva, krajiny a vzájomných vzťahov medzi uvedenými faktormi.
Kto vykoná posúdenie?	Za vykonanie primeraného odhadu dosahov zodpovedá príslušný orgán. V tejto súvislosti sa môže od navrhovateľa požadovať, aby uskutočnil všetky potrebné štúdie a poskytol príslušnému orgánu všetky potrebné informácie s cieľom umožniť mu prijať plne informované rozhodnutie. Príslušný orgán môže podľa potreby zhromažďovať relevantné informácie aj z iných zdrojov.	Navrhovateľ poskytne potrebné informácie, ktoré príslušný orgán musí pri vydaní povolenia zohľadniť.	Príslušný plánovací orgán
Uskutočňujú sa konzultácie s verejnosťou alebo inými orgánmi?	Nie sú povinné, ale odporúčajú sa („podľa potreby“).	Povinné konzultácie, ktoré sa musia uskutočniť pred prijatím návrhu plánu či projektu Členské štáty prijímú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby orgány, ktorých sa projekt pravdepodobne dotkne, mali z dôvodov svojich osobitných právomocí v oblasti životného prostredia možnosť na požiadanie vyjadriť svoje stanovisko k žiadosti o povolenie. To isté platí pre verejnosť.	Povinné – konzultácie sa musia uskutočniť pred prijatím plánu či programu Orgány a verejnosť dostanú včasnú a efektívnu príležitosť v primeraných časových rámcoch vyjadriť svoje stanovisko k návrhu plánu alebo programu a k príslušnej environmentálnej správe pred prijatím plánu alebo programu alebo jeho predložením v rámci legislatívneho postupu. Členské štáty musia určiť orgány na konzultácie, ktoré sú z dôvodov osobitných právomocí v oblasti životného prostredia pravdepodobne zainteresované.
Do akej miery sú výsledky záväzné?	Záväzné. Príslušné orgány môžu súhlasiť s plánom alebo projektom, len ak sa presvedčia, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu lokality.	Výsledky konzultácií a informácie zhromaždené ako súčasť posudzovania vplyvov na životné prostredie sa musia zohľadniť pri udeľovaní povolenia.	Environmentálna správa, ako aj vyjadrené stanoviská sa zohľadňujú pri príprave plánu alebo programu a pred jeho prijatím alebo predložením v rámci legislatívneho postupu.

2.5 Iné relevantné právne predpisy a politiky EÚ týkajúce sa životného prostredia

Ťažby neenergetických surovín sa týkajú aj tieto právne predpisy a politiky EÚ v oblasti životného prostredia:

- *smernica o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (2006/21/ES),*
- *smernica o environmentálnej zodpovednosti (2004/35/ES),*
- *rámcová smernica o vode (2000/60/ES) a smernica o ochrane podzemných vôd (2006/118/ES),*
- *rámcová smernica o morskej stratégii (2008/56/ES),*
- *stratégia EÚ pre udržateľné využívanie prírodných zdrojov,*
- *zásada predbežnej opatrnosti.*

Ich stručný prehľad je uvedený v prílohe I, keďže podrobnejšie spracovanie presahuje rozsah tohto dokumentu.

3. POTENCIÁLNY VPLYV ŤAŽBY NEENERGETICKÝCH SUROVÍN NA PRÍRODNÉ PROSTREDIE

- *Ťažba nerastov nevyhnutne ovplyvňuje pôdu, na ktorej sa uskutočňuje. Príležitostne môže poškodiť aj prirodzené biotopy a významne narušiť život vo voľnej prírode.*
- *Typ a miera vplyvu závisia od viacerých činiteľov, a preto sa musia určiť osobitne v každom konkrétnom prípade.*
- *Pokiaľ ide o sústavu Natura 2000, ťažobná činnosť môže zapríčiniť stratu cenných vzácných biotopov a druhov chránených právnymi predpismi EÚ či nepriaznivo ovplyvniť fyzickú štruktúru a fungovanie biotopov v konkrétnych oblastiach, a tým spôsobiť stratu odolnosti celého ekosystému.*
- *Nie všetky následky sú negatívne – ťažba neenergetických surovín významne kladne prispieva k ochrane biodiverzity, napríklad prostredníctvom rekultivácie ťažobných lokalít na konci projektového cyklu.*
- *Stále viac spoločností začleňuje ustanovenia politiky biodiverzity do svojich celkových stratégií sociálnej zodpovednosti podnikov a aktívne obnovuje vyťažené lomy a bane v prospech života vo voľnej prírode. To je cenné najmä v oblastiach, ktoré o veľkú časť prírody už prišli.*

3.1 Kladné a záporné vplyvy: potreba individuálneho prístupu k jednotlivým projektom

Ťažba nerastov bude mať zo svojej povahy vždy následky na pôdu,³³ na ktorej sa uskutočňuje. Väčšina baní a lomov vyžaduje počas ťažby odstránenie povrchových prvkov a potrebuje miesto pre odvaly, výsypky a kalojem, ako aj pre súvisiacu infraštruktúru, budovy a prístupové cesty.

Takéto činnosti môžu taktiež niekedy významným spôsobom narušiť život vo voľnej prírode a viesť k strate alebo poškodeniu cenných prírodných biotopov. Určite však nejde o systematický jav. Existuje veľa prípadov, keď nové ťažobné lokality mali len obmedzený alebo dočasný vplyv na biodiverzitu a prírodné prostredie.

Existuje aj rastúci počet príkladov ťažobných lokalít, ktoré boli počas celého životného cyklu pre biodiverzitu celkovo prínosné. Dôvodom je, že čoraz viac lomov, ťažných jám a baní prechádza na konci svojej životnosti procesom rekultivácie so zreteľom na biodiverzitu. Rekultivované lokality majú v prostredí, ktoré bolo vyčerpané ešte pred ťažbou, potenciál významne pozitívne prispieť k biodiverzite, keďže poskytujú nové biotopy pre voľne žijúce rastliny a živočíchy.

Tým však nezaniká povinnosť zabezpečiť, aby jednotlivé ťažobné projekty významne nepoškodili ani nenarušili oblasti, ktoré majú vysokú prírodnú hodnotu, najmä keby mohli ovplyvniť vzácne a ohrozené druhy biotopov v európskom záujme. Takéto riziká sa musia posudzovať v **každom prípade jednotlivo**.

³³ Týka sa to najmä povrchovej ťažby, v kapitole 8 sa skúmajú problémy týkajúce sa ťažby v morskom prostredí.

Ťažba neenergetických surovín: pozitívny príspevok k ochrane biodiverzity

Ak sa moderná ťažba neenergetických surovín správne naplánuje, môže aktívne prispieť k ochrane biodiverzity. To má význam najmä vtedy, keď sa ťažobná lokalita nachádza v pozmenenom alebo vyčerpanom prostredí. V takýchto prípadoch môže ťažobná činnosť vytvoriť nové biotopy pre voľne žijúce živočíchy a rastliny, napríklad nové mokrade vhodné pre rôzne druhy obojživelníkov alebo nové útesy, ktoré niektorým vtákom poskytujú dobré miesta na hniezdenie. Otvorené lomy môžu taktiež poskytnúť vhodný biotop pre rôzny hmyz a plazy, ako sú teplomilné bystrušky, pavúky, včely a jašterice, zatiaľ čo nepoužívané banské šachty môžu osídliť netopiere.

Niektoré nové biotopy sa môžu nachádzať v oblastiach s nízkou hodnotou, pokiaľ ide o ochranu prírody, a môžu tak poslúžiť ako dôležité odrazové mostíky či ekologické koridory medzi hlavnými chránenými oblasťami, čím zvýšia celkovú koherenciu existujúcich sústav chránených oblastí, napríklad sústavy Natura 2000.

Štúdie, ktoré sa uskutočnili v oblastiach ťažby vo Francúzsku a Nemecku, ukázali, že niektoré chránené druhy, ktoré sa v týchto krajinách stali vzácnosťou, našli útočisko v nových biotopoch v bývalých ťažobných lokalitách. Ekologický prieskum v 35 rozsiahlych kameňolomoch vo Francúzsku (pričom polovica z nich bola ešte v prevádzke) ukázal, že tieto lokality hostili takmer 50 % druhov vtákov, plazov, obojživelníkov a kobyliiek, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú na území Francúzska (UNICEM, 2008a).

V ďalšom prieskume, ktorý sa uskutočnil v 17 naplaveninových lomoch v povodí šiestich francúzskych riek, sa taktiež uvádzajú podobné percentuálne hodnoty týkajúce sa hniezdiacich druhov vtákov, plazov, obojživelníkov a vážok vrátane niektorých vzácných a ohrozených druhov (UNICEM, 2008b).

V ťažobných lokalitách a ich blízkosti sa našli aj druhy chránené podľa smerníc o vtákoch a o biotopoch a niekoľko bývalých lomov alebo ťažobných jám bolo zahrnutých do sústavy Natura 2000 práve preto, že v súčasnosti poskytujú útočisko vzácnym a ohrozeným druhom v európskom záujme.

- Bývalé lomy môžu využívať chránené druhy vtákov, napríklad *Bubo bubo* (výr skalný), *Falco tinnunculus* (sokol myšiár) a *Falco peregrinus* (sokol sťahovavý).
- Pieskové a pieskovcové jamy sú potenciálne lokality hniezdenia druhov *Merops apiaster* (včelárík zlatý), *Riparia riparia* (brehuľa hnedá) alebo *Upupa epops* (dudok chochlatý), ak sa počas jeho hniezdenia (marec – august) minimálne v jednej časti lokality so „strmou“ stenou neťaží.
- Nové vodné biotopy vytvorené v lomoch poskytujú vhodné lokality pre rozmnožovanie druhov obojživelníkov zahrnutých do prílohy II k smernici o biotopoch, napríklad *Bufo calamita* (ropucha krátkonohá), *Pelodytes punctatus* (hrabavka bodkovaná), *Bombina variegata* (kunka žltobruchá), *Alytes obstetricans* (kunka starostlivá), *Triturus alpestris* (mlok horský), *Triturus cristatus* (mlok hrebenatý), *Salamandra salamandra* (salamandra škvrnitá) atď.
- Okrem iných typov biotopov vznikli vďaka riadne plánovanej rekultivácii baní a lomov v Európe dočasné rybníky a iné mokrade, lužné lesy, pastviny, vresoviská, dubové a jaseňové lesy.

Projekty rekultivácie lomov a baní sú v súčasnosti v Európe bežnou praxou a vo zvýšenej miere sa využívajú na zlepšenie biotopov voľne žijúcich druhov a biodiverzity počas projektu a na konci jeho životného cyklu.

Niekoľko spoločností vydáva vyhlásenia o politike biodiverzity v rámci ich celkovej stratégie sociálnej zodpovednosti podnikov. Niektoré pripravujú aj podrobnejšie stratégie biodiverzity a akčné plány, v ktorých analyzujú, ako by odvetvie ťažby mohlo pozitívne prispieť k biodiverzite v ťažobných lokalitách a zabezpečujú praktické začlenenie týchto príspevkov do prevádzky jednotlivých lokalít.

Dalo by sa nájsť veľa príkladov praktickej realizácie akčných plánov biodiverzity v odvetví ťažby. Často sa realizujú v spolupráci s orgánmi a organizáciami na ochranu prírody na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni.

Podrobnejšie informácie o niektorých spomínaných iniciatívach a skúsenostiach, ako aj ďalšie zaujímavé príklady sú uvedené v prílohe 2.

3.2 Vymedzenie potenciálnych negatívnych účinkov

Keďže hlavným účelom tohto usmerňujúceho dokumentu je vysvetliť ustanovenia článku 6 smernice o biotopoch v súvislosti s ťažbou neenergetických surovín, táto kapitola je zameraná najmä na prehľad potenciálnych negatívnych účinkov, ktoré by ťažba mohla mať na biodiverzitu, keďže sa musia zohľadniť ako súčasť posudzovania vplyvov. To sa však nevylučuje s tým, že ťažba v bani či lome môže aktívne prispieť (a v praxi prispieva) k prehĺbeniu biodiverzity (pozri predchádzajúci rámček).

Pri hodnotení potenciálnych účinkov ťažobnej činnosti na prírodu a voľne žijúce živočíchy a rastliny nesmieme zabudnúť, že sa tieto účinky nemusia týkať len samotnej ťažobnej lokality, ale aj súvisiacej infraštruktúry, ako sú prístupové cesty, dopravníkové pásy, drviče, úložiská, výsypky, kalojemy a odpadové rybníky atď. Týkajú sa taktiež všetkých etáp návrhu plánu či projektu od prvotného prieskumu a skutočnej prevádzky lokality (vrátane jej rotácie a rozširovania) do jej zatvorenia a rekultivácie.

V **tabuľke 3** sa nachádza prehľad potenciálnych negatívnych účinkov baní a lomov na biodiverzitu podľa jednotlivých fáz činnosti.

Predchádzanie negatívnym účinkom v celom životnom cykle bane či lomu je taktiež do značnej miery podmienené rozhodnutiami prijatými vo fáze posudzovania realizovateľnosti a navrhovania projektu. Napríklad prijatie vhodných zmierňujúcich opatrení môže pomôcť obmedziť či dokonca úplne odstrániť niektoré nepriaznivé dosahy ťažby v bani alebo lome. Touto problematikou sa ďalej zaoberá kapitola 5.

3.3 Činitele ovplyvňujúce druh a mieru vplyvu

Vplyvy jednotlivých lokalít na životné prostredie sa veľmi líšia a závisia od celého radu činiteľov. To znova poukazuje na potrebu posudzovať tieto činitele v každom jednotlivom prípade.

Veľa bude závisieť od typu a kvality ťažených nerastov, ako aj od geologického zloženia zeme pod povrchom. To ovplyvňuje použitý druh spôsobu ťažby aj techník spracovania, ako aj celkovú podobu navrhovaného projektu či plánu. Ťažba v podzemnej bani, otvorenej jame, lome či pod vodou zjavne vyžaduje veľmi odlišné ťažobné postupy³⁴.

Miera ťažby ovplyvní aj rozsah možného dosahu na životné prostredie. Mnoho lomov využívaných na ťažbu stavebného materiálu prevádzkujú malé a stredne veľké miestne podniky s produkciou 0,25 – 0,50 milióna ton ročne. Takéto lomy často fungujú kratšie ako desať rokov, kým sa nerasty nevyťažia a zvyčajne potrebujú oveľa menej pôdy ako väčšie „superlomy“ či iné bane, ktoré môžu byť funkčné oveľa dlhšie.

Veľmi dôležitá je aj citlivosť prostredia, v ktorom sa má ťažba realizovať. Ťažobné lokality umiestnené v zraniteľnom prostredí, napríklad v mokradi alebo v blízkosti rieky či jazera, alebo v oblasti, ktorá má veľkú prírodnú hodnotu, môžu mať väčší vplyv ako lokality umiestnené vo výrazne pozmenenom prostredí.

³⁴ Pri ťažbe kameniva v lomoch alebo pieskových či štrkových jamách sa obvykle používa rozsiahla mechanizácia, kým ťažba a spracovanie určitých kovov môžu byť oveľa zložitejšie a vyžadovať napríklad použitie chemických látok, čo vedie k vzniku nebezpečných vedľajších produktov.

Tabuľka 3: Prehľad³⁵ potenciálnych účinkov ťažby na biodiverzitu

Etapy/Činnosti	Možné vplyvy na biotopy a druhy					
	Strata biotopu, jeho poškodenie alebo fragmentácia	Rušenie a premiestňovanie citlivých druhov	Strata vzácnych alebo ohrozených druhov, jedincov či populácií	Zmeny v zložení druhov (miestne rastliny a živočíchy)	Osídlenie lokality cudzími a invazívnymi pionierskymi druhmi	Zmeny a degradácia vodných ekosystémov
Prieskum						
Odstraňovanie vegetácie z pôdy*	♦	♦	♦	♦	♦	
Vŕtanie a kopanie	♦	♦	♦			♦
Cestné alebo železničné stavby	♦	♦	♦	♦	♦	♦
Pohyb osôb a vozidiel		♦			♦	
Príprava lokality/Ťažba nerastov						
Odstraňovanie skrývky a ukladanie „skrývkovej“ pôdy a vegetácie	♦	♦	♦	♦	♦	
Budovanie infraštruktúry (elektrické vedenie, cesty, budovy, drviče, dopravníkové pásy)	♦	♦	♦	♦	♦	♦
Odstrel na uvoľnenie rúd či skál		♦				
Dobývanie rúd alebo skál a ich skladovanie	♦	♦	♦	♦		♦
Čistenie banskej a povrchovej vody*						♦
Odtok povrchovej a spodnej vody						♦
Zníženie vodnej hladiny	♦	♦	♦	♦		♦
Vytvorenie hald odpadových skál*	♦	♦	♦	♦		♦
Preprava materiálu		♦			♦	
Zušľachtovanie						
Drvenie alebo mletie		♦				♦
Chemické lúhovanie, koncentrovanie alebo zušľachtovanie rudy*		♦				♦
Použitie a uchovávanie chemických látok*						♦
Skládky a odpadové nádrže	♦	♦		♦		♦

³⁵ Podľa: Miranda a kol. 2003. Mining and Critical Ecosystems (Ťažba a životne dôležité ekosystémy). World Resources Institute. ICMM 2006. Good Practice Guidance for Mining and Biodiversity (Prehľad osvedčených postupov pre ťažbu a biodiverzitu). Rio Tinto/EarthWatch Institute 2006. A Review of Biodiversity Conservation Performance (Prehľad o ochrane biodiverzity). Informácie o možných vplyvoch ťažby stavebných nerastov poskytlo taktiež Európske združenie spoločností ťažiacich kamenivo (UEPG).

Uzatvorenie lokality						
Tvarovanie stien jám, lomových stien a odvalov		♦		♦	♦	
Zakrytie reaktívnych odpadových odvalov*	♦			♦	♦	♦
Ohradenie nebezpečných oblastí	♦	♦		♦		
Odstavenie ciest/demontáž budov		♦			♦	
Nový výsev a výsadba rastlínstva narušených oblastí				♦	♦	
Sledovanie kvality vody a prípadná úprava						♦

POZNÁMKA: Nepredpokladá sa, že by činnosti označené * súviseli so stavebnými nerastmi.

Z tabuľky nevyplyva, že by sa tieto účinky prejavili za všetkých okolností a že by boli trvalé. Veľa závisí od konkrétnych podmienok v každom individuálnom prípade, ako aj od dostupnosti nápravných opatrení na ich zmiernenie.

3.4 Vplyv ťažby na biodiverzitu: možné vplyvy

V nasledujúcej časti sa uvádza stručný opis niektorých potenciálnych príčin a následkov ťažobných činností na živočíšne a rastlinné druhy a typy biotopov s európskym významom. Zoznam nie je úplný a je určený len ako pomôcka na ilustráciu typov problémov, ktoré treba zvážiť pri primeranom hodnotení.

3.4.1 Strata a degradácia biotopov³⁶

Ťažba neenergetických surovín často ovplyvňuje biodiverzitu najmä tým, že pri ťažbe nerastov alebo budovaní príslušnej infraštruktúry (napríklad prístupových ciest, odvalov a odpadových nádrží) odstráni vegetáciu z pôdy a povrchové prvky.

Pri tejto činnosti sa môžu pozmeniť, poškodiť, fragmentovať či miestne odstrániť existujúce biotopy. Miera degradácie biotopu zasa závisí minimálne od týchto činiteľov: veľkosť, umiestnenie a podoba ťažobnej lokality a príslušnej infraštruktúry, ako aj typ prirodzeného prostredia.

Napríklad hlbinná baňa s malou činnosťou na povrchu pravdepodobne spôsobí menej významnú priamu stratu biotopu ako povrchový lom, ktorý sa každý rok postupne prehĺbuje a rozširuje. Podobne ťažobná lokalita umiestnená v umelej krajine (alebo v jej bezprostrednej blízkosti) bude mať pravdepodobne oveľa menší vplyv na vzácne prirodzené biotopy ako lokalita, ktorá sa nachádza v oblasti s vysokou prírodnou hodnotou, napríklad v riečisku alebo mokradi.

To môže viesť nielen k priamej strate biotopu v danej lokalite, ale aj k poškodeniu okolitých biotopov. Takéto nepriame následky môže mať okrem iného zmena existujúceho hydrologického alebo hydrogeologického režimu (napríklad odčerpaním podzemných vôd, odklonením povrchových vôd, odvedením vody a pod.) alebo zmena kvality vody (napríklad vypúšťaním odpadových vôd, znečistením pôdy...).

Uvedené nepriame následky môžu spôsobiť závažné poškodenie alebo stratu biotopu, a to nielen v samotnej lokalite, ale aj mimo nej, napríklad vo vzdialených prameňoch či

³⁶ Teda čiastočné alebo úplné miestne odstránenie biotopu.

mokradiach s následným narušením normálnej fyzickej štruktúry a ekologického fungovania určitých biotopov alebo komplexov biotopov alebo znížením odolnosti ekosystému³⁷.

Keďže ide často o biotopy dôležité pre život vo voľnej prírode, ich strata a poškodenie môže mať dôsledky pre miestne populácie rastlín a živočíchov.

Pokiaľ ide o ťažobné projekty v lokalitách sústavy Natura 2000 a v ich blízkosti, poškodenie biotopov môže mať jeden či niekoľko dôsledkov:

- strata, degradácia alebo fragmentácia typov biotopov chránených smernicou o biotopoch,
- úbytok alebo premiestnenie miestnych populácií druhov chránených podľa smerníc EÚ o ochrane prírody, ktorých prežitie závisí od uvedených biotopov.

Závažnosť poškodenia závisí od vzácnosti a zraniteľnosti postihnutých biotopov (napr. aj malá oblasť môže mať veľké dôsledky pre typ biotopu s veľmi obmedzeným rozsahom), ako aj od ich významu ako lokalít na kŕmenie, párenie či odpočinok dotknutých druhov.

Napríklad strata jednej lokality na hniezdenie vzácných druhov, ako je orol jastrabovitý, môže mať vážne následky na prežitie druhu. Na druhej strane strata malej časti biotopu využívaného na párenie bežnejšími druhmi môže byť menej závažná, ak napríklad v bezprostrednej blízkosti existuje dostatočný počet lokalít vhodných na hniezdenie, ktoré ešte nedosiahli hranicu zaťažiteľnosti.

Posudzovanie vplyvov na druhy s európskym významom musí zohľadniť nielen straty dospelých jedincov, ale aj vajec, semien či počiatočných štádií života určitých druhov. V prípade typov biotopov sa do hodnotenia musí zahrnúť veľkosť biotopu aj stav jeho ochrany.

Ak sa potenciálne účinky správne vyhodnotia a pochopia, možno im predísť alebo ich zmierniť pozmenením pôvodného návrhu ťažobnej lokality či spôsobu prevádzky alebo výberom alternatívneho umiestnenia celej bane alebo lomu alebo ich častí.

3.4.2 Rušenie a premiestňovanie druhov

Ťažba neenergetických surovín môže veľmi rušivo pôsobiť na určité druhy rastlín alebo živočíchov. Vplyv môže byť dočasný alebo trvalý, priamy alebo nepriamy, miestny alebo vzdialený a môže sa prejaviť v rôznom čase projektového cyklu.

Rušenie zvierat môže spôsobovať množstvo faktorov, napríklad hluk, prach, znečistenie, prítomnosť ľudí, pravidelný pohyb (napr. preprava tovaru) atď. Rušenie môže ovplyvniť schopnosť druhov páriť sa, kŕmiť mláďatá, odpočívať, rozptýliť sa a migrovať.

Ak miera rušenia dosiahne významnú úroveň, môže zapríčiniť vyhnanie druhov z danej oblasti, a teda stratu využitia biotopu, alebo spôsobiť oslabenie schopnosti prežitia a/alebo úspešnosti párenia. V prípade vzácných a ohrozených druhov môže mať aj malé či dočasné rušenie vážne následky z hľadiska ich dlhodobého prežitia v danej oblasti.

³⁷ Do hodnotenia treba zaradiť aj účinky na vlastnosti pôdy, keďže ťažba neenergetických surovín ovplyvňuje vlastnosti pôdy, čo môže viesť k poškodeniu biotopu a strate druhov. Existujú systémy klasifikácie pôdy, ktoré je možné použiť pri posudzovaní a porovnaní situáciu pred ťažbou a po nej.

Miera rušivých vplyvov závisí od mnohých skutočností, ktoré treba posúdiť z hľadiska funkcie druhu spôsobeného rušivého vplyvu, ako aj z hľadiska pravdepodobných druhov, ktoré budú týmito vplyvmi postihnuté (niektoré druhy sú citlivejšie na určité rušivé faktory ako iné druhy). Rozsah a miera rušivých vplyvov určuje význam vplyvu, podobne ako dostupnosť a kvalita iných vhodných biotopov v blízkosti, v ktorých by sa mohli vyhnané zvieratá usídlieť.

Opäť platí, že ak sa tieto potenciálne účinky správne posúdia a pochopia, možno im predísť alebo ich zmierniť pozmenením pôvodného návrhu ťažobnej lokality či spôsobu prevádzky alebo výberom alternatívneho umiestnenia celej bane alebo lomu alebo ich častí.

3.5 Účinky ťažby na biodiverzitu: potenciálne príčiny

3.5.1 Odstraňovanie vegetácie z pôdy

Vegetácia sa z pôdy často odstraňuje preto, aby sa získal prístup k nerastom a vytvoril priestor pre celú súvisiacu infraštruktúru vrátane vytvárania hald alebo odvalov, odpadových nádrží a fyzických štruktúr, napríklad dopravníkových pásov, spracovateľských závodov a pod.

Odstránenie vegetácie môže byť potrebné na získanie prístupu k lokalite, napríklad stavbou prístupovej cesty.

3.5.2 Narušenie vôd (pozmenenie hydrologických alebo hydrogeologických podmienok)

Ak je potrebné odvodnenie rudného telesa alebo nejakej inej ťažobnej lokality, ťažobná činnosť môže pozmeniť hydrologické podmienky v ťažobných oblastiach a vo svojom okolí s následnými zmenami v kanalizačnej sieti spôsobenými dočasnou nerovnováhou povrchového odtoku, infiltráciou atď. Takéto prípady môžu ovplyvniť okolité i vzdialené pramene a mokrade, a to z kvalitatívneho aj kvantitatívneho hľadiska.

Správne navrhnuté ťažobné lokality by teda vždy mali zahŕňať udržateľné vodné hospodárstvo a podľa možností premyslené odvodňovacie techniky, ktoré môžu obmedziť rozsah vyčerpania podzemných vôd pri dolovaní.

Takéto opatrenia sa môžu týkať podzemných aj povrchových vôd a posúdenie ich vplyvov na lokalitu sústavy Natura 2000 si môže vyžadovať vypracovanie hydrologickej štúdie. Potenciálne vplyvy, ktoré treba analyzovať, zahŕňajú zmeny hladiny podzemnej vody (pokles alebo vzostup v rôznych zónach), hydrodynamické zmeny kolektora podzemnej vody v okolí vodného útvaru, modifikácie vzťahu medzi podpovrchovou vodou a vodnými tokmi (napr. obmedzené dopĺňanie z kolektora podzemnej vody, ktoré môže zapríčiniť pokles vodnej hladiny), spomalenie vodného toku atď.³⁸.

³⁸ Podľa smernice 2000/60 (rámcovej smernice o vode) „minimálne požiadavky, ktoré treba splniť“ zahŕňajú „regulácie odberu sladkej povrchovej a podzemnej vody a vzdúvania sladkej povrchovej vody vrátane registra alebo registrov odberov vody a požiadavky predchádzajúceho povolenia odberu a vzdúvania. Tieto regulácie sa budú pravidelne preverovať a podľa potreby aktualizovať...“, a „pre akékoľvek iné významné nepriaznivé vplyvy na stav vody určený v súlade s článkom 5 a podľa prílohy II ... opatrenia na zabezpečenie toho, aby hydromorfologické podmienky vodných útvarov boli v súlade s dosiahnutím požadovaného ekologického stavu alebo dobrého ekologického potenciálu ...“ [smernica 2000/60/ES článok 11 ods. 3 písm. e) a i)]. V prílohe II sa požaduje odhad a identifikácia „významného odberu vody pre mestské, priemyselné, poľnohospodárske a iné použitie ... a strát vody v rozvodných systémoch“ a „dopadu výraznej regulácie vodného toku, vrátane prevodu vody a odvedenia vody, na celkové prietokové charakteristiky a vodnú bilanciu“.

Podľa druhu vplyvu môžu byť ovplyvnené vodné a polovodné spoločenstvá (rastliny a živočíchy), ktoré sa prispôbili aktuálnym podmienkam vo vodnom útvere, a príslušné mokradňové biotopy (močiare, slatiny, rašeliniská), ktoré existovali pred ťažbou.

Pri posudzovaní týchto vplyvov by sa mali zohľadniť aj fyzické vlastnosti hladiny podzemnej vody, smer jej toku, zmeny úrovne (piezometrické výkyvy) a pod. Mali by sa analyzovať aj krátkodobé, strednodobé a dlhodobé predvídateľné zmeny povrchovej hydrológie (vrátane možných výnimočných povodní) a ich vplyvy na biologické spoločenstvá, na základe ktorých je územie označené za lokalitu sústavy Natura 2000 (biotopy a druhy, ktoré kvalifikujú danú oblasť za lokalitu sústavy Natura 2000).

3.5.3 Zmeny kvality vody

Niektoré postupy ťažby a spracovania nerastov môžu spôsobiť znečistenie, ako aj iné zmeny kvality vody, ktoré môžu buď priamo ovplyvniť vodné biotopy a druhy prítomné v lokalite, alebo nepriamo ovplyvniť iné lokality, ktoré sú citlivé na tento typ zmien.

Mnohé prevádzky ťažby neenergetických surovín majú z dôvodu zlepšenia účinnosti spracovania uzavreté vodné okruhy s nulovým odtokom, resp. s veľmi obmedzeným a regulovaným odtokom odpadovej vody. Znečisteniu vody sa predchádza aj uplatňovaním platných právnych predpisov, v ktorých sa zvyčajne vyžaduje vhodné ošetrovanie vody použitej pri ťažbe pred jej vypustením do životného prostredia.

V právnych predpisoch sa vyžaduje, aby navrhovateľ prijal opatrenia na obmedzenie rizika znečistenia spôsobeného vodou na umývanie, odvodnením kyslých hornín či difúziou znečisťujúcich látok v podzemnej vode. V každom jednotlivom prípade je však veľmi dôležité posúdiť, či je splnenie alebo nesplnenie týchto právnych predpisov postačujúce, aby sa predišlo potenciálnym vplyvom na biotopy a druhy, ktoré kvalifikujú danú oblasť ako lokalitu sústavy Natura 2000, alebo či sú potrebné dodatočné opatrenia.

3.5.4 Zmeny biotopov, ktoré môžu podporiť kolonizáciu biotopu invazívnymi druhmi

Ekologické zmeny spôsobené baňami a lomami môžu podporiť kolonizáciu pionierskymi druhmi, pričom niektoré z nich môžu byť invazívne (Melki, 2007). Kolonizácia invazívnymi druhmi môže pochádzať z troch zdrojov:

- Prirodzená kolonizácia z oblastí, v ktorých sa druhy už nachádzajú, rôznymi spôsobmi šírenia (prostredníctvom zvierat, vetrom a vodou). V rozsiahlom nenarušenom prostredí prejavia invazívne druhy svoj invazívny potenciál len zriedka z dôvodu konkurencie miestnych druhov. Na druhej strane, ak sa vytvorí nové prostredie, môže umožniť rýchly rast a usadenie invazívnych druhov, čím sa zvyšuje riziko ďalšej invázie do okolitých oblastí.
- Zavádzanie druhov z dôvodu rekultivácie lokality. Zavádzanie môže byť zámerné, napríklad pri zavádzaní rýb do rybníkov, alebo nezámerné, napríklad exotické semenáče zachytené v dovážanej pôde použitej ako nová vrchná vrstva. Prevenciou proti nezámernému zavádzaniu je zachovanie a opakované použitie pôvodnej pôdy z danej lokality.
- Neregulované zavádzanie treťou stranou (obyvatelia, rybári atď.). Po ukončení prevádzky a podľa toho, akým spôsobom sa lokalita rekultivovala, môžu druhy zavádzať aj iné osoby, ktoré majú do lokality prístup.

Treba poznamenať, že zámerné zavádzanie nepôvodných druhov musia regulovať členské štáty, aby sa nepoškodili prirodzené biotopy v rámci ich prirodzeného osídlenia alebo voľne žijúce rastliny a živočíchy, a ak to považujú za potrebné, v súlade s článkom 22 písm. b) smernice o biotopoch a článkom 11 smernice o vtákoch takéto zavádzanie zakázať.

3.5.5 Hluk a vibrácie

Pri ťažbe sa môžu vyskytnúť rôzne druhy hluku rozličnej intenzity. Treba rozlíšiť trvalý hluk (ktorý vzniká napríklad pri drvení, osievaní, jazde nákladných áut, pri preprave materiálov na dopravníkových pásoch a pod.) a občasný, ale silný hluk (napr. pri odstrel). V prípade masívnej ťažby skál je niekedy potrebný odstrel na rozbitie skál, ktoré tvoria rudu.

Vibrácie (iné ako spôsobené odstrelom) spôsobujú veľké primárne drviče a zariadenia na preosievanie, ale ak sa správne navrhnú základy, vibrácie spôsobené drvením a preosievaním možno značne obmedziť. Jednotlivé druhy sú rôzne citlivé na odlišné typy hluku a vibrácií a posúdenie je zložité, keďže o tomto probléme neexistujú štúdie.

3.5.6 Rušenie spôsobené pohybom

Pohyb zariadení a vozidiel a prítomnosť ľudí v lokalite môžu ovplyvniť niektoré druhy. Napríklad veľké dravce sú pomerne citlivé na prítomnosť ľudí, najmä v okolí lokalít, kde hniezdia a môžu dokonca opustiť vajcia v hniezde, ak je rušenie príliš časté alebo príliš blízko. Podľa smernice o biotopoch a smernice o vtákoch je úmyselné alebo bezohľadné rušenie niektorých druhov, najmä v období párenia, odchovu mláďat, hibernácie a sťahovania trestné (pozri časť 2.3.2).

3.5.7 Prach

Potenciál prachových emisií závisí od prevádzkových metód a činností (odstreľovanie, nakladanie, preprava, drvenie atď.). Prach, ktorý vzniká v strojových zariadeniach (pri jemnom drvení, mletí, preosievaní, sušení a pod.), sa všeobecne odvádza cez ventilačné systémy, ktorá sú ukončené filtrami. Prach usadený na filtroch sa likviduje, ale v mnohých prípadoch sa vracia späť do výroby alebo priamo predáva ako osobitná trieda výrobku. Dynamika tvorby prachu je zložitý problém a posúdenie jej vplyvu na dotknuté druhy a biotopy kvalifikujúce dané miesto za lokalitu sústavy Natura 2000 by malo zahŕňať kvalitatívne hodnotenie emisií prachu a rozptýlenie vzhľadom na prevažujúce vetry.

3.5.8 Zosuvy a zosypania pôdy

Tieto účinky sú v súčasnosti veľmi obmedzené a týkajú sa hlavne podzemných lomov na tesaný kameň, kriedu, sadru, kaolín alebo oker. Riziká pre živočíšne a rastlinné druhy sú taktiež veľmi obmedzené, v prípade výskytu však pomerne závažné.

3.6 Kumulatívne účinky

Účinky sa kumulujú, ak sa v danej oblasti nachádza niekoľko ťažobných lokalít alebo v dôsledku kombinácie vplyvu ťažobnej činnosti a ďalších druhov plánov či projektov (napr. lesníckych alebo z iných odvetví). Kumulatívny účinok je kombinovaný účinok spoločne zohľadnených všetkých plánov a projektov. Takže aj keď sa zdá, že samostatný projekt

ťažby nebude mať nepriaznivý vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000, autori projektu musia zohľadniť aj možné kumulatívne účinky projektu v kombinácii s ostatnými plánmi a projektmi v danej oblasti.

Nejde však o jednoduchý súčet účinkov jedného ťažobného projektu s účinkami druhého projektu. Môže byť väčší, ale aj menší. Napríklad, prvý ťažobný projekt môže zapríčiniť malé, ale prijateľné rušenie druhov a stratu biotopu, ktorú však daná populácia dokáže vynahraďovať, a teda má malý vplyv na celkovú úroveň populácie v oblasti.

Úroveň rušivých vplyvov na druhy a straty biotopu spôsobené niekoľkými ťažobnými projektmi však môže prekročiť schopnosť danej populácie druhu obnoviť sa. V tomto prípade platí, že hoci samostatný dosah prvého a druhého projektu nie je badateľný, ich spoločný účinok by mohol byť významný a mohol by spôsobiť úbytok miestnej populácie daných druhov. Táto skutočnosť ovplyvňuje rozhodnutie o plánovaní návrhov oboch projektov.

Pri posudzovaní kumulatívnych účinkov treba zohľadniť aj fragmentáciu biotopu, keďže fragmentácia môže mať škodlivý vplyv na štruktúru populácie a dynamiku v celom rade druhov.

Význam sa bude líšiť podľa:

- veľkosti vplyvu,
- typu,
- rozsahu,
- trvania,
- intenzity,
- načasovania,
- pravdepodobnosti,
- kumulatívnych účinkov.

3.7 Rozlíšenie významných a menej významných vplyvov

Doteraz sa pozornosť v tejto kapitole venovala tým aspektom ťažby, ktoré by mohli mať negatívny vplyv na biodiverzitu. V rámci primeraného vyhodnocovania plánu či projektu, ktorý by mohol ovplyvniť lokalitu sústavy Natura 2000, podľa smernice o biotopoch budú v strede záujmu predovšetkým potenciálne vplyvy ťažobných činností na živočíšne a rastlinné druhy a typy biotopov, **pre ktoré bolo územie označené ako lokalita sústavy Natura 2000.**

Takto sa môže určiť, ktoré druhy a typy biotopov s európskym významom sú ohrozené a prečo. Ďalším krokom bude stanoviť, či sú potenciálne vplyvy na dotknuté druhy alebo typy biotopov významné alebo nie. Postup na určenie „významnosti“ vplyvu plánov alebo projektov na lokality sústavy Natura 2000 sa opisuje v kapitole 5, najskôr však bude zrejmé užitočné zaoberať sa základným zdôvodnením postupu rozhodovania o tom, či je vplyv významný alebo nie.

Posúdenie významnosti sa musí jednoznačne uskutočniť v každom jednotlivom prípade vzhľadom na dotknuté druhy a biotopy. Pre niektoré druhy nemusí mať strata niekoľkých jedincov žiadny význam, pre iné môže mať vážne následky.

Podobne môže premiestnenie zvierat významne znížiť ich kondíciu a napokon aj mieru prežitia určitých druhov, na iné druhy má však len obmedzený vplyv, najmä na tie, ktoré majú v blízkosti dostatočný počet alternatívnych biotopov. Veľkosť populácie, rozšírenie, rozsah osídlenia, reprodukčná stratégia a dĺžka života majú teda vplyv na to, či sa vplyvy vyhodnotia ako významné.

Posúdenie významnosti sa musí zväžiť aj v príslušnom zemepisnom rozsahu. Pri sťahovavých druhoch, ktoré sa počas života presúvajú na veľké vzdialenosti, môže mať vplyv v určitej lokalite následky pre druhy vo väčšej zemepisnej oblasti. Podobne treba

zvážiť potenciálne účinky v prípade druhov, ktoré zotrvávajú na veľkom území alebo menia využitie biotopov, skôr na regionálnej ako na miestnej úrovni.

Všeobecne sa pri určovaní významnosti vplyvov používajú kľúčové ukazovatele. Niektoré z nich, napríklad percentuálny podiel stratených biotopov, môžu mať z hľadiska ich stavu väčší význam pre prioritné typy biotopov alebo biotopy s obmedzeným rozšírením ako pre iné biotopy.

Tiež treba zohľadniť vzájomné prepojenie činiteľov, ktoré by mohli mať potenciálny a významný vplyv na niektorý druh či typ biotypu. Fyzické vplyvy, napríklad premiestnenie z oblastí kŕmenia alebo pozmenenie biotopov, môžu mať ekologické následky, napríklad zmenu dostupnosti biotopov a pohyb na väčšie vzdialenosti. To môže potom viesť k vyšším výdajom energie, čo môže ovplyvniť parametre týkajúce sa kondície, napríklad mieru prežitia a reprodukcie, a tak priamo ovplyvniť veľkosť miestnej populácie.

Je zrejmé, že akékoľvek posudzovanie vplyvov by malo vychádzať z najlepších dostupných údajov. Môže ísť o údaje špecializovaných terénnych prieskumov alebo o rôzne typy prognostických modelov populácií. V osobitných prípadoch možno takéto údaje získať aj zo súhrnných monitorovacích programov „výskumného typu“.

4. VÝZNAM STRATEGICKÉHO PLÁNOVANIA

- *Plány ťažby nerastov, najmä ak sú súčasťou územného plánovania využitia pôdy, pomáhajú priemyslu a príslušným orgánom ustanoviť stabilný plánovací rámec dlhodobej ťažby nerastov.*
- *Sú mimoriadne efektívne pri vytváraní lepšie integrovanej stratégie udržateľného rozvoja, ktorá v ranej fáze rozhodovania zohľadňuje širšie spoločenské záujmy, napríklad ochranu prírody.*
- *V prípade sústavy Natura 2000 môže porovnanie máp zdrojov nerastných surovín a lokalít sústavy Natura 2000 pomôcť pri určovaní možných oblastí konfliktov, aby sa budúce projekty vyčlenili z územia uvedených oblastí, a to vždy, keď to bude možné.*
- *Najlepším spôsobom na dosiahnutie tohto cieľa sú konzultácie so všetkými zainteresovanými stranami a záujmovými skupinami umožňujúce preskúmať životaschopné alternatívy.*
- *Takýto spôsob strategického územného plánovania vedie k vytvoreniu predvídateľnejšieho a stabilnejšieho plánovacieho rámca pre všetky dotknuté strany. Ten by mal pomôcť znížiť riziko nepredvídateľných problémov a oneskorení v neskorších etapách, napríklad na úrovni jednotlivých projektov.*

4.1 Územné plánovanie na strategickej úrovni

Územné plánovanie na strategickej úrovni je nástroj, ktorý používajú verejné orgány ako pomôcku pri tvorbe koherentnej politiky udržateľného rozvoja svojej obce, regiónu či štátu.

Územné plánovanie realizované na vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni závisí od platných právnych predpisov a plánovacích systémov v jednotlivých štátoch a umožňuje preskúmanie rôznych požiadaviek na pôdu v širokej zemepisnej oblasti s cieľom pripraviť lepšie integrovanú stratégiu regionálneho rozvoja, ktorou sa maximalizujú výhody pre obe strany a podľa možností minimalizujú konflikty.

Územné plánovanie poskytuje aj lepšie vyvážený rozvojový rámec, keďže umožňuje zohľadniť širšie spoločenské a ekologické otázky vo veľmi skoréj fáze plánovania. Navyše povzbudzuje rôzne hospodárske odvetvia, záujmové skupiny a širokú verejnosť, aby sa zapojili formou verejných konzultácií, čím sa dosiahne väčšia transparentnosť pri rozhodovaní.

V tejto súvislosti je územné plánovanie mimoriadne užitočný nástroj, ktorý pomáha skúmať spôsoby podpory hospodárskeho rozvoja a zároveň predchádzať potenciálnym negatívnym účinkom na prírodné prostredie (alebo ich podľa možností zmenšovať) vrátane zachovania integrity lokalít sústavy Natura 2000. Skutočnosť, že k tomu dochádza v ranej etape plánovania, je mimoriadne dôležitá, keďže na tejto úrovni je priestor na skúmanie alternatívnych prístupov a scenárov zvyčajne oveľa väčší.

Hoci sa takýto prístup k strategickému územnému plánovaniu neuplatňuje vo všetkých štátoch EÚ, existuje stále viac dôkazov, že vytvára predvídateľnejší a stabilnejší plánovací rámec pre všetky dotknuté strany. Tento rámec na druhej strane pomáha znížiť riziko nepredvídateľných problémov a oneskorení v neskoršej etape, napríklad na úrovni jednotlivých projektov.

4.2 Plány ťažby nerastných surovín

Ťažbu nerastných surovín charakterizujú dve dôležité geologické skutočnosti: po prvé – nerasty nie sú v zemskej kôre rozmiestnené rovnomerne; po druhé – existujúce lokality sa napokon vyčerpajú a následne treba v záujme uspokojenia dopytu po nerastných surovinách otvoriť nové lokality.

Výhľadové plánovanie je teda dôležitým nástrojom pre priemysel. Hoci len niekoľko krajín EÚ prijalo strategické plány ťažby nerastných surovín, všetky, ktoré ich uplatňujú, považujú tento postup z mnohých dôvodov za užitočný. Pomáha napríklad:

- v dostatočnom predstihu určovať umiestnenie ložísk nerastných surovín, čo umožňuje uskutočniť počiatočné prieskumy na zistenie ich veľkosti a kvality a stanoviť, či bude ich využitie komerčne uskutočniteľné alebo nie³⁹,
- analyzovať predpokladané potreby pre rôzne druhy nerastov z dlhodobého hľadiska a podľa možností zabezpečiť obozretné, efektívne a udržateľné využitie nerastov a recykláciu⁴⁰ vhodných materiálov v súlade s iniciatívou EÚ v oblasti surovín,
- pripraviť lepšie integrovanú stratégiu plánovania ťažby nerastov, v ktorej sa zohľadnia širšie spoločenské otázky, napríklad životné prostredie. Z tohto hľadiska je najdôležitejšie, aby sa na príprave plánov ťažby nerastných surovín podieľali rôzne zainteresované strany, okrem iného z odvetvia ťažby nerastných surovín a ochrany prírody.

Dôležité prvky politiky v oblasti ťažby nerastov v kontexte udržateľného rozvoja sú:

Všeobecne

- recyklácia,
- zmena stavebných metód s využitím obnoviteľných materiálov.

Osobitne pre nerasty

- Situácia dopytu
 - miestny dopyt po nerastoch.
- Situácia zásobovania
 - Ako možno uspokojiť dopyt? (z miestnych zdrojov, dovozom)
 - Aká je bezpečnosť dodávok?
- Situácia vnútroštátnych nálezísk
 - poznatky o náleziskách nerastov,
 - ochrana nálezísk nerastov.
- Legislatívny a administratívny rámec, ktorým sa reguluje toto odvetvie
 - práva súvisiace s nerastmi,
 - dostupnosť nerastov,
 - zdravie a bezpečnosť zamestnancov pri práci,
 - ochrana a sledovanie životného prostredia.

Podľa štúdie univerzity v Leobene z roku 2004 – pre úplný odkaz pozri poznámku pod čiarou 40.

³⁹ Členské štáty už mnoho rokov uskutočňujú geologické prieskumy, ale ich kvalita a úplnosť sa v jednotlivých štátoch veľmi líši. Komisia v iniciatíve v oblasti surovín [KOM(2008) 699] navrhla vytvoriť platformu pre členské štáty na výmenu najlepších postupov medzi nimi a ťažobným priemyslom v EÚ v oblasti plánovania využitia pôdy, udeľovania povolení a spoločného využívania geologických poznatkov.

⁴⁰ Združenie UEPG uvádza výrobu recyklovaného kameniva v roku 2008 v objeme 216 miliónov ton, pričom Nemecko vyrobilo 56 miliónov a Spojené kráľovstvo 53 miliónov ton.

Plány ťažby nerastných surovín taktiež zjednodušujú zohľadnenie potrieb tohto odvetvia v širších územných plánoch a plánoch využitia pôdy, keďže pomáhajú stanoviť profil odvetvia vo vnútroštátnych regionálnych či miestnych orgánoch plánovania. Napríklad mapy zdrojov nerastných surovín možno v rámci územného plánovania použiť na určenie nálezísk nerastov, ktoré by sa mali zachovať pre budúcnosť a nemali by sa „zablokovať“ iným spôsobom využitia pôdy, napríklad mestskou výstavbou.

V štúdii, ktorú zadala Európska komisia⁴¹, sa však ukázalo, že v roku 2002 svoju politiku v oblasti ťažby nerastných surovín jasne vymedzilo a zverejnilo len niekoľko členských štátov. Keďže plánovanie využitia pôdy zahŕňa výber z viacerých možností, štúdia dospela k záveru, že neprítomnosť jasne vymedzených politík ťažby nerastných surovín odvetvie ťažby nerastných surovín veľmi znevýhodňuje.

Niektoré členské štáty však disponujú systémami na určenie oblastí, v ktorých existujú závažné prekážky ťažby, oblastí, v ktorých je ťažba možná za určitých podmienok, a oblastí, kde bude v zásade ťažba povolená. Naopak iné štáty poskytujú politické usmernenia, ktoré sa majú zohľadniť na nižších úrovniach verejnej správy (pozri prílohu 2).

Príklady systémov plánovania ťažby nerastných surovín

- V plánoch ťažby nerastných surovín vypracovaných niektorými členskými štátmi (napr. Rakúskom, Francúzskom, niektorými nemeckými spolkovými krajinami) sa vymedzujú zásoby nerastných surovín (najmä piesku a štrku), hodnotí sa ich kvalita a množstvo (produktivita), regionálny význam (dopyt a pod.) a vhodnosť z hľadiska ťažby. Analyzujú sa v nich aj možné konflikty s inými možnosťami využitia pôdy, ku ktorým patrí sústava Natura 2000, oblasti ochrany prírody, lesy, zóny ochrany podzemných vôd, oblasti sídel a dopravné trasy. Napokon sa v nich určujú oblasti, ktoré by boli vhodné pre ťažbu a ktoré nie.
- Vo vyhláseniach o politike plánovania a usmerneniach týkajúcich sa nerastných surovín, biodiverzity a geologickej ochrany v Anglicku (pozri prílohu 2) sú stanovené jasné pravidlá a podmienky pre ťažbu kameniva, tehliarskeho ílu, prírodného stavebného a pokrývačského kameňa, ropy a plynu. Vymedzujú sa v nich úlohy a povinnosti plánovacích orgánov a navrhovateľov projektov a v prípade, že existuje pravdepodobnosť nežiaduceho vplyvu ťažby na chránené oblasti (vrátane sústavy Natura 2000), predpisujú povinnosť konzultovať príslušné orgány na ochranu prírody (Natural England) na účely posúdenia vplyvov. Regionálne a miestne strategické plány stanovujú územný rámec, v ktorom sa posudzujú návrhy na ťažobné lokality. Tieto plány podliehajú strategickému environmentálnemu hodnoteniu a podľa potreby aj primeranému odhadu podľa smernice o biotopoch.
- Na Slovensku (pozri prílohu 2) sa v rámci štátnej surovinovej politiky analyzovalo prekryvanie chránených oblastí (vrátane lokalít sústavy Natura 2000) a zásob nerastných surovín s cieľom lepšie pochopiť, aké je skutočné prekrytie, do akej miery lokality sústavy Natura 2000 „obmedzujú“ ťažbu zo známych ložísk a aké sú možné riešenia v lokalitách, ktoré sú zaujímavé z hľadiska ťažby aj ochrany prírody.
- V niektorých systémoch plánovania ťažby nerastných surovín sa zvažuje aj potreba ochrany nerastných nálezísk na účely budúceho preskúmania alebo ťažby. Napríklad vo Švédsku existuje systém pôdnej banky, ktorá v súlade s kódexom ochrany životného prostredia vyhlasuje rôzne typy nálezísk nerastov za oblasti v štátnom záujme a chráni ložiská, aby neboli zbytočne bez úžitku v dôsledku iných projektov využitia pôdy.

⁴¹ Univerzita v Leobene (2004). Minerals planning policies and supply practices in Europe (Politiky plánovania ťažby nerastných surovín a prax zásobovania nerastnými surovinami v Európe). Správa vypracovaná pre Generálne riaditeľstvo pre podnikanie a priemysel. Hlavným cieľom tejto štúdie bolo poskytnúť informácie o rôznych prístupoch k politikám v oblasti ťažby nerastných surovín a praxi v jednotlivých členských štátoch. Zhrnutie sa nachádza na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/steel/non-energy-extractive-industry/mpp_extended_summary.pdf

4.3 Mapy nerastných surovín a mapy sústavy Natura 2000: určenie konfliktov na strategickej úrovni

Kľúčom k dobrému územnému plánovaniu sú spoľahlivé geografické poznatky. Pri plánovaní veľmi pomáhajú mapy, ktoré umožňujú znázorniť prekrývanie rôznych záujmov, činností, zdrojov atď. na základných mapách zobrazujúcich prirodzenú geografiu oblastí a súčasné využitie pôdy. Na základe tohto znázornenia možno rozhodnúť o vyčlenení určitých oblastí pre konkrétne typy projektov.

V prípade ťažby neenergetických surovín majú zásadný význam podrobné mapy nerastných surovín, podľa ktorých sa určuje, kde sa nachádzajú aké typy nerastov a či sú z hľadiska komerčného využitia použiteľné alebo nie⁴².

V oblastiach sústavy Natura 2000 sa *a priori* nezakazuje ťažba nerastných surovín. Ak sa však porovnajú mapy nerastných surovín a mapy vyznačujúce miesta a hranice lokalít sústavy Natura 2000 v konkrétnej zemepisnej oblasti, malo by sa pomerne rýchlo zistiť, v ktorých oblastiach nehrozí žiadne alebo len veľmi malé riziko možných konfliktov a v ktorých je riziko vyššie, napríklad kde sa nachádzajú potenciálne ložiská nerastov priamo v lokalitách sústavy Natura 2000 alebo v ich blízkosti. Tieto oblasti sa dajú ďalej skúmať.

Elektronický prehliadač lokalít sústavy Natura 2000:

Európska komisia v spolupráci s Európskou environmentálnou agentúrou pripravila verejný prehliadač lokalít sústavy Natura 2000, ktorý umožňuje preskúmať lokality sústavy Natura 2000 v EÚ⁴³ veľmi jednoducho. Verejný prehliadač využívajúci najmodernejšiu technológiu GIS predstavuje interaktívny a nenáročný nástroj, ktorý umožňuje zobraziť lokality sústavy Natura 2000 na rôznom type pozadia (mapy ulíc, satelitné snímky, biogeografické regióny, databáza Corine Land Cover atď.) a rýchlo nájsť príslušné informácie o požadovaných druhoch a biotopoch.

Prehliadač lokalít sústavy Natura 2000 je dostupný na adrese <http://natura2000.eea.europa.eu/>

⁴² Široko dostupná je medzinárodná metalogenetická mapa Európy (spracovaná pod záštitou medzinárodných organizácií IUGS a UNESCO v mierke 1:2 500 000), ktorá postačuje na približné posúdenie možných konfliktov na regionálnej úrovni (Dottin a Gabert 1990). Jackson a Asch (2002) skúmali geologické organizácie v Európe a skonštatovali, že „len málo prieskumov sa vyznačovalo významným podielom dostupných údajov z digitálnych máp s veľkou mierkou (t. j. > 1:25 000) pokrývajúcich príslušné územie; v strednej mierke (1:25 000 – 1:250 000) môže deväť prieskumov ponúknuť viac ako 50 % dostupných údajov, kým v malej mierke (<1:250 000) môže 100 % pokrytie poskytnúť 17 prieskumov“.

⁴³ Informácie o lokalitách sústavy Natura 2000 v Spojenom kráľovstve sú dostupné na webovej lokalite Spoločného výboru na ochranu prírody Spojeného kráľovstva (JNCC) (www.jncc.gov.uk).

Podobné mapy môžu zostaviť navrhovatelia, orgány na ochranu prírody či miestne, regionálne alebo štátne správy vrátane banskej správy. V ideálnom prípade by mali pokrývať dostatočne veľké oblasti a mať vysoké rozlíšenie, ako aj spoľahlivý, dlhodobý prísun údajov. Niektoré geologické prieskumy či iné vnútroštátne inštitúcie a organizácie pripravili podobné nástroje umožňujúce zobrazenie informácií o umiestnení ložísk nerastov spoločne s informáciami o umiestnení chránených oblastí (vrátane lokalít sústavy Natura 2000)⁴⁴.

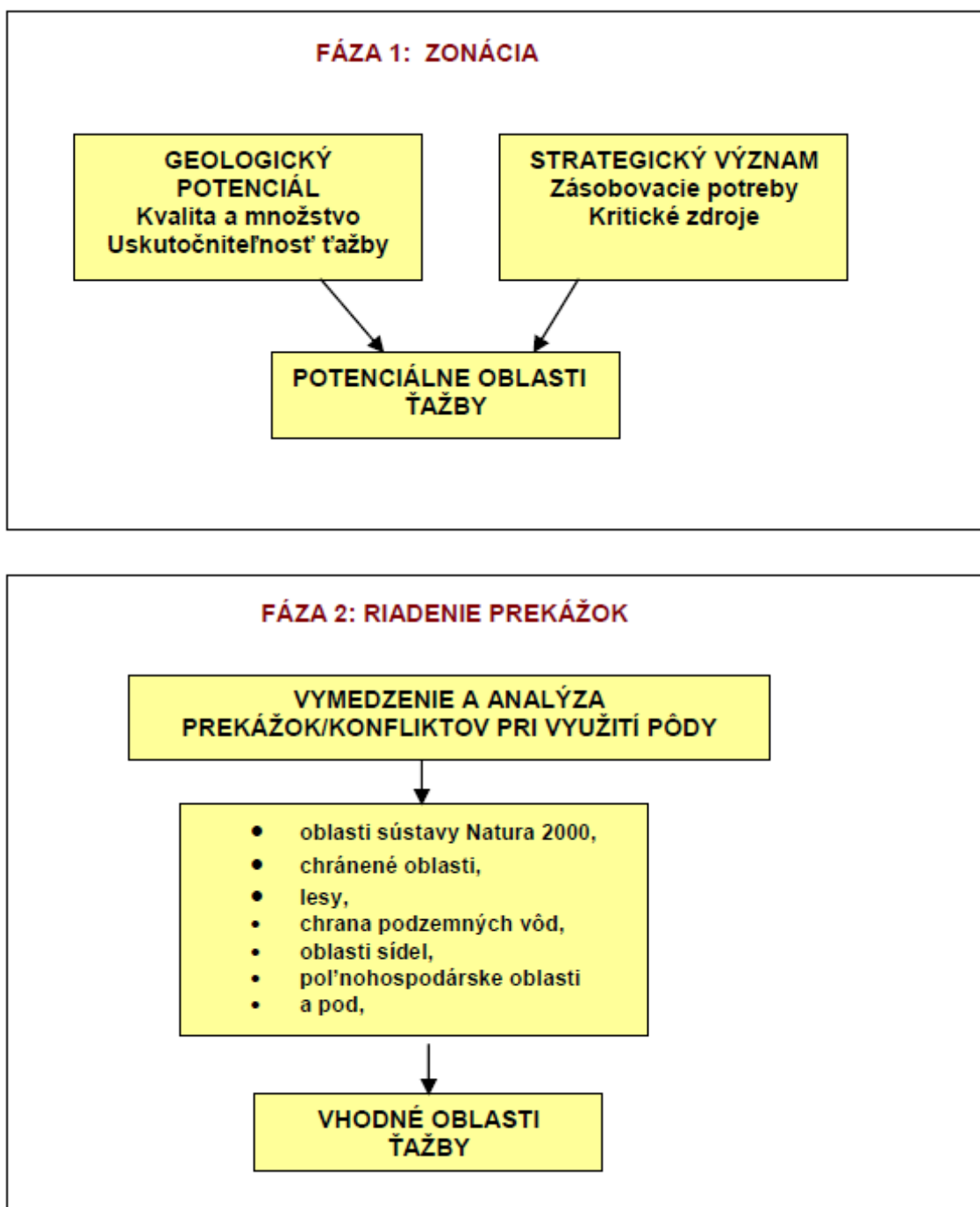
4.4 Realizácia podrobnejších prieskumov a hľadanie alternatív

Podrobnejšie preskúmanie oblastí potenciálnych konfliktov určených pomocou týchto prekrývaných máp sa môže uskutočniť buď prostredníctvom odvetvia ťažby nerastov v rámci jeho vlastnej plánovacej stratégie, alebo prostredníctvom plánov ťažby nerastných surovín verejných orgánov, resp. plánov územného rozvoja a využitia pôdy.

Pokiaľ ide o plány a programy verejných orgánov, je veľmi pravdepodobné, že budú podrobené strategickému environmentálnemu hodnoteniu podľa smernice o SEA, keďže zvyčajne predstavujú rámec pre budúce povolenia projektov uvedených v smernici o EIA. Ak je pravdepodobné, že tieto projekty významne ovplyvnia jednu alebo viacero lokalít sústavy Natura 2000, bude potrebné uskutočniť aj primeraný odhad dosahov podľa smernice o biotopoch⁴⁵. Tieto posúdenia poskytujú mechanizmus na skúmanie rozsahu a miery potenciálnych negatívnych vplyvov na životné prostredie a na preskúmanie uskutočniteľných alternatív.

⁴⁴ Napríklad v Spojenom kráľovstve <http://www.bgs.ac.uk/mineralsuk/maps/home.html>; v Nemecku: <http://www.georohstoff.org/>

⁴⁵ V územnom plánovaní by sa mali zohľadniť možnosti negatívneho vplyvu ťažby neenergetických surovín na integritu lokalít sústavy Natura 2000 aj v prípade, že sa lokality sústavy Natura 2000 a ťažobné lokality neprekrývajú (napr. následný vplyv na kvalitu vody).

Obrázok 3: Schematický postup, ktorý sa v určitých prípadoch uplatňuje pri plánovaní ťažby kameníva

Primeraný odhad dosahov plánov a projektov podľa článku 6 smernice o biotopoch je podrobne opísaný v nasledujúcej kapitole. Na tomto mieste však treba pripomenúť, že v rámci vyhodnocovania by sa mal zohľadniť nielen vplyv na integritu konkrétnej lokality sústavy Natura 2000, ktorá môže byť zasiahnutá, ale aj potenciálne následky na celkovú koherenciu sústavy Natura 2000 (napr. z hľadiska príspevku jednotlivých lokalít k ochrane biotopov a druhov s európskym významom).

V druhom prípade môžu byť následky kladné aj záporné. Niektoré činnosti súvisiace s ťažbou neenergetických surovín môžu spôsobiť ďalšiu fragmentáciu existujúcich prírodných oblastí, kým iné (napríklad tie, ktoré zahŕňajú rekultiváciu lokality po ukončení ťažby) môžu naopak pomôcť aktívne prepojiť prírodné oblasti. To má mimoriadny význam v regiónoch, kde je príroda vzácna a znehodnotená. Rekultivované ťažobné lokality predstavujú v týchto prípadoch cenné odrazové mostíky či dodatočné oblasti pre voľne žijúce rastliny a živočíchy, ktoré môžu významne pomôcť pri plnení miestnych a regionálnych cieľov či stratégií ochrany.

Pri strategickom environmentálnom hodnotení sa nesmie zabúdať na to, že niektoré druhy sú chránené v rámci lokalít sústavy Natura 2000 aj mimo nich v súlade s ustanoveniami smernice o biotopoch (články 12 a 13) a smernice o vtákoch (článok 5). Pri mapovaní citlivosti lokality a príprave strategického plánu využitia pôdy teda treba zohľadniť aj vymedzenie dôležitých oblastí pre tieto druhy (napr. miest na hniezdenie a oddych).

Strategické plány a príslušné posudzovanie vplyvov nielen pomáhajú pri určovaní potenciálnych konfliktných oblastí, ale poskytujú aj prostriedky na riešenie takýchto konfliktov v ranej fáze plánovania. To je možné dosiahnuť preskúmaním rôznych menej škodlivých alternatív. Ide o zásadnú súčasť postupu strategického environmentálneho hodnotenia a postupu podľa článku 6, ktorý môže zahŕňať preskúmanie alternatívnych miest, aby bolo možné vyčleniť budúcu ťažobnú činnosť mimo citlivých oblastí, alebo štúdium alternatívnych prístupov, napríklad výraznejšie zdôrazňovanie recyklácie namiesto rozširovania prvotnej ťažby.

Kľúčom je nájsť čo najviac obojstranne výhodných situácií, v ktorých sa zachovávajú ložiská nerastov a zároveň sa predíde riziku nepriaznivých vplyvov na lokality sústavy Natura 2000 alebo sa toto riziko zmenší a zachová sa ich integrita. V záujme dosiahnutia tohto cieľa sa musia všetky zainteresované strany podieľať na prieskume alternatívnych scenárov, aby mohli predložiť svoje vlastné vysvetlenie a súčasne sa dozvedeli viac o záujmoch ostatných záujmových skupín.

Opakovane sa ukázalo, že diskusia a verejné konzultácie pomáhajú zlepšiť informovanosť o riešených otázkach a potrebách jednotlivých odvetví (či už ide o odvetvie ťažby alebo o odvetvie ochrany prírody), aby bolo možné prijať jednotnejšie a informovanejšie rozhodnutie založené na lepšom rozpoznaní a hlbšom pochopení potrieb druhých.

Nemyslí sa tým, že vďaka plánovaniu je možné predísť všetkým konfliktom. Vyskytnú sa situácie, keď sa nebude možné vyhnúť potenciálnemu prekrytiu so sústavou Natura 2000⁴⁶ (napríklad pri veľmi vzácných nerastoch, ktoré sa vyskytujú len na niekoľkých miestach), alebo situácie, keď býva ťažké nájsť potenciálne lokality bez významných konfliktov týkajúcich sa využitia pôdy, ale s dobrými možnosťami efektívneho využitia surovín. Vo všetkých prípadoch sa treba rozhodovať podľa ustanovení článku 6 ods. 3 a 4.

4.5 Zohľadnenie ťažby v plánoch riadenia lokalít sústavy Natura 2000

Niektoré lokality sústavy Natura 2000 môžu mať plán riadenia, ktorý sa okrem iného zaoberá ťažobnými činnosťami, zvyčajne ťažbou kameniva, a ktorý podlieha určitým podmienkam

⁴⁶ Mineralizácia kovov je zvyčajne hospodársky a technicky realizovateľná v zanedbateľnom množstve prípadov výskytu mineralizácie (často sa uvádza pomer 1 z 1 000 prípadov), takže pri plánovaní ťažby nerastov sa pravdepodobne určí pomerne málo alternatívnych lokalít rudných baní, zatiaľ čo v prípade lomov na kamenivo či vápenec bude viac možností.

a predpisom. Týka sa to niektorých oblastí s tradičnou ťažbou kameniva, v ktorých boli určené niektoré vhodné zóny neosídlené druhmi, ktoré by boli objektom kvalifikačného záujmu.

Plány riadenia sústavy Natura 2000 môžu navrhovať alebo zahŕňať konkrétne usmernenia týkajúce sa ťažby, ako je zonácia, ktorou sa vymedzia povolené oblasti, ako aj podrobné predpisy pre typy činností, na ktorých sa dohodli jednotlivé zainteresované strany. Napríklad ťažobná plocha sa môže obmedziť na maximálnu plochu ročne vrátane nárazníkových oblastí a na prevádzku sa môžu uvaliť určité obmedzenia s cieľom minimalizovať jej možný vplyv (napr. hluk, vibrácie a prach). Na zmiernenie možných negatívnych vplyvov sa okrem toho prostredníctvom povolení vyžadujú konkrétne zmierňujúce opatrenia.

V každom prípade bude potrebné pri zvažovaní, či sú nové činnosti prípustné a či je možné predĺžiť alebo obnoviť platné povolenia, keď sa počíta s pravdepodobnými významnými následkami, vypracovať primeraný odhad dosahov v súlade s článkom 6 ods. 3 smernice o biotopoch (pozri nasledujúcu kapitolu).

5. ČLÁNOK 6 ODS. 3: VYKONÁVANIE PRIMERANÉHO ODHADU DOSAHOV PLÁNOV A PROJEKTOV ŤAŽBY NEENERGETICKÝCH SUROVÍN V SÚLADE SO SMERNICOU O BIOTOPOCH

- V článku 6 odsekoch 3 a 4 smernice o biotopoch sa predpisuje rad procesných a vecných záruk, ktoré sa musia uplatniť pri plánoch a projektoch s pravdepodobným významným vplyvom na lokalitu sústavy Natura 2000. Každý postup sa musí uskutočniť po etapách.
- V prvej etape sa má určiť, či sa pre plán alebo projekt musí vypracovať primeraný odhad dosahov. Ak sa nedá vylúčiť významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000, a to individuálne, ako aj v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi, treba pripraviť primeraný odhad dosahov.
- Účelom primeraného odhadu dosahov je posúdiť následky plánu či projektu so zreteľom na ciele ochrany lokality, a to individuálne, ako aj v kombinácii s inými plánmi či projektmi. Závery odhadu by mali uistiť príslušné orgány o tom, či plán alebo projekt nebude mať negatívny vplyv na integritu dotknutej lokality.
- V primeranom odhade dosahov sa musí zohľadniť vplyv na prvky prispievajúce k integrite lokality z hľadiska cieľov jej ochrany. Odhad by sa mal zamerať na druhy a biotopy, ktoré predstavujú oprávnenie pre označenie územia za lokalitu sústavy, ako aj na všetky prvky, ktoré majú zásadný význam pre fungovanie a štruktúru lokality. Odhad vplyvov sa musí zakladať na objektívnych informáciách.
- Neoddeliteľnou súčasťou špecifikácií plánu či projektu sú zmierňujúce opatrenia, ktoré sa v primeranom odhade dosahov tiež musia zohľadniť. Uprednostňovanou možnosťou by malo byť zabrániť vplyvom na lokalitu alebo ich obmedziť hneď pri ich zdroji. Treba sa tiež zamerať na ciele ochrany lokality.

5.1 Úvod

V predchádzajúcej kapitole sa načrtli výhody strategického a iniciatívneho plánovania, ktoré umožňuje čo najskôr v procese plánovania predísť potenciálnemu negatívnemu vplyvu ťažby neenergetických surovín na lokality sústavy Natura 2000 alebo tento vplyv zmenšiť.

Táto kapitola je osobitne zameraná na postupy uvedené v článku 6 smernice o biotopoch v prípade, že sa v pláne či projekte počíta s ťažbou neenergetických surovín priamo v lokalite sústavy Natura 2000 alebo v jej blízkosti. Informácie vo veľkej miere vychádzajú z existujúcich usmernení k článku 6, zohľadňujú však kontext odvetvia ťažby neenergetických surovín⁴⁷.

Keďže sa sústava Natura 2000 týka najzraniteľnejších a najvzácnejších typov biotopov a druhov, je logické, že postupy povoľovania podobných plánov a projektov musia byť dostatočne prísne s cieľom predísť oslabeniu cieľov smernice o vtákoch a smernice o biotopoch – t. j. prispievať k zaisteniu biodiverzity a dosiahnutiu priaznivého stavu ochrany druhov a biotopov s európskym významom.

⁴⁷ Dostupné na adrese http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

Mimoriadna pozornosť sa preto venuje prijímaniu rozhodnutí na základe spoľahlivých vedeckých informácií a odborných poznatkov. Oneskorenie postupu prijímania rozhodnutí je často spôsobené nedostatkom informácií alebo nekvalitnými posudkami, ktoré neumožňujú kompetentným orgánom, aby si vytvorili jasnú predstavu o potenciálnom vplyve navrhovaného plánu alebo projektu.

5.2 Článok 6 smernice o biotopoch: prístup „krok za krokom“

Článok 6 smernice o biotopoch predstavuje jeden z najdôležitejších článkov tejto smernice, keďže určuje vzťah medzi ochranou a využitím pôdy. Odseky 3 a 4 ustanovujú niekoľko procedurálnych a vecných záruk, ktoré sa musia uplatniť pri plánoch a projektoch s pravdepodobným významným vplyvom na lokalitu sústavy Natura 2000.

Cieľom tohto postupu je:

- prostredníctvom primeraného odhadu dosahov úplne posúdiť dosahy plánov či projektov, ktoré pravdepodobne významne ovplyvnia lokalitu sústavy Natura 2000,
- prostredníctvom primeraného odhadu dosahov zabezpečiť vylúčenie nepriaznivých vplyvov na integritu lokality. V opačnom prípade možno plán alebo projekt povoliť len vtedy, keď sa dajú uplatniť zmierňujúce opatrenia alebo zaviesť podmienky plánovania, ktoré odstránia alebo minimalizujú nežiaduce vplyvy na lokalitu tak, aby sa zachovala jej integrita,
- umožniť vo výnimočných prípadoch povoľovanie plánov a projektov, pri ktorých sa nedá presne určiť, či aj po zavedení zmierňujúcich opatrení nebudú mať nepriaznivý vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000, ak sa takéto plány a projekty pri absencii alternatívnych riešení považujú za plány vo vyššom verejnom záujme (pozri článok 6 ods. 4 a kapitolu 6).

ČLÁNOK 6 ODSEKY 3 A 4 SMERNICE O BIOTOPOCH

Článok 6 ods. 3: Akýkoľvek plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality ani nie je z jej hľadiska potrebný, ale môže pravdepodobne významne ovplyvniť túto lokalitu, či už samotne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi, podlieha primeranému odhadu dosahov na danú lokalitu z hľadiska cieľov ochrany lokality. Na základe výsledkov odhadu dosahov na lokalitu a podľa ustanovení odseku 4 príslušné vnútroštátne orgány súhlasia s plánom alebo projektom, iba ak sa presvedčia, že nepriaznivo neovplyvní integritu príslušnej lokality, a v prípade potreby ak získajú aj stanovisko verejnosti.

Článok 6 ods. 4: Ak sa aj napriek negatívnemu odhadu dosahov na lokalitu a pri neexistencii alternatívnych riešení plán alebo projekt musí realizovať z dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane záujmov sociálnej a ekonomickej povahy, členský štát prijme všetky kompenzačné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že celková koherencia sústavy Natura 2000 bude ochránená. O prijatých kompenzačných opatreniach informuje Komisiu.

Ak sa v príslušnej lokalite vyskytuje prioritný biotop a/alebo prioritný druh, jediné dôvody, ktoré môžu prichádzať do úvahy, sú tie, ktoré sa týkajú zdravia alebo bezpečnosti ľudí, priaznivých dôsledkov primárneho významu na životné prostredie alebo tiež stanoviska Komisie k ďalším nevyhnutným dôvodom vyššieho verejného záujmu.

Postupy stanovené v článku 6 ods. 3 a článku 6 ods. 4 by sa mali realizovať v etapách. Každá etapa rozhoduje, či je nevyhnutné uskutočniť ďalšiu etapu postupu. Napríklad ak sa po prvej etape dospeje k záveru, že plán či projekt nebude mať nijaký významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000, možno ho povoliť bez ďalšieho posudzovania.

- **Prvá etapa: skríning** – cieľom prvej etapy je určiť, či sa má v prípade plánu alebo projektu vypracovať primeraný odhad dosahov. Primeraný odhad dosahov sa musí uskutočniť, ak na základe objektívnych informácií nie je možné vylúčiť významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000.
- **Druhá etapa: primeraný odhad dosahov** – po prijatí rozhodnutia, že je potrebné vypracovať primeraný odhad dosahov, treba zhromaždiť podrobnejšie informácie s cieľom objektívne posúdiť typ pravdepodobných vplyvov a ich následky so zreteľom na ciele ochrany lokality, ako aj na živočíšne a rastlinné druhy a typy biotopov, pre ktoré bola lokalita označená za lokalitu chránenú. Tým sa bude možné uistiť, či plán alebo projekt nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu lokality.

V praxi bude mať primeraný odhad dosahov často charakter opakovaného procesu, ktorý umožní vylepšovať plán alebo projekt s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu na integritu príslušných lokalít sústavy Natura 2000. Orgány by tak na základe zistení odhadu mali tiež zvážiť, či je možné prijať zmierňujúce opatrenia alebo či by sa mali uplatniť obmedzenia v súvislosti s povolením, aby sa predišlo škodlivým vplyvom alebo aby sa tieto vplyvy zmiernili a zachovala sa integrita lokality.

Plán alebo projekt bude nakoniec možné povoliť len vtedy, keď bude isté, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu lokality. Ak takýto vplyv nemožno vylúčiť, orgány musia odmietnuť vydať povolenie alebo uplatniť výnimku (tretia etapa) podľa článku 6 ods. 4.

- **Tretia etapa: udelenie výnimky, ak neexistujú alternatívy, a z nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu.** Ak prostredníctvom zmiernenia nemožno odstrániť nepriaznivé vplyvy, orgány musia preskúmať iné realizovateľné alternatívy plánu alebo projektu. Ak žiadne alternatívne riešenia neexistujú, orgány sa môžu vo výnimočných prípadoch rozhodnúť, že plán alebo projekt bude pokračovať z dôvodov vyššieho verejného záujmu. V takom prípade sa musia vymedziť a uplatniť príslušné kompenzačné opatrenia s cieľom zaistiť ochranu celkovej koherencie sústavy Natura 2000 (pozri kapitolu 6).

Z uvedených skutočností vyplýva, že pri rozhodovaní sa uplatňuje zásada predbežnej opatrnosti. Dôraz by sa mal klásť na objektívne preukázanie na základe spoľahlivých dôkazov, že nebude porušená lokalita sústavy Natura 2000. Nedostatok vedeckých údajov alebo informácií o možných rizikách alebo význame vplyvu preto nemôže byť dôvodom na pokračovanie plánu alebo projektu.

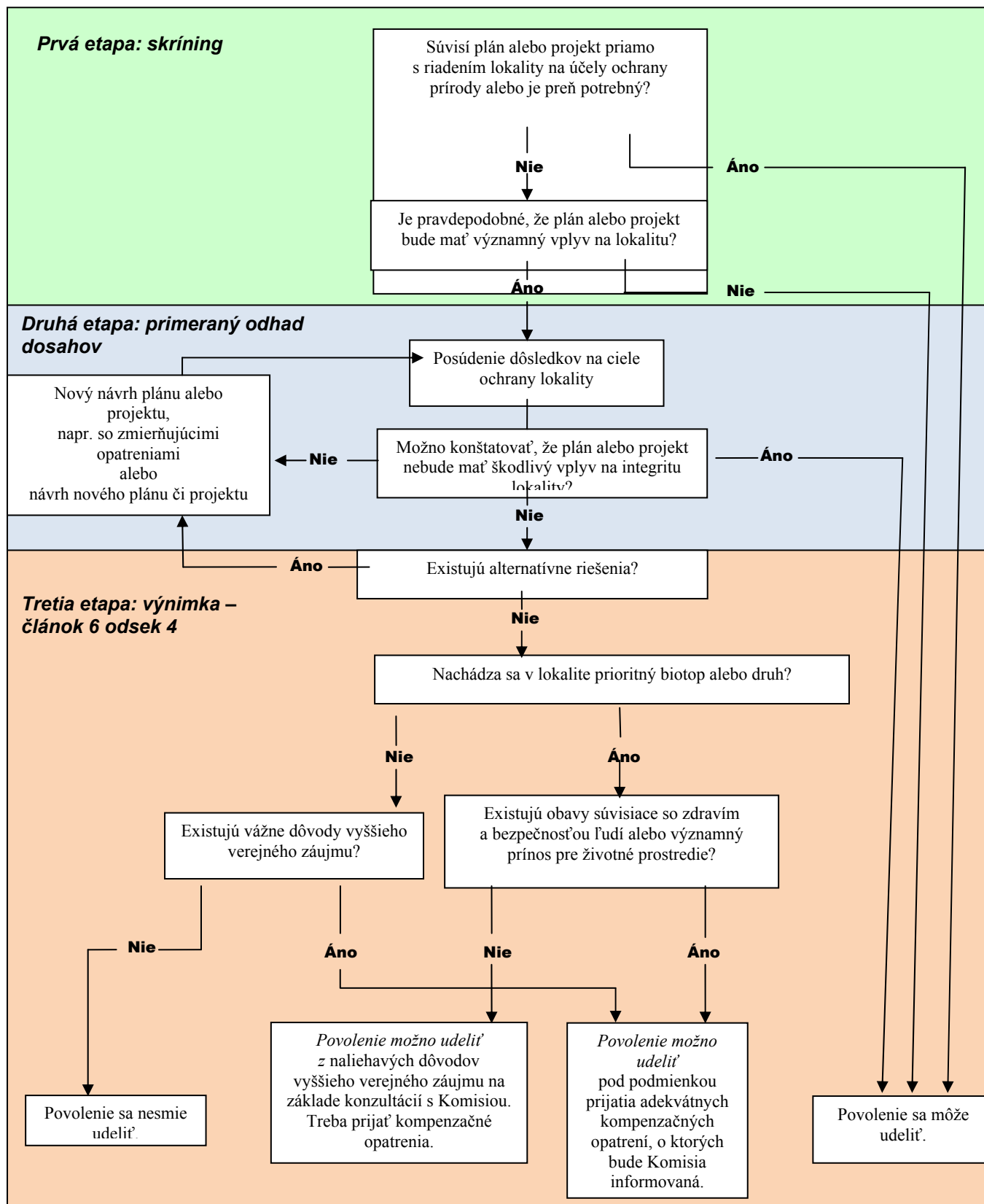
Súvislosti s posudzovaním EIA alebo SEA (pozri kapitolu 2)

V prípade, že plány, programy či projekty podliehajú požiadavkám smerníc o EIA alebo o SEA, nie je neobvyklé, že sa spoločne s primeraným odhadom dosahov uskutočňuje spoločný alebo koordinovaný proces, a to pod podmienkou, že budú splnené požiadavky oboch smerníc. Primeraný odhad dosahov však musí ostať zreteľne odlišenou a samostatnou časťou správy, aby sa mohol zohľadniť samostatne a aby sa jeho závery dali odlíšiť od záverov všeobecného strategického environmentálneho hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Tiež netreba zabúdať, že v postupoch podľa smerníc o EIA a SEA sa používajú niektoré rovnaké termíny ako v rámci primeraného odhadu dosahov, no majú odlišný význam. Napríklad zohľadnenie „významných vplyvov“ a závery posúdení majú v porovnaní s primeraným odhadom dosahov odlišné dôsledky. Informácie požadované v rámci smerníc o EIA alebo SEA možno použiť aj ako informácie pre primeraný odhad dosahov a znížiť tak celkovú administratívnu záťaž vyplývajúcu z realizácie uvedených hodnotení.

V nasledujúcom diagrame je znázornený postup uplatňovania jednotlivých etáp a prijímania rozhodnutí o povolení alebo zamietnutí plánu či projektu. V ďalších oddieloch tejto kapitoly sa skúmajú jednotlivé etapy, ktoré sa majú uskutočniť ako súčasť postupu podľa článku 6 ods. 3, a šiesta kapitola sa zaoberá udeľovaním výnimiek podľa článku 6 ods. 4.

Obrázok 4: Diagram postupu podľa článku 6 odsekov 3 a 4

PRVÁ ETAPA: SKRÍNING

5.3 Kedy sa musí vypracovať primeraný odhad dosahov?

Účelom prvého kroku je určiť, či je alebo nie je potrebné vypracovať primeraný odhad dosahov. Ak je s určitosťou možné stanoviť, že plán alebo projekt pravdepodobne nebude mať významný vplyv, a to ani jednotlivito ani v kombinácii s inými plánmi či projektmi, môže dostať povolenie bez ďalšieho posudzovania.

Ak však existujú akékoľvek pochybnosti, musí sa pred rozhodnutím o pláne či projekte vypracovať primeraný odhad dosahov s cieľom podrobne preskúmať možné vplyvy. Konečné rozhodnutie o potrebe primeraného odhadu dosahov prijme príslušný orgán na základe skríningu.

Skríning je potrebný v prípade:

- **Plánov**, ktoré slúžia ako rámec pre povolenia, ako aj individuálnych **projektov**. Tým sa zaručí, že sa na úrovni strategického plánovania, ako aj na úrovni jednotlivých projektov⁴⁸, zohľadnia možné vplyvy na sústavu Natura 2000.
- Plánov alebo projektov ovplyvňujúcich lokality klasifikované podľa **smernice o vtákoch** a lokality označené podľa **smernice o biotopoch**. Oba typy lokalít sú súčasťou sústavy Natura 2000⁴⁹.
- Plánov alebo projektov **v lokalite sústavy Natura 2000 a mimo nej**, ak je pravdepodobné, že túto lokalitu významne ovplyvnia⁵⁰. Napríklad plán alebo projekt, ktorý sa nachádza mimo lokality sústavy Natura 2000, môže mať významný vplyv na lokalitu, keďže ovplyvňuje jej hydrológiu.
- **Nových povolení, predĺženia platných povolení a obnovenia starých povolení** pre činnosti v rámci ťažby neenergetických surovín (pozri tiež vec C-201/02 týkajúcu sa posudzovania EIA⁵¹ a vec C-226/08 súvisiacu s článkom 6 ods. 3), ak sa predpokladá, že budú mať významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000.

Na vykonanie skríningu je potrebný dostatok informácií o pláne alebo projekte ťažby neenergetických surovín, ako aj o lokalite sústavy Natura 2000, ktorá by mohla byť ovplyvnená. Tieto informácie by mali zahŕňať údaje o umiestnení lokality určenej na ťažbu neenergetických surovín a súvisiacej infraštruktúry vo vzťahu k lokalite sústavy Natura 2000,

⁴⁸ Vec C-6/04, 20. októbra 2005.

⁴⁹ **Potenciálnych osobitne chránených území (IBA)** sa netýka článok 6 ods. 3 a ods. 4, ale článok 4 ods. 4 smernice o vtákoch. Oblasti, ktoré nie sú klasifikované ako osobitne chránené územia, ale mali by byť takto klasifikované, naďalej spadajú do režimu, ktorý sa riadi článkom 4 ods. 4 prvou vetou smernice o vtákoch. [Komisia/Francúzsko, Basses Corbières, C-374/98].

Pre potenciálne navrhované lokality s európskym významom (pSCI) (napríklad morské lokality): členské štáty sú, pokiaľ ide o cieľ ochrany podľa smernice, povinné prijať ochranné opatrenia, ktoré sú primerané na zabezpečenie relevantných ekologických záujmov, ktoré dané lokality predstavujú na vnútroštátnej úrovni. [Dragaggi, C-117/03. [Bund Naturschutz, C-244/05].

⁵⁰ Vec C-98/03 odsek 32: „...vo svojej definícii opatrení, ktoré treba podrobiť odhadu dosahov, smernica neuvádza rozdiel podľa toho, či tieto opatrenia sú prijaté mimo alebo vo vnútri chránenej lokality.“

⁵¹ Vec C-201/02 ods. 53: „...rozhodnutia prijaté príslušnými orgánmi, ktorých následkom je povolenie obnovenia ťažby, zahŕňajú ako celok povolenie v zmysle článku 1 ods. 2 danej smernice (85/337/EHS), takže príslušné orgány sú povinné podľa potreby vypracovať posúdenie vplyvov takýchto činností na životné prostredie....“

ako aj údaje o rozsahu a charaktere lokality sústavy Natura 2000 a súvisiacej infraštruktúry. Mali by obsahovať aj podrobné údaje o všetkých činnostiach, ktoré sa majú uskutočniť v jednotlivých etapách projektového cyklu, t. j. v rámci stavby, prevádzky a etapy ukončenia.

Pokiaľ ide o lokalitu sústavy Natura 2000, treba zhromaždiť informácie o druhoch a typoch biotopov, pre ktoré je určená, stave ich ochrany a o celkových cieľoch ochrany danej lokality. Časť informácií potrebných na určenie pravdepodobných významných vplyvov možno nájsť v štandardnom formulári údajov sústavy Natura 2000, označení územia za lokalitu sústavy Natura 2000 a plánoch riadenia týchto lokalít, ak takéto plány existujú.

Spolupráca príslušných orgánov, najmä tých, ktoré zodpovedajú za ochranu prírody, pri kontrole plánov a projektov je životne dôležitá, pretože by mohli poskytnúť užitočné informácie, ktoré by sa mali v tejto etape zohľadniť. Odporúča sa uchovávať aj revízne záznamy o postupe rozhodovania.

Treba pripomenúť, že počiatočný skríning v tejto etape nie je totožný s úplným primeraným odhadom dosahov. Na jeho uskutočnenie sa vyžaduje len dostatok informácií umožňujúcich prijať rozhodnutie o tom, či existuje alebo neexistuje pravdepodobnosť významného vplyvu na lokalitu.

Štandardný formulár údajov sústavy Natura 2000

Štandardný formulár údajov zostavený pre každú lokalitu obsahuje informácie o povrchovej oblasti, o zastúpení a stave ochrany biotopov, ktoré sa v lokalite nachádzajú, ako aj celkové posúdenie hodnoty lokality z hľadiska ochrany príslušných typov prírodných biotopov. Pokiaľ ide o druhy, ktoré sa nachádzajú v lokalite, vo formulári sa uvádzajú informácie o ich populácii, stave (trvale usadené, párenie, zimovisko, sťahovavé) a o hodnote lokality pre dotknuté druhy.

Stav ochrany biotopov a druhov

25 členských štátov EÚ (okrem Rumunska a Bulharska) v roku 2008 v súlade s ustanoveniami článku 17 smernice o biotopoch oznámilo stav ochrany všetkých druhov a biotopov uvedených v prílohách smernice o biotopoch, ktoré sa vyskytujú na ich území. Na základe týchto správ Komisia pripravila súhrnnú správu o stave ochrany jednotlivých druhov a typov biotopov na biogeografickej úrovni a na úrovni EÚ. Uvedené správy obsahujú užitočné informácie vyplývajúce zo súvislosti⁵².

Plány správy sústavy Natura 2000

Niektoré lokality majú vypracovaný plán správy sústavy Natura 2000, ktorý môže obsahovať dôležité informácie, napríklad ciele ochrany danej lokality, druhy a biotopy, ich stav, hrozby a pod., ktoré by mohli byť užitočné v etape skríningu a pri primeranom odhade dosahov.

Plán správy sa môže okrem iného zaoberať prípravou ťažobnej činnosti, zvyčajne ťažby kameniva, podľa určitých podmienok a predpisov. Týka sa to niektorých oblastí s tradičnou ťažbou kameniva, v ktorých boli určené niektoré vhodné zóny, v ktorých sa nenachádzajú druhy ani biotopy dôležité pre kvalifikáciu na označenie územia za lokalitu sústavy Natura 2000.

V plánoch riadenia sústavy Natura 2000 sa môžu ponúkať návrhy konkrétnej regulácie ťažby, napríklad zónovanie, ktorým sa vymedzia povolené oblasti, alebo môžu takúto reguláciu zahŕňať a môžu obsahovať aj podrobné predpisy pre typy činností, na ktorých sa dohodli jednotlivé zainteresované strany. Napríklad sa môže obmedziť maximálna ťažobná plocha na jeden rok vrátane nárazníkových oblastí a do určitej miery aj obmedziť činnosť v záujme zmenšenia jej možných vplyvov (napr. hluk, vibrácie a prach). Okrem toho sa v povoleniach vyžadujú konkrétne zmierňujúce opatrenia s cieľom zmierniť možné negatívne účinky.

⁵² Všetky správy nájdete na adresách: <http://biodiversity.eionet.europa.eu/article17> a http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/index_en.htm

**Predbežný skríning zo strany navrhovateľov:
príprava v záujme bezproblémového prijatia rozhodnutia**

Dôrazne sa odporúča, aby navrhovatelia zhromaždili informácie o lokalitách sústavy Natura 2000, skôr ako začnú pripravovať plán alebo projekt (teda ešte pred etapou skríningu), aby určili prípadné citlivé miesta týkajúce sa prírody a voľne žijúcich živočíchov a rastlín a zohľadnili ich pri príprave návrhov.

Takisto sa veľmi osvedčili úvodné diskusie navrhovateľov s príslušným orgánom územného plánovania a vnútroštátnymi orgánmi ochrany prírody ešte v skorej etape predbežného skríningu, ktoré im umožňujú dozvedieť sa viac o prípadných environmentálnych problémoch projektu, ako aj o spôsobe, ako im čo najlepšie predísť. Diskusie môžu upozorniť na možné problémy, na ktoré treba dávať pozor, alebo na nedostatočné vedecké poznatky, ktoré bude pred udelením povolenia potrebné hlbšie preskúmať. V praxi sa opakovane ukazuje, že kvalitný výskum a konzultácie od samého začiatku, teda už v etape prípravy a návrhu, významne pomáhajú predchádzať neskorším zbytočným časovým i finančným stratám.

5.3.1 Určenie pravdepodobnosti významného vplyvu

Každý plán alebo projekt, ktorý by mohol ovplyvniť lokalitu sústavy Natura 2000, sa musí na začiatku považovať za projekt, pre ktorý je potrebné vypracovať primeraný odhad dosahov. Primeraný odhad dosahov sa však požaduje len pri tých plánoch a projektoch, ktoré „...budú mať pravdepodobne významný vplyv...“.

Pri počiatočnom posudzovaní sa nesmie zabúdať, že sa nezdôrazňuje istota, ale pravdepodobnosť potenciálne významných vplyvov. To poukazuje na preventívnu povahu počiatočnej kontroly. Ak existujú pochybnosti o význame účinkov, primeraný odhad dosahov sa musí vypracovať, aby sa zaistilo úplné preskúmanie potenciálnych vplyvov. Nedostatok informácií alebo údajov nemôže byť dôvodom na nevypracovanie primeraného odhadu dosahov (pozri rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci C-127/02 Waddenzee)⁵³.

„Pravdepodobnosť“ možných významných vplyvov treba zvážiť so zreteľom na ciele ochrany, vlastnosti a osobitný stav životného prostredia danej lokality. V prípade plánov alebo projektov, ktoré by mohli ohroziť ciele ochrany lokality treba predpokladať, že budú mať na danú lokalitu významný vplyv.

Pravdepodobné účinky

Pravdepodobné účinky na lokalitu sa musia určiť už v tejto etape. Treba určiť prvky biodiverzity, ktoré budú pravdepodobne ovplyvnené (biotopy, druhy, ekologické procesy) a zohľadniť ich citlivosť vzhľadom na plánovanú činnosť. Na základe zásady predbežnej opatrnosti treba stanoviť riziko vplyvov. Ak predbežné vedecké hodnotenie naznačuje, že existujú racionálne pochybnosti týkajúce sa neprítomnosti významných vplyvov, musí sa vypracovať primeraný odhad dosahov.

Významný vplyv

Význam vplyvu plánu alebo projektu na lokalitu, ktorý priamo či nevyhnutne nesúvisí so správou lokality, sa spája s cieľmi ochrany. Ak teda takýto plán alebo projekt má vplyv na danú lokalitu, no pravdepodobne neohrozí jej ciele ochrany, tak ho nemožno považovať za možný významný vplyv na príslušnú lokalitu. Naopak, ak existuje nebezpečenstvo, že by takýto plán alebo projekt ohrozil ciele ochrany predmetnej lokality, tak sa tento plán alebo projekt musí nevyhnutne posudzovať ako činiteľ, ktorý môže predstavovať významný vplyv na túto lokalitu. Pri posudzovaní možných vplyvov plánov alebo projektov treba určiť ich význam, okrem iného aj so zreteľom na charakter a osobitné ekologické podmienky lokality, ktorej sa tieto plány alebo projekty týkajú (vec C-127/02 body 46 – 48).

⁵³ Rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci C-127/02, bod 43 a nasl.: EK 2006a; pozri prílohu 2.

5.3.2 Zohľadnenie potenciálnych kumulatívnych účinkov

Kontrola sa týka aj plánov a projektov v *kombinácii s inými plánmi alebo projektmi*. Môže sa stať, že jeden samostatný projekt ťažby neenergetických surovín nemusí mať významný vplyv, ale ak sa v určitej oblasti skombinuje s inými plánmi či projektmi (iné miesta ťažby neenergetických surovín alebo iné plány či projekty), kumulatívne účinky sa môžu ukázať ako významné. Ďalšie plány alebo projekty, ktoré treba v takom prípade zohľadniť, zahŕňajú dokončené projekty, projekty schválené plánovacími orgánmi a projekty, ktoré sa v súčasnosti schvaľujú.

Geografický rozsah, ktorého sa týka zvažovanie kumulatívnych účinkov, bude závisieť od konkrétnych okolností a rozsahu skúmaného plánu alebo projektu, ale mal by pokrývať dostatočne veľkú oblasť, aby zachytil všetky kumulatívne účinky, ktoré by mohol posudzovaný plán alebo projekt predstavovať. Aj v tomto prípade môžu príslušné orgány ochrany prírody pomôcť pri vymedzení možných plánov alebo projektov, ktoré sa musia zohľadniť ako súčasť kombinačného testu.

Základné otázky, ktoré sa majú zohľadniť v etape skríningu:

- vymedzenie zemepisného rozsahu pôsobnosti plánu alebo projektu a jeho najdôležitejších vlastností (napr. spôsob ťažby, nerasty, ktoré sa budú ťažiť atď.),
- vymedzenie všetkých lokalít sústavy Natura 2000, ktoré by plán alebo projekt mohol ovplyvniť; vymedzenie kvalifikačných záujmov dotknutých lokalít sústavy Natura 2000 (t. j. biotopy a druhy, pre ktoré je územie označené za lokalitu sústavy Natura 2000) a cieľov ochrany lokality,
- vymedzenie druhov a biotopov, ktoré by mohli plánované činnosti významne ovplyvniť,
- analýza ďalších plánov alebo projektov, ktoré by v kombinácii s plánovanými aktivitami pravdepodobne významne ovplyvnili lokality sústavy Natura 2000 (napr. je dôležité zohľadniť všetky ostatné plánované alebo prebiehajúce ťažobné činnosti),
- analýza možných vzájomných vzťahov medzi činnosťami v rámci plánu alebo projektu, a to buď individuálne, alebo v kombinácii s inými plánmi či projektmi, ako aj kvalifikačných záujmov, ekologických funkcií a pomocných postupov.

5.3.3 Záznam o rozhodnutí zo skríningu

Keďže skríning predstavuje právnu požiadavku, musí sa konečné rozhodnutie o tom, či sa uskutoční alebo neuskutoční primeraný odhad dosahov, zaznamenať spolu s informáciami, ktoré daný záver riadne vysvetlia. Ak sa na konci prvej etapy dospeje k záveru, že významný vplyv na lokality sústavy Natura 2000 nie je pravdepodobný, ďalšie posudzovanie nie je potrebné.

DRUHÁ ETAPA: USKUTOČNENIE PRIMERANÉHO ODHADU DOSAHOV

5.4. Jednotlivé kroky

Účelom primeraného odhadu dosahov je posúdiť následky plánu či projektu z hľadiska *cieľov ochrany lokality*, a to individuálne alebo v kombinácii s inými plánmi či projektmi. Závery musia príslušným orgánom poskytnúť istotu, že plán alebo projekt nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu dotknutej lokality.

Primeraný odhad dosahov by sa teda mal zamerať osobitne na druhy alebo typy biotopov, pre ktoré je územie označené za lokalitu sústavy Natura 2000, a na možné vplyvy plánu alebo projektu na uvedené druhy alebo biotopy. Do tohto posudzovania by sa mali zahrnúť aj všetky nepriame účinky na tieto druhy a typy biotopov, napríklad na ich podporné ekosystémy a prírodné procesy.

Pojem „primeraný“ teda celkovo znamená, že odhad musí byť primeraný svojmu účelu podľa smerníc o biotopoch a o vtákoch, t. j. zachovať vzácne a ohrozené živočíšne a rastlinné druhy a typy biotopov s európskym významom. „Primeraný“ tiež znamená, že výsledkom odhadu musí byť *zdôvodnené* rozhodnutie. Ak sa v zázname o odhade neuvedie zdôvodnenie konečného rozhodnutia o povolení plánu alebo projektu, odhad nespĺnil svoj účel a nemožno ho považovať za „primeraný“.

Z tohto hľadiska je dôležité pripomenúť, že na rozdiel od postupov EIA alebo SEA je výsledok primeraného odhadu pre príslušný orgán právne záväzný a predstavuje základ pre jeho konečné rozhodnutie⁵⁴. Takže ak nie je isté, či sa neprejaví škodlivý vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000 (dokonca aj po zavedení zmierňujúcich opatrení), plán ani projekt sa nemôže povoliť, kým nebudú splnené podmienky článku 6 ods. 4. To isté platí aj v prípade pochybností o dosahoch.

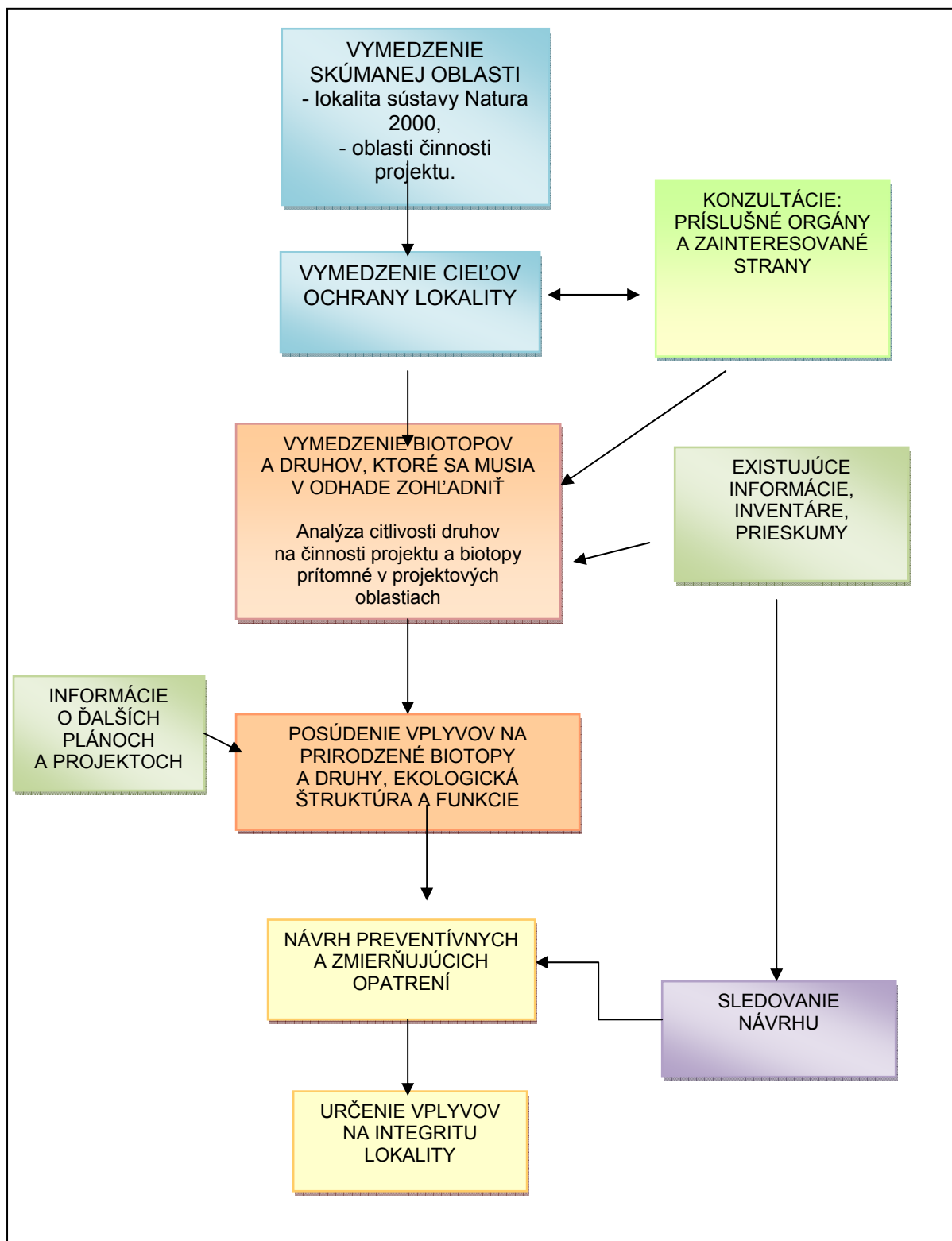
Primeraný odhad dosahov treba vykonať v niekoľkých základných krokoch. Uvádzajú sa v nasledujúcej tabuľke a opisujú sa v ďalších častiach.

Za vykonanie primeraného odhadu dosahov zodpovedá príslušný orgán. V tejto súvislosti sa môže od navrhovateľa požadovať, aby uskutočnil všetky potrebné štúdie a poskytol príslušnému orgánu všetky potrebné informácie s cieľom umožniť mu prijať plne informované rozhodnutie. Príslušný orgán môže podľa potreby zhromažďovať relevantné informácie aj z iných zdrojov.

5.5. Primeraný odhad dosahov projektov ťažby neenergetických surovín

Ak je pravdepodobné, že *projekt* bude mať významný vplyv na kvalifikačné záujmy lokality sústavy Natura 2000, musí primeraný odhad dosahov na predmetnú lokalitu predchádzať jeho schváleniu a zohľadňovať kumulatívne účinky vyplývajúce z kombinácie daného projektu s ďalšími plánmi alebo projektmi z hľadiska cieľov ochrany lokality.

⁵⁴ Podrobné informácie o vzťahu medzi primeraným odhadom dosahov, strategickým environmentálnym hodnotením a posudzovaním vplyvov na životné prostredie nájdete v kapitole 2.

Obrázok 5: Kroky, ktoré sa musia uskutočniť v rámci primeraného odhadu dosahov

V prípade projektov ťažby neenergetických surovín predstavuje primeraný odhad dosahov kľúčový nástroj, ktorý zabezpečí, že sa pri navrhovaní predíde nepriaznivým vplyvom na integritu príslušných lokalít alebo sa tieto vplyvy zmiernia.

Integrita lokality

Biologickú integritu možno vymedziť ako všetky faktory, ktoré prispievajú k zachovaniu ekosystému vrátane štrukturálneho a funkčného hmotného bohatstva. V rámci smernice o biotopoch sa biologická integrita lokality spája s cieľmi ochrany, pre ktoré bolo územie vyhlásené za časť sústavy Natura 2000 (EK 2007b). Zvyčajne sa integrita vymedzuje ako „koherencia ekologickej štruktúry a funkcie lokality v celej oblasti, ktorá umožňuje udržateľnosť biotopu, súboru biotopov alebo populácií druhov, pre ktoré je lokalita klasifikovaná“ (EK 2000b, ODPM 2005). Pokiaľ ide o význam pojmu „integrita“, možno ho chápať ako kvalitu či stav celistvosti alebo úplnosti. V dynamickom ekologickom kontexte jej možno prisúdiť význam aj odolnosti a schopnosti vyvíjať sa spôsobom, ktorý je prijateľný z hľadiska ochrany (EK 2000b).

Lokalitu možno opísať ako územie s vysokým stupňom integrity, na ktorom sa plní vnútorný potenciál dosahovania cieľov ochrany lokality, zachováva sa schopnosť samonápravy a samoobnovenia v dynamických podmienkach s minimálnou potrebou externého riadenia. Pri skúmaní „integrity lokality“ je teda dôležité zohľadniť viacero faktorov vrátane možnosti vplyvov, ktoré sa prejavujú v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte (EK 2000b).

Schválením plánu alebo projektu podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa nevyhnutne predpokladá, že sa tento plán alebo projekt nepovažuje za činiteľ, ktorý by mohol nepriaznivo ovplyvniť integritu danej lokality a ani nemôže spôsobiť poškodzovanie či podstatné rušenie v zmysle článku 6 ods. 2 (rozsudok ESD vo veci C-127/02, bod 36).

5.5.1 Rozsah a ťažisko odhadu

Stanovením rozsahu sa zaistí správne ťažisko primeraného odhadu dosahov a poskytnú sa jasné referenčné podmienky pre hodnotenie potenciálne negatívnych vplyvov projektov ťažby neenergetických surovín na lokalitu (lokality) sústavy Natura 2000. Účelom stanovenia rozsahu je presnejšie vymedziť, akými dosahmi sa má primeraný odhad zaoberať, a zabezpečiť zhromaždenie všetkých potrebných informácií umožňujúcich správne posúdenie týchto vplyvov.

Vychádza sa pri tom z informácií získaných v etape skríningu, v tejto chvíli sa však musia podľa možnosti doplniť všetky chýbajúce poznatky, aby bolo možné vypracovať hodnotenie na spoľahlivých vedeckých základoch. Spoľahlivé vedecké údaje sú životne dôležité, keďže primeraným odhadom dosahov sa musí s **určitosťou** zistiť, či návrh neovplyvní integritu príslušnej lokality. Ak existujú pochybnosti, príslušné orgány môžu požiadať o uskutočnenie ďalšej práce v teréne alebo projekt zamietnuť z dôvodu neistoty v súvislosti s jeho vplyvom.

Súdny dvor EÚ potvrdil toto stanovisko vo veci Waddenzee (C-127/02), keď skonštatoval, že „primeraný odhad dosahu plánu alebo projektu na dotknutú lokalitu predpokladá, že pred jeho schválením musia byť **s využitím najlepších vedeckých poznatkov v danej oblasti** zistené všetky aspekty plánu alebo projektu, ktoré môžu samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi ovplyvniť ciele ochrany tejto lokality“ (bod 4 rozsudku).

Opäť sa teda dôrazne odporúča, aby príslušné orgány nielen požiadali navrhovateľa o predloženie všetkých relevantných hodnotení, štúdií vplyvu, prieskumov atď., ktoré od neho možno oprávnene požadovať, ale aby sa čo najskôr v rámci etapy určovania rozsahu pôsobnosti obrátili na vnútroštátne orgány na ochranu prírody so žiadosťou o radu a pomoc.

Tieto orgány im budú môcť poskytnúť podrobné údaje o lokalite sústavy Natura 2000 a cieľoch jej ochrany. Môžu poskytnúť aj vedecké rady o pravdepodobných ekologických vplyvoch, ktoré by projekt ťažby neenergetických surovín mohol mať na danú lokalitu.

Je možné obrátiť sa aj na iné inštitúcie, napríklad mimovládne organizácie, ktoré sa zaoberajú ochranou prírody, výskumné inštitúcie alebo skupiny miestnych zainteresovaných strán a požiadať ich o pomoc pri získavaní ďalších miestnych poznatkov a ekologických informácií. Prostredníctvom konzultácií s týmito organizáciami v etape určovania rozsahu sa zabezpečí vytvorenie čo najúplnejšej predstavy o lokalite, prítomných druhoch alebo biotopoch a potenciálnom vplyve, ktorý by plán alebo projekt na ne mohol mať. Spolupráca všetkých záujmových skupín od samého začiatku pri hľadaní riešenia, ktoré bude pre všetkých prijateľné, môže tiež prispieť k zjednodušeniu rozhodovania.

Zhromažďovanie informácií má nevyhnutne charakter opakovaného postupu. Ak sa pri prvej identifikácii a analýze účinkov odhalia zásadné medzery v poznatkoch, bude potrebné uskutočniť ďalšie prieskumy a výskumy s cieľom získať úplnú predstavu. Tým sa zabezpečí dostatočná základňa vedeckých poznatkov umožňujúcich prijať odôvodnené rozhodnutie.

So zreteľom na najlepšie vedecké poznatky v danej oblasti treba určiť **všetky hľadiská projektu**, ktoré by mohli byť jednotlivo, alebo v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi ovplyvniť ciele ochrany (rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci C-127/02, EK 2006a; pozri aj prílohu 3). V primeranom odhade dosahov sa musia zohľadniť prvky prispievajúce k integrite lokality z hľadiska cieľov jej ochrany. Rozhodnutie o tom, či majú na lokalitu nepriaznivý vplyv, by sa malo zamerať na tieto ciele (EK 2000).

Pozornosť primeraného odhadu dosahov by sa mala sústrediť na druhy a biotopy s európskym významom, ktoré opodstatňujú označenie lokality (kvalifikačné záujmy danej lokality). Kvalifikačné záujmy danej lokality však vstupujú do komplexných vzájomných vzťahov s ďalšími druhmi a biotopmi, preto je dôležité zohľadniť všetky prvky nevyhnutné pre fungovanie a štruktúru lokality, pre záujmy, ktoré ju kvalifikujú, ako aj pre ciele jej ochrany. Pri určovaní potenciálnych účinkov na chránené biotopy môžu byť dôležité aj ďalšie druhy, ak predstavujú typické druhy príslušného biotopu.

Ciele ochrany lokalít sústavy Natura 2000

Ciele ochrany lokalít sústavy Natura 2000 sa určujú na úrovni jednotlivých členských štátov.

Štandardné formuláre údajov sústavy Natura 2000, ktoré boli zostavené pre každú označenú lokalitu, obsahujú informácie o biotopoch (napr. povrchová oblasť, reprezentatívnosť a stav ochrany) a druhoch (populácie, stav), ako aj o hodnote lokality pre biotopy alebo druhy, pre ktoré bolo územie označené za chránené. Vo formulároch sa teda uvádzajú informácie týkajúce sa záujmov, ktoré územie kvalifikujú ako lokalitu sústavy Natura 2000, a v prípade, že nie sú presnejšie určené ciele ochrany lokality sústavy Natura 2000, možno ich za ciele považovať. Niektoré štáty podrobne vypracovali ciele ochrany lokalít sústavy Natura 2000. Pre niektoré lokality môžu existovať plány riadenia alebo ciele riadenia, ktoré obsahujú jasné informácie o požadovaných cieľoch ochrany.

V článku 4 ods. 4 smernice o biotopoch sa stanovuje, že po schválení lokality s európskym významom označí príslušný členský štát čo najskôr túto lokalitu ako osobitné chránené územie, najneskôr však do šiestich rokov, a vypracuje priority z hľadiska významu lokalít pre zachovanie typov prirodzených biotopov uvedených v prílohe I alebo druhov uvedených v prílohe II v priaznivom stave ochrany alebo obnovenie do takéhoto stavu a pre koherenciu sústavy Natura 2000 a z hľadiska rizika degradácie alebo deštrukcie, ktorým sú tieto lokality vystavené.

Posúdenie musí vychádzať z najlepších dostupných vedeckých poznatkov o týchto hlavných prvkoch, ktoré sa týkajú **záujmov, ktoré lokalitu kvalifikujú** ako lokalitu sústavy Natura 2000 (EK 2007b):

- štruktúra, funkcia a príslušná úloha ekologického bohatstva lokality,
- oblasť, zastúpenie a stav ochrany prioritných a neprioritných biotopov v lokalite,
- veľkosť populácie, stupeň izolácie, ekotyp, genetický fond, veková štruktúra triedy a stav ochrany druhov uvedených v prílohe II k smernici o biotopoch alebo v prílohe I k smernici o vtákoch prítomných v lokalite,
- úloha lokality v rámci biogeografického regiónu a jej význam pre koherenciu sústavy Natura 2000,
- akékoľvek iné ekologické bohatstvo a funkcie nevyhnutné pre splnenie cieľov ochrany lokality.

Geografický rozsah primeraného odhadu dosahov projektov ťažby neenergetických surovín

V primeranom odhade dosahov by sa mali zväžiť tieto oblasti výskumu (Melki 2007):

- oblasti priamo ovplyvnené činnosťami súvisiacimi s projektom (oblasti odstraňovania skrývky, oblasti ťažby, cesty, odpadové nádrže, inštalácie určené na dopravu a spracovanie materiálov atď.),
- oblasti, ktoré sa nachádzajú v určitej vzdialenosti od miesta ťažby, kde sa môžu prejaviť nepriame alebo následné účinky, napr. hydrologické účinky, hluk, emisie a pod.,
- oblasť referenčnej štúdie, ktorú tvorí celá dotknutá lokalita sústavy Natura 2000; prieskum tejto oblasti posluží pri stanovení rozsahu potenciálnych vplyvov na integritu lokality z hľadiska cieľov jej ochrany.

Dôležité je zväžiť aj potenciálne účinky projektu na oblasti mimo lokality Natura 2000, ktoré využívajú druhy vyskytujúce sa v lokalite, napríklad obhospodarované polia, ktoré využívajú husi z blízkeho osobitne chráneného územia pri kŕmení.

Ako sa uviedlo, môže byť potrebné uskutočniť ďalšie základné ekologické a prieskumné činnosti na doplnenie existujúcich údajov. Podrobné prieskumy a práca v teréne by sa mali zamerať na tie **kvalifikujúce záujmy, ktoré sú citlivé na činnosti v rámci projektu**. Citlivosť by sa mala analyzovať so zreteľom na možný vzájomný vplyv medzi činnosťami súvisiacimi s projektom (príroda, rozsah, metódy atď.) a dotknutými biotopmi a druhmi (umiestnenie, ekologické požiadavky, dôležité oblasti, správanie atď.). Tento prieskum musí vychádzať z rozsahu dohodnutého s danými príslušnými orgánmi, orgánmi na ochranu prírody, regulačnými orgánmi, mimovládnyimi organizáciami, vedcami a širokou verejnosťou.

Vymedzenie konkrétnych oblastí citlivých na účinky projektu v lokalite sústavy Natura 2000 je všeobecne prvým krokom primeraného odhadu dosahov projektov ťažby neenergetických surovín, ktorý môže usmerniť vhodné umiestnenie činností projektu. Treba sa vyhnúť miestam mimo lokality sústavy Natura 2000, ktoré by mohli mať nežiaduce účinky na integritu tejto lokality. Aj činnosti, ktoré sa realizujú ďaleko od lokality sústavy Natura 2000, môžu mať na danú lokalitu významný vplyv, napríklad odvodnenie alebo odpadové vody z lomu, ktorý sa nachádza nad mokraďami.

5.5.2 Vyhodnotenie vplyvov – ukazovatele pre primeraný odhad dosahov

Vyhodnotenie vplyvov sa musí zakladať na objektívnych a podľa možnosti kvantifikovateľných kritériách. Bežným spôsobom je použitie kľúčových indikátorov, napríklad úbytok alebo znehodnotenie biotopov, postihnuté populácie živočíšnych alebo rastlinných druhov, pozmenené najdôležitejšie ekologické funkcie atď.

V záujme splnenia požiadaviek odhadu podľa článku 6 ods. 3 je zrejme najvhodnejšie, keď príslušné orgány stanovia osobitné formálne požiadavky týkajúce sa typu informácií a kritérií, ktoré treba dodržiavať pri vykonávaní primeraného odhadu dosahov. Dôrazne sa odporúča sprostredkovanie informácií príslušným stranám a ich školenie (napr. orgánov na rôznej úrovni štátnej správy, zástupcov odvetvia ťažby neenergetických surovín, konzultantov a navrhovateľov projektov).

Príklad činiteľov alebo parametrov, ktoré možno použiť pri vyhodnocovaní vplyvov na biotopy alebo druhy s európskym významom, pre ktoré bolo dané územie označené za lokalitu sústavy Natura 2000 (podľa štúdie Melki 2007)

- celkové množstvo ovplyvnených biotopov a percentuálny podiel v pomere k odhadovanému celkovému povrchu biotopu v lokalite sústavy Natura 2000,
- odhadovaný počet ovplyvnených jedincov a podiel populácie druhov, ktoré sa v lokalite vyskytujú,
- odhadované trendy biotopov a populácií druhov v ovplyvnenej oblasti a v lokalite,
- vzácnosť a celkové trendy dotknutých biotopov a druhov,
- existencia programu pre obnovu biotopov alebo druhov, ktoré by projekt mohol ovplyvniť,
- vratnosť vplyvu alebo potenciálne obnovenie poškodených prvkov z existujúcich zdrojov v lokalite alebo mimo nej,
- distribúcia dotknutých biotopov alebo druhov v lokalite sústavy Natura 2000 (súvislá, roztrúsená, rozptýlená atď.),
- vplyv na celkovú ekologickú funkčnosť lokality sústavy Natura 2000.

5.5.3 Zisťovanie vhodných zmierňujúcich opatrení

Cieľom zmierňujúcich opatrení je zmenšenie, či dokonca odstránenie negatívneho vplyvu projektu. Uprednostňovanou možnosťou by malo byť vyhnúť sa vplyvom alebo ich obmedziť hneď na začiatku (EK 2000). Zmierňujúce opatrenia sú neoddeliteľnou súčasťou špecifikácií plánu či projektu a mali by sa vziať do úvahy počas vypracúvania primeraného odhadu dosahov.

Môžu napríklad zahŕňať:

- dátum a harmonogram realizácie (napr. odstavenie z prevádzky v čase hniezdenia konkrétnych druhov),
- druh použitých nástrojov a činností, ktoré sa majú uskutočniť (napr. použitie osobitného rýpadla v dohodnutej vzdialenosti od brehu, aby sa nepoškodil krehký biotop),
- vyčlenenie prísne uzavretých oblastí v rámci lokality (napr. hibernačných brlohov živočíšnych druhov).

Osvedčené postupy ukazujú, že preventívne a zmierňujúce opatrenia sa najlepšie zohľadňujú ešte vo fáze návrhu a primeraného odhadu dosahov. V praxi tak vzniká opakovaný postup: projekty, ktoré sa môžu zdať spočiatku nevhodné, sa môžu zlepšiť, aby sa predišlo nežiaducim účinkom na integritu lokality sústavy Natura 2000.

Najvhodnejšie je úplné potlačenie alebo zásadné zníženie vplyvov v etape návrhu s cieľom zjednodušiť primeraný odhad dosahov plánov alebo projektov, ktoré ovplyvňujú lokality sústavy Natura 2000. Zabránenie vplyvu ťažby neenergetických surovín a jeho zníženie možno často dosiahnuť prostredníctvom alternatívneho a vhodnejšieho umiestnenia súvisiacich činností a infraštruktúry (okrem miesta ťažby rudy, ktoré samozrejme nie je možné posunúť, ale len obmedziť jeho rozsah) a výberu techník a času, čím sa predíde poškodeniu väčšiny citlivých oblastí.

Pokiaľ ide o projekty, pri obmedzení environmentálneho vplyvu na lokality môže pomôcť dobrý návrh prevádzky. Väčšina infraštruktúry (napr. spracovateľský závod, ubytovne a iné

budovy) by napríklad mohla byť umiestnená v oblastiach, ktoré nie sú citlivé. Taktiež je možné nahradiť cesty dopravníkovými pásmi alebo lanovkou.

Zmierňujúce opatrenia v ťažobných súvislostiach teda treba chápať ako technicky realizovateľné riešenia, ktoré sú najmenej škodlivé pre biotopy, druhy a integritu lokality sústavy Natura 2000, najmä ak nie je možné alternatívne umiestnenie. Zmierňujúce opatrenia by mali byť zamerané na ciele ochrany lokality a prvky, od ktorých závisí jej integrita. Príklady potenciálnych opatrení na predchádzanie vplyvom ťažobnej prevádzky na biodiverzitu alebo na ich zmenšenie sú uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 4: Príklady možných opatrení pri ťažbe neenergetických surovín na účely zmenšenia potenciálnych vplyvov ťažobnej činnosti na biodiverzitu (upravené podľa údajov inštitútu Rio Tinto/EarthWatch. 2006)

Kategória/zdroj vplyvu	Preventívne opatrenia	Minimalizačné opatrenia
Priamy vplyv (t. j. taký, ktorý možno priamo pripísať činnostiam vyplývajúcim z projektu)		
Úbytok biotopov spôsobený ťažobnou činnosťou a podpornou infraštruktúrou (napr. prístupové cesty, budovy, prívod energie)	Vyhnúť sa dôležitým oblastiam	Prijať opatrenia na minimalizáciu stopy (napr. vyhnúť sa povrchovej ťažbe)
Hydrologické znehodnotenie biotopov (napr. z dôvodu odvodnenia lokality alebo zadržiavania vody)	Navrhnuť projekt tak, aby nebolo potrebné lokalitu odvodňovať	Citlivý návrh odvodňovacieho systému
Vyhynutie rastlín spôsobené nánosmi prachu	Používať zariadenia, ktoré zbierajú prach.	Vysadiť vysoké rastliny, ktoré prach zachytia.
Úhyn zvierat z dôvodu prevádzky	Nepoužívať určité stroje alebo postupy	Zabrániť úhynu jedincov z chránených druhov
Odsťahovanie sa živočíchov v dôsledku rušenia (napr. hlukom, vibráciami a svetlom)	Nepoužívať svetlá v noci	Používať účinné a tiché stroje
Úhyn riečnych živočíchov spôsobený vypúšťaním toxických odpadových vôd z lokality	Nepoužívať toxické chemikálie	Používať postupy, ktoré odstránia riziko úniku odpadových vôd
Strata riečnych makrofytov z konkrétnych oblastí z dôvodu zvýšenej kalnosti spôsobenej odtokom usadenín z lokality	Použiť zachytávače usadenín	Použiť vegetáciu na stabilizáciu spracovanej pôdy
Nepriamy vplyv (t. j. spôsobený inými vplyvmi ako tými, ktoré možno priamo pripísať činnostiam vyplývajúcim z projektu)		
Úbytok riečnych živočíchov spôsobený vymieraním makrofytov (z dôvodu zakalenia)	Používať zachytávače usadenín	Použiť vegetáciu na stabilizáciu spracovanej pôdy
Úbytok dravcov spôsobený zmenšením zdrojov koristi (napr. z dôvodu znehodnotenia biotopov alebo rušenia)	Pozri uvedené opatrenia proti rušeniu	Riadiace činnosti zamerané na podporu zdrojov koristi
Zvýšené spásanie vegetácie spôsobené väčším počtom bylinožravcov, čo je výsledok úbytku dravcov (napr. z dôvodu sťahovania citlivých dravcov)	Pozri opatrenia proti rušeniu	Pozri opatrenia proti rušeniu
Úbytok druhov zvierat z určitých oblastí spôsobený fragmentáciou biotopu	Vyhnúť sa citlivým oblastiam	Používať existujúce prístupové trasy
Obmedzená životaschopnosť malých populácií druhov spôsobená obmedzením imigrácie z dôvodu fragmentácie biotopov	Vyhnúť sa citlivým oblastiam	Riadiace opatrenia na zvýšenie životaschopnosti populácií

Kumulatívne vplyvy (t. j. vplyvy, ktoré vznikajú kombináciou projektu s inými projektmi)		
Úbytok druhov, ktoré potrebujú rozsiahle územia (napr. najvyšších dravcov) v dôsledku kombinovaného vplyvu úbytku biotopov a ich fragmentácie	Pozri opatrenia proti úbytku biotopov a fragmentácii	Pozri opatrenia proti úbytku biotopov a fragmentácii

5.6 Primeraný odhad dosahov plánov

Plány a programy a individuálne projekty môžu podliehať primeranému odhadu dosahov podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch. V prípade plánov a programov ide predovšetkým o plány využitia pôdy⁵⁵ a plány ťažby nerastov.

Tieto plány podliehajú aj strategickému environmentálnemu hodnoteniu⁵⁶ (pozri kapitolu 2). Podľa odôvodnení smernice o SEA: *Tam, kde vzniká záväzok vykonať posudzovanie účinkov na životné prostredie z tejto smernice a súčasne z iných právnych predpisov Spoločenstva, ako je smernica o ochrane voľne žijúcich vtákov a smernica o biotopoch, členské štáty môžu zabezpečiť koordinované alebo spoločné postupy na plnenie požiadaviek dôležitých právnych predpisov Spoločenstva, aby sa predišlo zdvojovaniu posudzovania.*

V strategickom environmentálnom hodnotení sa musia zväžiť vplyvy na lokality sústavy Natura 2000 a toto hodnotenie môže pomôcť aj pri riešení širších environmentálnych problémov a konfliktov súvisiacich s používaním pôdy na strategickej úrovni, kým primeraný odhad dosahov predstavuje rozhodovací systém, ktorý je potrebný na analýzu vplyvov ťažobného odvetvia na integritu lokalít sústavy Natura 2000. Pre primeraný odhad dosahov a strategické environmentálne hodnotenie plánov a programov sa odporúča spoločný alebo koordinovaný postup, a to pod podmienkou splnenia a zreteľného odlišenia požiadaviek oboch smerníc.

V primeranom odhade dosahov sa musí zohľadniť vplyv politík a návrhov plánov ťažby nerastov na integritu lokalít sústavy Natura 2000, a to samostatne a v kombinácii s inými plánmi alebo projektmi. Treba zväžiť určenie primeraných zmierňujúcich opatrení a hľadanie menej škodlivých riešení. To môže znamenať aj odstránenie alebo nahradenie určitých prvkov plánu, ktoré by neskôr z dôvodu nežiaducich vplyvov nemuseli dostať povolenie.

Primeraný odhad dosahov sa musí zaznamenať a uskutočniť s cieľom zaručiť, že plán nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu dotknutých lokalít sústavy Natura 2000. Odhad sa musí týkať vplyvov na biotopy a druhy s európskym významom, pre ktoré bolo územie označené za lokalitu sústavy Natura 2000. Komplexnosť vykonávaného posudzovania musí byť primeraná geografickému rozsahu plánu a povahe a rozsahu zistených vplyvov.

Primeraný odhad dosahov nemusí byť príliš podrobný ani sa pre jeho vypracovanie nemusí využiť viac zdrojov, ako je nevyhnutne potrebné na jeho účel. Nebolo by ani vhodné ani praktické posudzovať účinky na takej úrovni podrobností, aká sa zvyčajne vyžaduje pri primeranom odhade dosahov na úrovni projektu (DCLG 2006). Na uskutočnenie

⁵⁵ Európsky súdny dvor potvrdil, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa musí uplatniť na plány využitia pôdy, ktoré pravdepodobne budú mať významný vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000. (Rozsudok Európskeho súdneho dvora, vec C-6/04, Komisia/Spojené kráľovstvo, 20. októbra 2005. EK 2006a; pozri prílohu 2).

⁵⁶ Článok 3 ods. 2 písm. b) – environmentálne posudzovanie sa vykonáva pre všetky plány a programy, pri ktorých sa určilo, že vyžadujú posudzovanie podľa článku 6 alebo 7 smernice 92/43/EHS s ohľadom na ich pravdepodobný účinok na lokality.

primeraného odhadu dosahov však treba získať dostatok informácií, na čo bude možno potrebné vykonať dodatočný prieskum a analýzu vplyvu.

Zásada proporcionality platí aj pre strategickejšie plány alebo stratégie. Keď nie je možné zistiť účinky na jednotlivé lokality, analýza by mala byť zameraná na rozsiahle obmedzenia a hlavné riziká; na úrovni projektu zas na vplyvy na konkrétnu lokalitu. Spoločným cieľom je však vylúčiť alebo odstrániť riziko nežiaducich vplyvov na integritu lokalít sústavy Natura 2000 alebo odstrániť dôvody oprávnených obáv z nepriaznivých vplyvov.

Primeraný odhad dosahov plánov ťažby nerastov môže zahŕňať tieto úlohy:

Analýza lokality

- určenie všetkých lokalít sústavy Natura 2000, ktoré by plán alebo projekt mohol ovplyvniť,
- určenie cieľov ochrany lokality a kvalifikačných prvkov (biotopy a druhy),
- určenie kľúčových environmentálnych prvkov a ekologických činiteľov, ktoré podporujú integritu lokality,
- analýza zraniteľnosti lokality v súvislosti s politikami a návrhmi plánov.

Analýza ostatných plánov a projektov

- určenie ďalších vnútroštátnych/regionálnych/miestnych plánov, ktoré tiež môžu prispievať k nežiaducim vplyvom na niektoré alebo na všetky lokality sústavy Natura 2000 v oblasti, ktorej sa týka plán ťažby nerastov,
- určenie možných dodatočných vplyvov z dôvodu vzájomného spolupôsobenia s ďalšími plánmi a projektmi.

Analýza plánu

Stanovenie, či je možné zaručiť, že plán nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu lokalít sústavy Natura 2000, pričom sa zohľadnia tieto skutočnosti:

- a. ciele ochrany lokality;
- b. geografický rozsah a ciele plánu;
- c. stav a status lokality;
- d. činitele ovplyvňujúce kvalifikačné vlastnosti lokality;
- e. vplyv plánu na uvedené činitele;
- f. pravdepodobný vplyv samostatného plánu alebo plánu v kombinácii s ďalšími plánmi a projektmi na integritu lokalít;
- g. zmierňujúce opatrenia určené na zabránenie nežiaducemu vplyvu na integritu lokalít sústavy Natura 2000.

Pravdepodobné vplyvy plánu sa posudzujú so zreteľom na jednotlivé kvalifikačné prvky príslušných lokalít. Treba určiť riziká nežiaducich vplyvov na integritu jednotlivých lokalít sústavy Natura 2000 v geografickom rozsahu plánu na základe zásady predbežnej opatrnosti. To znamená, že v prípade nedostatočných, nepresvedčivých alebo neurčitých vedeckých dôkazov treba pri určovaní vplyvov, ktoré by mohli narušiť integritu lokality, zohľadniť všetky náznaky o existencii oprávnených obáv získané prostredníctvom predbežného objektívneho vedeckého hodnotenia.

Konzultácie s príslušným orgánom na ochranu prírody s cieľom posúdiť, či je pravdepodobné, že plán ovplyvní integritu ľubovoľnej lokality sústavy Natura 2000, by mali začať čo najskôr v rámci prípravy plánu. Ak sa nepriaznivé vplyvy nedajú vylúčiť, plánovací orgán sa musí venovať ich zmierneniu, čím by sa mohlo dosiahnuť riešenie, v rámci ktorého nebudú nijaké nežiaduce vplyvy.

Hlavné možnosti budú:

- upraviť politiku plánu alebo návrh plánu,
- zmeniť návrh vrátane premiestnenia určitých prvkov plánu,
- uplatniť stratégiu zmiernenia vplyvov.

Ak sa plán významne zmení pred jeho prijatím, tieto zmeny by sa mali riešiť aj v rámci primeraného odhadu dosahov (Dodd a kol. 2007).

Návrh zmiernujúcich opatrení možno ďalej rozpracovať v rámci hodnotiaceho procesu. Plánovací orgán musí overiť, či zmiernenie bude fungovať, a až potom môže dospieť k záveru, že ak sa zohľadní, plán nebude mať nijaký nežiaduci vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000.

Na vysokej úrovni plánovania (napr. vnútroštátne alebo regionálne plány) bude zmiernenie (a podľa potreby aj kompenzácia) zrejme znamenať nastavenie širokých parametrov, ktoré by sa mali podrobnejšie rozpracovať na nižšej úrovni, kde bude možné stanoviť ekologické, miestne, časové, právne a finančné parametre, ktoré musí spĺňať každá žiadosť týkajúca sa plánovania. Musia ich potvrdiť príslušné orgány, napríklad orgány na ochranu prírody, s cieľom zabezpečiť ich primeranosť a realizovateľnosť (Dodd a kol. 2007).

Hlavným prínosom plánovania je možnosť zvážiť menej škodlivé riešenia na dosiahnutie cieľov plánu, napr. dodať x miliónov ton piesku v priebehu 25 rokov. Tento opakovaný postup treba v plnej miere využívať s cieľom pripraviť riešenia, ktorými sa ochráni lokality sústavy Natura 2000 a zabezpečí udržateľné zásobovanie nerastmi v dostatočnom množstve na uspokojenie potrieb spoločnosti.

5.7 Závery primeraného odhadu dosahov

Úlohou príslušných vnútroštátnych orgánov je, aby na základe záverov primeraného odhadu dosahov plánu alebo projektu na príslušnú lokalitu sústavy Natura 2000 tento plán alebo projekt povolili. Môžu tak urobiť len vtedy, keď sa ubezpečili, že plán alebo projekt **nebude** mať nepriaznivý vplyv na integritu danej lokality. Ak sú závery kladné v tom zmysle, že neexistujú žiadne opodstatnené vedecké pochybnosti o absencii vplyvov na lokalitu, príslušné orgány môžu plán alebo projekt schváliť.

V prípadoch, keď stále existujú vedecké pochybnosti o absencii nepriaznivých vplyvov na integritu lokality súvisiacich s hodnoteným plánom alebo projektom, príslušné orgány musia plán alebo projekt zamietnuť (rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci C-127/02, EK 2006a; pozri aj prílohu 3) a/alebo budú požadovať začlenenie ďalších zmiernujúcich opatrení, aby sa opodstatnené vedecké pochybnosti odstránili. Napokon, ak to podmienky umožňujú, možno uplatniť ustanovenia článku 6 ods. 4.

Pojem „integrita lokality“ sa zameriava na konkrétnu lokalitu a súvisí s cieľmi jej ochrany. Nie je teda povolené ovplyvňovať integritu lokality nežiaducim spôsobom na základe tvrdenia, že stav ochrany druhov alebo biotopov, ktoré v nej žijú a ktorých sa plán alebo projekt dotkne, zostane na európskom území členského štátu priaznivý (EK 2000b).

Primeraný odhad dosahov a jeho závery sa musia *jasne zaznamenať*. Z tohto hľadiska musí byť správa o primeranom odhade dosahov dostatočne podrobná, aby sa v nej preukázal spôsob, akým bolo dosiahnuté konečné rozhodnutie, a vedecké východiská, o ktoré sa prijaté rozhodnutie opiera. To potvrdzuje aj judikatúra Európskeho súdneho dvora⁵⁷.

⁵⁷ „Primeraný odhad dosahov musí obsahovať úplné, presné a definitívne zistenia a závery, ktoré by mohli odstrániť akúkoľvek dôvodnú vedeckú pochybnosť, pokiaľ ide o následky prác plánovaných v dotknutej lokalite.“ (Komisia/Taliansko, C-304/05).

Správa by mala:

- obsahovať dostatočne podrobný opis projektu alebo plánu, aby verejnosť pochopila jeho veľkosť, rozsah a ciele,
- obsahovať opis základných podmienok a cieľov ochrany lokality sústavy Natura 2000,
- určiť nežiaduce vplyvy projektu alebo plánu na lokalitu sústavy Natura 2000,
- vysvetliť spôsob, akým sa možno týmto vplyvom vyhnúť prostredníctvom zmiernenia,
- stanoviť časový harmonogram a určiť mechanizmy, prostredníctvom ktorých sa zmierňujúce opatrenia zabezpečia, vykonajú a budú sledovať.

6. ČLÁNOK 6 ODS. 4: ALTERNATÍVNE RIEŠENIA, NEVYHNUTNÉ DÔVODY VYŠŠIEHO VEREJNÉHO ZÁUJMU A KOMPENZÁCIE

- V článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch sa ustanovuje mechanizmus, ako zaobchádzať za výnimočných okolností s plánmi alebo projektmi, ktorých nežiaduce vplyvy na integritu lokality sústavy Natura 2000 nemožno vylúčiť.
- Príslušné orgány musia zanalyzovať a dokázať neexistenciu menej škodlivých alternatív, ako aj potrebu uskutočniť daný plán alebo projekt z nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu.
- Na úplné posúdenie alternatívnych zdrojov sú nevyhnutné kvalitné poznatky nielen o tom, kde sa nachádzajú náleziská nerastov, ale aj o ich dostupnosti, kvalite a možnostiach ťažby.
- Vyšší verejný záujem môže zahŕňať ľudské zdravie, verejnú bezpečnosť, priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie a iné záujmy sociálnej alebo hospodárskej povahy.
- V takom prípade sa musia prijať primerané kompenzačné opatrenia s cieľom zaistiť ochranu celkovej koherencie sústavy Natura 2000. Kompenzačné opatrenia musia konkrétne súvisieť s nežiaducimi účinkami plánu alebo projektu, ktorým sa nedá predísť.

6.1 Úvod

Ak na základe primeraného odhadu dosahov nie je možné s určitosťou povedať, že plán či projekt nebude mať nežiaduci vplyv na integritu dotknutej lokality, budú sa ustanovenia článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch týkať všetkých ďalších rozhodnutí, ktoré sa prijímajú s cieľom pokračovať v projekte podľa návrhu. Ustanovenia článku 6 ods. 4 sa uplatňujú len za prísnych podmienok.

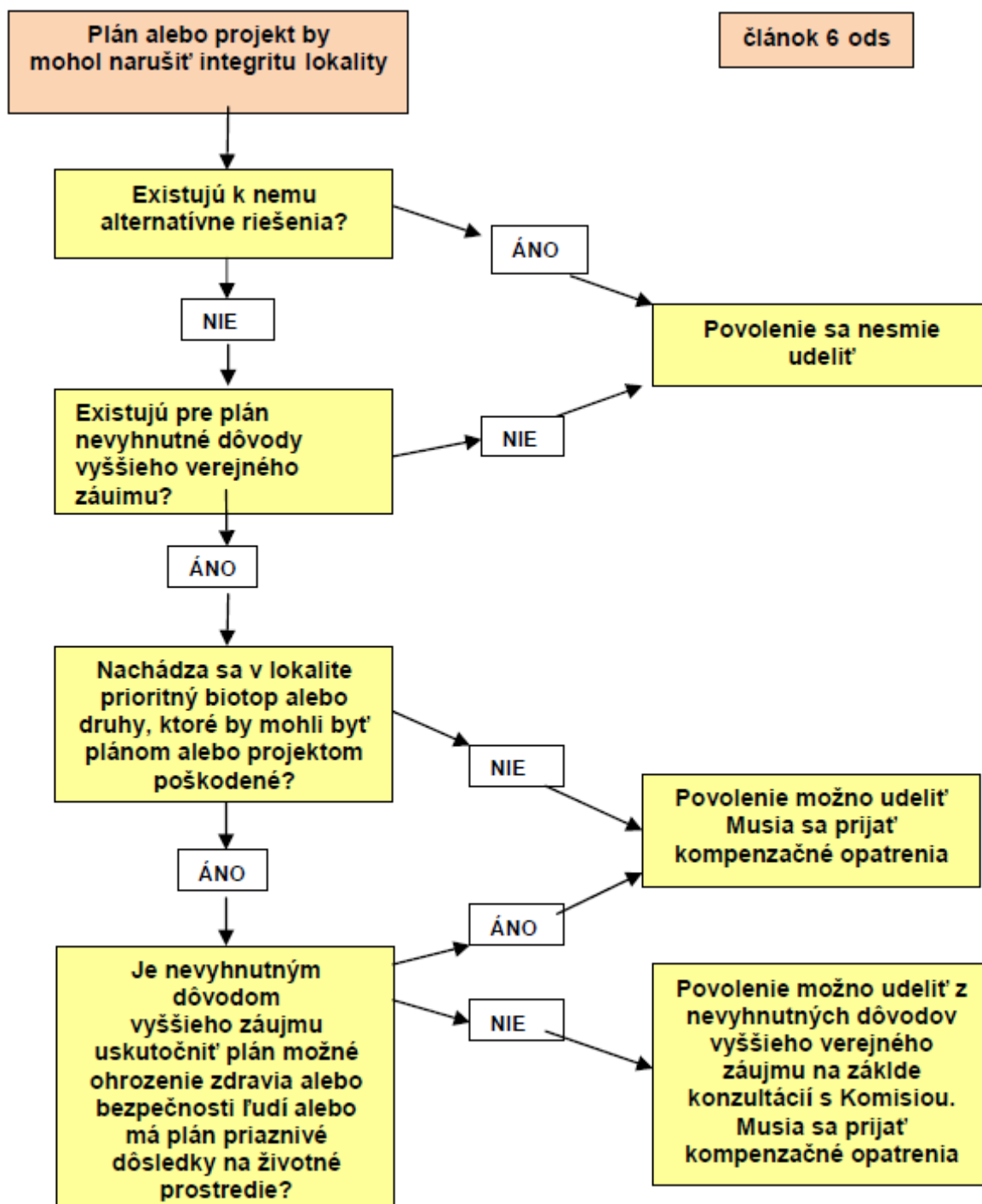
Požiadavky článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch stanovujú súbor podmienok, ktoré sa musia splniť, aby príslušný orgán mohol povoliť plán alebo projekt v prípade, že sa prostredníctvom primeraného odhadu dosahov nemôže preukázať, či plán alebo projekt nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu sústavy Natura 2000. Keďže ide o výnimku z článku 6 ods. 3, splnenie podmienok, za ktorých sa môže využiť, podlieha prísnemu výkladu.

Článok 6 smernice o biotopoch (92/43/EHS), odsek 4

4. Ak sa aj napriek negatívemu odhadu dosahov na lokalitu a pri neexistencii alternatívnych riešení plán alebo projekt musí realizovať z dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane záujmov sociálnej a ekonomickej povahy, členský štát prijme všetky kompenzačné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že celková koherencia sústavy Natura 2000 bude ochránená. O prijatých kompenzačných opatreniach informuje Komisiu.

Ak sa v príslušnej lokalite vyskytuje prioritný biotop a/alebo prioritný druh, jediné dôvody, ktoré môžu prichádzať do úvahy, sú tie, ktoré sa týkajú zdravia alebo bezpečnosti ľudí, priaznivých dôsledkov primárneho významu na životné prostredie alebo tiež stanoviska Komisie k ďalším nevyhnutným dôvodom vyššieho verejného záujmu.

Obrázok 6: Postupový diagram podmienok článku 6 ods. 4

Každý, kto chce uplatniť článok 6 ods. 4, musí bezpodmienečne dokázať, že sú skutočne splnené tieto podmienky:

- 1 alternatíva predložená na schválenie je najmenej škodlivá pre integritu lokality sústavy Natura 2000 z hľadiska záujmov kvalifikujúcich túto lokalitu za lokalitu tejto sústavy a neexistujú žiadne iné realizovateľné alternatívy, ktoré by nemali nepriaznivý vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000;
- 2 existujú nevyhnutné dôvody vyššieho verejného záujmu;
- 3 boli prijaté všetky nevyhnutne potrebné kompenzačné opatrenia.

Európska komisia zverejnila usmernenia týkajúce sa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch (EK 2007b), ktoré obsahujú objasnenie významu pojmov alternatívne riešenie, nevyhnutné dôvody vyššieho verejného záujmu, kompenzačné opatrenia, celková koherencia a stanovisko Komisie požadované v niektorých prípadoch⁵⁸.

6.2 Neexistencia alternatívnych riešení

Alternatívnymi riešeniami môžu byť alternatívne miesta, odlišný rozsah alebo návrh plánu alebo projektu či alternatívne postupy. K ďalším alternatívnym riešeniam, ktoré by sa mali zohľadniť, patrí opakované použitie alebo recyklácia materiálov alebo použitie alternatívnych materiálov, čomu by sa mala venovať pozornosť skôr na úrovni strategického plánovania.

Navrhovatelia plánu alebo projektu by mali zvážiť alternatívne riešenia a ich vplyv v ranej fáze prípravného plánovania. Ak sa v etape primeraného odhadu dosahov dospelo k záveru, že nie je možné s určitosťou tvrdiť, že plán alebo projekt nebude mať nežiaduci vplyv na integritu dotknutej lokality, musí v záujme splnenia požiadaviek článku 6 ods. 4 alternatívne riešenia posúdiť príslušný orgán.

V súlade so zásadou subsidiarity je úlohou príslušných vnútroštátnych orgánov vyhodnotiť pomerný dosah ďalších alternatívnych riešení na príslušnú lokalitu alebo na akúkoľvek inú lokalitu sústavy Natura 2000, ktorá by mohla byť ovplyvnená. Treba zdôrazniť, že referenčné parametre pre takéto porovnania sa týkajú aspektov ochrany a zachovania integrity lokality a jej ekologických funkcií. Akékoľvek ďalšie rozhodnutie o pokračovaní projektu vyžaduje vhodné posúdenie všetkých možných alternatív a neexistencia alternatívnych riešení by sa mala preukázať (pozri vec C-239/04 v prílohe 3).

Na úplné posúdenie alternatívnych zdrojov sú nevyhnutné kvalitné poznatky nielen o tom, kde sa nachádzajú náleziská nerastov, ale aj o ich dostupnosti, kvalite a realizovateľnosti ťažby. Príslušné orgány musia najskôr zanalyzovať a dokázať potrebu príslušného plánu alebo projektu. V tejto etape by sa teda malo uvažovať aj o nulovej možnosti (EK 2000, 2007b).

6.3 Nevyhnutné dôvody vyššieho verejného záujmu

V smernici sa nevymedzuje význam pojmu nevyhnutný dôvod vyššieho verejného záujmu. Zo znenia článku 6 ods. 4 je však zrejmé, že s cieľmi ochrany uvedenými v smernici sa môžu porovnávať iba verejné záujmy, a to bez ohľadu na to, či ich presadzujú verejné alebo súkromné subjekty. Projekty vypracované súkromnými subjektmi možno teda považovať za projekty v súlade s ustanoveniami článku 6 ods. 4 len vtedy, keď slúžia verejným záujmom a demonštrujú takéto verejné záujmy (EK 2007b).

⁵⁸ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Vyšší verejný záujem môže zahŕňať zdravie ľudí, ich bezpečnosť, priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie a ďalšie záujmy sociálnej (napr. zamestnanosť) alebo ekonomickej povahy⁵⁹.

Príslušné orgány členských štátov musia v záujme splnenia požiadaviek článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch udeliť súhlas s dotknutými plánmi a projektmi za podmienky, že sa pri rozhodovaní medzi záujmami cieľov ochrany lokality ovplyvnenej touto iniciatívou a uvedených nevyhnutných dôvodov uprednostnia nevyhnutné dôvody. To treba určiť podľa týchto aspektov:

- a) verejný záujem musí byť **prvoradý**: je teda zrejmé, že nie každý druh verejného záujmu sociálnej alebo ekonomickej povahy je postačujúci, najmä pri porovnaní s osobitnou závažnosťou záujmov ochraňovaných smernicou (pozri napríklad štvrté odôvodnenie, v ktorom sa spomína „(prírodné) dedičstvo Spoločenstva“);
- b) v tomto kontexte sa zdá byť odôvodnené predpokladať, že verejný záujem môže byť prvoradý len vtedy, ak ide o dlhodobý záujem; krátkodobé hospodárske záujmy alebo iné záujmy, ktoré by spoločnosti priniesli iba krátkodobý úžitok, by sa nemali javiť dostatočné na preváženie dlhodobých záujmov ochrany ustanovených v smernici. Vyšší spoločenský záujem ako dlhodobý základný sociálny záujem sa musí vopred správne vymedziť v rámci zverejnených politík a plánov.

Je odôvodnené predpokladať, že „*naliehavé dôvody vyššieho verejného záujmu vrátane dôvodov sociálnej a ekonomickej povahy*“ sa vzťahujú na situácie, keď sa ukázalo, že zamýšľané plány alebo projekty sú nenahraditeľné:

- v rámci činností alebo politík zameraných na ochranu základných hodnôt života občanov (zdravie, bezpečnosť, životné prostredie),
- v rámci základných zásad štátu a spoločnosti,
- v rámci vykonávania činností ekonomickej alebo sociálnej povahy pri plnení úloh služieb pre verejnosť.

Treba poznamenať, že podmienky vyššieho verejného záujmu sú dokonca prísnejšie v prípade realizácie plánu alebo projektu, ktorý pravdepodobne nepriaznivo ovplyvní integritu lokality sústavy Natura 2000 s *prioritnými* biotopmi alebo druhmi, ak sú ovplyvnené tieto biotopy alebo druhy. Vyšší verejný záujem možno oprávniť len v prípade, ak sa týka:

- ľudského zdravia a verejnej bezpečnosti,
- prvoradých priaznivých dôsledkov na životné prostredie,
- iných nevyhnutných dôvodov, ak pred udelením súhlasu s plánom alebo projektom Komisia vyjadrila svoje stanovisko (EK 2007b).

6.4 Prijatie všetkých nevyhnutných kompenzačných opatrení

Kompenzačné opatrenia (ako sa opisujú v článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch) predstavujú „poslednú možnosť“ a používajú sa len vtedy, keď sa prijalo rozhodnutie o pokračovaní plánu alebo projektu, ktorý by mohol mať nepriaznivý vplyv na integritu lokality sústavy Natura 2000, pretože neexistujú alternatívy a projekt sa považuje za projekt vo vyššom verejnom záujme za uvedených podmienok.

⁵⁹ V tejto súvislosti možno zohľadniť relevantné aspekty stanovené v oznámení Komisie Iniciatíva v oblasti surovín [KOM(2008) 699 v konečnom znení, SEK(2008) 2741].

Kompenzačné opatrenia musia konkrétne súvisieť s nevyhnutnými nežiaducimi vplyvmi plánu alebo projektu. Cieľom opatrení je zabezpečiť ochranu celkovej koherencie sústavy Natura 2000 a poskytnúť kompenzáciu, ktorá presne zodpovedá negatívnym vplyvom na dotknuté druhy alebo biotopy.

Existuje málo praktických skúseností s vykonávaním kompenzačných opatrení podľa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch v kontexte ťažby neenergetických surovín, keďže nie je pravdepodobné, že by veľké množstvo projektov ťažby dospelo do tejto etapy, pretože sú bežne k dispozícii menej škodlivé alternatívne riešenia. O takýchto prípadoch navyše nemusia existovať takmer žiadne informácie. Pri vykonávaní kompenzačných opatrení podľa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch sa môžu využiť skúsenosti so všeobecnejším využitím vyrovnávania straty biodiverzity pri projektoch ťažby neenergetických surovín (pozri kapitolu 7).

V záujme zabezpečenia ochrany celkovej koherencie sústavy Natura 2000 by kompenzačné opatrenia navrhnuté pre plán alebo projekt mali:

- a) prispievať k ochrane prirodzených biotopov a druhov s európskym významom „v príslušnom biogeografickom regióne“ s cieľom zabezpečiť zachovanie celkovej koherencie sústavy Natura 2000 (pre lokality označené podľa smernice o biotopoch) alebo v rovnakom rozsahu k ochrane migračných trás alebo zimovísk pre druhy vtákov (t. j. lokalít označených podľa smernice o vtákoch) v príslušnom členskom štáte;
- b) byť v porovnateľnom rozsahu zamerané na negatívne ovplyvnené biotopy a druhy s európskym významom;
- c) zabezpečiť funkcie porovnateľné s tými funkciami, ktoré sa využili na opodstatnenie výberu pôvodnej lokality, a to najmä tie, ktoré sa týkajú primeraného geografického rozdelenia.

Osvedčilo sa prijímať kompenzačné opatrenia čo najbližšie k dotknutej oblasti s cieľom maximálne využiť príležitosti na ochranu celkovej koherencie sústavy Natura 2000. Preto sa najčastejšie volí umiestnenie kompenzácie v blízkosti lokality sústavy Natura 2000 na mieste, ktoré zabezpečuje vhodné podmienky pre úspešnosť opatrení. Nie je to však možné vždy a musí sa stanoviť skupina priorít, ktoré treba uplatniť pri hľadaní miest spĺňajúcich požiadavky smernice o biotopoch.

Vo všeobecnosti sa kompenzačné opatrenia musia prijať a fungovať, ešte než začnú práce na pláne alebo projekte. Cieľom je pomôcť zmierniť škodlivé účinky projektu na druhy a biotopy tak, že sa im ponúknu vhodné alternatívne miesta v kompenzačnej oblasti.

Ak to nie je úplne možné, príslušné orgány môžu požadovať dodatočnú kompenzáciu za priebežné straty, ktoré sa zatiaľ vyskytnú. Členské štáty by mali venovať osobitnú pozornosť prípadom, keď negatívne účinky plánu alebo projektu vznikajú v lokalitách so vzácnymi typmi prirodzených biotopov alebo prirodzených biotopov, ktoré na dosiahnutie rovnakej ekologickej funkčnosti potrebujú dlhý čas (EK 2007b). Za týchto okolností sa pravdepodobnosť dlhodobej úspešnosti najlepšie vyhodnotí v rámci partnersky preskúmaných vedeckých štúdií trendov.

Informácie o kompenzačných opatreniach sa Komisii musia predložiť pred ich vykonaním a dokonca pred uskutočnením dotknutého plánu alebo projektu. Odporúča sa preto Komisii predložiť kompenzačné opatrenia bezprostredne po prijatí v procese plánovania, aby sa Komisii, v rámci jej právomocí ako strážkyne zmluvy, umožnilo posúdiť, či sa ustanovenia smernice uplatňujú správne (EK 2007b).

Keby mali byť nepriaznivo ovplyvnené prioritné biotopy alebo druhy, Komisia vypracuje stanovisko. Komisia pri príprave stanoviska skontroluje vyváženosť medzi dotknutými ekologickými hodnotami a uplatnenými nevyhnutnými dôvodmi a zhodnotí kompenzačné opatrenia. Stanovisko nie je záväzné, ale v prípade nesúladu s právnymi predpismi Spoločenstva je možné pristúpiť k právnemu konaniu.

Podľa platných usmernení Európskej komisie (EK 2007b) môžu kompenzačné opatrenia podľa článku 6 ods. 4 obsahovať:

- **obnovenie alebo zlepšenie** v existujúcich lokalitách sústavy Natura 2000: - obnovenie biotopu s cieľom zabezpečiť zachovanie jeho ochrannej hodnoty a súladu s dlhodobými cieľmi ochrany lokality, alebo skvalitnenie zostávajúceho biotopu úmerne k strate v dôsledku vplyvu plánu alebo projektu na lokalitu Natura 2000,
- **obnovu biotopu**: obnovenie biotopu v novej alebo rozšírenej lokalite, ktorá sa začlení do sústavy Natura 2000,
- **vymedzenie novej lokality** podľa smernice o biotopoch a smernice o vtákoch, v spojitosti s inými, opísanými činnosťami. Pokiaľ ide o kompenzačné opatrenia pre označené lokality v rámci smernice o vtákoch (osobitne chránené územia), každý nový biotop vytvorený ako kompenzácia za poškodenie osobitne chráneného územia by sa mal označiť ako osobitne chránené územie, len čo dosiahne svoje ciele v záujme zachovania celkovej koherencie sústavy.

Kľúčové otázky, ktoré treba riešiť pri príprave kompenzačných opatrení, zahŕňajú:

- cielené opatrenia zamerané na riešenie nežiaducich vplyvov, ktorým sa nedá predísť, a na zaistenie ochrany celkovej koherencie sústavy Natura 2000,
- zabezpečenie realizovateľnosti a účinnosti kompenzácie, t. j. stupeň rizika neúspechu,
- posúdenie technickej realizovateľnosti,
- rozsah kompenzačných opatrení,
- umiestnenie vo vzťahu k poškodeniu,
- načasovanie vo vzťahu k poškodeniu,
- dlhodobé vykonávanie.

7. NIEKTORÉ POSTUPY ŤAŽBY NEENERGETICKÝCH SUROVÍN A ICH VZŤAH K USTANOVENIAM ČLÁNKU 6 ODS. 3 A ČLÁNKU 6 ODS. 4

- *Odvetvie ťažby neenergetických surovín sa usiluje nielen znížiť svoj vplyv, ale aj prispieť k ochrane biodiverzity, a to prostredníctvom rekultivácie ťažobných lokalít a vykonávaním opatrení na vyrovnanie straty biodiverzity.*
- *Rekultivácia lokality môže prispieť k vytvoreniu biotopov a ochrane určitých druhov, ktoré sú chránené ustanoveniami smerníc EÚ o ochrane prírody.*
- *Častejšia rekultivácia baní a lomov viedla k širšiemu uznaniu ich potenciálu prispievať k plneniu cieľov biodiverzity.*
- *Vyrovnanie straty biodiverzity predstavuje postup, ktorý sa v odvetví ťažby neenergetických surovín často využíva na kompenzáciu účinkov na biodiverzitu, ktorým sa nedá zabrániť a ktoré vyplývajú z ťažobných činností. Tento postup môže tiež poskytnúť príležitosti na rozšírenie biotopov a populácií druhov v EÚ.*
- *Možnosti posúdenia uvedených postupov v odvetví ťažby neenergetických surovín v súvislosti s článkom 6 ods. 3 a článok 6 ods. 4 smernice o biotopoch treba v budúcnosti hlbšie preskúmať.*

7.1 Rekultivácia

Rekultivácia znamená premenu opustenej pôdy na použiteľnú pôdu a môže zahŕňať technické aj ekologické riešenia. Plán rekultivácie je bežne neoddeliteľnou súčasťou projektu ťažby neenergetických surovín a súčasťou podmienok jej povolenia⁶⁰. Projekty rekultivácie lomov a baní sa čoraz viac využívajú pri obnove určitých druhov a biotopov na konci životného cyklu projektu.

Projektmi rekultivácie lokality sa tak môže prispieť k vytvoreniu biotopov a ochrane určitých druhov, ktoré sú chránené ustanoveniami smerníc EÚ o ochrane prírody. Strategické plánovanie rekultivácie sa teda odporúča, keď sa činnosti rekultivácie dajú zahrnúť do širšej stratégie ochrany (napr. regionálnej, vnútroštátnej). Niekoľko zaujímavých skúseností v EÚ prinieslo partnerstvo mimovládnych organizácií, miestnych zainteresovaných strán a zástupcov odvetvia ťažby. Niektoré dôležité príklady sú uvedené v prílohe 2.

7.1.1 Zohľadnenie rekultivácie bane alebo lomu v kontexte článku 6 smernice o biotopoch

V súvislosti s primeraným odhadom dosahov ťažby na sústavu Natura 2000 je relevantnou otázkou, či plán rekultivácie môže prispieť k opatreniam na zmiernenie alebo kompenzáciu nepriaznivých vplyvov na integritu lokality.

⁶⁰ Rekultivácia zariadení na nakladanie s banským odpadom, napríklad odpadových hald a odkalovacích nádrží, sa vyžaduje v smernici 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu.

Plánovanie rekultivácie lokalít v prospech biodiverzity pri ťažbe nerastných surovín (Spojené kráľovstvo)

Nezisková organizácia RSPB pripravila v roku 2005 projekt Potenciál obnovy v lokalitách ťažby nerastov, ktorý pri posudzovaní potenciálu na vytvorenie dôležitých biotopov voľne žijúcich rastlín a živočíchov v ťažobných lokalitách na území Anglicka použil zemepisný informačný systém (GIS). Tento potenciál bol potom porovnaný s cieľmi rozšírenia biotopov na území Spojeného kráľovstva (Akčný plán pre biodiverzitu v Spojenom kráľovstve) s cieľom ukázať, ako prínosné by pre Anglicko mohli byť náleziská nerastov. Realizáciu projektu umožnil príspevok nadácie Aggregate Levy Sustainability Fund (ALSF – Nadácia pre udržateľný rozvoj financovaná z poplatkov za ťažbu kameniva) prostredníctvom organizácie Minerals Industry Research Organisation (MIRO).

Prvým výsledkom projektu bola správa „*Príroda po nerastoch: čím môže byť obnova lokality ťažby nerastov prínosná pre ľudí a voľne žijúce rastliny a živočíchy?*“. V správe sa uvádzali výsledky analýzy systému GIS spoločne s výsledkami prieskumu prevádzkových spoločností a plánovačov, ktorý bol zameraný na faktory brániace vytvoreniu väčšieho počtu biotopov v ťažobných lokalitách. Nachádza sa v nej aj vízia, ako by lokality ťažby nerastov mohli prispieť k realizácii Akčného plánu pre biodiverzitu v Spojenom kráľovstve, a uvádzajú sa odporúčania, ako túto predstavu realizovať.

Druhým výsledkom je webová lokalita After Minerals (www.afterminerals.com), ktorá umožňuje používateľom pozrieť sa do ktorejkoľvek z 1 300 aktívnych ťažobných lokalít v Anglicku a vidieť biotopy, ktoré by sa tam dali vytvoriť. Predstavuje dôležitý zdroj, ktorý pomáha vytvárať kvalitnejšie biotopy v ťažobných lokalitách.

Keďže nie je realizovateľné (dokonca ani vhodné) vytvárať biotopy vo všetkých ťažobných lokalitách, kde je to fyzicky možné, model stanovuje poradie lokalít podľa ich vzdialenosti od existujúcich častí rovnakého typu biotopu. Ak napríklad ťažobná lokalita bola vhodná na vytvorenie nížinného vresoviska a nachádzala sa v blízkosti existujúcej časti nížinného vresoviska, mala by byť pre daný typ biotopu najvyššou prioritou.

V platných usmerneniach EK týkajúcich sa článku 6 smernice o biotopoch sa rozlišujú:

- **zmierňujúce opatrenia**, ktorých cieľom je zmenšiť alebo až odstrániť nežiaduce vplyvy na lokalitu (pozri časť 5.5),
- **kompenzačné opatrenia**, ktoré sú určené na kompenzáciu vplyvov na lokalitu, ktorej integrita bola plánom alebo projektom nepriaznivo narušená, aby sa zachovala celková ekologická koherencia sústavy Natura 2000.

O kompenzačných opatreniach v prípade, že neexistujú žiadne alternatívne riešenia, a v prípadoch nevyhnutných dôvodov vyššieho záujmu možno v zmysle článku 6 ods. 4 uvažovať, len ak sa vypracoval primeraný odhad dosahov a ak nebolo možné zistiť, že integrita lokality nebude nepriaznivo ovplyvnená. Účelom kompenzačných opatrení je vyvážiť negatívny vplyv plánu alebo projektu na biotopy alebo druhy, napr. konkrétna časť biotopu sa nahradí inou, často novovzniknutou, alebo sa zlepší existujúci biotop.

Pokiaľ ide o príležitosti, keď by rekultivácia mohla prispieť k zmierňujúcim alebo kompenzačným opatreniam v kontexte článku 6, treba zvážiť tieto skutočnosti:

- Prevádzkovatelia ťažobných lokalít by mali analyzovať možnú úlohu rekultivácie pri zmierňovaní predpovedaných nepriaznivých účinkov. Hoci nie je pravdepodobné, že by rekultivácia úplne odstránila nežiaduce účinky, najmä pokiaľ ide o následky fyzickej ťažby a stratu prvkov ekosystému, môže však zmenšiť ich rozsah, napríklad postupnou

rekultiváciou vyťažených častí ťažobnej lokality počas prevádzky. V takom prípade možno rekultiváciu pokladať za príspevok k zmierneniu účinkov projektu.

- Rekultivácia sa často uskutočňuje nielen po ukončení ťažby, ale aj súbežne s ňou ako jej súčasť, napr. keď je rozloha celej ťažobnej oblasti 10 ha, ale na prevádzku sa momentálne využívajú len 2 ha a zároveň sa rekultivujú vyťažené oblasti. Význam príspevku rekultivácie k zmierneniu účinkov však závisí od toho, o aké biotopy a druhy ide. Poľnohospodárske biotopy, ktoré využívajú rôzne druhy vtákov, je v mnohých prípadoch možné s dostatočnou istotou obnoviť za pomerne krátky čas, najmä ak sa uchová pôvodná pôda, ktorá sa potom použije pri rekultivácii. Na druhej strane väčšina typov biotopov uvedených v prílohe I k smernici o biotopoch potrebuje na úplnú obnovu viac času.
- Ak sa rekultiváciou nedosiahnu požadované výsledky ani po mnohých rokoch (či možno ani po desaťročiach) od začiatku ťažby a následky na lokalitu sústavy Natura 2000 sú stále viditeľné, nemožno rekultiváciu pokladať za príspevok k „zmierneniu“ účinkov projektu, minimálne v súvislosti s primeraným odhadom dosahov podľa článku 6.
- Prostredníctvom primeraného odhadu dosahov sa zistí, či by projekt mohol nepriaznivo ovplyvňovať integritu lokality sústavy Natura 2000, a zohľadní sa v ňom každý príspevok rekultivácie k celkovým zmierňujúcim opatreniam. To sa však určí osobitne pre každý jednotlivý prípad, pričom sa zohľadnia všetky relevantné otázky, napríklad: ciele ochrany lokality sústavy Natura 2000, ktoré by ťažobný projekt mohol ovplyvniť, povaha a trvanie projektu a predpokladané nepriaznivé vplyvy, rozloha oblasti, v ktorej v určitom momente prebieha ťažba, návrh a časový harmonogram rekultivačného programu v rámci priebežného riadenia projektu atď.

Pokiaľ ide o lokality sústavy Natura 2000, hlavným kritériom úspešnosti rekultivácie v súvislosti s plnením požiadaviek zmierňujúcich opatrení je vždy preukázané zachovanie integrity danej lokality, t. j. koherencia jej ekologickej štruktúry a funkcií v celej oblasti (pozri kapitolu 5).

Pomocné kritériá, ktoré treba dodržiavať pri rozhodovaní, či rekultivácia prispieva k zachovaniu integrity lokality, sú:

1. rekultivačné opatrenie je zamerané na negatívne ovplyvnené biotopy alebo druhy (t. j. obnova rovnakých typov biotopov alebo druhov);
2. rekultivačné opatrenie sa zameriava na postihnutú oblasť;
3. rekultivácia musí viesť k zásadnému obmedzeniu negatívnych vplyvov z hľadiska ich trvania, rozsahu a intenzity. Toto obmedzenie sa musí dosiahnuť v krátkom čase v priebehu ťažby.

Podľa článku 6 ods. 4 Komisia navrhla, že kompenzačné opatrenia by sa mali zavádzať pred začiatkom projektu (EK 2007b), takže rekultiváciu vo všeobecnosti nemožno pokladať za príspevok ku kompenzácii, teda aspoň nie pre ten istý projekt.

Za veľmi konkrétnych okolností by však rekultivácia ťažobnej lokality (projekt A, bez nežiaducich účinkov na lokalitu sústavy Natura 2000) mohla poskytnúť primerané a pokročilé kompenzačné opatrenia pre ďalší ťažobný projekt (projekt B) v inej lokalite, kde nie je možné vylúčiť nežiaduce účinky ani splniť požiadavky alternatívnych riešení a testov týkajúcich sa nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu.

Na to je potrebné, aby sa úspešné zotavenie alebo obnova typov biotopov dotknutých projektom alebo obnovenie či rozšírenie populácií druhov dosiahlo skôr, ako sa prejavia negatívne účinky daného projektu. Podobné opatrenia sa musia realizovať na vhodnom mieste v záujme zachovania koherencie sústavy Natura 2000.

7.1.2 Účinnosť rekultivácie

Potenciál rekultivácie lokality pri vytváraní biotopov s vysokou hodnotou z hľadiska biodiverzity je veľký. Obnovenie pôvodných spoločenstiev rastlín a živočíchov je však často veľmi náročné dosiahnuť, najmä ak bola lokalita vážne poškodená (ICMM, 2006). Treba dôkladne analyzovať uskutočniteľnosť a mieru úspešnosti pri vytváraní či obnovovaní biotopov alebo populácií druhov rovnakej kvality (z hľadiska ekologických vlastností a služieb ekosystému), akú majú postihnuté biotopy a druhy.

Mnohé biotopy európskeho významu, najmä tie, ktoré vznikali tisícky rokov, sa obnovujú len ťažko, a trvalo by desaťročia, či dokonca storočia, kým by sa dosiahla prijateľná úroveň ekologickej kvality. Treba tiež vziať do úvahy, že určité typy biotopov alebo druhy uvedené v smernici o biotopoch a v smernici o vtákoch môžu byť v konkrétnej lokalite a v kontexte sústavy Natura 2000 nenahraditeľné.

Samozrejme, že existujú mnohé pozitívne príklady, napríklad zatopené pieskové, ílové alebo štrkové bane, ktoré sa stali významnými lokalitami pre zimujúce divoké vtáky a vodné druhy. Odvetvie ťažby neenergetických surovín vynakladá značné úsilie na uskutočnenie rekultivačných plánov, ktorých cieľom je obnova pôvodných biotopov a spoločenstiev v ťažobných oblastiach. Medzi vhodné metódy môže patriť napríklad rozmnožovanie pôvodných a endemických rastlín v rastlinných škôlkach, čo znamená zhromažďovanie semien v danej lokalite a vysadenie do oblasti s vhodnými environmentálnymi podmienkami (napr. pôda, vlhkosť, expozícia atď.). Širšie rozpoznanie potenciálu baní a lomov prispieť k cieľom biodiverzity na vnútroštátnej a miestnej úrovni viedlo k rekultivácii väčšieho počtu lokalít na ochranu prírody.

Kľúčovým faktorom dosiahnutia účinnosti je začlenenie rekultivácie do prebiehajúcej ťažby a stavebných prác v lokalite lomu. Dolovanie a tvorba hald môžu vytvoriť vhodný terén, odstraňovanie skrývky možno načasovať tak, aby sa pôda dala priamo preniesť do okolitých lokalít, kde sa použije pri rekultivácii⁶¹.

Súčasťou niektorých rekultivačných plánov je aj hodnotenie metód a analýza ich realizovateľnosti a účinnosti. Takto sa získajú užitočné informácie, ktoré umožnia lepšie predvídať čas potrebný na dosiahnutie očakávaných výsledkov a možnú mieru úspechu.

Hodnotenie rekultivačných metód – niekoľko príkladov

Metódy obnovy pobrežného štrku porasteného vegetáciou (vzácny a krehký biotop) sa skúšajú v starom pieskovom a štrkovom lome v oblasti Dungeness v Spojenom kráľovstve (pozri prílohu 2). Prirodzené procesy vzniku pobrežného štrku porasteného vegetáciou sú veľmi pomalé. Skúšky zahŕňajú výsev prútnatca metlovitého, prvého kolonizátora pobrežného štrku, ktorý vytvára humus pomáhajúci uchyteniu ďalších druhov, napríklad lišajníkov. Prežitie po štyroch rokoch dosiahlo úroveň 6 % a niektoré rastliny sú pomerne pevné. Medzi lepšie uchytené rastliny patrí spoločenstvo lišajníkov.

⁶¹ Williamson a kol. 2003.

V juhovýchodnom Španielsku sa uskutočnilo hodnotenie metód rekultivácie sadrovcového lomu (Mota a kol. 2004), v rámci ktorého sa ukazuje, že program rekultivácie sadrovcových lomov môže byť príležitosťou na obnovu populácií endemických rastlín, ale aj veľmi vzácných druhov.

Gypsomilky majú sklon postupne zotavovať svoje bývalé populácie, čo ukazuje mimoriadnu odolnosť týchto biotopov v prípade adekvátneho zachovania sadrovcových pôd. Zdá sa však, že často používaná metóda pokrytia lomu po ukončení ťažby vrchnou vrstvou pôdy podporuje rastlinné spoločenstvá, ktoré sa veľmi líšia od pôvodných sadrovcových rastlín. Keďže sadrovcové spoločenstvá majú osobitný ekologický profil, musia sa obnovovať spoločne s osobitnými druhmi a osobitne upravenými postupmi, pričom sa sadrovec nesmie „pochovať“ pod vrstvou pôdy s úplne odlišným zložením.

V rekultivačných plánoch by sa mala zohľadniť skutočnosť, že úspešné obnovenie prírodných biotopov a spoločenstiev *vyžaduje dlhý čas*. Napríklad nezisková organizácia RSPB a spoločnosť Westminster Dredging PLC sa dohodli na štyridsaťročnom pláne obnovy s cieľom vytvoriť skupinu rôzne hlbokých slaných zátok a brakických jazierok v oblasti Cliffe Pools, ktorá sa nachádza na južnom brehu ústia rieky Temže (Spojené kráľovstvo), kde sa do roku 1972 ťažil íl pre cementárne a vzniklo tu niekoľko jám, ktoré po zatopení vytvorili jazierka. Spoločnosť Westminster Dredging Ltd túto lokalitu od šesťdesiatych rokov využívala ako povolenú skládku vyťažených riečnych nánosov, ktorými jazierka vyplňala (pozri prílohu 2).

Okrem času potrebného na dosiahnutie výsledkov je ďalšou dôležitou otázkou *miera úspešnosti*. Lockwood a Pimm (1999) preskúmali 87 projektov obnovy vodných ekosystémov, ktoré mali spoločné tri kritériá: a) jasné ciele; b) ciele zamerané na obnovu niektorej časti bývalého ekosystému; c) počiatočné riadenie ekosystémov. Čas na dosiahnutie očakávaných výsledkov sa pohyboval v rozmedzí od 1 do 53 rokov, priemerne 6 rokov, pričom tieto projekty dosiahli rôznu mieru úspešnosti, pričom ak riadenie ustalo, splnilo sa len málo cieľov.

7.1.3 Dodatočný prínos pre biodiverzitu

Ak sa v primeranom dohade dosahov stanovilo, že sa nedajú predpokladať žiadne nežiaduce účinky ťažobného projektu na integritu sústavy Natura 2000, rekultivácia ťažobnej oblasti predstavuje dobrú príležitosť, ako prispieť k zlepšeniu stavu ochrany určitých biotopov a druhov chránených právnymi predpismi EÚ o ochrane prírody a zlepšiť prepojenie biotopov a druhov v rámci lokality alebo medzi danou lokalitou a ostatnými lokalitami sústavy Natura 2000.

Veľa druhov, ktoré majú pre EÚ veľký význam z hľadiska ochrany, je ohrozených v dôsledku súčasnej prebiehajúcej fragmentácie. Ekologické prepojenie je nevyhnutné pre umožnenie presúvania druhov pri hľadaní potravy, migrácie a genetickej výmeny prostredníctvom opelenia a rozptýlenia druhov.

Intenzívne využívanie krajiny v EÚ viedlo k postupnému úbytku poloprírodných biotopov. Zvyšné časti sú čoraz izolovanejšie a fragmentovanejšie. Rekultivácia baní a lomov je príležitosťou riešiť niektoré straty vytváraním nových biotopov, zväčšovaním zostávajúcich častí a obnovením prepojení medzi biotopmi tak, že sa spoja zvyšné časti a vytvoria udržateľné ekologické sústavy.

Obnova alebo vytvorenie biotopov, ktoré obnovujú funkčné prepojenie, môžu byť pre ochranu veľkým prínosom pod podmienkou, že ide o vhodný typ a kvalitu biotopov (napr. dostatočná šírka) a že sa nachádzajú na vhodnom mieste (Kettunen a kol. 2007). Hoci obnova úplne funkčných biotopov je často veľmi náročná a pomalá, vytvorenie biotopov,

ktoré umožňujú pohyb medzi časťami biotopu (napr. poskytnutím dostatočnej ochrany), alebo nárazníkových biotopov je často možné uskutočniť (Eftec, správa pre Európsku komisiu, nepublikované).

To zdôrazňuje význam postupu, ktorý odvetvie ťažby často nazýva „integrovaným plánovaním ukončenia ťažby“. Väčšina úsilia bola doteraz zameraná na ochranu biodiverzity po dokončení ťažby, a to prostredníctvom rekultivácie dávno opustenej pôdy narušenej počas prevádzky. V záujme zaistenia úspešného riadenia hodnoty biodiverzity v ťažobnej lokalite a jej okolí je však potrebné aktívne a prispôsobivé riadenie počas celého obdobia životnosti bane či lomu – od počiatočného prieskumu po zatvorenie a následné úpravy⁶².

7.2. Vyrovnanie straty biodiverzity

Odvetvie ťažby neenergetických surovín často dobrovoľne uplatňuje súbor odstupňovaných opatrení na zmiernenie účinkov na biodiverzitu, v ktorých sa vyrovnanie straty považuje za poslednú možnosť riešenia nevyhnutných zvyškových vplyvov.

Vyrovnanie straty vo všeobecnosti predstavuje činnosti ochrany prírody, ktoré sa uskutočňujú mimo dotknutej oblasti na účely odstránenia škôd, ktorým sa nedalo zabrániť, ako doplnok zmiernenia či rekultivácie, ktorá sa môže v lokalite realizovať (ten Kate a kol. 2004). Niektorí navrhovatelia vlastnia rozsiahle pozemky a za určitých okolností sa vyrovnanie straty biodiverzity uskutočňuje na pôde, na ktorej by sa inak nehospodáril na účely ochrany, a to ako spôsob vyrovnania následkov ťažobnej činnosti na inej časti pozemku (Rio Tinto/EarthWatch Institute, 2006).

Vyrovnaním straty biodiverzity vykonaným v odvetví ťažby neenergetických surovín môže byť vytvorenie, obnova alebo rozšírenie biotopov. V niektorých prípadoch možno uskutočniť premiestnenie druhov alebo spoločenstiev rastlín. Vyrovnanie straty môže zahŕňať aj zakúpenie oblasti s ekvivalentným biotopom na účely dlhodobej ochrany (Rio Tinto/Earthwatch Institute 2006, ICM 2006).

Čo je vyrovnanie straty biodiverzity?

- Vyrovnanie straty biodiverzity sa niekedy vymedzuje ako merateľné výsledky ochrany vyplývajúce z činností určených na kompenzáciu významných zvyškových nežiaducich vplyvov na biodiverzitu, ktoré vznikli pri realizácii projektu po prijatí vhodných preventívnych a zmierňujúcich opatrení. Cieľom vyrovnania straty biodiverzity je zabrániť akýmkoľvek čistým stratám a podľa možností prispieť k čistému rastu biodiverzity na danom mieste so zreteľom na zloženie druhov, štruktúru biotopu, funkciu ekosystému, využitie lokality ľuďmi a na kultúrne hodnoty súvisiace s biodiverzitou (BBOP 2009).

Pokiaľ ide o rekultiváciu, najdôležitejšou otázkou je, ako možno posudzovať vyrovnanie straty v súvislosti s ustanoveniami článku 6 ods. 3 a článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch, teda či ich možno pokladať za zmierňujúce alebo kompenzačné opatrenia.

Ak zohľadníme vymedzenie zmierňujúcich a kompenzačných opatrení v existujúcich usmerneniach Európskej komisie (pozri časť 7.1), ako aj uvedené vymedzenie vyrovnania straty biodiverzity ako súbor opatrení na riešenie zvyškových nežiaducich účinkov po

⁶² Užitočným zdrojom podrobnejších informácií o spôsobe, ako môže integrované plánovanie ukončenia ťažby pomôcť pri rekultivácii ťažobných lokalít a ochrane biodiverzity, je dokument Medzinárodnej rady pre ťažbu kovov (International Council on Mining Metals) s názvom Planning for Integrated Mine Closure: Toolkit (Plánovanie pre integrované ukončenie ťažby: súbor nástrojov) (2008).

vyčerpaní zmierňujúcich opatrení, nezdá sa, že by vyrovnanie straty bolo možné považovať za zmierňujúce opatrenia na účely smernice o biotopoch. Môžu však ponúknuť určitú príležitosť na kompenzáciu v zmysle článku 6 odseku 4 smernice o biotopoch, ak sa dodržia všetky požiadavky ustanovené v tomto článku smernice (t. j. dôvody vyššieho verejného záujmu a neprítomnosť alternatív, pozri kapitolu 6). Ide však o dôležitý problém, ktorý si vyžaduje ďalšie preskúmanie (pozri kapitolu 9).

Vyrovnanie straty biodiverzity predstavuje koncepciu typickú pre prax odvetvia ťažby neenergetických surovín, ktorá presahuje povinnosti vyplývajúce zo smernice o biotopoch. Predstavitelia odvetvia ťažby neenergetických surovín často vlastnia rozsiahle oblasti pôdy a majú dlhodobé hospodárske vyhliadky v regiónoch, v ktorých vykonávajú svoje činnosti, a môžu mať teda záujem na vyrovnaní nevýznamných vplyvov, aby predišli možnému nahromadeniu niekoľkých nevýznamných vplyvov, čo by mohlo viesť k významnému vplyvu. To by mohlo poskytnúť väčší manévrovací priestor pre budúce projekty v danom regióne.

Odvetvie ťažby neenergetických surovín môže dobrovoľne prijímať kroky na zlepšenie stavu ochrany príslušných druhov alebo typov biotopov. Vyrovnanie straty biodiverzity môže predstavovať príležitosť na rozšírenie biotopov a populácií druhov v EÚ, z ktorých mnohé sa nachádzajú v nepriaznivom stave ochrany. Existuje aj značný potenciál zvrátenia fragmentácie biotopov a zlepšenia funkčného prepojenia prostredníctvom obnovenia biotopov vo vhodných lokalitách, ako sa uvádza v predchádzajúcej časti o rekultivácii.

Viacere členské štáty EÚ vypracovali akčné plány pre biodiverzitu, ktoré obsahujú ciele obnovy biotopov (napr. UKBAP⁶³). Pri výbere miesta vyrovnania straty môžu pomôcť aj nástroje na výber lokality (Keisecker a kol. 2009).

⁶³ <http://www.ukbap.org.uk/>

8. ŤAŽOBNÁ ČINNOSŤ A SÚSTAVA NATURA 2000 V MORSKÝCH OBLASTIACH

- *Ustanovenia smernice o biotopoch sa týkajú označených lokalít v suchozemských aj morských oblastiach, ale sústava Natura 2000 zatiaľ v morskom prostredí nie je úplne rozvinutá.*
- *Ťažobné činnosti v morských oblastiach (najmä ťažba kameniva) nadobúdajú na význame. Plány a projekty ťažobných činností v morskom prostredí budú tiež podliehať primeranému odhadu dosahov v súlade s článkom 6 ods. 3 smernice o biotopoch, ak je pravdepodobné, že budú mať významný vplyv na lokality sústavy Natura 2000.*
- *Kľúčovým nástrojom optimalizácie využitia morského priestoru v prospech hospodárskeho rozvoja a morského životného prostredia je námorné priestorové plánovanie. Prijatie prístupu zonácie môže predstavovať možnosť otvorenia morskej ťažby kameniva strategickým spôsobom v existujúcom viacúčelovom prostredí.*
- *Nedostatok podrobných informácií o biodiverzite v morskom prostredí v porovnaní so suchozemským prostredím môže predstavovať isté ťažkosti. V určitých prípadoch možno prijať konkrétne osvedčené opatrenia, ktoré umožnia obnovu postihnutých biotopov a bentických spoločenstiev.*

Ľudskú činnosť v morských lokalitách sústavy Natura 2000 upravujú niektoré ustanovenia smernice o biotopoch podobne ako v prípade suchozemských oblastí. Plány a projekty v morskom prostredí, ktoré by mohli ovplyvniť morské alebo pobrežné lokality sústavy Natura 2000, sa teda musia posudzovať v súvislosti s ustanoveniami článku 6 ods. 3 a ods. 4.

Zásady uvedené v predchádzajúcich kapitolách tohto dokumentu platia aj pre ťažbu neenergetických surovín v morských lokalitách. Vzhľadom na to, že vlastnosti, citlivosť a typy vplyvov v morských lokalitách sa do určitej miery líšia od suchozemského prostredia, je táto časť venovaná niektorým osobitným otázkam, ktoré sa týkajú ťažby neenergetických surovín v morskom prostredí.

Ťažobná činnosť v morských oblastiach (najmä ťažba kameniva) nadobúda na význame. Kamenivo z mora je dôležité pre zásobovanie regiónov⁶⁴ a v mnohých štátoch nahrádza piesok a štrk vyťažený z morského dna materiál pochádzajúci zo suchozemských nálezísk. V ostatnom čase sa prudko zvýšilo množstvo piesku, ktorý sa používa na ochranu pobrežia a obnovu pláží. Na obnovu pláží sa materiál z mora pokladá za najvhodnejší z hospodárskeho, technického a environmentálneho hľadiska (ICES 2003, Sutton a Boyd 2009). V tejto súvislosti sa viac ako 40 % celkového objemu kameniva vyťaženého hlavne

⁶⁴ Napríklad v Londýne a južnom Anglicku sa jedna tretina dopytu po primárnom kamenive uspokojuje z morských zdrojov (10 Mt) a v južnom Walese pochádza z morských zdrojov 90 % jemného prírodného kameniva (piesku).

zo Severného mora v roku 2002 použilo na obnovu pláží (Birklund a Wijsman 2005). Ťažba piesku a štrku môže popritom zohrávať významnú úlohu pri budovaní pobrežných bariér na ochranu pred zvyšovaním morskej hladiny v dôsledku zmeny klímy, a to najmä v nízko položených prímorských oblastiach, kde takéto opatrenia môžu byť otázkou národnej bezpečnosti. Ťažba vykonávaná na takéto účely môže pokrývať rozsiahle oblasti a mala by sa vzápätí začleniť do vnútroštátnych, ako aj cezhraničných námorných priestorových plánov.

Surovinové zdroje na morskom dne, ktoré spĺňajú príslušné kvalitatívne normy, nie sú rozšírené. Kľúčovými skutočnosťami pri výbere potenciálnej ťažobnej oblasti sú hospodárske činitele, technické prekážky a výskyt vhodných zdrojov piesku a štrku. Pri určovaní komerčnej životaschopnosti a konkurencieschopnosti morskej ťažby je rozhodujúca vzdialenosť oblasti s povolením na ťažbu od miesta vykládky a predaja. Zásadným faktorom je aj hĺbka vody, ťažba rýpadlami je možná v maximálnej hĺbke 60 metrov, no väčšina ťažby sa odohráva v hĺbke 20 až 35 metrov (PDE 2001).

Z morského dna sa najčastejšie ťaží piesok a štrk, ale aj iné nerasty, napríklad skamenené zvyšky lastúr a rudné nerasty.

Vzhľadom na to, že pieskové a štrkové morské dno poskytuje biotopy na trenie mnohých druhov rýb, pričom niektoré z nich sa lovia na komerčné účely, relevantným politickým nástrojom je v tomto prípade aj spoločná politika rybného hospodárstva v EÚ.

Sústava Natura 2000 v morskom prostredí

Zatiaľ čo vo vnútrozemských a pobrežných oblastiach je sústava Natura 2000 celkovo dostatočne rozvinutá, vymedzenie lokalít tejto sústavy v morskom prostredí zatiaľ nie je dokončené. Hlavnú výzvu politiky biodiverzity EÚ v najbližšom období predstavuje požiadavka úplného uplatnenia smernice o biotopoch a smernice o vtákoch na morské prostredie Európskej únie, najmä pokiaľ ide o budovanie sústavy Natura 2000.

Pracovná skupina pre morské prostredie zriadená Výborom pre biotopy vypracovala osobitné usmernenia týkajúce sa vytvárania sústavy Natura 2000 a uplatňovania smernice o biotopoch a smernice o vtákoch v morskom prostredí⁶⁵, konkrétne vo vodách mimo pobrežia, kde uvedené smernice platia (EK 2007d, pozri aj rozsudok Európskeho Súdneho dvora vo veci C-6/04, Komisia/Spojené kráľovstvo, bod 114 a nasl.).

Európska komisia v rámci aktualizácie Výkladovej príručky biotopov Európskej únie pripravila definície morských typov biotopov, ako aj zoznamy existujúcich typov morských biotopov a druhov pre jednotlivé členské štáty.

V smernici o biotopoch (92/43/EHS) sa uvádza len sedem typov morských biotopov (príloha I) a 22 morských druhov (príloha II) európskeho významu. V minulosti sa ukázalo, že dva biotopy v morskom prostredí uvedené v prílohe I – „*piesčiny trvale pokryté nízkou vrstvou morskej vody*“ (kód ES 1110) a „*útesy*“ (kód ES 1170) – sa priestorovo prekrývajú s oblasťami záujmu ťažby morského piesku a štrku. Oba biotopy by sa mohli dostať do konfliktu medzi hospodárskymi a ekologickými záujmami. Treba však pripomenúť, že výber lokalít sústavy Natura 2000 musí vychádzať z vedeckých kritérií (pozri vec C-371/98).

Mohlo by sa tiež argumentovať, že zachovanie priaznivého stavu ochrany niektorých biotopov suchozemských dún uvedených v prílohe I k smernici o biotopoch závisí od morských pieskových nánosov, konkrétne v oblastiach, kde sa zdvíha pôda, napríklad v Baltskom mori. Z tohto hľadiska je dosiahnutie koherencie medzi suchozemským a námorným priestorovým plánovaním jednou z desiatich hlavných zásad námorného

⁶⁵ EK 2007d. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/index_en.htm

priestorového plánovania (pozri časť 8.1). Ťažba pod morskou hladinou môže mať vplyv aj na morské cicavce, napríklad z hľadiska straty biotopov, rušenia, vzdľaňovania a problémov rozmnožovaním sa.

Pokiaľ ide o morské vtáky, dôležité kolónie na hniezdenie morských vtákov a pobrežné zimoviská alebo odpočinkové oblasti pre sťahovavé vodné vtáky už sú vyhlásené za osobitne chránené územia, alebo za ne budú v blízkej budúcnosti označené. Bentické a pelagické biotopy v oblastiach blízko pobrežia i vo vzdialenejších oblastiach využívajú niektoré vtáky uvedené v prílohe I a sťahovavé vtáky na rôzne účely, napr. na kŕmenie, odpočinok a preperovanie. Zoznam druhov, ktoré sa vyskytujú v európskych morských vodách a pri ktorých treba zohľadniť osobitne chránené územia, je uvedený v Usmerneniach na vytvorenie sústavy Natura 2000 v morskom prostredí (EK 2007d).

8.1. Námorné priestorové plánovanie

Súčasný plánovací rámec sa vo veľkej miere zameriava na súš. Problémy, ktoré sú výsledkom rastúceho množstva konkurenčných spôsobov využívania mora od námornej dopravy, rybolovu, akvakultúry, aktivít voľného času až po výrobu energie získavanej z mora a iné formy využívania morského dna, sa musia riešiť. Námorné priestorové plánovanie preto môže byť dôležitým nástrojom udržateľného rozvoja námorných oblastí a pobrežných regiónov a obnovy zdravia životného prostredia európskych morí (EK 2007e).

Námorné priestorové plánovanie predstavuje mechanizmus na zapojenie všetkých zainteresovaných strán, čo je veľmi dôležité, keďže právomoci v oblasti plánovania a riadenia činností v morskom prostredí má množstvo organizácií (WWF/Wildlife Trusts 2004; Ehler a Douvere 2009).

Európska komisia v roku 2008 vydala oznámenie o námornom priestorovom plánovaní (NPP), ktoré je zamerané na dosiahnutie spoločných zásad v EÚ [KOM(2008) 791 v konečnom znení]⁶⁶. Námorné priestorové plánovanie sa pokladá za kľúčový nástroj integrovanej námornej politiky EÚ. Pomáha verejným orgánom a zainteresovaným stranám koordinovať ich činnosť a optimalizuje využívanie morského priestoru s cieľom zlepšiť hospodársky rozvoj a morské prostredie. Cieľom tohto oznámenia je uľahčiť členským štátom rozvoj NPP a podporiť jeho vykonávanie na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. Ustanovujú sa v ňom kľúčové zásady NPP a prostredníctvom diskusie sa snaží podnietiť rozvoj spoločného prístupu členských štátov.

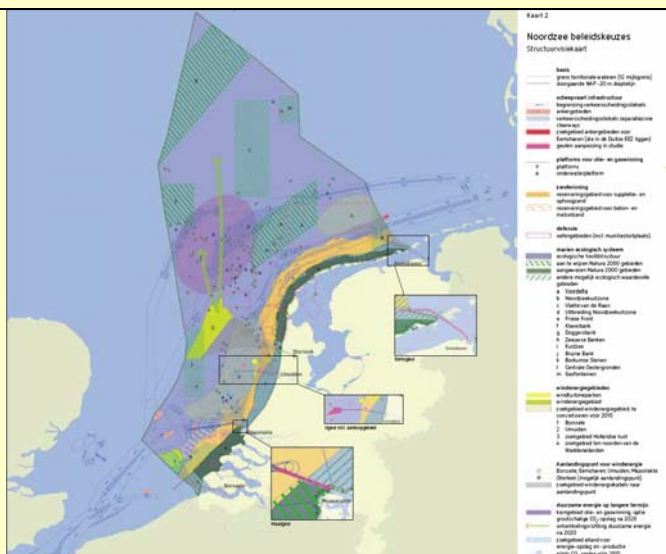
⁶⁶ Návod na námorné priestorové plánovanie: dosiahnutie spoločných zásad v EÚ
http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/spatial_planning_en.html

Príklad priestorového plánovania: Politika ťažby neenergetických surovín pre ťažbu piesku v Holandsku

Holandský národný plán pre vodu⁶⁷ predstavuje súhrnný rámec budúcej holandskej integrovanej vodnej politiky vrátane politiky ťažby piesku. Obsahuje dlhodobý výhľad využitia Severného mora, v ktorom je pred ťažbou chránená celá bohatá ekologická pobrežná zóna až po vrstevnicu označujúcu hĺbku 20 m*, zatiaľ čo v zóne nachádzajúcej sa od hĺbky 20 m po hranicu 12 míľ (asi 19 km) má pred inými spôsobmi využitia prednosť ťažba piesku.

V záujme obmedzenia možných vplyvov ťažby piesku na bentos a rybolov a dlhodobého zabezpečenia dostupnosti piesku sa v 12 míľovej zóne (asi 19 km) navrhuje nahradenie súčasnej ťažby v hĺbke 2 m hĺbkovou ťažbou. V prípade oblastí sústavy Natura 2000 sa počíta s konkrétnymi ochrannými opatreniami.

* Stanovená hĺbková vrstevnica je zjednodušením skutočnej hĺbkovej obrysovej línie.

Mapa priestorového plánovania v holandských zónach ťažby neenergetických surovín určených na ťažbu piesku

Sústava Natura 2000 a ďalšie cenné prírodné oblasti sú znázornené zelenou farbou; oblasti ťažby piesku na obnovu pláží a zvýšenie úrovne zeme sú znázornené oranžovo.

Prijatie prístupu zonácie môže predstavovať možnosť otvorenia morskej ťažby kameniva strategickým spôsobom v existujúcom viacúčelovom prostredí. Zaistenie fundovaných a vedecky podložených údajov o relevantných premenných a vzájomných vzťahoch umožňuje zväziť potenciálne nepriaznivé vzájomné vplyvy so sústavou Natura 2000 pred prijatím žiadosti o vykonávanie určitých činností v konkrétnej oblasti. Zonácia umožňuje objektívne a transparentne vymedziť oblasti, v ktorých by ťažba morského kameniva bola vhodnejšia či prijateľnejšia.

Takýto prístup je vzájomným prínosom pre regulačný orgán – z hľadiska usmernení pri rozhodovaní – ako aj pre navrhovateľa, keďže znižuje neistotu v súvislosti s plánovaním budúcich investícií (Sutton a kol. 2008). Úspešnosť takéhoto prístupu vo veľkej miere závisí od rozsahu a rozlíšenia základných údajov o morskom prostredí v mnohých parametroch, najmä pokiaľ ide o miesto, distribúciu a rozsah morských biotopov a druhov. V rámci zonácie sa musí zohľadniť aj význam dlhodobého zabezpečenia dodávok surovín. V tom všetkom môže dlhodobý zónačný prístup predstavovať istotu, ktorú uprednostňuje ťažobný priemysel a ktorú vyžaduje ochrana životného prostredia.

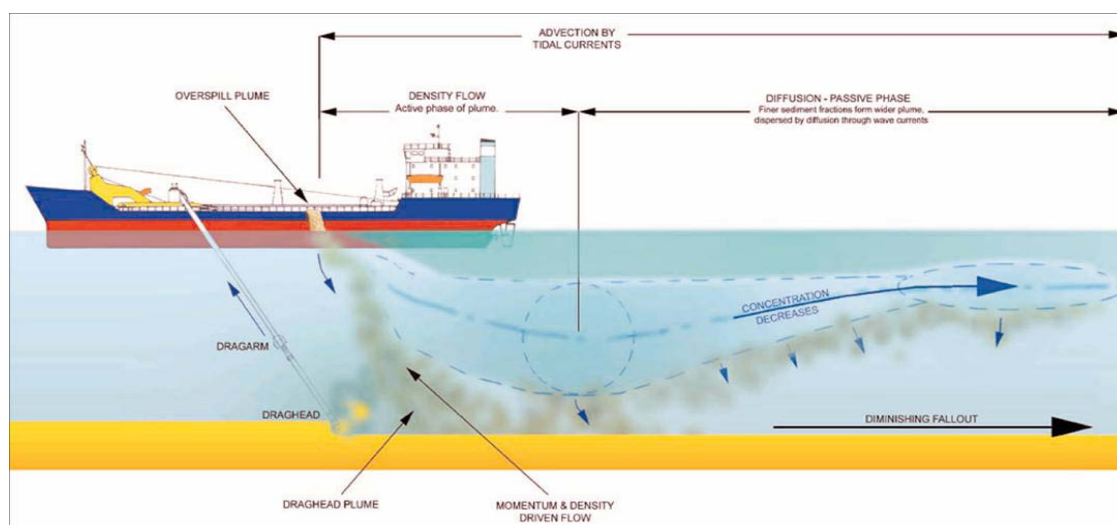
V prípade pravdepodobných významných vplyvov na lokality sústavy Natura 2000 sa plány musia podrobiť primeranému odhadu dosahov v súlade s článkom 6 ods. 3 smernice o biotopoch.

⁶⁷ http://www.verkeerenwaterstaat.nl/english/topics/water/water_and_the_future/national_water_plan/

8.2. Vplyv ťažby na prirodzené morské lokality

Účinky ťažby kameniva z mora súvisia s prevažujúcim hydrologickým režimom, stavom sedimentov v danej lokalite a s vplyvom odstraňovania sedimentov z morského dna alebo sú dôsledkom návratu sedimentov na morské dno vo forme zákalu (Newell & Garner, 2007). Zákal, ktorý vznikne pri ťažbe, sa môže rozšíriť do značnej vzdialenosti od ťažobnej oblasti (MIRO 2004; John a kol. 2000). Preto môže ťažba mimo morských lokalít sústavy Natura 2000 tieto lokality nepriamo ovplyvniť. Spojené kráľovstvo vydalo ako pomôcku pre ťažbu kameniva z morského dna Usmernenia pre ťažbu nerastov z mora (DCLG 2002).

Najvýznamnejším vplyvom ťažby je zníženie úrovne morského dna a odstránenie sedimentov, čo spôsobuje dočasné zmeny topografie morského dna, zloženia a štruktúry sedimentov. Odstránenie substrátu navyše vedie čiastočnému alebo úplnému zničeniu bentickej bioty (MIRO 2004).

Obrázok 7: Účinky ťažby kameniva z mora. Zdroj: BMAPA.

Treba však rozlišovať stacionárnu a vlečnú ťažbu. V EÚ je menej rozšírená prax kotvovej ťažby (UEPG, *osobná komunikácia*) a vlečná ťažba má všeobecne menší vplyv na makrofaunu v ťažobnej oblasti (Newell a kol. 2003). Zmeny morfológie morského dna a povahy povrchových sedimentov, ako aj účinky na súvisiacu makrofaunu sú hlbšie a dlhodobejšie v prípade intenzívnejšej ťažby alebo tam, kde sa ťažobné lokality nachádzajú v stabilnom prostredí.

V nedávnom výskume, ktorý v Spojenom kráľovstve uskutočnila nadácia Aggregate Levy Sustainability Fund (ďalej len „ALSF“)⁶⁸, sa analyzoval vplyv ťažby na organizmy žijúce na morskom dne (bentické organizmy) v dráhe scieho rýpadla. V štúdiách sa preukázal 30 – 80 % úbytok druhovej diverzity, hustoty populácií a biomasy bentických bezstavovcov v ťažobných oblastiach, pričom rozsah strát závisel od intenzity ťažby v celej oblasti.

⁶⁸ Nadácia Aggregate Levy Sustainability Fund (ALSF – Nadácia pre udržateľný rozvoj financovaná z poplatkov za ťažbu kameniva) vznikla v roku 2002 z podielu na výnosoch ťažby kameniva. Nadácia ALSF financuje výskum zameraný na minimalizáciu účinkov ťažby kameniva. Morskú agendu nadácie spravujú štyria partneri: Centre for Environment, Fisheries & Aquaculture Science (Centrum pre výskum životného prostredia, rybolovu a akvakultúry – Cefas), Communities & Local Government (Spoločenstvá a miestna samospráva – CLG) spravované prostredníctvom Minerals Industry Research Organisation (Organizácie pre výskum nerastných surovín – MIRO), orgány na ochranu prírody Natural England (Príroda Anglicka) a English Heritage (Anglické dedičstvo). Pozri: <http://www.alsf-mepf.org.uk/downloads.aspx>

Tieto straty nie sú úzko spojené výlučne so samotnou oblasťou ťažby. Keď sa na morské dno vráti veľké množstvo preosiateho piesku, zanechá „stopu“ na zložení druhov, ktorá sa približne zhoduje so zónou tenkej vrstvy piesku, ktorý sa usadil a vzápätí bol prenesený pozdĺž osi prílivových prúdov v ťažobnej oblasti (MALSF 2007).

Na druhej strane sa vo výskumných štúdiách ukázalo, že koncepcia „obnovy“ biologických spoločenstiev nasledujúcej po počiatkovej kolonizačnej fáze sa dá len ťažko vymedziť z dôvodu zložitosti spoločenstiev, ktorých zloženie sa môže časom meniť, dokonca aj v nezasiahnutých oblastiach (Kenny a kol., 1998, van Dalssen a kol., 1999 a Boyd a kol 2005)⁶⁹.

Štúdiou v Atlantickom oceáne v severnom Francúzsku sa preukázalo, že oblasť nánosov bola biologicky viac poškodená ako oblasť ťažby. Tieto výsledky naznačujú, že nepriamy vplyv usadzovania piesku v blízkosti ťažobnej lokality na makrobentickú faunu môže byť rovnako významný ako priame účinky (Desprez 2000). V závislosti od veľkosti jemných častíc môže jemný piesočný zákal znížiť tvorbu fytoplanktónu a posunúť načasovanie kvitnutia.

Podľa tejto štúdie, ktorá zahŕňala desať rokov sledovania, ťažobná činnosť ovplyvní ryby menej ako mákkyše, keďže ryby môžu porušenú oblasť opustiť. Niektoré druhy však môžu byť mimoriadne zraniteľné, ak sa ťaží v oblastiach, kde sa rozmnožujú alebo liahnu. Hlavným rizikom nánosov spôsobených zákalom zvířených sedimentov je zadusenie ikier na mieste kladenia, napríklad v prípade sledov a úhora piesočného.

Obmedzenie bentickej fauny, ktorá prijíma potravu filtráciou vody, ako je slávka jedlá, predstavuje ďalší vplyv. Odstránením bentosu, ktorý tvorí významný zdroj potravy, môže ovplyvniť veľa druhov rýb žijúcich pri dne. Na druhej strane však túto oblasť môžu kolonizovať bentické živočíchy a môžu sa stať zdrojom potravy rýb žijúcich pri dne, ak sú dominantné organizmy bentosu prijateľné ako potrava (Desprez 2000). Uvedené účinky treba posudzovať v relevantných časových a priestorových rozsahoch.

Následky poškodenia bentických spoločenstiev treba tiež skúmať v súvislosti s potravinovým reťazcom. Morské vtáky, ktoré sa živia lastúrnikmi žijúcimi vo vrchných vrstvách sedimentu, prídu o svoj zdroj potravy a dôjde k ohrozeniu vhodnosti oblastí využívaných vtákmi na kŕmenie. Rovnako možno očakávať vplyv na úhory piesočné, najmä ak sa zmení preferovaná veľkosť zŕn sedimentu. Úhory piesočné predstavujú kľúčový faktor morských potravinových sietí a majú mimoriadny význam pre morské vtáky (napr. potáplicu štíhlozobú, rybára sivého) a morské cicavce (napr. sviňuchu obyčajnú; Santos and Pierce, 2003).

Podobne môže morské cicavce (napríklad sviňuchy alebo tulene) ovplyvniť aj hluk, ktorý sa po mori šíri z miesta ťažby. Lodná preprava môže rušiť veľmi plaché alebo samotárske vtáky, ktoré sa vyplašia na veľkú vzdialenosť (Camphuysen a kol. 1999; Garthe & Hüppop 2004). Rušivý potenciál je mimoriadne silný v čase preperovania, keď vtáky nedokážu vzlietnuť.

Za určitých okolností však zmeny životného prostredia vyplývajúce z ťažby nemusia byť negatívne. Príkladom kladných účinkov sú organogénne útesy *Sabellaria spinulosa* (príloha I k smernici o biotopoch) v blízkosti existujúcich povolených oblastí ťažby (napr. na piesčine Hastings a v jej okolí v Spojenom kráľovstve), pre ktoré je prínosom dodatočný piesok

⁶⁹ Porovnávacie štúdie pokusne vyťažených oblastí a oblastí bez ťažby v mori pri východnom pobreží Anglicka ukázali, že obe lokality sa začali podobať 3 roky po ukončení ťažby, líšili sa však zložením spoločenstiev v porovnaní s predchádzajúcim rokom (Kenny a kol., 1998). Výsledky v iných lokalitách môžu byť odlišné.

uvedený do pohybu ťažobnou činnosťou (Newell a Garner 2007). Aj zmeny topografie morského dna môžu vytvoriť mikrobiotopy, ktoré môžu rozšíriť biodiverzitu (napr. útesy zo slávok, ktoré vznikli na dne starých prehĺbenín po statickej ťažbe v Lamanšskom prielive).

Pochopenie účinkov ťažby na biologické zdroje s významom pre ochranu sú momentálne do určitej miery obmedzené. Aj keď je miera spoľahlivosti súčasných poznatkov o vplyve ťažby na benthické spoločenstvá v ťažobných oblastiach vysoká, nepostačuje, pokiaľ ide o vplyv na biologické spoločenstvá za hranicami ťažobných oblastí (MALSF 2007). V Európe sa v súčasnosti realizuje niekoľko iniciatív a štúdií týkajúcich sa účinkov ťažby neenergetických surovín na morské prostredie⁷⁰.

8.3 Primeraný odhad dosahov

Plány a projekty, ktoré budú mať pravdepodobne významný vplyv na lokality sústavy Natura 2000, sa budú musieť posudzovať v súvislosti s článkom 6 ods. 3 smernice o biotopoch. V lokalite sústavy Natura 2000 a v okolitej zóne, ktorá by mohla byť ovplyvnená ťažobnou činnosťou (tak, že by mohla mať vplyv na lokalitu sústavy Natura 2000), sa potenciálny vplyv na záujmy, ktoré danú oblasť kvalifikujú ako lokalitu sústavy Natura 2000, musí posúdiť prostredníctvom primeraného odhadu dosahov. Ťažobná činnosť sa môže uskutočniť v morskej lokalite sústavy Natura 2000 (alebo v jej okolí) len vtedy, ak nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu danej lokality v súlade s článkom 6 ods. 3 smernice o biotopoch.

Činnosť odvetvia ťažby morského kameniva môže tiež predstavovať potenciálny vplyv aj na morské lokality sústavy Natura 2000 navrhnuté členskými štátmi, ktoré však zatiaľ neboli označené (Bellew a Drables 2004). Pokiaľ ide o lokality, ktoré majú byť označené podľa smernice o biotopoch, *„ochranné opatrenia stanovené v článku 6 ods. 2 až 4 tejto smernice sa týkajú len lokalít, ktoré sú zaradené do zoznamu lokalít vybraných ako lokality európskeho významu prijatého Komisiou. Tieto opatrenia sa preto neuplatňujú na lokality, ktoré sú uvádzané na vnútroštátnych zoznamoch predkladaných Komisii, ktoré Komisia zatiaľ neprijala.“* (vec C-117/03).

Na druhej strane *„sú členské štáty povinné prijať v súvislosti s lokalitami, ktoré boli identifikované s cieľom zapísať ich do zoznamu Spoločenstva, vhodné ochranné opatrenia na udržanie ekologických vlastností týchto lokalít.“* (pozri vec C-244/05 body 44, 46).

Pokiaľ ide o lokality sústavy Natura 2000 označené podľa smernice o vtákoch (osobitne chránené územia), platí pre ne článok 6 ods. 2 až 4 smernice o biotopoch (podľa článku 7 uvedenej smernice). V prípade oblastí, ktoré neboli klasifikované ako osobitne chránené územia, ale mali by byť takto klasifikované, členské štáty prijímajú primerané opatrenia v záujme prevencie znečistenia alebo poškodenia biotopov alebo akéhokoľvek rušenia vtákov v rozsahu, ktorý bude potrebný (vec C-374/98 body 44, 45, 47).

Prostredníctvom posúdenia potenciálnych priamych a nepriamych, individuálnych a kumulatívnych vplyvov morskej ťažby na lokality sústavy Natura 2000 v morskom prostredí alebo v pobrežných oblastiach by sa malo zvážiť pravdepodobné trvanie jednotlivých vplyvov na každý chránený biotop a druh. Napríklad potenciálny vplyv ťažby kameniva na

⁷⁰ Pozri napr.: Pracovná skupina ICES na tému Účinky ťažby morských sedimentov Usmernenia pre riadenie ťažby morských sedimentov (<http://www.ices.dk/reports/MHC/2003/WGEXT03.pdf>); a sieť morskej ťažby kameniva (<http://www.maggnet.info/show.php>)

biotopy uvedené v prílohe I a druhy uvedené v prílohe II bol vymedzený v projekte financovanom z programu LIFE v Spojenom kráľovstve⁷¹ (pozri tabuľku 5).

Tabuľka 5: Niektoré potenciálne účinky ťažby morského kameniva na biotopy uvedené v prílohe I a na druhy uvedené v prílohe II (upravené podľa PDE 2001)

Kvalifikačný prvok	Potenciálny vplyv				
	Odstránenie substrátu alebo bentosu	Zvýšené zakalenie	Zmeny zloženia sedimentu	Zmeny hydrodynamiky alebo prenos sedimentov	Vplyv na kvalitu vody
<i>Biotop podľa prílohy I</i>					
Piesčiny trvale pokryté nízkou vrstvou morskej vody	X	X	X	X	X
Ústia	X	X	X	X	X
Močiare a piesčiny nepokryté morskou vodou pri nízkom prílive	X	X	X	X	X
Lagúny				X	
Veľké plytké zátoky a zálivy	X	X	X	X	X
Útesy		X	X		X
Morské útesy a štrkové alebo kamenné pláže				X	
Slaniská a slané lúky				X	
Pobrežné pieskové duny				X	
Skalnaté biotopy a jaskyne		X		X	X
<i>Druhy uvedené v prílohe II</i>					
Morské cicavce	X	X			X
Ryby	X	X	X		X

Význam a rozsah účinkov bude závisieť od rôznych činiteľov vrátane umiestnenia ťažobnej oblasti, povahy povrchového a podložného sedimentu, pobrežných procesov, návrhu, metódy, rýchlosti, množstva a intenzity ťažby, ako aj citlivosti druhov a biotopov prítomných v oblasti sústavy Natura 2000 dotknutej ťažobnou činnosťou.

Napríklad za určitých okolností môže byť prijateľné odstrániť piesok z piesčiny označenej ako lokalita sústavy Natura 2000, pokiaľ rozsah a vyťaženie objemu nenarušia integritu širšej lokality. Rovnako je možné povoliť ťažobnú činnosť na území lokality sústavy Natura 2000 (ktoré môže byť obrovské, niekoľko tisíc km²), pokiaľ činnosť nepriaznivo neovplyvní vlastnosti lokality.

Musia sa zohľadniť potenciálne účinky ťažby nerastov na druhy morských vtákov chránené podľa smernice o vtákoch. Ťažba kameniva je dôkazom náročnosti hľadania a získavania vhodných informačných zdrojov na účely spresnenia vplyvov ťažby na morské a vodné vtáky v rámci posudzovania vplyvov na životné prostredie a primeraného odhadu dosahov. Nadácia ALSF nedávno otvorila projekt kontroly aktuálneho stavu poznatkov o potenciálnych vplyvoch s cieľom znížiť neistotu týkajúcu sa týchto vplyvov a pomôcť odvetviu morskej

⁷¹ Projekt týkajúci sa morských osobitných chránených území v Spojenom kráľovstve s finančnou podporou programu LIFE-Nature Európskej komisie. Spoločný podnik zahŕňajúci organizácie English Nature, Scottish Natural Heritage, Countryside Council for Wales, Joint Nature Conservation Committee, Environment and Heritage Service Northern Ireland a Scottish Association of Marine Science.

ťažby nerastov, regulačným orgánom a ich poradcom pri realizácii a poradenstve v súvislosti s posudzovaním vplyvov na životné prostredie a primeranými odhadmi dosahov.

Nevýhodou pre navrhovateľov môže byť nedostatok podrobných informácií o biodiverzite v morskom prostredí v porovnaní so suchozemským prostredím. Typickým príkladom je nedostatok údajov s vysokým rozlíšením z mnohých oblastí. V mnohých prípadoch tak navrhovateľ projektu bude musieť získavať doplňujúce údaje.

Kvalitné základné údaje a poznatky sú veľmi dôležité pri prijímaní primeraných rozhodnutí týkajúcich sa morského prostredia. Z tohto hľadiska by mali obsahovať aj údaje o iných spôsoboch využitia mora, napríklad o rekreačných aktivitách, kábloch a potrubíach, námornej doprave a rybolove.

To poukazuje na význam prieskumnej práce s cieľom zaistiť, aby primeraný odhad dosahov a následné rozhodnutie vychádzali z najlepších dostupných vedeckých poznatkov. Ťažba preto môže pozitívne prispieť, a aj prispieva, k získavaniu poznatkov.

V posudzovaniach a rozhodnutiach sa musia zohľadniť obmedzenia poznatkov a dostupnosti aktuálnych údajov. Tiež je dôležité, aby sa automaticky neuplatňovalo suchozemské uvažovanie v súvislosti so sústavou Natura 2000 a neenergetickými nerastmi v morskom prostredí. Problémy, ale aj politiky a regulačné prostredie, sú veľmi odlišné.

Napríklad, aby bolo možné efektívne zaobchádzať s námornými údajmi, Holandsko vypracovalo prístup, pri ktorom konečný vplyv znamená výsledok niekoľkých prepojení v reťazci účinkov. Pri každom prepojení sa vyberie hodnota najhoršieho prípadu, ktorá zaisťuje, že konečný odhad predstavuje vplyv v najhoršom prípade. V konečnom dôsledku je životné prostredie chránené obmedzeniami ťažby. Dôkladné a náležité sledovanie vzápätí pomáha pri úprave presadených obmedzení ťažby. Napríklad bezpečnostné zóny alebo časové obmedzenie ťažby možno prispôbiť novým poznatkom (Prins a kol. 2008).

Na to, aby bolo možné vnímať citlivosť biotopov a druhov v morských ťažobných lokalitách v regionálnom kontexte, nie izolovane, ako sa to v súčasnosti často deje, treba mať dostatok informácií a dobre im rozumieť.

Vzhľadom na potrebu širšieho prístupu s cieľom zaradiť činnosti špecifické pre konkrétnu lokalitu do regionálneho kontextu a podporiť posúdenie kumulatívnych vplyvov môžu byť užitočné regionálne námorné prístupy. Odvetvie námornej ťažby kameniva v Spojenom kráľovstve zadalo vypracovanie celého radu regionálnych environmentálnych hodnotení s cieľom podporiť požadované postupy posudzovania vplyvov na životné prostredie v prípade konkrétnych lokalít. Získané informácie možno podľa potreby využiť v primeraných odhadoch dosahu.

Regionálne environmentálne hodnotenia

V záujme zachovania regionálnej udržateľnosti ťažby kameniva a zlepšenia dôkazovej základne pre jednotlivé povolené ťažobné lokality sa odvetvie ťažby morského kameniva dobrovoľne zapojilo do vypracovania regionálnych environmentálnych hodnotení (REA) pre mnohé strategické oblasti ťažby. Prvé regionálne environmentálne hodnotenie zadalo združenie East Channel Association (ECA) pre východ Lamanšského prielivu (East Channel Region – ďalej len „ECR“). Hodnotenie bolo uverejnené v roku 2003 a predstavilo posúdenie potenciálnych vplyvov ťažby v regióne ECR. Po dokončení regionálneho environmentálneho hodnotenia združenie ECA vypracovalo regionálny environmentálny program sledovania s cieľom overiť predpovede hodnotenia REA. V roku 2007 boli zadane regionálne environmentálne hodnotenia pre vonkajšie ústie Temže, ostrov Wight, východné pobrežie a oblasť Humber. (<http://www.jncc.gov.uk/page-4278>)

Súhrnný prehľad požiadaviek posudzovania vplyvov na životné prostredie pre ťažbu sedimentov a účinky ťažby uverejnila pracovná skupina Medzinárodnej rady pre výskum mora (ICES) pre účinky ťažby sedimentov v morských ekosystémoch (ICES WG EXT (Sutton a Boyd 2009). Tieto usmernenia boli prijaté aj v rámci dohovoru OSPAR pre severovýchodný Atlantik.

8.4 Zmiernenie

V závislosti od dotknutých prvkov lokality sústavy Natura 2000 a ťažobných metód sa veľa biotopov a bentická fauna žijúca v danej lokalite môže obnoviť do podobného stavu, ak sa prijímú určité osvedčené postupy, t. j. ponechanie morského dna v podobnom stave, ako bolo pred ťažbou a minimalizácia vyťaženej oblasti morského dna. Treba však uskutočniť hodnotenie pre každý jednotlivý prípad.

Oblasti hrubého zrnitého piesku a štrku, ktoré predstavujú veľmi hodnotné biotopy a dôležité zložky morských ekosystémov v lokalitách sústavy Natura 2000, sa nesmú úplne vyčerpať. Treba taktiež predísť vytvoreniu jemných piesočných zákalov alebo, ak to nie je možné, treba venovať osobitnú pozornosť zabráneniu prílišného zakalenia a umožniť pokojné usadenie jemných častíc. Ochrana týchto biotopov pred nadmerným vyťažením je zárukou, že dokážu obnoviť svoju pôvodnú kvalitu a funkčnosť pre ekosystém. V opačnom prípade sa pri dlhodobej ťažbe môže zhoršiť povaha morských ekosystémov.

Konkrétne ťažobné metódy a spôsob ich vykonávania zohráva významnú úlohu pri obnove ťažobnej lokality, napr. pri zachovávaní ekologických vlastností oblasti, ako aj ich vhodnosti na rybolov či iné použitie, ktoré sa môže vyskytovať súčasne s ťažbou alebo bezprostredne po nej.

Čas zotavenia závisí od citlivosti prijímajúceho prostredia a príznakov životnej histórie (vek, veľkosť, počet potomkov atď.) biologických súvislostí lokality – v plytkých vodách s pohyblivým pieskom trvá obnova zvyčajne kratšie ako v hlbších vodách so stabilnejšími podmienkami prostredia, kde obnova môže trvať niekoľko rokov alebo desaťročí (Foden a kol. 2009). V oboch prípadoch je potrebné vypracovať posúdenie účinkov každej takejto „straty“ na integritu lokality.

Z rozdielov v trvaní obnovy v rámci typov biotopov a medzi nimi vyplýva, že zmysluplné posúdenie obnovy možno uskutočniť len s ohľadom na konkrétnu lokalitu, pričom sa do neho začlenia miestne environmentálne činitele (Bellew a Drable 2004).

Niektoré príklady zmierňujúcich opatrení v morských ťažobných lokalitách v Európe

- Obdobie intenzívnej ťažby je obmedzené na konkrétny počet hodín na jednotku plochy (ha).
- V záujme ochrany druhov vtákov, ktoré sú citlivé na rušenie, sa žiadne ťažobné činnosti neuskutočňujú v určitých mesiacoch roka.
- Žiadne ťažobné činnosti sa nevykonávajú v období párenia a starostlivosti o mláďatá morských cicavcov, ktoré sú mimoriadne citlivé na rušenie.
- V okolí mimoriadne citlivých oblastí sa vyčleňujú dostatočne veľké nárazníkové zóny, ktoré sa nevyužívajú.
- Na minimalizáciu oblasti ťažby morského dna, a tým aj na zmenšenie ekologickej stopy, sú oblasti, v ktorých sa pracuje, pomerne malé. Pre každé udelené povolenie je schválený len obmedzený počet pracovných oblastí. Nová oblasť sa môže otvoriť až po vyčistení predchádzajúcej oblasti. Návrat do starej ťažobnej oblasti nie je povolený, aby sa mohlo vytvoriť optimálne prostredie pre zotavenie prírody.
- Obmedzuje sa hĺbka ťažby sedimentov.
- Na zmenšenie zákalu je prietok nadbytočného materiálu nasmerovaný z bagra pod dno plavidla do mora.

V súvislosti s kompenzačnými opatreniami podľa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch sa v súčasnosti môžu objaviť výrazné ťažkosti pri vykonávaní tohto druhu opatrení týkajúcich sa morských ťažobných činností. Bolo by potrebné uskutočniť rozsiahlejší výskum s cieľom lepšie vymedziť spôsoby a riešenia týkajúce sa vykonávania tohto typu opatrení.

9. INÉ OTÁZKY

- *Na hodnotenie účinnosti preventívnych, zmierňujúcich a v prípade potreby aj kompenzačných opatrení, ktoré sa majú uplatňovať v súvislosti s ťažobnou činnosťou, je veľmi dôležité vypracovať plán monitorovania a vymedziť vhodné kritériá a ukazovatele.*
- *V kontexte rozvoja ťažby neenergetických surovín je životne dôležitá spolupráca medzi príslušnými orgánmi a navrhovateľmi pri diskusii o obmedzeniach a pri hľadaní najvhodnejších riešení v jednotlivých prípadoch.*
- *Veľmi prínosné sú včasné a pravidelné konzultácie v súvislosti s postupom uvedeným v článku 6 ods. 3 medzi príslušnými orgánmi, navrhovateľmi a relevantnými zainteresovanými stranami.*
- *V činnostiach odvetvia ťažby neenergetických surovín sa musia zohľadniť aj platné ustanovenia na ochranu druhov mimo lokalít označených za lokality sústavy Natura 2000, ktoré vznikli na základe článku 5 smernice o vtákoch a článkov 12 a 13 smernice o biotopoch.*

9.1. Sledovanie v rámci ustanovení článku 6 ods. 3 a článku 6 ods. 4.

Podrobný plán zmiernenia a monitorovania by sa mal všeobecne považovať za súčasť každého povolenia. V tomto pláne sa ustanovia podrobné opatrenia potrebné na dosiahnutie zmiernenia následkov a na zabránenie vzniku nežiaducich vplyvov na integritu lokality so zreteľom na ciele jej ochrany. Plán musí obsahovať ustanovenia umožňujúce prispôbenie riadenia a riešenie prípadných problémov v situáciách, keď zmierňujúce opatrenia nefungujú tak, ako sa predpokladalo. Takýto prístup predstavuje istotu pre všetky strany: prevádzkovateľa, príslušný orgán, ostatné regulačné orgány, mimovládne organizácie a verejnosť. Do systému environmentálneho riadenia možno začleniť rôzne spôsoby monitorovania, ktoré využíva čoraz viac prevádzkovateľov.

Pre hodnotenie účinnosti preventívnych, zmierňujúcich a v prípade potreby aj kompenzačných opatrení je veľmi dôležité vypracovať plán monitorovania a vymedziť vhodné kritériá a ukazovatele⁷². Monitorovanie by malo byť užitočné pri zisťovaní nepredvídaných udalostí, pretože zmierňujúce opatrenia by mali byť navrhnuté tak, aby sa dosiahla vysoká úroveň istoty v súvislosti s ich účinnosťou (nad opodstatnené vedecké pochybnosti) s cieľom zabezpečiť, že integrita lokality Natura 2000 nebude porušená.

Dôležité je, aby boli tieto ukazovatele vymedzené takým spôsobom, ktorý poskytne dôkazy o zmene skôr, ako sa z nej stane nežiaduci vplyv, a aby v tejto súvislosti existovala záväzná povinnosť prijať nápravné opatrenia. Monitorovanie sa môže týkať napríklad jednotlivých druhov alebo činiteľov, ktoré by mohli nepriamo ovplyvniť voľne žijúce rastliny a živočíchy (napr. zmeny pri usadzovaní prachu alebo zmeny vodnej hladiny). Poskytuje informácie potrebné na úpravu zmierňujúcich opatrení v období ťažby.

Monitorovanie predstavuje metódu merania pokroku, pričom cieľ slúži ako referenčný bod. Je možné použiť rozmanité techniky, ktoré zahŕňajú opakované meranie a odber vzoriek ukazovateľov v priebehu času. Pri výbere a kontrole najvhodnejších ukazovateľov, najmä so zreteľom na ich merateľnosť, môže byť potrebná odborná pomoc. Každá ťažobná prevádzka by mala v spolupráci s vládnymi regulačnými orgánmi a zainteresovanými stranami stanoviť,

⁷² Osvedčené postupy týkajúce sa programov monitorovania možno nájsť v dokumente siete IMPEL týkajúcom sa monitorovania plnenia požiadaviek (na adrese: <http://ec.europa.eu/environment/impel/compliance.htm>)

ktorý súbor ukazovateľov bude potrebný, na ktoré zmierňujúce opatrenia sa možno spoľahnúť, aby sa predišlo nežiaducim vplyvom a/alebo ktoré kompenzačné opatrenia na ochranu koherencie sústavy Natura 2000 prijme. Monitorovanie vybraných ukazovateľov sústavy Natura 2000 sa môže uskutočňovať v spolupráci s rôznymi inštitúciami, napríklad univerzitami a ďalšími organizáciami.

Vo výnimočných prípadoch, keď sa podľa článku 6 ods. 4 požaduje prijatie kompenzačných opatrení, sa plán monitorovania musí venovať aj týmto opatreniam. Program kompenzačných opatrení musí zahŕňať podrobné monitorovanie počas vykonávania, aby sa zabezpečila dlhodobá účinnosť opatrení. Monitorovanie v rámci sústavy Natura 2000 treba koordinovať, prípadne začleniť do sústavy tak, ako sa predpokladá v článku 11 smernice o biotopoch (EK 2007b).

V súvislosti s morskou ťažbou bola v rámci projektu Spojeného kráľovstva týkajúceho sa morských osobitne chránených území vypracovaná Príručka námorného monitorovania (Davies a kol. 2001), ktorá obsahuje odporúčania monitorovať morské osobitne chránené územia na účely posúdenia ich stavu. Nachádzajú sa v nej aj usmernenia pre postup, ktoré majú poskytnúť informácie postačujúce na dosiahnutie cieľov ochrany osobitne chránených morských území, pričom sa majú zohľadniť možné tlaky, ktoré môžu existovať na osobitne chránenom území alebo v jeho blízkosti. Táto príručka môže byť preto užitočná pri vymedzovaní prieskumu alebo programu monitorovania.

9.2. Spolupráca medzi príslušnými orgánmi a zainteresovanými stranami

V jednotlivých oddieloch týchto usmernení sa zdôrazňoval význam dobrej spolupráce medzi príslušnými orgánmi a zainteresovanými stranami v záujme správneho pochopenia a vykonávania ustanovení smernice o vtákoch a smernice o biotopoch, ktoré sa týkajú činností pri ťažbe neenergetických surovín.

Spolupráca medzi príslušnými orgánmi a navrhovateľmi je pri diskusii o obmedzeniach rozhodujúca a svoju úlohu má aj ako spôsob hľadania najvhodnejších riešení v konkrétnych jednotlivých prípadoch. Pri určovaní právneho a administratívneho prostredia, v ktorom ťažobný priemysel pôsobí, majú významnú úlohu regionálne orgány, keďže často priamo zodpovedajú za politiky územného plánovania, udeľovanie povolení, posudzovanie vplyvov na životné prostredie atď. Väčšia miera zapojenia miestnych alebo regionálnych orgánov, autorov plánov územného rozvoja a geologických prieskumníkov bude veľmi prínosná.

Mimoriadne sa osvedčili včasné a pravidelné konzultácie (t. j. etapa pred podaním žiadosti) s príslušnými orgánmi v súvislosti s článkom 6 ods. 3. V ranej etape môžu navrhovatelia projektov vysvetliť svoj prístup všetkým zainteresovaným stranám. Spolupráca príslušných orgánov pri kontrole plánov a projektov s cieľom určiť, či je potrebné vypracovať primeraný odhad dosahov, je dôležitá, keďže by mohli poskytnúť užitočné informácie, ktoré by sa mohli v tejto etape zohľadniť.

Vnútroštátne a regionálne orgány (vrátane príslušných orgánov ochrany prírody) by mali vedieť poskytovať relevantné informácie o cieľoch ochrany a o stave lokalít sústavy Natura 2000 (ciele ochrany, stav biotopov alebo druhov, trendy, konkrétne potreby druhov atď.) dotknutých plánmi alebo projektmi ťažby nerastných surovín.

Partnerstvo medzi spoločnosťou z odvetvia ťažby neenergetických surovín a rôznymi vzdelávacími a výskumnými inštitúciami, mimovládnyimi organizáciami a občianskou spoločnosťou môže byť účinným spôsobom získavania informácií potrebných na vypracovanie primeraného odhadu dosahov. Ak je potrebné doplniť údaje pre primeraný odhad dosahov podrobnými prieskumami a prácou v teréne, prieskum by mal vychádzať

z rozsahu dohodnutého s relevantnými príslušnými orgánmi, regulačnými orgánmi, zástupcami odvetvia ťažby neenergetických surovín (združeniami), mimovládnyimi organizáciami a verejnosťou.

Užitočné bude aj nadviazanie dobrej spolupráce medzi navrhovateľmi projektov, environmentálnymi agentúrami a mimovládnyimi organizáciami s cieľom posúdiť zmierňujúce opatrenia (a v prípade potreby aj kompenzačné požiadavky). Nadviazanie partnerstva so správnymi organizáciami môže všetkým stranám pomôcť porozumieť dôležitým problémom a začať ich riešiť.

Existuje množstvo príkladov úspešnej spolupráce a partnerstva medzi príslušnými orgánmi, odvetvím ťažby a ochranou prírody pri rozvíjaní ťažby neenergetických surovín po celej EÚ. Niektoré dôležité príklady sú uvedené v prílohe 2.

9.3 Niektoré ďalšie výskumné potreby

Nasleduje prehľad niektorých možných priorít výskumu, ktorými sa treba v budúcnosti zaoberať.

- Malo by sa hlbšie preskúmať zlepšenie bázy poznatkov v EÚ o nerastoch, ktorá by umožnila posúdiť možné prekryvanie lokalít sústavy Natura 2000 s existujúcimi alebo potenciálnymi zdrojmi nerastných surovín v EÚ, pričom sa musia zohľadniť výsledky činností, ktoré sa v tejto súvislosti navrhujú v rámci iniciatívy EÚ v oblasti surovín. Pravdepodobne bude potrebné zaviesť krátkodobé alebo strednodobé opatrenia s využitím metodológie vypracovanej v rámci projektu OneGeology-Europe⁷³ a dostupných informácií o náleziskách nerastných surovín v členských štátoch. Medzi dlhodobé iniciatívy patrí GMES⁷⁴.
- Bolo by možné rozpracovať vhodné metodiky a osvedčené postupy pre primeraný odhad dosahov ťažobných činností v morských oblastiach (v kontexte článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch) s príspevom členských štátov, ktoré majú v tejto oblasti skúsenosti.
- Potenciálne využitie a možnosti prijatia osvedčených postupov zo strany odvetvia ťažby neenergetických surovín v EÚ (napr. vyrovnanie straty biodiverzity a rekultivácia zameraná na obnovu biotopov) s cieľom splniť ustanovenia článku 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch. Najmä vyrovnanie straty biodiverzity predstavuje kľúčový postup, na ktorý odvetvie ťažby neenergetických surovín vynakladá v súvislosti so smernicou o biotopoch značné úsilie, čo by si zaslužilo viac pozornosti a širší dialóg do budúcnosti.
- Možnosti na výmenu skúseností a vznik prepojení medzi krajinami pri príprave strategických plánov ťažby nerastov a primeraného odhadu dosahov.
- Bude sa musieť uskutočniť ďalší výskum s cieľom nájsť vhodné spôsoby a riešenia pre vykonávanie kompenzačných opatrení podľa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch v súvislosti s týmto typom opatrení pre morskú ťažbu.

⁷³ OneGeology-Europe je projekt spolufinancovaný EÚ, ktorého cieľom je sprostredkovať a sprístupniť geologické údaje (<http://www.onegeology-europe.eu/>)

⁷⁴ Global Monitoring for Environment and Security (Globálne monitorovanie pre životné prostredie a bezpečnosť), http://ec.europa.eu/gmes/index_en.htm

SLOVNÍK

Alternatívne riešenia: Rôzne spôsoby na dosiahnutie cieľov plánu alebo projektu. Útvary Komisie naznačujú, že alternatívne riešenia „by mali zahŕňať alternatívne miesta, rozdielne stupne alebo návrhy rozvoja a alternatívne procesy“ (Usmernenia EK k článku 6 ods. 3 a ods. 4, 2007).

Primeraný odhad dosahov: Postup podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, ktorým sa posudzujú možné účinky plánu alebo projektu na lokalitu sústavy Natura 2000 so zreteľom na ciele ochrany lokality, aby bolo možné s istotou určiť, či plán alebo projekt bude alebo nebude mať nežiaduce účinky na integritu lokality.

Kompenzačné opatrenia: Požiadavka stanovená v článku 6 ods. 4, v ktorom sa ospravedlňuje poškodenie európskej lokality v prípade neexistencie alternatív a v prípade nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu. Kompenzačné opatrenia sa musia navrhnuť tak, aby ochránili celkovú koherenciu sústavy Natura 2000. Zvyčajne to znamená vytvoriť vhodný biotop v tesnej blízkosti oblasti, v ktorej dôjde k poškodeniu, a zabezpečiť jeho úplnú funkčnosť pred výskytom poškodenia.

Kumulatívne vplyvy: Vplyvy, ktoré sa v dôsledku viacerých plánov alebo projektov nahromadia v priestore a v priebehu času.

Poškodenie: Fyzická degradácia, ktorá ovplyvňuje biotop, lokalitu hniezdenia alebo odpočinku druhov. Na rozdiel od zničenia sa poškodenie môže prejavovať pomaly a postupne znižovať funkčnosť lokality z hľadiska kvality a kvantity a po určitom čase môže viesť k úplnej strate biotopu.

Rušenie: Dočasná alebo trvalá zmena environmentálnych podmienok (napr. pôsobením hluku, prostredníctvom zdroja svetla), ktorá môže mať negatívny účinok na prirodzený biotop alebo rastlinné alebo živočíšne druhy. Rušenie môže byť škodlivé pre chránené druhy, napríklad tým, že znižuje šance na prežitie, úspešnosť hniezdenia alebo reprodukčnú schopnosť, a môže vyvolať dodatočné nepriaznivé účinky (napr. zvýšenie konkurencie pri obstarávaní potravy).

Priaznivý stav ochrany:

Stav ochrany prirodzeného biotopu sa bude považovať za „priaznivý“, keď: jeho prirodzený rozsah a územia, ktoré pokrýva, zostávajú stabilné alebo sa zväčšujú; existuje špecifická štruktúra a funkcie, ktoré sú potrebné na jeho dlhodobé udržanie, a je pravdepodobné, že budú ďalej existovať v dohľadnom čase; stav ochrany jeho typických druhov je priaznivý (článok 1 písm. e) smernice o biotopoch).

Stav ochrany druhov sa bude považovať za „priaznivý“, keď: sa dlhodobo udržuje životaschopná populácia; územie prirodzeného pohybu tohto druhu sa ani nezmenšuje, ani sa pravdepodobne v dohľadnej budúcnosti nezmenší a existuje a pravdepodobne bude ďalej existovať dostatočne veľký biotop na dlhodobé udržanie populácií.

Biotop s európskym významom: prirodzený typ biotopu uvedený v prílohe 1 smernice o biotopoch.

Nevyhnutné dôvody vyššieho verejného záujmu (NDVZ): Požiadavka stanovená v článku 6 ods. 4, ktorou sa za obmedzených okolností povoľuje pokračovať v pláne alebo projekte napriek tomu, že sa primeraným odhadom dosahov nezaručilo, že integrita sústavy Natura 2000 ostane neporušená.

Zmierňovanie: Cieľom zmierňujúcich opatrení je minimalizácia či dokonca odstránenie negatívneho vplyvu plánu alebo projektu v jeho priebehu alebo po jeho dokončení.

Monitorovanie: Zhromažďovanie a analýza opakovaných pozorovaní alebo meraní vykonávaných na vyhodnotenie zmien stavu a pokroku pri dosahovaní cieľov riadenia.

Lokalita sústavy Natura 2000: Lokality, ktoré tvoria sústavu Natura 2000, kam patria osobitne chránené územia (SPA) a lokality s európskym významom (SCI) schválené Európskou komisiou a vymedzené členskými štátmi ako osobitne chránené územia (SAC).

NUTS: Nomenklatúra územných jednotiek pre štatistické účely (*francúzsky* Nomenclature d'Unités Territoriales Statistiques) je norma geografického kódovania, ktorá sa používa na označovanie administratívneho členenia krajín EÚ na štatistické účely. Klasifikácia NUTS je hierarchická tým, že delí jednotlivé členské štáty do troch úrovní: NUTS úroveň 1, 2 a 3. Napríklad NUTS 3 zodpovedá: „arrondissements“ v Belgicku; „amtskommuner“ v Dánsku; „Kreise/kreisfreie Städte“ v Nemecku; „nomoi“ v Grécku; „provincias“ v Španielsku; „départements“ vo Francúzsku; „regional authority regions“ v Írsku; „provincie“ v Taliansku; „län“ vo Švédsku; „maakunnat/landskapen“ vo Fínsku.

Vyrovnanie: Vyrovnanie straty biodiverzity predstavuje ochranné kroky určené na kompenzáciu zvyškových, nezrušiteľných poškodení biodiverzity spôsobených rozvojovými projektmi s konečným cieľom dosiahnuť nulovú stratu biodiverzity.

Zásada predbežnej opatrnosti: Ak sú vedecké dôkazy nedostatočné, nepresvedčivé alebo neurčité a ak z predbežného objektívneho vedeckého zhodnotenia vyplýva, že existujú oprávnené dôvody pre obavy, že by potenciálne negatívne účinky na životné prostredie a zdravie ľudí, živočíchov a rastlín nemuseli byť v súlade so zvoleným stupňom ochrany, nesmie sa nedostatok vedeckých poznatkov využiť ako dôvod pre odklad nákladných opatrení na zabránenie zhoršenia stavu životného prostredia (Vyhlásenie z Ria, 1992 a EK 2000).

Kvalifikačný záujem: Typ prirodzeného biotopu uvedený v prílohe I alebo druhý uvedený v prílohe II k smernici o biotopoch, druhý uvedený v prílohe I k smernici o vtákoch alebo pravidelne sa vyskytujúce sťahovavé druhy, ktoré nie sú uvedené v prílohe I, pre ktoré je vymedzená sústava Natura 2000.

Rekultivácia: Premena spustnutej pôdy na použiteľnú pôdu, ktorá môže zahŕňať technické aj ekologické riešenia. Obnovenie prírodných biotopov je často súčasťou zatvorenia miesta ťažby a rekultivácie. V týchto usmerneniach sa uvedený termín používa na označenie postupu, ktorý sa riadi ekologickými zásadami, ktoré podporujú obnovenie integrity ekosystému vo všetkých jeho štrukturálnych a funkčných aspektoch.

Zásoba: Zásoba nerastných surovín znamená hospodársky vyťažiteľnú časť zmeraných alebo predpokladaných zdrojov nerastných surovín. Zahŕňa riediace materiály a zohľadnenie strát, ktoré môžu nastať pri ťažbe materiálu. Uskutočnili sa hodnotenia, ktoré mohli obsahovať štúdie realizovateľnosti, a zahŕňajú úpravy podľa realisticky predpokladaných ťažobných, metalurgických, hospodárskych, marketingových, právnych, environmentálnych, sociálnych a vládnych faktorov a zohľadnenie týchto faktorov. Uvedené hodnotenia v čase predloženia správy poukazujú, že ťažbu možno rozumne zdôvodniť. Zásoby nerastných surovín sa v záujme zvýšenia spoľahlivosti delia na pravdepodobné zásoby nerastných surovín a overené zásoby nerastných surovín (Celoeurópsky kódex hlásení výsledkov výskumu, zdrojov nerastných surovín a zásob, 2008).

Zdroj: Zdroj nerastných látok je koncentrácia alebo výskyt hospodársky významného materiálu v zemskej kôre alebo na jej povrchu v takej podobe, kvalite a množstve, že existujú oprávnené vyhliadky na možnú hospodársku ťažbu. Umiestnenie, množstvo, kvalita, kontinuita a ďalšie geologické vlastnosti zdroja nerastných látok sú známe, odhadujú sa alebo interpretujú z osobitných geologických dôkazov a poznatkov. Zdroje nerastných surovín sa v záujme zvýšenia geologickej spoľahlivosti delia do odvodených, naznačených a zmeraných kategórií (Celoeurópsky kódex hlásení výsledkov výskumu, zdrojov nerastných surovín a zásob, 2008).

Obnova: Činnosť realizovaná v lokalite po antropogénnej degradácii alebo porušení s cieľom obnoviť alebo prehĺbiť ekologickú hodnotu lokality. V týchto usmerneniach sa uvedený termín často používa na označenie rekultivácie, ktorá sa riadi ekologickými zásadami a ktorá podporuje obnovenie ekologickej integrity; obnovenie pôvodného ekosystému (pred ťažbou) vo všetkých jeho štrukturálnych a funkčných aspektoch.

Skríning: Prostredníctvom tohto postupu sa určí, či je alebo nie je potrebné vypracovať primeraný odhad dosahov.

Lokalita s európskym významom: Smernica o biotopoch (92/43/EHS) ju vymedzuje ako lokalitu, ktorá v biogeografickom regióne alebo regiónoch, do ktorých patrí, prispieva výrazne k udržiavaniu alebo obnoveniu priaznivého stavu ochrany typu prirodzeného biotopu uvedeného v prílohe I alebo druhov uvedených v prílohe II, a môže tiež značne prispievať ku koherencii sústavy Natura 2000 alebo k zachovaniu biologickej diverzity v rámci príslušného biogeografického regiónu alebo regiónov. Lokality európskeho významu navrhuje Komisia členské štáty a po schválení musia byť členskými štátmi vymedzené ako osobitné chránené územia.

Osobitné chránené územie: Osobitné chránené územie znamená lokalitu európskeho významu, označenú členskými štátmi štatutárnym, administratívnym alebo zmluvným aktom, v ktorej sa uplatňujú ochranné opatrenia potrebné na obnovu prirodzených biotopov alebo populácií druhov, pre ktoré je lokalita označená, alebo na ich zachovanie v priaznivom stave ochrany.

Osobitne chránené územie: Chránené územie označené v súlade so smernicou o vtákoch pre druhy uvedené v prílohe I k smernici a pre pravidelne sa vyskytujúce sťahovavé druhy a zahrnuté do sústavy Natura 2000.

Druhy európskeho významu: Druhy uvedené v prílohe II a prílohe IV alebo V k smernici o biotopoch.

Zainteresované strany: Osoby alebo organizácie, ktoré budú ovplyvnené programom, projektom alebo činnosťou alebo ktoré ovplyvňujú programy, projekty alebo činnosti.

Dohľad: Rozšírený program systematicky uskutočňovaných prieskumov, ktoré prinášajú súbory pozorovaní na účely zistenia premenlivosti, ktorá sa môže priebežne vyskytnúť.

ODKAZY

Bellew, S. a Drable, R. (eds.), 2004. Marine Aggregate Site Restoration and Enhancement: A policy review. Vypracovala spoločnosť Emu Ltd. pre združenie British Marine Aggregates Producers Association, inštitúciu Crown Estate a agentúru English Nature.

Birklund, J. a Wijsman, J.W.M., 2005. Aggregate Extraction: A Review of the Effect on Ecological Functions. Správa projektu EK SandPit.

British Geological Survey, 2008. European Mineral Statistics 2002-2006. Keyworth, Nottingham: British Geological Survey.

Boyd, S. E., Limpenny, D. S., Rees, H. L. a Cooper, K. M., 2005. The effects of marine sand and gravel extraction on the macrobenthos at a commercial dredging site (results 6 years post-dredging). ICES Journal of Marine Science, 62: 145 – 162.

Business and Biodiversity Offsets Programme (BBOP), 2009. Business, Biodiversity Offsets and BBOP: An Overview. BBOP, Washington, D.C. K dispozícii na stránke: www.forest-trends.org/biodiversityoffsetprogram/guidelines/overview.pdf

Camphuysen, C. J., Lavaleye, M. S. S. a Leopold, M. F., 1999. Vogels zeezoogdieren en macrobenthos bij het zoekgebied voor gaswinning in mijnbuwvak Q4 (Nordzee). NIOZ-Rapport 1999-4. Holandský inštitút pre výskum. Texel

KOM(2008) 699 v konečnom znení. Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade. Iniciatíva v oblasti surovín: zabezpečovanie našich nevyhnutných potrieb pre rast a zamestnanosť v Európe. http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=894&user_service_id=1

KOM(2008) 791 v konečnom znení. Oznámenie Komisie. Návod na námorné priestorové plánovanie: dosiahnutie spoločných zásad v EÚ. http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/spatial_planning_en.html

Davies, J., Baxter, J., Bradley, M., Connor, D., Khan, J., Murray, E., Sanderson, W., Turnbull, C. a Vincent, M., 2001. Marine Monitoring Handbook. Joint Nature Conservation Committee, Spojené kráľovstvo.

DCLG, 2002. Marine Mineral Guidance 1: Extraction by dredging from the English seabed. Ministerstvo pre samosprávu a miestnu správu, Spojené kráľovstvo. K dispozícii na stránke: <http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/marinemineralguidance>

DCLG, 2006. Planning for the Protection of European Sites: Appropriate Assessment. Guidance for Regional Spatial Strategies and Local Development Documents. Ministerstvo pre samosprávu a miestnu správu, Spojené kráľovstvo.

Desprez, M., 2000. Physical and biological impact of marine aggregate extraction along the French coast of the Eastern English Channel: short- and long-term post-dredging restoration. ICES Journal of Marine Science, 57: s. 1428 – 1438.

Dodd, A.M., Cleary, B.E., Dawkins, J.S., Byron, H.J., Palframan, L.J. a Williams, G.M., 2007. The Appropriate Assessment of Spatial Plans in England: a guide to why, when and how to do it. RSPB, Sandy.

Dottin, O. a Gabert, G., 1990. The Commission for the Geological Map of the World (CGMW) and small-scale earth-science cartography of Europe. Engineering Geology, 29: s. 387 – 391.

EK, 2000a. Oznámenie: Podpora udržateľného rozvoja v odvetví ťažby neenergetických surovín EÚ, KOM(2000) 265 v konečnom znení, Brusel, 2000.

EK, 2000b. Správa lokalít Natura 2000: Ustanovenia článku 6 smernice o biotopoch (92/43/EHS). Európska komisia.

EK, 2002. Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy Natura 2000. Metodická príručka k ustanoveniam článku 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch (92/43/EHS). Európska komisia.

EK, 2005. Oznámenie: Tematická stratégia trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov. KOM(2005) 670 v konečnom znení, Brusel.

EK, 2006a. Prípady týkajúce sa prírody a biodiverzity. Rozsudky Európskeho súdneho dvora. Európska komisia.

EK, 2007a. Pracovný dokument útvarov Komisie. Analýza konkurencieschopnosti neenergetického ťažobného priemyslu v EÚ. SEK(2007) 771. Európska komisia. GR pre podnikanie a priemysel. http://ec.europa.eu/enterprise/steel/docs/sec_2007_771_en.pdf

EK, 2007b. Usmernenie týkajúce sa článku 6 ods. 4 „smernice 92/43/EHS o biotopoch“. Objasnenie významu pojmov: alternatívne riešenia, naliehavé dôvody vyššieho verejného záujmu, kompenzačné opatrenia, celková koherencia, stanovisko Komisie. Európska komisia.

EK, 2007c. Príručka k prísnej ochrane druhov živočíchov európskeho významu podľa smernice 92/43/EHS o biotopoch. Konečné znenie, február 2007. Európska komisia.

EK, 2007d. Usmernenia na vytvorenie sústavy Natura 2000 v morskom prostredí. Uplatňovanie smerníc o biotopoch a vtákoch. Máj 2007. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/docs/marine_guidelines.pdf

EK, 2007e. Modrá kniha EÚ: Integrovaná námorná politika Európskej únie. Európska komisia, 2007.

EEA, 2008. Effectiveness of environmental taxes and charges for managing sand, gravel and rock extraction in selected EU countries. Správa agentúry EEA č. 2/2008. Európska environmentálna agentúra, Kodaň.

Ehler, C. a Douvère F., 2009. Marine Spatial Planning: a step-by-step approach toward ecosystem-based management. Intergovernmental Oceanographic Commission a Man and the Biosphere Programme. IOC Manual and Guides No. 53, ICAM Dossier No. 6. UNESCO, Paríž (v angličtine).

EPAGMA, 2008. Growing Media in EU. European Peat and Growing Media Association.

Foden, J., Rogers, S.I., Jones, A.P., 2009. Recovery rates of UK seabed habitats after cessation of aggregate extraction. *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 390: s. 15 – 26.

Garthe, S. a Hüppop, O., 2004. Scaling possible adverse effects of marine wind farms on seabirds: developing and applying a vulnerability index. *Journal of Applied Ecology*, 41: s. 724 – 734.

ICES, 2003. Správa pracovnej skupiny pre účinky ťažby morských usadenín na morský ekosystém. Ostend, Belgicko, 1. – 5. apríl 2003. Príloha 10: Guidelines for the Management of Marine Sediment Extraction. <http://www.ices.dk/reports/MHC/2003/WGEXT03.pdf>

ICMM, 2004. Integrating Mining and Biodiversity Conservation: Case studies from around the world. Medzinárodná rada pre baníctvo a kovy (ICMM) a Medzinárodná únia na ochranu prírody a prírodných zdrojov (IUCN).

ICMM, 2006. Good Practice Guidance for Mining and Biodiversity. Medzinárodná rada pre baníctvo a kovy (ICMM) a Medzinárodná únia na ochranu prírody a prírodných zdrojov (IUCN).

Jackson, I. a Asch, K., 2002. The status of digital geological mapping in Europe: The results of a census of the digital mapping coverage, approaches and standards of 29 European geological survey organisations in the year 2000. *Computers & Geosciences*, 28:783 – 788.

John, S.A., Challinor, S.L., Simpson, M., Burt, T.N. a Spearman, J., 2000. Scoping the assessment of sediment plumes from dredging. CIRIA, Londýn.

Kettunen, M., Terry, A., Tucker, G. a Jones, A., 2007. Usmernenie pre údržbu vlastností krajiny, ktoré majú najvyšší význam pre voľne žijúce rastliny a živočíchy – Usmernenie pre vykonávanie článku 3 smernice o vtákoch (79/409/EHS) a článku 10 smernice o biotopoch (92/43/EHS). Inštitút pre európsku environmentálnu politiku (IEEP), Brusel, 114 s. a prílohy.

Kiesecker, J.M., Copeland, H., Pocerwicz, A., Nibbelink, N., Mckenney, B., Dahlke, J., Holloran, M. a Stroud, D., 2009. A Framework for Implementing Biodiversity Offsets: Selecting Sites and Determining Scale. *BioScience* 59 (1): 77 – 84.

Lockwood, J.L. a Pimm, S.L., 1999. When does restoration succeed? V knihe *Ecological Assembly Rules: Perspectives, Advances and Retreats*. Vydali E. Weiher a P.A. Keddy, Cambridge University Press, strany 363 – 392.

MALSF, 2007. Marine aggregate extraction. Helping to determine good practice. Summary Report. Marine Aggregate Levy Sustainability Fund – MALSF.

Melki, F., 2007. Guide Méthodologique pour l'évaluation des incidences des projets de carrières sur les sites Natura 2000. Ministère de l'Écologie, du Développement et de l'Aménagement durables, Francúzsko.

Miranda, M., Burris, P., Bingcang, J.F., Shearman, P., Briones, J.O., La Viña, A. a Menard, S., 2003. Mining and Critical Ecosystems: Mapping the Risks. World Resources Institute.

MIRO, 2004. Seabed Characterisation and the Effects of Marine Aggregate Dredging. Vypracovala spoločnosť Andrews Survey. Ref. č. projektu 0548/ANALYSIS (01).

Mota, J.F., Sola, A.J., Jiménez-Sánchez, M.L., Pérez-García, F.J. a Merlo, M.E., 2004. Gypsicolous flora, conservation and restoration of quarries in the southeast of the Iberian Peninsula. *Biodiversity and Conservation* 13: 1797 – 1808.

Newell, R.C., Seiderer, L.J., Simpson, N.M. a Robinson, J.E., 2003. Impacts of Marine Aggregate Dredging on Benthic Macrofauna off the South Coast of the United Kingdom. *Journal of Coastal Research*, s. 115 – 125.

Newell, R.C. a Garner, D.J. (eds.), 2007. Marine aggregate extraction: Helping to determine good practice. Marine Aggregate Levy Sustainability Fund (ALSF). Zborník z konferencie: september 2006.

ODPM, 2005. Vládny obežník: Biodiversity and Geological Conservation – Statutory Obligations and their Impact within the Planning System (ODPM 06/2005). Office of the Deputy Prime Minister (Úrad podpredsedu vlády), Londýn.

PDE, 2001. Guidelines on management of aggregate extraction on European marine sites. Vypracované pre projekt UK Marine SACs. Posford Duvivier Environment, Spojené kráľovstvo.

Prins, T.C., Twisk, F., van den Heuvel-Greve, M.J., Troost, T.A. a van Beek, J.K.L., 2008. Development of a framework for Appropriate Assessments of Dutch offshore wind farms. Správa spoločnosti Deltares č. Z4513. K dispozícii na stránke: http://www.noordzeeloket.nl/Images/Generieke%20passende%20beoordeling%20Deltares%20report%20Z4513_tcm14-3771.pdf

Rio Tinto/EarthWatch Institute, 2006. A Review of Biodiversity Conservation Performance.

Santos, M.B. a Pierce, G.J., 2003. The diet of Harbour Porpoise (*Phocoena phocoena*) in the Northeast Atlantic. *Oceanography and Marine Biology: an annual review*. 41: 355 – 390.

Sutton, G., O'Mahony, C., McMahon, T., Ó'Cinnéide, M. a Nixon, E., 2008. Policy Report - Issues and Recommendations for the Development and Regulation of Marine Aggregate Extraction in the Irish Sea. Marine Environment & Health Series, č. 32. Správa projektu IMAGIN.

Sutton, G. a Boyd, S. (eds.), 2009. Effects of Extraction of Marine Sediments on the Marine Environment 1998-2004. Správa koordinovaného výskumu rady ICES č. 297, 180 s.

ten Kate, K., Bishop, J. a Bayon, R., 2004. Biodiversity offsets: Views, experience, and the business case. IUCN, Gland, Švajčiarsko a Cambridge, Spojené kráľovstvo, a Insight Investment, Londýn, Spojené kráľovstvo.

UNICEM, 2008a. Les carrières, une opportunité pour la biodiversité. Fiche #3 : La Biodiversité dans les carrières de roches massives. K dispozícii na stránke: http://www.3dterritoires.org/UNICEM/dossier_presse/03-UNICEM_biodiversite_dans_carrieres_roches_massives.pdf

UNICEM, 2008b. Les carrières, une opportunité pour la biodiversité. Fiche #2 : La Biodiversité dans les carrières de roches meubles. K dispozícii na stránke: http://www.3dterritoires.org/UNICEM/dossier_presse/02-UNICEM_biodiversite_dans_carrieres_roches_meubles.pdf

Wagner, H. a Tiess, G., 2004. Minerals Planning Policies in Europe. Zadalo Generálne riaditeľstvo EK pre podnikanie. Leobenská univerzita, katedra baníctva a razenia tunelov, Rakúsko.

Wagner, H., Tiess, G., Slavko, S. a Nielsen, K., 2006. Mineral Planning Policies in Europe. RMZ – Materials and Geoenvironment 52 (3): 607 – 620.

White G. a Gilbert J. (eds.), 2003. Habitat Creation Handbook for the Minerals Industry. RSPB.

Williamson, J., Rowe, E., Rendell, T., Healey, J., Jones, D. a Nason, M., 2003. Restoring habitats of high conservation value after quarrying: best practice manual. Institute of Environmental Science, University of Wales, Bangor.

WWF-UK a Wildlife Trusts, 2004. Marine Update 55. Publikácia kampane Marine Act Campaign.

PRÍLOHA 1

Ďalšie súvisiace environmentálne predpisy a politiky

- **Smernica o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (2006/21/ES)**, ktorá sa začala uplatňovať od 1. mája 2008, upravuje opatrenia, postupy a pokyny na prevenciu alebo najväčšie možné znížovanie nepriaznivých účinkov na životné prostredie, najmä na vodu, ovzdušie, pôdu, rastliny, živočíchy a krajinu a z nich vyplývajúcich rizík pre zdravie ľudí, ktoré sú výsledkom nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu. Na pomoc pri jej vykonávaní bola vyvinutá príslušná najlepšia dostupná technológia⁷⁵.

Táto smernica okrem iného vyžaduje, aby všetci prevádzkovatelia vypracovali program odpadového hospodárstva, ktorým sa zabezpečí vhodné plánovanie možností nakladania s odpadmi s cieľom minimalizovať vznik odpadu z ťažobného priemyslu a jeho škodlivosť, podporovať zhodnocovanie odpadu a zabezpečiť jeho rýchle dlhodobé odstránenie.

- **Smernica 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti**⁷⁶ vytvára rámec environmentálnej zodpovednosti založenej na zásade „znečisťovateľ platí“ s cieľom predchádzať a odstraňovať environmentálne škody spôsobené „udalosťami, konaním alebo opomenutím“. Podľa podmienok tejto smernice environmentálna škoda zahŕňa priamu alebo nepriamu škodu na druhoch a prirodzených biotopoch chránených na úrovni Spoločenstva smernicou o vtákoch alebo smernicou o biotopoch s výnimkou činností povolených podľa článku 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch.

Systém zodpovednosti sa týka určitých konkrétnych činností, pri ktorých je možné stanoviť príčinnú súvislosť medzi škodou a predmetnou činnosťou. Verejné orgány sú zodpovedné za zabezpečenie toho, aby zodpovední prevádzkovatelia sami prijali alebo financovali potrebné preventívne alebo nápravné opatrenia.

- **Rámcová smernica o vode (2000/60/ES)**⁷⁷ ustanovuje rámec ochrany vnútrozemských povrchových vôd, brakických vôd, pobrežných vôd a podzemných vôd, ktorý zabráni ich ďalšiemu zhoršovaniu a ochráni a zlepši stav vodných ekosystémov a suchozemských ekosystémov a mokradí, ktoré sú s ohľadom na ich potrebu vody priamo závislé od vodných ekosystémov. Na činnosti neenergetického ťažobného priemyslu sa môžu vzťahovať výnimky (podľa článku 11). Rámcovú smernicu o vode dopĺňa **smernica o podzemných vodách (2006/118/ES)**.
- **Rámcová smernica o morskej stratégii (2008/56/ES)**⁷⁸, prijatá v júni 2008, má za cieľ dosiahnuť do roku 2020 dobrý environmentálny stav morských vôd EÚ a chrániť základňu zdrojov, o ktorú sa opierajú námorné hospodárske a sociálne činnosti. Smernica o morskej stratégii určuje európske morské regióny na základe geografických a environmentálnych kritérií. Každý členský štát by mal – v spolupráci s ďalšími členskými štátmi a s vynaložením všetkého úsilia na zabezpečenie koordinácie svojich činností s krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ, ale sú súčasťou príslušného morského regiónu – vypracovať stratégie pre svoje morské vody.

⁷⁵ <http://ec.europa.eu/environment/waste/mining/index.htm>

⁷⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l28120.htm>

⁷⁷ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

⁷⁸ http://ec.europa.eu/environment/water/marine/index_en.htm

- **Stratégia trvalo udržateľného využívania prírodných zdrojov** EÚ sa začala realizovať v decembri 2005⁷⁹. Cieľom stratégie je znížiť environmentálne účinky, ktoré vznikajú pri využívaní prírodných zdrojov, a to tak, aby sa zachoval rast hospodárstva. Usiluje sa o zavedenie analytického rámca, ktorý má zabezpečiť, aby bol environmentálny účinok využívania zdrojov zahrnutý do tvorby verejnej politiky.

Súčasťou tejto stratégie sú kroky 1.) na zlepšenie nášho chápania a poznatkov o využívaní európskych zdrojov, jeho negatívny účinok na životné prostredie a význam pre EÚ a pre celý svet, 2.) na prípravu nástrojov na sledovanie pokroku a podávanie správ o pokroku v EÚ, členských štátoch a v hospodárskych sektoroch, 3.) na presadzovanie uplatňovania strategických prístupov a procesov v hospodárskych sektoroch, ako aj v členských štátoch, a na podporu prípravy súvisiacich plánov a programov a 4.) na zvyšovanie informovanosti účastníkov a občanov o významných negatívnych účinkoch využívania zdrojov na životné prostredie.

Zásada predbežnej opatrnosti

Prístup Európskej komisie pri uplatňovaní zásady predbežnej opatrnosti je vypracovaný v oznámení z roku 2000⁸⁰. Rozsah tejto zásady zahŕňa tie osobitné okolnosti, pri ktorých sú vedecké dôkazy nedostatočné, bezvýsledné alebo nejednoznačné a predbežné objektívne vedecké posúdenie poukazuje na to, že existujú odôvodnené príčiny domnievať sa, že možné nebezpečné účinky na životné prostredie alebo zdravie ľudí, zvierat alebo rastlín nie sú v súlade s vybratou úrovňou ochrany.

Použitie zásady predbežnej opatrnosti predpokladá:

- identifikáciu možných negatívnych účinkov vyplývajúcich z určitého javu, produktu alebo postupu,
- vedecké posúdenie rizík, pri ktorých z dôvodu nedostatku údajov, ich nepresvedčivosti alebo nepresnosti nie je možné s dostatočnou istotou určiť príslušné riziko⁸¹.

Táto zásada by sa mala posudzovať v rámci štruktúrovaného prístupu, ktorý sa skladá z troch prvkov: vyhodnotenia rizík, riadenia rizík a informovania o rizikách.

Ak je potrebná akcia, opatrenia založené na zásade predbežnej opatrnosti by *okrem iného* mali byť:

- *primerané* k vybratej úrovni ochrany,
- *nediskriminačné* pri ich uplatňovaní,
- *konzistentné* s podobnými opatreniami prijatými v minulosti,
- *založené na analýze možných prínosov a nákladov* vykonania alebo nevykonania danej činnosti,
- *predmetom prehodnotenia* so zreteľom na nové vedecké údaje a
- *schopné umožniť pridelenie zodpovednosti za vypracovanie vedeckých dôkazov* potrebných na rozsiahlejšie vyhodnotenie rizík.

Plánované opatrenia musia umožňovať dosiahnutie primeranej úrovne ochrany. Opatrenia založené na zásade predbežnej opatrnosti nesmú byť neprimerané k požadovanej úrovni ochrany a nesmú byť zamerané na úplné odstránenie rizika, teda niečo, čo sa bežne

⁷⁹ KOM(2005) 670 v konečnom znení. <http://ec.europa.eu/environment/natres/index.htm>

⁸⁰ Oznámenie Komisie o zásade predbežnej opatrnosti, KOM(2000) 1.

⁸¹ KOM(2000) 1 v konečnom znení, s. 14.

nevyskytuje. V určitých prípadoch však môže neúplné vyhodnotenie rizika významne obmedziť počet možností, ktoré majú k dispozícii pracovníci riadenia rizík. V niektorých prípadoch nemusí byť úplný zákaz primeranou reakciou na možné riziko. V iných prípadoch to môže byť jediná možná reakcia na potenciálne riziko [KOM(2000) 1].

Použitie zásady predbežnej opatrnosti sa týka aj vykonávania smernice o biotopoch. Potvrdil to rozsudok Európskeho súdneho dvora vo veci C-127/02 ⁸².

⁸² Text z rozsudku: „(57) Príslušný orgán musí teda odoprieť súhlas s plánom alebo projektom, ak je tu neistota o tom, že nevzniknú žiadne nepriaznivé vplyvy na lokalitu ako takú. (58) V tomto ohľade treba konštatovať, že kritérium pre udelenie povolenia stanovené v článku 6 ods. 3 druhej vete smernice o biotopoch zahŕňa zásadu ochrany [...] a umožňuje účinne predchádzať nepriaznivým účinkom plánov alebo projektov na integritu chránených lokalít. Menej prísne kritérium pre udelenie povolenia ako toto spomenuté, by nemohlo rovnako účinne zabezpečiť dosiahnutie cieľa ochrany lokalít, ktorému slúži toto ustanovenie. (59) Preto môžu príslušné vnútroštátne orgány podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, s ohľadom na výsledky preskúmania mechanického lovu srdcovky na jeho súlad s cieľmi zachovania lokality, povoliť takúto činnosť len vtedy, ak získali istotu o tom, že táto činnosť nebude mať škodlivé účinky na integritu lokality. O taký prípad ide, keď neexistuje z vedeckého hľadiska žiadna rozumná pochybnosť, že tu takého účinky nie sú...”

PRÍLOHA 2

Vybraté prípadové štúdie a príklady osvedčených postupov

Prípadové štúdie uvedené v tejto prílohe boli vybraté pre ich význam v súvislosti so sústavou Natura 2000 a druhmi chránenými smernicami o vtákoch a biotopoch alebo preto, lebo predstavujú príklady osvedčených postupov činností odvetvia ťažby neenergetických surovín, ktoré zohľadňujú ochranu biodiverzity.

Súhrnné príklady uvedené ďalej sa týkajú nasledujúcich bodov: pozitívny prínos k biodiverzite (1), plánovanie ťažby nerastných surovín (2), opatrenia na zmiernenie rizika (3), obnova (4), ťažba v morských oblastiach (5), sledovanie a ukazovatele (6) a spolupráca s príslušnými orgánmi a účastníkmi (7).

Cieľom týchto príkladov je demonštrovať niektoré problémy, ktorými sa zaoberá usmernenie. Obsah tejto prílohy nemusí nevyhnutne odrážať názory Európskej komisie.

1. Príklady priaznivých účinkov a prínosu odvetvia ťažby neenergetických surovín k biodiverzite

Priemyselné akčné plány pre biodiverzitu (IBAP)

Typ ťažby: rôzne lomy

Krajiny: Spojené kráľovstvo, Nemecko

Opis:

Niektoré podniky neenergetického ťažobného priemyslu prijímajú na svojich ťažobných lokalitách priemyselné akčné plány pre biodiverzitu (IBAP) s cieľom zaistiť zahrnutie biodiverzity do prevádzky každej lokality. Tieto plány určujú hlavné biotopy a druhy voľne žijúcich organizmov, ktoré sa vyskytujú na ťažobných lokalitách a v priľahlom okolí, a ponúkajú niekoľko vypracovaných úsporných odporúčaní na ochranu a v prípade možnosti aj podporu týchto biotopov a druhov. Tak ako v prípade národných a regionálnych akčných plánov pre biodiverzitu, aj plány IBAP sú založené na prieskumoch flóry a fauny príslušnej lokality a vytvárajú jasné programy realizácie, sledovania a podávania správ o činnostiach týkajúcich sa ochrany biodiverzity. Plány IBAP odporúčajú projekty ochrany, ktoré dopĺňajú národné a regionálne programy vždy, keď je to možné.

Niektoré spoločnosti plánujú zaviesť konkrétne akčné plány pre biodiverzitu vo všetkých svojich aktívnych lomoch. Napríklad spoločnosť Tarmac v Spojenom kráľovstve vypracovala individuálne plány pre svojich 120 ťažobných lokalít ako súčasť svojho záväzku zabezpečiť zahrnutie biodiverzity do prevádzky každého lomu.

Ďalším príkladom je spoločnosť Heidelberg Cement (Nemecko), ktorá vydala usmernenia na podporu biodiverzity na všetkých svojich miestach ťažby nerastných surovín v Európe a začala pripravovať plány riadenia biodiverzity (BMP) pre všetky svoje ťažobné lokality spojené s oblasťami Natura 2000, čo znamená vypracovať viac ako 150 plánov BMP.

Odkazy: <http://www.angloamerican.co.uk/aa/development/performance/cs/cs2008/tarmac/>
http://www.heidelbergcement.com/NR/rdonlyres/C670433C-321E-4DB9-B72F-D0C0E9FF26FF/0/UK_biodiversity_and_geodiversity_action_plans.pdf
http://www.initiative-nachhaltigkeit.de/downloads/Poster_Pilot_Schelklingen_en.pdf

Výr skalný v nemeckých lomoch**Typ ťažby:** kameňolomy**Krajina:** Nemecko**Cieľové biotopy a druhy:** *Bubo bubo***SCI/SPA:** NIE**Opis:**

Výr skalný je najväčšia zo všetkých európskych sov a je uvedený v prílohe I k smernici o vtákoch. Hniezdi v skalnatých horských lesoch a na nedostupných svahoch a útesoch, ale v Nemecku sa v súčasnosti väčšina týchto vtákov vyskytuje v kameňolomoch, ktoré im poskytujú dobré príležitosti na hniezdenie. Táto skutočnosť viedla nemeckú ťažobnú spoločnosť a organizáciu zaoberajúcu sa ochranou prírody k vypracovaniu príručky s osvedčenými postupmi ochrany výra skalného v lomoch, ktorá obsahuje nasledujúce odporúčania:

- V tých lomoch, kde sa kameň ťaží použitím hydraulického drviča namiesto odstreľovania, sú takéto štruktúry zriedkavejšie. Prevádzkovatelia lomu môžu pomôcť vytvorením umelých miest na hniezdenie.
- Výrovi skalnému je možné pomôcť dokonca už pri ťažbe kameňa. Prevádzkovatelia lomu môžu materiál odstraňovať takým spôsobom, aby sa namiesto hladkých povrchov vytvorili výklenky s hĺbkou do 2 metrov. Čím viac miest na hniezdenie je k dispozícii, tým ľahšie výr skalný prekoná stratu starých miest spôsobenú postupom ťažby.
- Výr skalný sa pravidelne vracia na svoje hniezdiská. Ak je to možné, v oblastiach, v ktorých sa jeho hniezdenie zistilo, by sa nemala vykonávať ťažba. Lomy alebo kopy odpadového kameňa, v ktorých boli ukončené práce, môžu byť označené ako oblasti so zakázaným vstupom s cieľom chrániť miesta hniezdenia. Ľudia by sa mali týmto oblastiam vyhýbať, aby nerušili vtáky.

Biologické vlastnosti výra skalného, ktoré je potrebné zohľadňovať pri prijímaní ochranných opatrení a postupov:

- Výr skalný sa rozmnožuje od polovice januára do konca marca.
- Štvrtýždňové obdobie liahnutia začína v apríli.
- Rodičia sa starajú o svoje mláďatá od mája do júla.
- Mláďatá opúšťajú rodičov od augusta do septembra.
- Tieto časy môžu byť odlišné v závislosti od regiónu a počasia.
- Mnohé jedince výra skalného sa pravidelne vracajú do hniezdiska, ktoré si vybrali.

Odkazy: Bundesverband Baustoffe – Steine und Erden e.V., Berlin, NABU, Naturschutzbund Deutschland, Bonn, 2007. *Betreiber von Steinbrüchen sichern den Lebensraum von Uhu*
http://www.gips.de/organisat/bvgips/publik/uhu-flyer/Gips_FlyerUhu_BBS_LDIN6S.pdf

Lomy: príležitosť pre biodiverzitu**Typ ťažby:** kameňolomy**Krajina:** Francúzsko**Cieľové biotopy a druhy:** *Corvus corax*, *Bubo bubo*, *Bufo calamita*, *Charadrius dubius*, *Tachybaptus ruficollis*, *Hottonia palustris* atď.**SCI/SPA:** neuvádza sa**Opis:**

V októbri 2008 organizácia UNICEM (Union Nationale des Industries de Carrières et Matériaux de construction) zverejnila výsledky rozsiahlej štúdie o biodiverzite v lomoch na tvrdé horniny vo Francúzsku. Údaje, ktoré vedci zhromaždili, potvrdzujú, že lomy predstavujú skutočnú príležitosť pre biodiverzitu. Na týchto miestach sa nachádza približne 50 % vtákov, plazov, obojživelníkov a kobyliiek, ktoré sa vyskytujú na území Francúzska. Štúdia bola vypracovaná na žiadosť organizácie UNICEM, pod vedením vedeckého výboru, ktorému predsedalo Museum National d'Histoire Naturelle (MNHN – Národné prírodovedné múzeum).

Ekologický prieskum sa uskutočnil v 35 lomoch na veľké kamene, pričom polovica z nich predstavuje v súčasnosti aktívne ťažobné lokality. Súhrn najdôležitejších zistení je uvedený ďalej:

- ♦ **Fauna:** V skúmaných lomoch sa našlo 362 druhov, z ktorých je 164 vo Francúzsku uvedených ako *významná hodnota národného dedičstva**. Patrí medzi ne:
 - 121 druhov vtákov (t. j. 45 % druhov vtákov, ktoré sa vyskytujú vo Francúzsku). Napríklad krkavec čierny (*Corvus corax*) a výr skalný (*Bubo bubo*).
 - 19 druhov plazov (t. j. 51 % druhov plazov, ktoré sa vyskytujú vo Francúzsku).
 - 16 druhov obojživelníkov (t. j. 50 % týchto druhov, ktoré sa vyskytujú vo Francúzsku). Napríklad ropucha krátkonohá (*Bufo calamita*).
 - 81 druhov kobyliiek a sarančí (41 % druhov kobyliiek a sarančí, ktoré sa vyskytujú v kontinentálnom Francúzsku).
- ♦ **Flóra:** V skúmaných lomoch sa našlo 1 096 druhov, z ktorých je 96 vo Francúzsku uvedených ako *významná hodnota národného dedičstva**.

Pred touto štúdiou bol v roku 1995 spustený ekologický prieskum pod vedeckou koordináciou múzea MNHN a centra *Centre National de la Recherche Scientifique* (CNRS – Národné centrum pre vedecký výskum) s cieľom katalogizovať mokrade, ktoré sú výsledkom ťažby v lomoch. Prieskum sa uskutočnil v 17 aluviálnych lomoch v povodí 6 francúzskych riek. Súhrn hlavných zistení týkajúcich sa nájdených živočíšnych a rastlinných druhov sa nachádza ďalej:

- 132 hniezdiacich druhov vtákov (čo predstavuje 48 % hniezdiacich druhov vtákov žijúcich vo Francúzsku), z ktorých sa 28 hniezdiacich druhov považuje za vzácne alebo veľmi vzácne. Napríklad kulík riečny (*Charadrius dubius*) a potápka hnedá (*Tachybaptus ruficollis*).
- 17 druhov plazov (45 % druhov plazov, ktoré sa vyskytujú vo Francúzsku), z ktorých je 5 druhov ohrozených.
- 16 druhov obojživelníkov (52 % druhov obojživelníkov, ktoré sa vyskytujú vo Francúzsku), z ktorých je 5 druhov ohrozených.
- 52 druhov vážok (45 % druhov vážok, ktoré sa vyskytujú vo Francúzsku).
- 26 chránených druhov rastlín, ako napríklad perutník močiarny (*Hottonia palustris*).

* Vo Francúzsku je táto kategória ochrany dôvodom na označenie oblastí s veľkými biologickými možnosťami a dobrým stavom zachovania za prírodné zóny ekologického záujmu živočíchov a rastlín (*Zones Naturelles d'Intérêt Ecologique Faunistique et Floristique* - ZNIEFF).

Odkazy: UNICEM, 2008. Les carrières, une opportunité pour la biodiversité. Dossier de presse. http://www.3dterritoires.org/UNICEM/dossier_presse/UNICEM_communique.pdf

UNICEM, 2008. Les carrières, une opportunité pour la biodiversité. Fiche #3 : La Biodiversité dans les carrières de roches massives. K dispozícii na stránke:

http://www.3dterritoires.org/UNICEM/dossier_presse/03-UNICEM_biodiversite_dans_carrieres_roches_massives.pdf

UNICEM, 2008. Les carrières, une opportunité pour la biodiversité. Fiche #2 : La Biodiversité dans les carrières de roches meubles. K dispozícii na stránke:

http://www.3dterritoires.org/UNICEM/dossier_presse/02-UNICEM_biodiversite_dans_carrieres_roches_meubles.pdf

Osobitne chránené územie (SPA) určené v lome

Typ ťažby: ťažba štrku v rieke Váh

Krajina: Slovensko

Cieľové biotopy a druhy: *Sterna hirundo*, *Ixobrychus minutus* a *Porzana porzana*

SCI/SPA: SPA Dubnické štrkovisko (SKCHVU006)

Opis:

Osobitne chránené územie Dubnické štrkovisko (SKCHVU006) sa nachádza v oblasti, kde sa v minulosti vykonávala priemyselná ťažba štrku z rieky Váh. Vďaka neúplným výkopovým prácam (t. j. ponechaniu malých ostrovov) bola vytvorená prirodzená lokalita. Po zastavení ťažby nastala rýchla prirodzená obnova, ktorá viedla k vytvoreniu vysokokvalitnej oblasti pre voľne žijúce vtáctvo.

Na Slovensku je táto lokalita (cca 60 ha) jedným z troch najlepších biotopov na hniezdenie druhu *Sterna hirundo*, druhu chráneného smernicou o vtákoch, ktorý je závislý od pravidelného spravovania prirodzenej obnovy, ktorú v tomto prípade vykonáva štát spoločne s mimovládnyimi organizáciami. V tejto lokalite sa nachádza šesť ďalších hniezdiacich druhov vtákov, vrátane druhov *Ixobrychus minutus* a *Porzana porzana*. Bývalý lom využívajú aj sťahovavé druhy a používa sa na prezimovanie. Lokalita si zachováva svoj ekologický charakter napriek skutočnosti, že je súčasťou povolenej ťažobnej oblasti a nachádza sa v oblasti výrazne ovplyvnenej ľudskou činnosťou, v blízkosti mesta a diaľnice.

Odkazy: Ministerstvo životného prostredia, Slovensko, 2008.

Pozrite tiež:

Európsky deň minerálov 2009 – prípadové štúdie o biodiverzite

Európsky deň minerálov 2009 zorganizoval európsky sektor minerálov a príbuzné organizácie so zvláštnym dôrazom na biodiverzitu. Webová stránka, ktorú vytvorilo združenie IMA Europe, ponúka mnoho prípadových štúdií a súvisiacich príkladov ochrany biodiverzity na miestach ťažby nerastných surovín.

Odkazy: <http://www.mineralsday.eu/biodiversity/>

Prípadové štúdie asociácie UEPG o biodiverzite

Databáza prípadových štúdií o biodiverzite je webová lokalita vytvorená asociáciou UEPG, ktorá poskytuje príklady obnovy a spravovania biotopov, spravovania druhov (flóry, vtákov, obojživelníkov, hmyzu, kôrovcov a netopierov), environmentálneho posudzovania, spolupráce účastníkov a prínosu pre spoločnosť.

Odkazy: http://www.uepg.eu/uploads/fmanager/matrix_website_biodiversity_case_studies.pdf

Prípadové štúdie združenia EuroGypsum o biodiverzite

Európsky priemysel výroby sadry v tomto dokumente predstavuje aktivity realizované s cieľom chrániť biodiverzitu v niektorých jeho ťažobných miestach v niekoľkých krajinách: Rakúsku, Nemecko, Taliansku, Rumunsku, Španielsku, Spojenom kráľovstve a Francúzsku.

Odkazy: <http://www.eurogypsum.org/Bioweb.pdf.pdf>

Prípadové štúdie združenia Euromines o biodiverzite

Európske združenie banského priemyslu, rúd a priemyselných nerastov je pridruženým členom Medzinárodnej rady pre baníctvo a kovy. Obidve organizácie vypracovali usmernenie o spravovaní biodiverzity vrátane súvisiacich príkladov.

Odkazy: http://www.euromines.org/who_is_euro_environ.html
<http://www.icmm.com/our-work/work-programs/environment>

2. Plánovanie ťažby nerastných surovín

Usmernenia pre plánovanie ťažby nerastných surovín v Anglicku

Typ ťažby: kamenivo, hlina na výrobu tehál, prírodný kameň na stavebné účely a pokrývanie striech, ropa a plyn

Krajina: Spojené kráľovstvo

Opis:

Vyhlásenia o politike využívania nerastných surovín (Minerals Policy Statements, MPS) stanovili vládne celonárodné politiky plánovania ťažby nerastných surovín v Anglicku. Vyhlásenie MPS 1 sa týka plánovania a nerastných surovín a mali by ho zohľadňovať plánovacie orgány pri príprave regionálnych územných stratégií a dokumentov týkajúcich sa miestneho rozvoja. Pre rôzne typy surovín sú v štyroch prílohách (kamenivo, hlina na výrobu tehál, prírodný kameň na stavebné účely a pokrývanie striech, ropa a plyn) uvedené konkrétne ciele.

Ak je rozvoj ťažby nerastných surovín navrhnutý v rámci lokality Natura 2000, v jej blízkosti alebo tam, kde by takúto lokalitu pravdepodobne významne ovplyvnila, musia sa zohľadniť určité vyhlásenia o politike plánovania (PPS9: Biodiverzita a ochrana geologického bohatstva) a usmernenia⁸³. Tieto dokumenty stanovujú jasné pravidlá a podmienky pre rozvoj činností, ktoré môžu mať nepriaznivé účinky na lokalitu. Určené sú úlohy a záväzky plánovacieho úradu, navrhovateľa projektu a agentúry English Nature (v súčasnosti Natural England), s ktorou treba konzultovať posudzovanie vplyvov.

Tieto usmernenia sa zaoberajú obsahom primeraného posúdenia, možnosťami konzultácie s verejnosťou, posúdením alternatívnych riešení, zohľadnením dôvodu vyššieho verejného záujmu a podmienkami realizácie kompenzačných opatrení. Opísané sú aj postupy týkajúce sa povolení vydaných pred vytvorením sústavy Natura 2000, pri ktorých je potrebná revízia kompetentnými orgánmi.

V národnej politike plánovania sa uvádza, ako by mali jednotlivé orgány plánovania ťažby nerastných surovín (MPA) vykonávať toto plánovanie. Každý orgán MPA vypracuje rámec prípravy ťažby nerastných surovín, ktorý niekedy dopĺňa aj rámec prípravy spracovania odpadu. Tieto rámce obsahujú celý rad dokumentov a väčšina orgánov MPA sa nachádza v procese vypracúvania niektorých z nich, prípadne všetkých dokumentov. Vyhlásenie PPS 9: Biodiverzita a ochrana geologického bohatstva uvádza, že rámce miestneho rozvoja by mali:

- (i) stanoviť umiestnenie určených lokalít s významom pre biodiverzitu a geodiverzitu a súčasne jasne rozlišovať medzi hierarchiou lokalít určených na medzinárodnej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni a
- (ii) identifikovať všetky oblasti alebo lokality na obnovu alebo vytvorenie nových prioritných biotopov, ktoré prispievajú k regionálnym cieľom, a podporovať túto obnovu prostredníctvom vhodných politik.

Toto vyhlásenie národnej politiky jasne stanovuje, že rámce miestneho rozvoja vrátane rámcov prípravy ťažby nerastných surovín zohrávajú významnú úlohu pri zamedzovaní konfliktu medzi rozvojovými aktivitami, akou je aj ťažba nerastných surovín, ako aj pri podpore „čistého zisku“ v rámci biodiverzity. Pomocou diskusií v najskoršom možnom termíne so zainteresovanými stranami o konečnom použití navrhovaných nových miest ťažby nerastných surovín je možné nájsť príležitosti vytvorenia biotopov obnovením takéhoto ťažobného miesta.

Odkazy: Minerals Policy Statement 1: Planning and Minerals. K dispozícii na stránke:

<http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/mineralspolicystatement5>

⁸³ Vládny obežník: Biodiversity and geological conservation – statutory obligations and their impact within the planning system.

„Schéma Départemental des Carrières“**Typ ťažby:** lomy**Krajina:** Francúzsko**Opis:**

Podľa zákona (Loi 93-3 zo 4. januára 1993) musí každý samosprávny úrad (NUTS 3) vypracovať ťažobný plán. Cieľom takzvaného miestneho plánu ťažby v lomoch (*Schéma Départemental des Carrières*) je organizovať prístup k zdrojom nerastných surovín so zohľadnením všetkých obmedzení, najmä tých, ktoré sa týkajú ochrany životného prostredia. Súčasťou plánu sú mapy, na ktorých sú ložiská roztriedené podľa hlavných obmedzení a možností ťažby. Definované sú tri hlavné skupiny:

- Ložiská, ktoré nie je možné ťažiť z dôvodu závažných obmedzení: prírodné rezervácie, ochranné oblasti zhromažďovania vody atď.
- Ložiská, ktoré sa môžu ťažiť, ale podliehajú menej prísnyim obmedzeniam: citlivé prírodné oblasti, Natura 2000 atď. Lomy môžu byť povolené za podmienky prijatia primeraných opatrení vzhľadom na existujúce obmedzenia.
- Ložiská, ktoré nemajú žiadne zvláštne obmedzenia a v ktorých sa môže ťažiť v súlade s existujúcimi predpismi.

Plán pripravuje miestna komisia zostavená tak, aby medzi účastníkmi boli zástupcovia príslušných správnych orgánov, miestne zainteresované strany, environmentálne a poľnohospodárske združenia, predstavitelia ťažobných spoločností a spotrebiteľia. Tento plán vo všeobecnosti obsahuje:

- súpis a zmapovanie ložísk nerastných surovín v príslušnej samosprávnej oblasti (kamenivo, úžitkové nerasty, kamene, ...);
- hodnotenie požiadaviek, dodávky materiálu a dopravy (údaje, zámery a ciele);
- environmentálnu analýzu (vplyvy a riešenia);
- spojenie s krajinou a obnovu lokalít. Usmernenia na obnovu podľa územných jednotiek;
- zmapovanie obmedzení;
- rozdelenie na zóny.

Odkazy:

Loi n° 93-3 du 04/01/93 relative aux carrières

http://www.ineris.fr/aida/?q=consult_doc/consultation/2.250.190.28.8.141

Décret n° 94-603 du 11/07/94 relatif au schéma départemental des carrières

http://www.ineris.fr/aida/?q=consult_doc/consultation/2.250.190.28.8.753

Surovinová politika Slovenskej republiky**Krajina:** Slovensko**Opis hlavných prvkov:**

Surovinová politika Slovenskej republiky (uznesenie vlády č. 722 zo 14. júla 2004)⁸⁴ stanovuje tieto ciele:

- dlhodobý cieľ: udržateľné využívanie surovín v rámci európskeho trhu,
- strednodobé ciele: minimalizácia ťažby nerastných surovín v chránených územiach. Analýza stretov záujmov a prehodnotenie surovinových zásob v rámci chránených území. Stanovenie limitov povrchovej ťažby: ich aplikácia v územnom pláne s cieľom dosiahnuť naplnenie regionálnych potrieb a dlhodobé využívanie zdrojov.

Medzi opatreniami je aj vyhodnotenie surovinového potenciálu v chránených územiach (národných parkoch, chránených krajinných oblastiach, prírodných rezerváciách, prírodných pamiatkach) ako základ pre podporu optimálneho využívania zdrojov a obmedzenie negatívnych vplyvov na životné prostredie v procese rozhodovania.

⁸⁴ K dispozícii (v slovenčine) na oficiálnej vládnej webovej stránke:

<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/B08067F0A780A79BC1256E9F00340B6D?OpenDocument>

V rokoch 2004 až 2007 sa uskutočnila analýza prekryvania všetkých chránených území (vrátane lokalít Natura 2000) so surovinovými ložiskami. Analyzovaných bolo 227 ložísk, ktoré sa nachádzajú v 9 národných parkoch a 13 chránených krajinných oblastiach vrátane nárazníkových oblastí alebo zón vplyvu a hraníc všetkých chránených území, ktoré sa prekrywajú s hranicami ložísk. V roku 2008 všetky údaje zrevidovali banské orgány, geologické orgány a orgány zaoberajúce sa ochranou prírody s cieľom lepšie spoznať skutočné miesta prekrytia, zistiť, do akej miery lokality Natura 2000 „obmedzujú“ ťažbu a aké možné riešenia existujú v lokalitách, kde sa stretávajú záujmy banského priemyslu a ochrany prírody.

Odkazy: Ministerstvo životného prostredia, Slovensko, 2008. K dispozícii (v slovenčine) na stránke: <http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/B08067F0A780A79BC1256E9F00340B6D?OpenDocument>

Mapovanie plánov ťažby nerastných surovín

Typ ťažby: ťažba piesku a štrku

Krajina: Rakúsko

Opis:

Rakúsky plán ťažby nerastných surovín zdôrazňuje potrebu určenia významných ložísk v krajine a ochrany týchto území pred ich iným nevhodným využitím. Preto tento plán poskytuje v prvom kroku niekoľko máp, ktoré analyzujú niektoré environmentálne faktory:

- Kvalita. Podľa litológie je určených 5 tried; prvá trieda (1) zodpovedá ložiskám piesku a štrku najvyššej kvality a posledná trieda (5) ložiskám najnižšej kvality.
- Množstvo. Posudzujú sa údaje o veľkosti ložísk nerastných surovín (plocha, hrúbka) a na základe produktivity je určených 5 tried.
- Geologický potenciál. Je výsledkom kombinácie dvoch predchádzajúcich faktorov a na základe toho rozdelený do 5 tried.
- Regionálny význam. Podľa počtu súčasných ťažobných lokalít je určených 5 významových tried.
- Vhodnosť. Konečným výsledkom tohto prvého postupu je výpočet mapy vhodnosti pre ťažbu piesku a štrku z kombinácie geologického potenciálu a regionálneho významu. Opäť je opísaných 5 rôznych tried.

Druhý krok plánu analyzuje možné konflikty záujmov a zohľadňuje rôzne aspekty, napríklad odhad dopytu podľa regiónov, lesy a chránené územia (lokality Natura 2000, ochrana podzemných vôd atď.), ako aj sídla a dopravné trasy (s použitím oboch nárazníkových zón s veľkosťou 100 a 300 m). Konečným výsledkom je mapa, ktorá obsahuje informácie o aktuálnej vhodnosti územia a o oblastiach, ktoré musia byť pri územnom plánovaní chránené.

Odkazy: Weber L. (prezentácia), 2008. Ministerstvo hospodárstva a práce, Viedeň. SEIE, v Bruseli 25. júna 2008.

3. Zmierňovanie rizika

Návrh projektu na ochranu oblastí Natura 2000

Typ ťažby: ťažba čistého kremičitého piesku

Krajina: Nemecko

Cieľové biotopy a druhy: NIE

SCI/SPA: neďaleké oblasti Natura 2000 (DE 4549-301 „Rohatschgebiet zwischen Guteborn und Hohenbocka“ a DE 4549-303 „Peickwitzer Teiche“).

Opis:

Plánovalo sa rozšírenie miesta ťažby čistého kremičitého piesku (bagrovisko) v Brandenburgu, ktoré by vyžadovalo zníženie úrovne podzemných vôd na získanie prístupu k časti ložiska nerastných surovín nad hladinou vody bagroviska a vyťaženie zostávajúcej časti nerastného bohatstva pod vodnou hladinou pomocou bagra. Dôsledkom toho by sa znížila aj úroveň podzemných vôd v okolitej oblasti, čo by malo negatívny vplyv na dve neďaleké oblasti mokradí zaradené do sústavy Natura 2000.

Na zabránenie tohto vplyvu bol bager upravený tak, aby umožňoval spoločnosti pokračovať v projekte ťažby bez ťaženia nerastných surovín nad hladinou vody, a teda bez zníženia úrovne spodných vôd. Tak sa zabránilo negatívne vplyvu na úroveň spodných vôd v okolitej oblasti a biotopoch mokradí.

Spoločnosť navyše zasykala odvodňovacie kanály, ktoré boli v minulosti vybudované v jednom z biotopov mokradí s cieľom vysušiť územie na poľnohospodárske účely. Toto zasypenie zastavilo vysušanie, a bolo teda opatrením na zlepšenie biotopu mokradí a jeho ďalšieho rozvoja.

Odkazy: Prípadovú štúdiu poskytla spoločnosť Quarzwerke GmbH.

Gerling, H. a Puetter, T., 2004. Praktische Erfahrungen mit der FFH-Verträglichkeitsprüfung. Kies+Sand, 1/2004.

Opatrenia na zmiernenie rizika pre poletušky

Typ ťažby: zlatá baňa

Krajina: Fínsko

Cieľové biotopy a druhy: poletuška slovanská (*Pteromys volans*)

SCI/SPA: NIE

Opis:

Na juhozápade Fínska bola na ploche 45 hektárov navrhnutá a povolená zlatá baňa, ktorej súčasťou je povrchová aj podzemná ťažba. Okrem posúdenia environmentálneho vplyvu bola vypracovaná aj podrobná štúdia o prírodných hodnotách danej oblasti. Pozorované boli vtáky a rastliny a osobitné štúdie boli vypracované o poletuškách, ktoré sú najdôležitejším cicavcom v oblasti a ich druh je chránený smernicou o biotopoch. Podľa štúdie boli v oblasti ťažby tri teritória tohto druhu, kde mohli žiť 1 až 3 samci poletušky a tri plodné samice. V oblasti nebolo pre poletušky veľa stromov na hniezdenie. Každé z týchto troch teritórií bolo podrobne preštudované aj vzhľadom na možné prepojenie medzi nimi a ďalšími oblastami výskytu poletušky mimo miesta ťažby. Najbližšia oblasť Natura sa nachádzala 5 km na severovýchod od bane.

Žiadateľ po konzultácii s regionálnymi úradmi životného prostredia doplnil svoju žiadosť o časť týkajúcu sa ochrany poletušky. Podľa záverov prieskumu bola ochrana poletušky možná za predpokladu, že by sa nevykonali rozsiahle výrubu a prepojenia so severozápadnými lesnými oblasťami by zostali zachované. Pracovná fáza povrchovej ťažby by trvala približne 3 – 4 mesiace. Oblasť povrchovej ťažby by bola ohraničená tak, aby nezasahovala do migračných trás medzi územiami poletušky. Tento druh sa presúva v noci, keď sa na mieste povrchovej ťažby nevykonáva veľa činností.

Podmienky udelenia povolenia, ktoré by mali zaistiť ochranu poletušky, obsahovali nasledujúce nariadenia:

- Okraj povrchovej ťažby môže zasahovať najviac do vzdialenosti 40 m od najbližšieho hniezdného stromu. Medzi hniezdným stromom a baňou sa nesmú stínať stromy s výnimkou oblasti 5 metrov medzi okrajom bane a lesom, kde sa môže povoliť výrub z dôvodu bezpečnosti bane. Tak by sa zachovala zóna lesa so šírkou 40 m medzi hniezdným stromom v teritóriu 1 a okrajom povrchovej bane.
- V teritóriách poletušky v danej oblasti sa nesmú zničiť stromy, v ktorých sa poletušky rozmnožujú a starajú sa o mláďatá, a okolo hniezdných stromov v teritóriách sa musí zachovať dostatok lesa na úkryt. Na trasách poletušky v rámci oblasti ťažby sa nesmie rúbať drevo.
- Klesanie k podzemnej bani musí byť umiestnené mimo teritórií, aby sa pri výstavbe chodby nevyrúbali staré stromy (osiky alebo smrek), ktoré tento druh používa na hniezdenie a oddych.

Odkazy: Prípadovú štúdiu poskytlo združenie Euromines (Polar Mining Oy, Vammala, Fínsko).

Lom na porfýr* v chránenom území: Les Grands Caous v lokalite Saint-Raphaël

Typ ťažby: lom na porfýr

Krajina: Francúzsko

Cieľové biotopy a druhy: stredomorský les (olivovníky, korkové duby, borovice atď.)

SCI/SPA: NIE (v blízkosti prírodnej oblasti *Estérel Oriental*)

Opis:

Lom *Grands Caous* sa nachádza na svahoch prírodnej oblasti *Estérel Oriental*, ktorá obsahuje ložisko vysokokvalitného modrého porfýru, jedinečného v tomto regióne, s výnimočnými geotechnickými vlastnosťami. Lom je umiestnený na západnej hranici oblasti. Toto prírodné prostredie je bohaté a krehké, nachádzajú sa v ňom korkové duby, kosodrevina, vres a borovica. Súčasná ťažba nie je príliš viditeľná, pretože je zapustená do terénu.

Prevádzkovateľ obmedzil oblasť ťažby s cieľom minimalizovať jej vplyv na životné prostredie. Lína hrebeňa hôr nebola ovplyvnená a ťažba v jamách minimalizuje vplyv, ktorý sa obmedzuje iba na jej bezprostredné okolie. Ako súčasť procesu udelenia povolenia bol vypracovaný prieskum krajiny, ktorý pomohol určiť konečnú obnovu a zobraziť jej rôzne štádiá prostredníctvom zmenšených modelov a počítačovej grafiky. Stanovené boli prísne podmienky pre obnovu lokality. Vypracovaný bol aj plán vodného hospodárstva, ktorý umožňuje obnovu riečnych brehov a osídlenie týchto oblastí prirodzenou vegetáciou.

* Porfýr je rôznorodá vyvretá hornina pozostávajúca z hrubozrnných kryštálov, napríklad živca alebo kremeňa, rozptýlených v jemnozrnnnej živcovej základnej hmote.

Odkaz: DIREN/DRIRE PACA, 2006. *Guide de bonnes pratiques. Aide à la prise en compte du paysage et du milieu naturel dans les études d'impact de carrières en Provence-Alpes-Côte d'Azur. Tome 2.*

Osvedčené environmentálne postupy v lome La Falconera, Katalánsko

Typ ťažby: vápencový lom

Krajina: Španielsko

Cieľové biotopy a druhy: NIE

SCI/SPA: chránená prírodná oblasť *Macizo de Garraf* vedľa lokality SCI *Serres del Litoral Central*

Opis:

La Falconera je vápencový lom v rámci chránenej prírodnej oblasti *Macizo de Garraf* v provincii Barcelona. Táto oblasť sa nachádza vedľa lokality SCI *Serres del Litoral Central*. Hodnota tejto chránenej oblasti prinútila prevádzkovateľov zohľadniť všetky potrebné opatrenia a overené postupy zamerané na zmiernenie a minimalizáciu možných negatívnych vplyvov, akými sú hluk, vibrácie, prach, čiastočky, odpad atď.

Medzi opatrenia na zmiernenie rizika sa zaradilo aj vymedzenie a zavedenie oblastí bez ťažby tam, kde boli objavené významné prírodné hodnoty, a stanovenie okruhu ochrany vrátane zalesnených oblastí susediacich s oblasťami veľkej ekologickej hodnoty, ktoré zostali nedotknuté. Tento lom získal v roku 2007 španielske ocenenie za dobré environmentálne postupy.

Odkazy: Los áridos y el desarrollo sostenible. Premios ANEFA 2007. FdA - Federación de Áridos (španielska Federácia kameniva). Informácie sú k dispozícii na stránke:

<http://www.medioambienteyaridos.org/pdfs/Premios07.pdf>

4. Obnova

Program Nature After Minerals

Cieľom tohto programu je prostredníctvom partnerstva medzi organizáciou RSPB a agentúrou Natural England podporovať a uľahčovať obnovu biotopov na miestach ťažby nerastných surovín v súlade s akčným plánom pre biodiverzitu. Poskytuje poradenstvo týkajúce sa vytvorenia a spravovania rôznych typov biotopov. Databáza programu obsahuje niekoľko prípadových štúdií obnovy uskutočnených v Anglicku. Vyhľadávanie je možné podľa prípadovej štúdie, prevádzkovateľa, nerastnej suroviny (íl a bridlica, uhlie, vápenec, piesok, štrk) alebo typu biotopu.

V nasledujúcej časti sú uvedené dve prípadové štúdie, ktoré sa týkajú lokalít a druhov sústavy Natura 2000:

Cliffe Pools (Kent, Anglicko)

Typ ťažby: lom s ťažbou ílu

Krajina: Spojené kráľovstvo

Cieľové biotopy a druhy: soľné lagúny (ekvivalentné biotopu 1150 **Pobrežné lagúny* podľa smernice o biotopoch)

SAC/SPA: Ústie rieky Temže: územie osobitného vedeckého významu (SSSI), osobitne chránené územie (SPA), územie chránené podľa Ramsarského dohovoru a environmentálne citlivá oblasť (ESA)

Opis:

Oblasť Cliffe Pools sa nachádza na južnom brehu ústia rieky Temže a je označená za územie osobitného vedeckého významu (SSSI), osobitne chránené územie (SPA), územie chránené podľa Ramsarského dohovoru a environmentálne citlivú oblasť (ESA). Lokalitu získala organizácia RSPB ako rezerváciu v októbri 2001. Na ploche 237 hektárov poskytuje podporu rôznym druhom biotopov vrátane soľných lagún, poloslaných nádrží, trávnych porastov, slanísk, bahenných nánosov a kosodreviny.

Do roku 1972 prebiehala v tejto lokalite ťažba ílu pre cementársky priemysel. Zanechala po sebe sériu baní, ktorých zaplavením sa vytvorili nádrže. Od 60. rokov 20. storočia využívala lokalitu spoločnosť Westminster Dredging Ltd na povolenú likvidáciu nánosov vzniknutých pri bagrovaní rieky tým, že nimi naplňala nádrže. V 80. rokoch sa začali diskusie medzi agentúrou English Nature, organizáciou RSPB, spoločnosťou Blue Circle Industries Plc (bývalým vlastníkom lokality) a spoločnosťou Westminster Dredging Ltd (prevádzkovateľom likvidácie nánosov z bagrovania). Diskusie vyvrcholili dohodou zmeniť pôvodné plány naplňovania zostávajúcich nádrží z dôvodu ochrany prírody. Na začiatku bagrovania bolo naplnených 60 ha severozápadných ílových baní zmesou vybagrovaného piesku, štrku a bahna, na ktorej sa vytvorila bohatá mozaika povrchových slanísk, trávnych porastov a kríkových porastov hlohu a ostružiny. Do baní na severovýchodnej strane boli tiež navezené vybagrované nánosy, ale neboli úplne zaplnené, čím sa na ploche 27 ha vytvoril rad poloslaných nádrží naplnených dažďovou vodou. Na juhu pokračuje likvidácia vybagrovaných nánosov do soľných lagún, ktorá je súčasťou 40-ročného plánu obnovy dohodnutého medzi organizáciou RSPB a spoločnosťou Westminster Dredging PLC.

Ťažbou ílu pre cementársky priemysel sa tak vytvorilo 111 ha soľných lagún a 27 ha plytkých poloslaných nádrží. Táto lokalita je známa vďaka brodivým vtákom, ktoré sa počas zimných prílívov vo veľkých krdľoch presúvajú z ústia rieky Temže do nádrží, na jeseň a na jar širokým spektrom sťahovavých vtákov a hniezdiacich šabliarok, kalužiakov, cibíkov a kulíkov piesočných. Obnova bola dosiahnutá predovšetkým prostredníctvom:

- cielej likvidácie vybagrovaných nánosov zameranej na naplnenie existujúcich soľných lagún, zmenšenie ich hĺbky, a tým zväčšenie potravinového biotopu vodných vtákov a vytvorenie ostrovov na hniezdenie,
- vytvorenia plytkých brehov opätovnými profilovaním okrajov hlbokých lagún s cieľom poskytnúť otvorené brehy zarastené vegetáciou,
- vytvorenia ďalších ostrovov izolovaním a opätovným profilovaním existujúcich hrádzí a v prípade možnosti vybagrovaním oblastí v najsevernejších poloslaných nádržiach.

Dungeness (Kent, Anglicko)**Typ ťažby:** pieskový a štrkový lom**Krajina:** Spojené kráľovstvo**Cieľové biotopy a druhy:** biotopy 1220 *Trvaca vegetácia kamenitých brehov* a 7140 *Prechodné bažiny a trasoviská*, oba uvedené v prílohe 1 smernice o biotopoch. *Triturus cristatus* a *Hirudo medicinalis*.**SAC/SPA:** polostrov Dungeness: územie osobitného vedeckého významu (SSSI), osobitne chránené územie (SPA) a osobitné chránené územie (SAC) pre biotopy a vzácne druhy.**Opis:**

Polostrov Dungeness predstavuje najväčšiu šindľovú štruktúru štrku v Spojenom kráľovstve a jeho veľké časti majú niekoľko významných ochranných označení, medzi ktoré patria: územie osobitného vedeckého významu (SSSI), osobitne chránené územie (SPA) pre vtáky a osobitné chránené územie (SAC) pre biotopy a vzácne druhy. Dungeness je jednou z iba štyroch lokalít v Spojenom kráľovstve so vzácnou jednoročnou vegetáciou naplavenín driftového pásma – vysoko špecializovaným spoločenstvom rastlín. Tieto lokality pokrývajú menej ako 100 ha plochy. Nachádzajú sa tu aj najrozmanitejšie a najrozsiahlejšie stále spoločenstvá štrkových brehov šindľovej štruktúry s trvalou vegetáciou v Európe.

Veľké oblasti zostali nedotknuté napriek výraznému poškodeniu v minulosti hlavne v dôsledku ťažby štrku. Malé prirodzené vodné telesá v rámci šindľového štrku podporujú spoločenstvá močiarnych a vodných rastlín a považujú sa v Spojenom kráľovstve za unikátne. Sú dôležité pre biotopy prechodných rašelinísk (biotop 7140 *Prechodné bažiny a trasoviská* uvedený v prílohe I k smernici o biotopoch), mloka veľkého (*Triturus cristatus*, uvedený v smernici o biotopoch) a pijavicu lekársku (*Hirudo medicinalis*, tiež uvedená v smernici o biotopoch). Do týchto oblastí zasiahla vrbová kosodrevina, ale v súčasnosti prebieha ich obnova.

Do obnovy je zahrnutá celá škála biotopov vrátane sladkovodných jazier s ostrovmi a ďalších podobných charakteristických prvkov mokradí. Všade tam, kde je na prístup k štrku potrebné odstránenie pôdy a nadmerného zaťaženia, je táto činnosť súčasťou plánu.

Pobrežný štrk so šindľovou štruktúrou zarastený vegetáciou je extrémne vzácny a krehký, vyskytuje sa iba na niekoľkých miestach. V oblasti Dungeness sa skúšajú techniky na nápravu jeho minulého poškodenia. Je to veľmi pomalý proces na málo známom ekosystéme bez záruky úspechu. Výsledky pokusov však môžu byť užitočné pre tých, ktorí majú v úmysle na iných miestach vytvoriť pobrežný štrk so šindľovou štruktúrou zarastený vegetáciou. Hlavné prijaté opatrenia:

- Pokrývanie mačinou a vysádzanie prútnatca metlovitého. Ide o jedného z prvých kolonizátorov šindľového štrku a vzniknutá podstielka z listov pomáha uchytiť sa ďalším druhom vrátane lišajníkov. Semienka boli vysadené do piesku v intervaloch približne 1 m. Po 4 rokoch prežilo 6 % rastlín a niektoré z nich sú pomerne silné. Medzi lepšie zakorenenými rastlinami sa ujali spoločenstvá lišajníkov.
- Vysievanie semien štiavca (nepodarilo sa).
- Aplikovanie semien silenky na šindľový štrk obohatený o kompost bez rašeliny. Rastliny sa úspešne ujali.
- Premiestnenie hrdobarky páchnucej a ovsíka obyčajného do šindľového štrku počas zimy – podarilo sa iba niekoľko zakorenených rastlín, nie rozšírenie.
- Vysadenie prútnatca metlovitého – prútnatec sa zakorenil, ak po vysadení zostalo prostredie vlhké.
- Vytvorenie lúk pre bezstavovcov. V lokalite Dengewest South bol spod pastvín vyťažený štrk a prebehla obnova na lúky bohaté na nektár, ktoré sú určené pre bezstavovcov, hlavne včely.

Prevádzkovateľ (v súčasnosti spoločnosť Hanson Aggregates) konzultoval už od 60. rokov 20. storočia všetky plány obnovy v lokalite Dungeness s organizáciou RSPB a agentúrou Natural England (pôvodne English Nature). Metódy obnovy a jej výsledky pre biodiverzitu sa postupom času neustále zlepšujú.

Odkazy: www.afterminerals.com

Strategické plánovanie rekultivácie lomu

Typ ťažby: lomy

Krajina: Francúzsko

Opis:

Miestne plány ťažby v lomoch vo všeobecnosti obsahujú usmernenia na obnovu v rámci územných jednotiek. Projekt, ktorý navrhlo regionálne riaditeľstvo priemyslu a energetiky regiónu Ile-de-France, analyzoval výsledky strategického plánovania obnovy niekoľkých lokalít v oblasti La Bassée (SPA FR1112002) a pripravil metódu tejto obnovy. Dobrým príkladom sú skúsenosti so skupinami „Cellules de reflexion“ pri rozhodovaní o obnove lokalít na základe koherentného prístupu v niekoľkých oblastiach ťažby.

Francúzske nariadenia skutočne neurčujú postupy fungovania potrebných poradných orgánov (ich zloženie, úlohu, trvanie atď.). To viedlo navrhovateľov projektov v environmentálne citlivých súvislostiach k spontánnemu vytvoreniu neformálnych „skupín pre reflexiu“ (nazývaných „cellules de réflexion“), ktoré sponzorujú prevádzkovatelia, kompetentné orgány atď. Táto pracovná skupina analyzuje budúcnosť ťažobnej lokality rozšírením analýzy na súvislý priestorový celok s cieľom obsiahnuť všetky problémy daného územia.

Odkaz: *DRIRE Ile-de-France, 2006. Etude sur l'aménagement global des carrières à l'échelle du gisement.*

Obnova štrkového lomu vytvorením pobrežných biotopov

Typ ťažby: štrkový lom

Krajina: Rakúsko

Cieľové biotopy a druhy: pobrežné biotopy a niekoľko druhov z červeného zoznamu

SCI/SPA: NIE

Opis:

Lom v lokalite Steyregg na Dunaji zásobuje pieskom a štrkom hornorakúske stavebné hospodárstvo od roku 1962 a mal by byť aktívny do roku 2025. Projekt ťažby štrku vytvára po ťažbe veľké zvodnené vrstvy, ktoré sa podobajú na stojaté vody na brehoch starého Dunaja, ktoré vidieť na historických mapách. Osídlenie novovytvorených biotopov sa začína aplikovaním pôdy a bahna z jedného stále existujúceho miesta so stojatou vodou na brehy nových nádrží. Veľké časti územia sa ponechajú prirodzenej obnove. Cieľom obnovy je znovu vysadiť, chrániť alebo zväčšiť populáciu viac ako 20 čiastočne vysoko ohrozených druhov rastlín uvedených na červenom zozname, 7 druhov obojživelníkov z červeného zoznamu, 3 druhy plazov z červeného zoznamu, 20 čiastočne ohrozených druhov vážok a niekoľko ohrozených vtákov.

Okrem mnohých druhov z červeného zoznamu sa v obnovených oblastiach v súčasnosti nachádzajú 2 druhy rastlín (*Nymphoides peltata*, *Hydrocharis morsus-ranae*), ktorých jediné známe populácie sa nachádzajú v spolkovej krajine Horné Rakúsko. Pozoruhodné sú aj výsledky v oblasti obojživelníkov – napríklad druh *Bufo viridis* sa v nových nádržiach vyskytuje opäť po viac ako 25 rokoch od posledného záznamu o tomto druhu v takzvanom „Steyregger Au“. Veľa obojživelníkov je tiež zastúpených veľkou populáciou. Pokiaľ ide o vtáčiu faunu, nachádza sa tu niekoľko ohrozených druhov, ktorým veľmi prospievajú ťažobné činnosti a stratégie obnovy (napr. *Luscinia svecica*, *Riparia riparia*, *Actitis hypoleucos*, *Charadrius dubius*). V blízkosti ťažby kameniva žije aj populácia druhu *Castor fiber* – celoeurópskeho ohrozeného živočícha. Tento projekt ťažby kameniva je nielen hospodársky významným prínosom pre ťažbu surovín v Hornom Rakúsku, ale aj dôležitým celoštátnym projektom na ochranu mnohých ohrozených druhov.

Odkaz:

[http://www.uepg.eu/uploads/documents/biodiversity/biodiversity%20 case study austria 2.pdf](http://www.uepg.eu/uploads/documents/biodiversity/biodiversity%20case%20study%20austria%202.pdf)

Obnova pieskového a štrkového lomu v Madride**Typ ťažby:** pieskový a štrkový lom**Krajina:** Španielsko**Cieľové biotopy a druhy:** NIE**SCI/SPA:** v rámci národného parku (Parque Regional del Sureste) a v blízkosti lokality SPA a SCI**Opis:**

V lome umiestnenom v úrodnej nížine rieky Jarama v rámci národnej rezervácie a v blízkosti lokality SPA a SCI sa realizuje projekt obnovy, ktorý zohľadňuje ochranné ciele riadiaceho plánu vypracovaného pre prírodnú oblasť.

Obnova bola zrealizovaná prostredníctvom:

- obnovy prirodzených biotopov a zlepšenia poškodených oblastí v rámci rieky a brehov,
- regenerácie biotopov v lagúnach, ktoré sú výsledkom ťažby,
- použitia ohrozených autochtónnych druhov na siatie a vysádzanie.

Obnovenú oblasť dostali regionálne úrady a v súčasnosti sa považuje za prírodnú oblasť vysokej ekologickej hodnoty.

Odkazy: Prípadovú štúdiu poskytla organizácia FdA – Federación de Áridos (španielska Federácia kameniva).

Obnova lomov v lokalitách Phokis a Milos**Ťažba:** ťažba perlitu a bentonitu v regióne Milos, ťažba bauxitu v regióne Phokis**Krajina:** Grécko**Cieľové biotopy a druhy:** NIE**SCI/SPA:** NIE**Opis:**

Tieto lomy sa nachádzajú na ostrove Milos a v strednom Grécku v regióne Phokis. Pri prevádzke bane a plánovaní obnovy bolo použité posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA).

Súčasne s ťažbou sa postupne vykonávajú práce na obnove, ktoré sa skladajú z piatich stupňov, pričom každý z nich závisí od úspechu predchádzajúceho:

1. Úprava terénu bane a skládky. Počas prvej fázy obnovy sa upraví terén na mieste ťažby a v jeho okolí s cieľom dosiahnuť dobré prepojenie v rámci celého územia. Všade, kde je to možné, sa odpadový materiál vyprodukovaný počas ťažby použije na vyplnenie vyťažených baní.
2. Pokrytie ornice: uloženie úrodnej pôdy. Lokalita sa pokryje ornou pôdou, ktorá bola uskladnená alebo získaná z neďalekých skládok.
3. Siatie: snaha o rozmnoženie miestnej vegetácie.
4. Vysadenie stromov a kríkov. Založenie škôlky v lokalite Phokis (1980) a na ostrove Milos (1995), v ktorej sa rozmnožujú pôvodné rastliny.
5. Oplotenie, zavlažovanie a všeobecná údržba. Oplotenie a nepretržité sledovanie obnovených oblastí sú jedinou obranou proti ovciam a kozám. V súvislosti s nedostatkom zrážok je riešením zavlažovanie – aspoň dovtedy, kým rastliny nedorastú do primeranej veľkosti.

Odkazy: Bringing nature back to the mine (brožúra). Silver & Baryte Ores Mining Co. S.A.

Michalis Stefanakis a pani Vini Filippi (S&B Industrial Minerals S.A.). Prezentácia na zasadnutí poradného orgánu pre vedu, techniku a technológiu (SBSTTA) Dohovoru o biologickej diverzite, v Paríži 2. – 6. júla 2007

Obnova lomov v susedstve lokalít Natura 2000**Ťažba:** lom**Krajina:** Belgicko**Cieľové biotopy a druhy:** ropucha krátkonohá, kunka starostlivá, sokol pestrý, sokol sťahovavý a vážka**SCI/SPA:** medzi dvomi oblasťami Natura 2000**Opis:**

Lom sa nachádza medzi dvomi oblasťami Natura 2000 s veľkým biologickým významom. Táto oblasť je útočiskom veľmi širokého spektra rastlinných a živočíšnych druhov, z ktorých mnohé sú vo Valónskom regióne zriedkavé, či dokonca veľmi vzácne. Cieľom obnovy realizovanej v lome bolo vytvorenie oblastí podobných tým, aké sa nachádzajú v susediacich lokalitách Natura 2000.

Medzi prijatými opatreniami je aj čiastočná obnova pôvodného reliéfu a v minulosti existujúcich trávnikov s ekologickým významom, ako aj vytvorenie prírodných brehov pri vyťaženej nádrži s cieľom poskytnúť vhodné biotopy pre niekoľko druhov závislých od vodného prostredia vrátane vážok, obojživelníkov, vodných vtákov, potápnikov atď.

V roku 2006 bola tiež vypracovaná ekologická štúdia zameraná na odhalenie najzaujímavejších prítomných druhov a terénov a zaistenie ich ochrany. V mnohých dočasných mlákach bola objavená veľmi významná populácia ropuchy krátkonohej, ako aj malá populácia kuny starostlivej. Tieto dva druhy predstavujú jedny z najohrozenejších obojživelníkov v krajine. V tejto lokalite už hniezdi sokol pestrý a dá sa vidieť aj sokol sťahovavý. Obnovené oblasti mokradí už poskytujú útočisko vážke uvedenej na belgickom červenom zozname. V súčasnosti sa už plánuje nová štúdia o faune, flóre a teréne s cieľom spresniť výsledky a preštudovať vývoj biotopov v lokalite lomu.

Po ukončení ťažby sa lom vráti do verejného majetku a stane sa zónou ekologického a krajinného významu. Pre svoje zvláštne geografické umiestnenie medzi dvomi lokalitami Natura 2000 bude lom kľúčovým prvkom v miestnej ekologickej sieti.

Odkaz: Prípadové štúdie asociácie UEPG o biodiverzitehttp://www.uepg.eu/uploads/documents/biodiversity/biodiversity_case_study_belgium_7.pdf**Projekt zalesnenia****Ťažba:** kaolín**Krajina:** Spojené kráľovstvo**Cieľové biotopy a druhy:** horské dubové a jaseňové lesy (označené ako ohrozený biotop v Spojenom kráľovstve)**SCI/SPA:** NIE**Opis:**

Projekt zalesnenia je projektom obnovy po banskej ťažbe. Jeho cieľom je obnoviť krajinu v oblasti ťažby kaolínu v lokalite Cornwall. Je pokračovaním projektu na obnovu vresoviska. Od roku 1997 do 2004 bolo na bývalých ťažobných miestach obnovených 750 hektárov nížinného vresoviska, ktoré predstavuje ďalší ohrozený biotop. Tieto dva projekty spolu tvoria najväčšiu iniciatívu svojho druhu v Európe. Pri obnove lokalít budú odstránené nepôvodné alebo komerčne vysadené druhy a znovu budú umiestnené duby, jasene a ďalšie pôvodné listnaté stromy.

Odkazy: Prípadovú štúdiu poskytlo združenie IMA_Europe.http://www.naturalengland.org.uk/regions/south_west/ourwork/chinaclaywoodlandproject.aspx

5. Ťažba v morských oblastiach

Medzinárodná rada pre výskum mora (ICES)

Typ ťažby: niekoľko miest ťažby v mori

Krajina: niekoľko krajín v oblasti severného Atlantiku

Opis:

ICES je organizácia, ktorá koordinuje a podporuje výskum mora v severnom Atlantiku. Tento výskum zahŕňa aj príľahlé moria, napríklad Baltické more a Severné more. Funguje ako miesto stretávania komunity viac ako 1 600 morských vedcov z 20 krajín v oblasti severného Atlantiku.

Vedci, ktorí pracujú prostredníctvom rady ICES, zhromažďujú informácie o morskom ekosystéme. Okrem vyplňania medzier v súčasných znalostiach slúžia tieto informácie aj na vypracovanie nezaujatých, apolitických správ. Tieto správy potom využíva 20 členských štátov, ktoré financujú a podporujú radu ICES, na pomoc pri spravovaní severného Atlantického oceánu a príľahlých morí.

Pracovné a študijné skupiny rady ICES sa zaoberajú všetkými aspektmi morského ekosystému, od oceánografie po morské vtáky a cicavce. Založená bola pracovná skupina pre účinky ťažby sedimentov v morských ekosystémoch (WGEXT).

Prehľad výskumu morskej ťažby nájdete vo výročných správach pracovnej skupiny rady ICES pre ťažbu: <http://www.ices.dk/iceswork/wgdetail.asp?wg=WGEXT>

Pracovná skupina WGEXT rady ICES tiež preskúmala a vypracovala správy o programoch mapovania národných zdrojov, zmenách legislatívnych a administratívnych rámcov, prístupoch k posudzovaniu environmentálneho vplyvu a výskumu členských krajín v oblasti ťažby morských usadenín.

Okrem toho pracovná skupina WGEXT preskúmala a vyhodnotila používanie usmernení rady ICES pre ťažbu v jednotlivých členských krajinách. Väčšina členov sa odvoláva na tieto usmernenia v národných regulačných rámcoch a niektoré uvádzajú výslovný odkaz na niektoré alebo všetky ustanovenia vo svojich zákonných nariadeniach.

Pracovná skupina preskúmala skúsenosti členských krajín pri vykonávaní programov sledovania v súvislosti s činnosťami ťažby morských usadenín. Z dôvodu spoločnej potreby podrobnejšie posúdiť kľúčové problémy sa členovia dohodli, že poskytnú ďalšie reakcie ihneď po zasadnutí.

Odkazy: ICES, 2007. *Správa pracovnej skupiny pre účinky ťažby sedimentov v morských ekosystémoch (WGEXT)*, 17. – 20. apríla 2007, Helsinky, Fínsko. ICES CM 2007/MCH:08. 96 s.

Sutton, G. a Boyd, S. (eds.), 2009. *Effects of Extraction of Marine Sediments on the Marine Environment 1998-2004. Správa koordinovaného výskumu rady ICES č. 297*, 180 s.

Informácie sú k dispozícii na stránke: www.ices.dk

Osvedčené postupy pri ťažbe kameniva v morskom prostredí: projekt Goodmarine

Typ ťažby: ťažba kameniva

Krajina: Spojené kráľovstvo

Opis:

Tento projekt riadi katedra baní, lomov a minerálového inžinierstva Univerzity v Leedse s podporou organizácie MIRO (Mineral Industry Research Organisation).

Webová stránka projektu Goodmarine poskytuje informácie pre tých, ktorí sa zaujímajú alebo sú zapojení do ťažby kameniva bagrovaním v morskom prostredí. Hlavným cieľom je však vyzdvihnúť „osvedčené postupy“ zamerané na odstránenie alebo minimalizovanie vplyvov na životné prostredie. Webová stránka tiež poskytuje členom tohto odvetvia užitočné zdroje týkajúce sa ich plánov,

procesov a prevádzky. Keďžeorské biotopy zatiaľ nie sú dobre známe, prebieha rozsiahly výskum. Jeho výsledky prispievajú k budúcemu zlepšeniu postupov pri regulácii a bagrovaní. Ako ukazuje webová stránka, už teraz existuje v Spojenom kráľovstve veľa praktických príkladov osvedčených environmentálnych postupov.

Kapitola o osvedčených postupoch obsahuje časti týkajúce sa zmierňovania rizík a sledovania. Opatrenia navrhnuté konkrétne na zabránenie negatívnym vplyvom na lokality a charakteristiky určené smernicou o biotopoch a smernicou o vtákoch by mali byť súčasťou počiatkových návrhov na vydanie licencie na ťažbu bagrovaním. Návrhy, pri ktorých existuje predpoklad, že by mohli negatívne ovplyvniť chránené európske lokality, by sa mali posudzovať v súvislosti s možnosťami stanovenia určitých podmienok na zabránenie týmto nepriaznivým účinkom. Medzi takéto úpravy môžu patriť zmeny umiestnenia alebo rozsahu navrhovaných prác, načasovanie určitých činností a použitie určitých záväzkov alebo právnych dohôd.

Odkaz: <http://www.goodmarine.com>

Vplyv ťažby kameniva pozdĺž pobrežia Dieppe

Typ ťažby: ťažba kameniva v mori

Krajina: Francúzsko

Opis:

Stredisko „Centre Régional d'Innovation et de Transfert de Technologies (CRITT)“ spravuje projekt zameraný na sledovanie vplyvov ťažby kameniva pozdĺž pobrežia pri meste Dieppe na severe Francúzska. Hlavné ciele tohto projektu sú:

- vývoj metódy sledovania existujúceho ťažobného miesta použiteľnej pre ťažby veľkého rozsahu (európsky programový projekt pre východnú časť Lamanšského prielivu – INTERREG III),
- kvantitatívne posúdenie priamych vplyvov bagrovania na živé zdroje (bentické organizmy a rybolov) porovnaním s referenčnou lokalitou bez ťažby,
- územné posúdenie nepriamych vplyvov bagrovania (hlavne pretečenie jemných častíc),
- prechodné posúdenie týchto vplyvov prostredníctvom sledovania postupu obnovy morského dna (fyzickej a biologickej),
- vyčíslenie intenzity a trvania narušenia celého bentického a rybného osídlenia.

Odkaz: <http://critt.estran.free.fr/critt.htm>

Ochrana prírody a ťažba kameniva v regióne východného Lamanšského prielivu

Typ ťažby: bagrovanie kameniva v mori

Krajina: Spojené kráľovstvo

Opis:

Medzi rokmi 2000 a 2004 sa centrum CEFAS (Centre for Environment, Fisheries and Aquaculture Science, Spojené kráľovstvo) zaviazalo vypracovať štúdiu financovanú vládou s názvom Assessment of the Rehabilitation of the Seabed following Marine Aggregate Dredging (Posúdenie rekultivácie morského dna po bagrovaní kameniva z mora), ktorej cieľom bolo preskúmať fyzickú a biologickú obnovu morského dna po zastavení bagrovania. Štúdia sa realizovala na niekoľkých opustených alebo nepoužívaných ťažobných miestach, ktoré boli predtým vystavené komerčnej ťažbe kameniva v južnej časti Severného mora a pri južnom pobreží. Výsledky a závery práce sú založené na údajoch zhromaždených na lokalitách používaných v rámci prieskumu a ako také sa nemusia týkať všetkých lokalít ťažby kameniva.

Výsledkom štúdie boli dve technické správy. V prvej z nich sa zdôrazňuje, že stupeň prirodzeného fyzického narušenia hrá významnú úlohu pri ovplyvňovaní štruktúry spoločenstiev epifauny po zastavení bagrovania.

V druhej správa sa uvádzalo, že obnova makrobentických spoločenstiev trvá až šesť rokov po zastavení bagrovania kameniva, a poskytla aj všeobecný rámec posudzovania štúdií zaoberajúcich sa opätovným osídlením po zastavení ťažby. Tento dokument ukazuje, že zreteľné rozdiely v povahe zostáv na skúmaných lokalitách vystavených vysokým a nízkym úrovňam intenzity bagrovania pretrvávajú aspoň šesť rokov po skončení bagrovania.

Ďalšiu pozoruhodnú prácu na túto tému viedla v južnej časti Severného mora a v Lamanšskom prielive spoločnosť Marine Ecological Surveys Ltd spoločne s Univerzitou v Plymouthu. Dokument s názvom *Impacts of Marine Aggregate Dredging on Benthic Macrofauna off the South Coast of the United Kingdom* (Vplyvy bagrovania kameniva z mora na benthickú makrofaunu pri južnom pobreží Spojeného kráľovstva) vyvodzuje záver, že rýchlosť obnovy biomasy po bagrovaní bola nižšia ako v prípade rôznorodosti druhov a hustoty populácie.

Okrem prác týkajúcich sa obnovy a zotavenia sa realizujú aj práce v oblasti regenerácie a obohatenia morského dna po zastavení bagrovania kameniva. Súčasné štúdie sú zamerané v prvom rade na rozmiestňovanie takých prostriedkov na morskom dne, ktoré podporujú obnovu benthických organizmov. Medzi také prostriedky patrí štrk a lastúry.

Projekt, ktorý v súčasnosti realizuje centrum CEFAS, sa zaoberá rozmiestňovaním štrku a jeho potenciálom pre regeneráciu morského dna po bagrovaní kameniva z mora. V roku 2005 centrum Cefas v spolupráci s príslušným odvetvím vytvorilo pokus v teréne v ťažobnej oblasti pri rieke Humber. Cieľom pokusu je v praxi otestovať rozmiestňovanie štrku ako prístup k ozdraveniu oblasti morského dna, kde sa mohol v dôsledku bagrovania nahromadiť piesok. Táto oblasť bola v minulosti povoleným miestom ťažby kameniva, ktoré bolo vrátené po niekoľkých rokoch používania. Na realizáciu pokusu s rozmiestňovaním si centrum Cefas prenajalo bagrovacie plavidlo na vyťaženie štrku zo susednej povolenej oblasti. Štrk bol potom uložený na miesto pokusu. Pred uložením štrku vykonalo centrum Cefas niekoľko prieskumov stavu pred samotným pokusom, zopakovalo ich po uložení a tieto prieskumy pokračujú ako súčasť trvajúceho programu na zistenie rýchlosti obnovy benthického prostredia. Táto práca ďalej pokračuje a jej výsledky budú známe v priebehu nasledujúcich rokov.

Cieľom práce, ktorou sa zaoberá Univerzita v Southamptone v spojení so združením Shellfish sociation of Great Britain, je preskúmať možnosti lastúr urýchliť obnovu morského dna, z ktorého bolo vybagrované kamenivo. Tento projekt je zameraný na stanovenie významu biogénneho materiálu (lastúr) ako podkladu prispievajúcemu k biodiverzite existujúcich prírodných pieskových a štrkových lokalít na morskom dne a sledovanie osídľovania lastúr uložených na morské dno s vybagrovaným štrkom na východ od ostrova Wight v porovnaní s morským dnom bez zásahu.

Odkaz: Cooper, K.M., Eggleton, J.D., Vize, S.J., Vanstaen, K., Smith, R., Boyd, S.E., Ware, S., Morris, C.D., Curtis, M., Limpenny, D.S. a Meadows, W.J., 2005. *Assessment of the re-habilitation of the seabed following marine aggregate dredging - part II. Sci. Ser. Tech Rep., Cefas Lowestoft, 130: 82 s.*

Usmernenie o nerastných surovinách v mori

Typ ťažby: bagrovanie piesku a štrku

Krajina: Spojené kráľovstvo

Opis:

Keďže piesok a štrk predstavujú väčšinu nerastných surovín, ktoré sa získavajú bagrovaním z anglického morského dna, toto usmernenie sa zameriava hlavne na ne. Týka sa však vo všeobecnosti aj ďalších nerastných surovín, ktoré je možné získať bagrovaním z morského dna, napríklad zväpenatých morských rias (maerl), uhlia a rudných nerastov. V súvislosti s týmito ťažobnými aktivitami bol zavedený celý rozsah kontrolných mechanizmov, ktorých cieľom je zaisťovať, aby ťažba nebola príčinou neprijateľných negatívnych vplyvov. Vláda chce byť svedkom toho, že využívanie piesku a štrku vybagrovaného z mora bude pokračovať do tej miery, aby bolo v súlade so zásadami udržateľného rozvoja. Vláda je presvedčená, že sa to dá dosiahnuť minimalizáciou celkovej plochy, na ktorej je povolené bagrovanie, starostlivým výberom umiestnenia nových oblastí bagrovania, vypracovaním posúdenia vplyvov na životné prostredie (EIA) tam, kde sa to vyžaduje atď.

Environmentálne vyhlásenie by malo obsahovať úvahu o praktických krokoch, ktoré by sa mohli prijať na zmiernenie účinkov navrhovanej ťažby nerastných surovín. Tieto kroky by mali súvisieť s danou lokalitou a byť úzko prepojené s určitými možnými vplyvmi na životné prostredie zistenými počas vypracúvania správy EIA. Medzi opatrenia na zmiernenie môže patriť:

- úprava hĺbky bagrovania s cieľom obmedziť zmeny v hydrodynamike a schéme prenosu sedimentov na prijateľnú úroveň,
- dohodnuté trasy navigácie bagra s cieľom minimalizovať zasahovanie do lodnej dopravy, rybolovu a ďalších druhov využitia mora,
- rozdelenie oblasti s povolenou ťažbou na zóny s cieľom chrániť citlivý rybolov, optimalizovať prístup k tradičnému rybolovu a znížiť vplyv na citlivé bentické sústavy,
- vymedzenie zón s vylúčením ťažby s cieľom chrániť vzácne alebo trvalé spoločenstvá, ktoré sa vyskytujú v malých oblastiach v rámci oveľa väčších využívaných oblastí,
- výber techniky bagrovania a načasovanie prác spolu s ich rozdelením na stupne môže tiež pomôcť pri prevencii narušenia prostredia,
- sezónne obmedzenia, ak sú primerané, s cieľom minimalizovať vplyv na populácie migrujúcich rýb alebo citlivé etapy života rýb alebo bentosu,
- bezpečnostné nárazníkové zóny okolo vojnových hrobov, významných vrakov alebo iných morských archeologických lokalít, potrubí a káblov.

Usmernenie sa týka aj sledovania vplyvov na životné prostredie.

Odkaz: *Usmernenie „Marine Mineral Guidance 1: Extraction by dredging from the English seabed“, 2006, Ministerstvo pre samosprávu a miestnu správu, Spojené kráľovstvo*

Osvedčené postupy pri bagrovaní kameniva z mora

Typ ťažby: bagrovanie kameniva v mori

Krajina: Spojené kráľovstvo

Opis:

Kamenivo z mora hrá významnú úlohu pri poskytovaní vysokokvalitných surovín pre stavebný priemysel Spojeného kráľovstva, ako aj pre ochranu pobrežia. Piesok a štrk sa zvyčajne ťažia z morského dna použitím plávajúcich vlečných sacích bagrov, ktoré sú schopné prevážať až 9 000 ton nákladu z morských ťažobných lokalít priamo do dokov umiestnených v blízkosti miesta konečnej spotreby. Povolenie pre tieto ťažobné oblasti vydáva inštitúcia Crown Estate po rozsiahлом posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA) a procese konzultácie s účastníkmi, ktorý v minulosti riadilo ministerstvo pre samosprávu a miestnu správu a ministerstvo životného prostredia, výživy a poľnohospodárstva a v súčasnosti agentúra Marine and Fisheries Agency (MFA), výkonná agentúra ministerstva životného prostredia, výživy a poľnohospodárstva.

V roku 2002 vláda poskytla ďalší zdroj financovania zdanením primárneho kameniva z pozemných aj morských zdrojov. Tento fond ALSF (Aggregate Levy Sustainability Fund) má štyri hlavné ciele:

1. minimalizovať dopyt po primárnom kamenive,
2. podporovať ťažbu a dopravu šetrnú voči životnému prostrediu,
3. riešenie environmentálnych vplyvov ťažby kameniva v minulosti,
4. odškodnenie miestnych spoločenstiev za účinky ťažby kameniva.

Anglický fond ALSF týkajúci sa morskej ťažby bol zriadený hlavne na podporu výskumu, ktorý povedie k lepšiemu porozumeniu povahe a citlivosti morských zdrojov voči ich narušeniu bagrovaním kameniva a spôsobu, akým možno tieto vplyvy minimalizovať.

Usmernenie obsahuje aj ďalšie zaujímavé časti, napríklad *Natural Seabed Resources (Prírodné zdroje morského dna)*, v ktorej sú uvedené niektoré projekty a príklady týkajúce sa najmä mapovania zdrojov na morskom dne, *Mitigation and Management (Zmiernenie vplyvov a riadenie)* bagrovania kameniva z mora atď.

Odkaz: *Marine aggregate extraction: Helping to determine good practice. Zborník z konferencie: september 2006. Editori: Newell a Garner.*

Stratégia pre britský priemysel ťažby kameniva z mora**Typ ťažby:** bagrovanie kameniva v mori**Krajina:** Spojené kráľovstvo**Opis:**

Ťažba kameniva v mori prebieha na veľmi malej časti kontinentálneho šelfu Spojeného kráľovstva – každý rok sa vybagruje oblasť s rozlohou zvyčajne okolo 140 km². Napriek tejto malej ploche si priemysel uvedomuje, že morské prostredie, v ktorom pôsobí, je citlivé, a pripúšťa, že má zodpovednosť za riadenie svojich činností takým spôsobom, ktorým sa minimalizujú všetky účinky na morské prostredie a jeho ďalších používateľov. V rámci kapitoly o ochrane životného prostredia sú určené niektoré kľúčové ciele a ukazovatele:

- minimalizovanie územného rozsahu bagrovania zodpovedným a efektívnym riadením,
- udržiavanie a rozvoj prínosu odvetvia k porozumeniu morským pieskovým a štrkovým biotopom a vývoju britského morského prostredia,
- zníženie vplyvu atmosférických emisií vypúšťaných v priebehu procesov produkcie a dopravy.

Odkazy: *Strength from the depths. A sustainable development strategy for the British marine aggregate industry. BMAPA (British Marine Aggregate Producers Association). November 2006.*

6. Sledovanie a ukazovatele**Návrh ukazovateľov pre integrované riadenie ťažby surovín a ochrany prírody v nemeckom cementárskom priemysle (pilotný projekt v cementárni Schelklingen)****Typ ťažby:** cementáreň**Krajina:** Nemecko**Opis:**

Pilotný projekt v cementárni Schelklingen poskytol vedecky podložené riešenia pre ďalšiu optimalizáciu rovnováhy medzi ťažbou surovín a ochranou prírody. Ťažba surovín na výrobu cementu predstavuje značný zásah do prírody a krajiny. Lomy však môžu dokonca aj počas svojej prevádzky vykonávať aj dôležitú funkciu pri ochrane prírody a druhov: ich zvláštne miestne podmienky často poskytujú biotopy pre vzácne a ohrozené druhy zvierat a rastlín, ktoré v kultivovaných krajinách už takmer neexistujú. Cieľom pilotného projektu bolo vypracovať ukazovatele, pomocou ktorých je možné merať rôznorodosť druhov a biotopov v lomoch.

Kvalitatívne a kvantitatívne ukazovatele biodiverzity boli navrhnuté a vyskúšané s cieľom umožniť meranie, *okrem iného*, účinkov opatrení na ochranu prírody pred banskou ťažbou, počas nej a po nej. Potom boli ukazovatele začlenené do akčného plánu pre biodiverzitu a akčného plánu pre druhy; tieto akčné plány v sebe spájajú analýzu nedostatkov, výskum, sledovanie a plánovanie sankcií – vrátane odhadov nákladov – a tak podporujú možnosti a ciele existujúcich nástrojov plánovania a zvlášť ich ekologického obsahu.

Počas trvania projektu boli vypracované rôzne ukazovatele pre flóru, faunu a typy biotopov, ktoré boli prispôbené tak, aby vyhovovali špecifickým podmienkam a potenciálu ťažobných oblastí, s cieľom rovnako pristupovať k požiadavkám prevádzky lomu aj ochrany prírody. Ukazovatele biodiverzity boli vyskúšané počas trvania projektu v cementárni v Schelklingene v južnom Nemecku spolu s rôznymi postupmi sledovania rôznorodosti druhov a biotopov.

Získané výsledky boli použité ako základ pre vypracovanie akčných plánov pre biodiverzitu, ktoré sa zaoberali konkrétnymi opatreniami na udržanie a podporu rôznorodosti druhov. O výsledkoch projektu sa diskutovalo na seminári s odborníkmi zo spoločností a federácií rôznych odvetví nekovových nerastov a v dialógu zainteresovaných strán vrátane úradov a mimovládnych organizácií.

Odkazy: Tränkle, U., Rademacher, M., Friedel, G., Löckener, R., Basten, M. & Schmid, V., 2008. *Sustainability indicators for integrated management of raw material and nature conservation – pilot project in the Schelklingen cement plant. Cement International: 4/2008 (zv. 6) s. 68 – 75.*

Informácie (v nemčine) sú k dispozícii na stránke: <http://www.initiative-nachhaltigkeit.de/>

Sledovanie vplyvov lomov v rámci alebo v blízkosti lokalít SPA v Katalánsku

Typ ťažby: ťažba kameniva

Krajina: Španielsko

Cieľové biotopy a druhy: *Falco naumanni*, *Tetrax tetrax*, *Burhinus oedicnemus*, *Melanocorypha calandra*, *Miliaria calandra*, *Alauda arvensis*, *Galerida theklae*, *Galerida cristata*

SCI/SPA: niekoľko lokalít SPA na pláňach pri meste Lerida

Opis:

V roku 2004 bola podpísaná dohoda medzi regionálnym Združením kameniva (Gremi d'Àrids de Catalunya) a Ministerstvom životného prostredia regionálnej katalánskej vlády s cieľom vyhodnotiť účinnosť dohodnutých opatrení na zmiernenie rizík pre stepné vtáctvo v oblastiach, ktoré sú súčasťou alebo v blízkosti lokalít SPA a vykonáva sa v nich ťažba kameniva. Hoci sa nepredpokladal žiadny významný vplyv na lokality SPA, keďže najdôležitejšie oblasti pre stepné vtáctvo neboli ťažobnými činnosťami zasiahnuté, bolo dohodnutých niekoľko dodatočných opatrení na zmiernenie s cieľom predchádzať akémukoľvek možnému riziku straty biotopu. Súčasťou týchto opatrení bolo vytvorenie nového neobrábaného územia na pôvodne kultivovanom území a jeho následné spravovanie ako vhodného biotopu pre stepné vtáctvo, napr. prostredníctvom pastvín, kosenia a siatia.

Sledovanie, ktoré realizovali renovovaní vedeckí odborníci, ukázalo, že neprišlo k žiadnemu zmenšeniu pôvodných populácií druhov v oblasti a nové neobrábané oblasti spravované pre stepné vtáctvo boli účinne využité pre cieľové druhy. V týchto oblastiach sa dosiahlo dokonca určité zvýšenie výskytu druhov. Nové neobrábané územie napríklad vo veľkom využíval drop obojkový. Na týchto neobrábaných územiach, napriek tomu, že predstavujú iba 5 % lokality SPA Balaguer (1 358 ha), sa vyskytovalo približne 15 – 20 % samcov pozorovaných počas ich reprodukčného predvážania a samíc s mláďatami, ktoré patria do lokality SPA.

Odkaz: Prípadovú štúdiu poskytla organizácia FdA – Federación de Áridos (španielska Federácia kameniva), 2008.

7. Spolupráca s príslušnými orgánmi a účastníkmi

Príklady dobrej spolupráce v Spojenom kráľovstve

Typ ťažby: rôzne typy ťažobných aktivít

Krajina: Spojené kráľovstvo

Opis:

Vo všeobecnosti existuje dobrá spolupráca medzi banským priemyslom a organizáciami na ochranu prírody. Približne 700 celonárodných dôležitých území osobitného vedeckého významu (SSSI) a oveľa viac chránených prírodných území je spojených s ťažbou a prostredníctvom obnovy lomov boli vytvorené veľké oblasti dôležitých biotopov.

Forém *Minerals and Nature Conservation Forum*, ktoré predstavuje partnerstvo medzi priemyslom nerastných surovín a agentúrou English Nature (v súčasnosti Natural England), vládnu agentúrou zastávajúcou záujmy ochrany prírody, zohrávalo počas posledných 10 rokov kľúčovú úlohu v spájaní priemyslu a ochrancov s cieľom vytvárať, vzájomne si vymieňať a rozširovať overené postupy.

V nedávnej dobe pokračovalo v práci s priemyslom nerastných surovín na dosiahnutí väčšieho počtu prioritných biotopov na ťažobných lokalitách partnerstvo *Nature After Minerals* medzi agentúrou Natural England a organizáciou RSPB. Teraz napríklad existuje dohoda medzi agentúrou Natural England a spoločnosťou, ktorá ťaží rašelinu, o obnove biotopu nížinného vrchoviska na území SAC v oblasti Thorne and Hatfield moors v regióne South Yorkshire a Wedholme Flow v regióne Cumbria.

Odkazy: <http://www.mineralsandnature.org.uk/>
<http://www.afterminerals.com/>

Skupiny „Cellules de reflexion“

Typ ťažby: ťažba kameniva

Krajina: Francúzsko

SCI/SPA: SPA La Bassée

Opis:

Skupiny „Cellules de réflexion“ sú dobrovoľné skupiny tvorené príslušnými orgánmi, ťažobným odvetvím a miestnymi zainteresovanými stranami s cieľom diskutovať o rozvoji ťažobných aktivít v súvislej oblasti spojenej s ložiskom nerastných surovín (napr. 500 – 2 000 ha na území SPA La Bassée v regióne Île de France).

Ich cieľom je zorganizovať rozumnú ťažbu surovín a prediskutovať stratégiu obnovy lokalít. Tieto skupiny predstavujú nový medzistupeň v rozhodovaní, a to medzi miestnym plánom ťažby v lomoch a jednotlivými povoleniami na ťažbu. V posledných dvanástich rokoch bolo založených niekoľko takýchto skupín vo viacerých oblastiach regiónu „Ile-de-France“, v ktorom sa nachádzajú a ťažia významné ložiská, pričom niektoré z nich sú súčasťou oblastí Natura 2000 (napr. La Bassée, SPA, 27 643 ha).

Odkaz: *DRIRE Ile-de-France, 2006. Etude sur l'aménagement global des carrières à l'échelle du gisement. Správu vypracovala skupina Écosphère.*

Spolupráca medzi neenergetickým ťažobným priemyslom a regionálnymi úradmi životného prostredia v Katalánsku

Typ ťažby: ťažba kameniva

Krajina: Španielsko

Opis:

V tomto regióne existuje dobrá komunikácia a spolupráca medzi navrhovateľmi projektov a regionálnym úradom zodpovedným za schvaľovanie projektov, ktorý sa usiluje zjednodušiť postupy a nájsť pre každý prípad vhodné riešenie.

V spolupráci regionálneho úradu so združením spoločností, ktoré sa zaoberajú ťažbou kameniva (*Gremi d'Àrids*), a s príspevom niektorých vedeckých inštitúcií sa realizovalo niekoľko spoločných iniciatív na podporu a rozvoj osvedčených postupov pri ťažobných činnostiach v Katalánsku. Vydaná bola príručka s osvedčenými postupmi a pokyny k metódam obnovy pre oblasti v tomto regióne používané na ťažobné aktivity.

Vznikli aj dohody medzi regionálnou vládou a prevádzkovateľmi s cieľom definovať primerané opatrenia na zmiernenie účinkov a zlepšiť prírodné podmienky v oblastiach s rozvojom ťažobných aktivít. Prostredníctvom takýchto dohôd boli napríklad vykonané činnosti na skvalitnenie biotopov pre ohrozené stepné vtáctvo v lokalite SPA, v ktorej prebieha ťažba dôležitých ložísk štrku súčasne so špeciálnymi opatreniami na prevenciu a zmiernenie vplyvov.

Odkazy: Prípadovú štúdiu poskytl organizácia FdA – *Federación de Áridos* (španielska Federácia kameniva), 2008.

Príručka s osvedčenými postupmi (v katalánčine) je k dispozícii na stránke: <http://www.gremiarids.com/pdf/GBP.pdf>

Spolupráca medzi združením na ochranu prírody a prevádzkovateľom lomu v Belgicku

Ťažba: vápencový lom

Krajina: Belgicko

Cieľové biotopy a druhy: suché lúky

SCI/SPA: Devant-Bouvignes

Opis:

Lom s rozlohou 150 hektárov sa nachádza v meste Dinant v oblasti Leffe (južné Belgicko) a zaoberá sa ťažbou vápenca. Nachádza sa v blízkosti prírodnej rezervácie (Devant-Bouvignes) zaradenej od roku 2005 aj medzi lokality sústavy Natura 2000. Táto oblasť je bohatá na suché lúky na vápenci s veľkou rôznorodosťou rastlín a hmyzu.

Prevádzkovateľ poveril spravovaním 35-hektrovej oblasti medzi rezerváciou a lomom združenie na ochranu prírody (Natagora). Ich odborné znalosti umožnili realizáciu projektu na obnovu a spravovanie suchých lúk, súčasťou ktorého bolo aj opätovné umiestnenie oviec do tejto oblasti. Projekt bol financovaný aj z európskeho fondu „LIFE-Nature“ (projekt LIFE02 NAT/B/008593 Obnova a udržateľná starostlivosť o suché travinno-bylinné porasty na hornom toku rieky Meuse).

Odkaz: Mertens, D. (prezentácia), 2007. Partnerstvo asociácie UEPG s úniou IUCN v rámci iniciatívy Countdown 2010. Konferencia na vysokej úrovni o podnikaní a biodiverzite, november 2007. Lisabon. Pozrite tiež:

http://www.mineralsday.eu/fileadmin/Downloads/Biodiversity_Case_Studies/Holcim_Granulats_Belgium_sheep_reintroduction.pdf

Spolupráca medzi ministerstvom životného prostredia a Nemeckým združením pre keramické suroviny**Ťažba:** Íl**Krajina:** Nemecko**Cieľové biotopy a druhy:** kunka žltobruchá a mlok veľký**Opis:**

V máji 2009 podpísalo Nemecké združenie pre keramické suroviny „Bundesverband Keramische Rohstoffe e.V. (BKR)“ a Ministerstvo životného prostredia, poľnohospodárstva a lesníctva spolkovej krajiny Porýnie-Falcko (Ministerium für Umwelt, Forsten und Verbraucherschutz in Rheinland-Pfalz) dohodu o ochrane druhov sústavy Natura 2000.

V dohode sa uznáva, že miesta ťažby keramických surovín sú pre ochranu prírody na národnej aj európskej úrovni zvlášť zaujímavé, pretože z ťažby ílu môžu vznikáť vhodné biotopy pre ohrozené druhy:

- Obojživelníkom, ako sú napríklad kunka žltobruchá a ropucha krátkonohá, prospieva najmä riedko pokrytá ílovitá pôda a plytké ílovité jazierka, ktoré vznikajú počas aktívnej ťažby.
- Iné obojživelníky, napríklad rosničky atď., uprednostňujú viac pokryté vody v dočasne obmedzených neaktívnych fázach a po skončení ťažobných aktivít.
- Niektoré druhy vtákov, ako napríklad výr skalný, nachádzajú v štruktúrovaných skalných stenách dobré hniezdiská.

Cieľom dohody je ochrana kunky žltobruchej (*Bombina variegata*) a mloka veľkého (*Triturus cristatus*). Vzťahuje sa na ťažobné lokality (povolené lokality) a miesta, na ktorých sa ťažba plánuje (budúce ťažobné lokality), ktoré sa nachádzajú v rámci a mimo oblastí zaradených do sústavy Natura 2000.

Na miestach ťažby nachádzajúcich sa v oblastiach Natura 2000 dohoda podporuje posudzovanie pre sústavu Natura 2000. Ťažba na týchto miestach sa navrhuje a realizuje so zohľadnením udržiavania a rozvoja cieľových druhov.

V každom prípade sa zariadi vzájomné včasné informovanie o projektoch a nových skutočnostiach a poznatkoch, ako aj vzájomné hľadanie riešení v prípade konfliktu medzi príslušnými agentúrami na ochranu prírody a spoločnosťami.

Odkaz: Prípadovú štúdiu poskytlo združenie IMA Europe.

PRÍLOHA 3

Rozsudky Európskeho súdneho dvora týkajúce sa prípadov ochrany prírody a biodiverzity

V tejto prílohe sú uvedené výňatky z právnych sporov Európskeho súdneho dvora týkajúcich sa článku 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch, ktoré sú spomenuté v usmerňujúcom dokumente a môžu byť užitočné pre pochopenie ustanovení smerníc o vtákoch a biotopoch.

Podrobné informácie o právnych sporoch do roku 2006 nájdete aj v brožúre „*Nature and Biodiversity Cases. Ruling of the European Court of Justice*“, ktorú vydala Európska komisia v roku 2006 a je k dispozícii na stránke:

http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/others/ecj_rulings_en.pdf.

Vec C-6/04. Komisia Európskych spoločenstiev proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska. *Nesplnenie povinnosti členským štátom – Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov – Voľne žijúce živočíchy a rastliny.*

Abstrakt rozsudku

[...]

3. Životné prostredie – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43 – Osobitné chránené územia – Povinnosti členských štátov – Posúdenie dosahov projektu na lokalitu – Vznik povinnosti vykonať odhad (Smernica Rady 92/43, článok 6 ods. 3).

Článok 6 ods. 3 smernice 92/43 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín podriaďuje požiadavku primeraného odhadu dosahov plánu alebo projektu, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality v osobitnom chránenom území alebo nie je pre ňu potrebný, podmienke, že je tu pravdepodobnosť alebo nebezpečenstvo, že ovplyvní predmetnú lokalitu značným spôsobom. Berúc do úvahy osobitne zásadu obozretnosti, takéto nebezpečenstvo existuje, keďže nemôže byť vylúčené na základe objektívnych skutočností, že predmetný plán alebo projekt ovplyvňuje predmetnú lokalitu značným spôsobom (pozri bod 54).

Rozsudok (dôležité výňatky)

[...]

52 Podľa Komisie hoci územné plánovanie nepovoľuje samo osebe stavebné projekty a hoci tieto musia byť predmetom povolenia udeleného podľa obvyklého postupu, podstatne ovplyvňuje rozhodovanie vo veci. Komisia sa teda domnieva, že takéto plánovanie musí rovnako byť predmetom primeraného odhadu jeho vplyvu na predmetnú lokalitu.

[...]

54 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že Súdny dvor už zaujal stanovisko, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch podriaďuje požiadavku primeraného odhadu dosahov plánu alebo projektu podmienke, že je tu pravdepodobnosť alebo nebezpečenstvo, že ovplyvní predmetnú lokalitu značným spôsobom. Berúc do úvahy osobitne zásadu obozretnosti, takéto nebezpečenstvo existuje, ak nemôže byť vylúčené na základe objektívnych skutočností, že predmetný plán alebo projekt ovplyvňuje predmetnú lokalitu značným spôsobom (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. septembra 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, Zb. s. I-7405, body 43 a 44).

[...]

56 Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že nepodriadením územného plánovania primeranému odhadu jeho dosahov na OCHU nebol článok 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch dostatočne jasne a presne prebratý do právneho poriadku Spojeného kráľovstva, a preto žaloba podaná Komisiou musí byť v tomto bode považovaná za dôvodnú.

[...]

117 V tejto súvislosti, ako to poznamenala generálna advokátka v bodoch 131 a 132 svojich návrhov, medzi účastníkmi konania nie je sporné, že Spojené kráľovstvo vykonáva svoje zvrchované práva vo svojej výlučnej ekonomickej zóne a na kontinentálnom šelfe, ani že smernica o biotopoch je z tohto dôvodu uplatniteľná mimo teritoriálnych vôd členských štátov. Z toho vyplýva, že táto smernica musí byť zavedená do účinnosti v tejto výlučnej ekonomickej zóne.
[...]

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0006:SK:HTML>

Vec C-98/03. Komisia Európskych spoločenstiev proti Spolkovej republike Nemecko. *Nesplnenie povinnosti členským štátom – Smernica 92/43/EHS – Zachovanie prirodzených biotopov – Voľne žijúce živočíchy a rastliny – Odhad dosahu určitých projektov na chránenú lokalitu – Ochrana druhov.*

Rozsudok (dôležité výňatky)

[...]

31 Komisia vytýka Spolkovej republike Nemecko neúplné prebratie článku 6 ods. 3 a 4 smernice do svojho vnútroštátneho práva v rozsahu, v akom je pojem „projekt“ uvádzaný v paragrafe 10 ods. 1 bode 11 písm. b) a c) BNatSchG 2002 a uplatniteľný na projekty realizované v OCHÚ príliš reštriktívny a vylučuje povinnosť odhadu dosahov určitých zásahov a iných pre chránené územia potenciálne škodlivých činností.

32 Čo sa týka projektov v zmysle paragrafu 10 ods. 1 bodu 11 písm. b) BNatSchG 2002, Komisia tvrdí, že keďže tieto projekty zahŕňajú iba zásahy do prírody a krajiny v zmysle paragrafu 18 toho istého zákona, určité projekty, ktoré môžu významne ovplyvniť chránené lokality, nepodliehajú predbežnému odhadu dosahu na lokalitu podľa článku 6 ods. 3 a 4 smernice. V konečnom dôsledku odsek 1 predmetného paragrafu 18 pokrýva iba zmeny tvaru alebo použitia základného povrchu, ale neberie do úvahy všetky ostatné činnosti alebo opatrenia netýkajúce sa základného povrchu chránenej lokality, ani tie, ktoré túto lokalitu vôbec nemenia, hoci ju môžu ovplyvniť významným spôsobom. Pojem „projekt“ v zmysle článku 10 ods. 1 bodu 11 písm. b) BNatSchG 2002, ktorý sa týka zásahov vykonaných mimo OCHÚ, je užší, než pojem projekt uvedený pod písmenom a) toho istého paragrafu, ktorý sa týka projektov vykonávaných v OCHÚ. Vo svojej definícii opatrení, ktoré treba podrobiť odhadu dosahov, smernica neuvádza rozdiel podľa toho, či tieto opatrenia sú prijaté mimo alebo vo vnútri chránenej lokality.

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?where=&lang=sk&num=79939889C19030098&doc=T&ouvert=T&seance=ARRET>

Vec C-117/03. Società Italiana Dragaggi SpA a iní proti Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti and Regione Autonoma del Friuli Venezia Giulia. *Návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Consiglio di Stato - Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov – Voľne žijúce živočíchy a rastliny – Vnútroštátne zoznamy lokalít prichádzajúcich do úvahy ako lokality európskeho významu – Ochranné opatrenia.*

Abstrakt rozsudku

Životné prostredie – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43 –

Osobitné ochranné územia – Lokality, uvedené na vnútroštátnych zoznamoch, prichádzajúce do úvahy ako lokality európskeho významu – Ochranné opatrenia – Neuplatnenie opatrení stanovených článkom 6 ods. 2 až 4 – Povinnosť členských štátov zabezpečiť svoj ekologický záujem (Smernica Rady 92/43, článok 4 ods. 5 a článok 6 ods. 2 až 4).

Článok 4 ods. 5 smernice 92/43 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín sa má vykladať v tom zmysle, že ochranné opatrenia stanovené v článku 6 ods. 2 až 4 tejto smernice sa týkajú len lokalít, ktoré sú v súlade s článkom 4 ods. 2 tretím pododsekom smernice zaradené do zoznamu lokalít vybraných ako lokality európskeho významu prijatou Komisiou v súlade s postupom upraveným v článku 21 tejto smernice. Tieto opatrenia sa preto neuplatňujú na lokality, ktoré sú uvádzané na vnútroštátnych zoznamoch predkladaných Komisii podľa článku 4 ods. 1 smernice.

V zmysle tejto smernice sú však členské štáty povinné v súvislosti s týmito lokalitami, prichádzajúcimi do úvahy ako lokality európskeho významu, a predovšetkým lokalitami, kde sa vyskytujú prioritné typy prirodzených biotopov alebo prioritné druhy, prijať ochranné opatrenia, ktoré sú z hľadiska cieľa ochrany, vyplývajúceho zo smernice, vhodné pre zabezpečenie relevantného ekologického záujmu, aký tieto lokality majú na vnútroštátnej úrovni (pozri body 21 – 22, 25, 28 – 30 a výrok).

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sk&Submit=Submit&docrequire=alldocs&numaff=c-117/03>

Vec C-127/02. Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee a Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels proti Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Raad van State. *Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Pojmy „plán“ alebo „projekt“ – Posúdenie vplyvov určitých plánov a projektov na chránenú lokalitu.*

Abstrakt rozsudku

[...]

3. Životné prostredie – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43 – Povolenie plánu alebo projektu chránenej lokality – Podmienky – Primeraný odhad ich dosahov – Určenie aspektov, ktoré môžu ovplyvniť ciele ochrany lokality. (Smernica Rady 92/43, článok 6 ods.3 prvá veta)

Článok 6 ods. 3 prvá veta smernice 92/43 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín sa musí vykladať v tom zmysle, že každý plán alebo projekt nie priamo súvisiaci alebo nevyhnutný pre správu chránenej lokality podlieha primeranému odhadu jeho dosahov na ňu z hľadiska cieľov jej ochrany, pokiaľ na základe objektívnych skutočností a najmä berúc do úvahy vlastnosti a podmienky životného prostredia príznačné pre túto lokalitu, nemožno vylúčiť, že môže mať na túto lokalitu významný vplyv, a to buď samostatne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi. Takýto odhad dosahov predpokladá, že pred schválením plánu alebo projektu musia byť zistené, za využitia najlepších vedeckých poznatkov v danej oblasti, všetky aspekty plánu alebo projektu, ktoré môžu samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi ovplyvniť ciele ochrany tejto lokality.

Príslušné vnútroštátne orgány s prihliadnutím na primeraný odhad dosahov plánu alebo projektu na dotknutú lokalitu z hľadiska cieľov jej ochrany povolia tento plán alebo projekt iba pod podmienkou, že nadobudnú istotu, že tento nebude mať škodlivé účinky na integritu tejto lokality. Tak je tomu aj v prípade, ak z vedeckého hľadiska neexistuje žiadna dôvodná pochybnosť o tom, že nedôjde k takýmto účinkom (pozri body 45, 49, 61, body 3 – 4 výroku).

4. Životné prostredie – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43 – Neprebratie – Preskúmanie zákonnosti povolenia plánu alebo projektu chránenej lokality vnútroštátnym súdom – Prípustnosť. (Smernica Rady 92/43, článok 6 ods. 3)

Pokiaľ je vnútroštátny súd vyzvaný, aby preskúmal zákonnosť povolenia plánu alebo projektu v zmysle článku 6 ods. 3 smernice 92/43 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, môže preskúmať, či boli zachované medze voľného uváženia príslušných vnútroštátnych orgánov určené týmito ustanovením, i keď toto ustanovenie napriek uplynutiu stanovenej lehoty nebolo prebraté do právneho poriadku dotknutého členského štátu. Praktický účinok smernice 92/43 by bol totiž oslabený, ak by sa v takomto prípade osoby podliehajúce právomoci vnútroštátneho súdu nemohli na ňu pred týmto súdom odvolávať a vnútroštátne súdy by ju nemohli vziať do úvahy (pozri body 66, 70, bod 5 výroku).

Rozsudok

[...]

36 Povolenie plánu alebo projektu podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch nevyhnutne predpokladá, že bolo posúdené, že plán alebo projekt nemôže nepriaznivo ovplyvniť integritu dotknutej lokality a ani nie je spôsobilý vyvolať poškodzovanie alebo podstatné rušenie v zmysle článku 6 ods. 2.

43 Z toho vyplýva, že článok 6 ods. 3 prvá veta smernice o biotopoch podriaďuje požiadavku vykonať primeraný odhad dosahov plánu alebo projektu podmienke, že existuje pravdepodobnosť alebo nebezpečenstvo, že tento plán alebo projekt významne ovplyvnia predmetnú lokalitu.

44 Pri zohľadnení hlavne zásady ochrany, ktorá je jedným zo základných pilierov politiky vysokej úrovne ochrany, ktorú presadzuje Spoločenstvo v oblasti životného prostredia podľa článku 174 ods. 2 prvého pododseku Zmluvy o ES a v ktorej zmysle sa má vykladať smernica o biotopoch, existuje také nebezpečenstvo vtedy, keď sa na základe objektívnych skutočností nedá vylúčiť, že predmetný plán alebo predmetný projekt významne ovplyvní príslušnú lokalitu (pozri analogicky najmä rozsudok z 5. mája 1998, Spojené kráľovstvo/Komisia, C-180/96, Zb. s. I-2265, body 50, 105 a 107). Takýto výklad podmienky, od ktorej závisí odhad dosahu plánu alebo projektu na určitú lokalitu, znamená, že pri pochybnostiach o existencii významného vplyvu je potrebné pristúpiť k takému odhadu, ktorý umožňuje účinne vylúčiť, aby boli povolené plány alebo projekty, ktoré nepriaznivo ovplyvnia integritu príslušnej lokality, a rovnako prispieva k tomu, aby v súlade s tretím odôvodnením a s článkom 2 ods. 1 smernice o biotopoch bol dosiahnutý hlavný cieľ tejto smernice, a síce zachovať biologickú rozmanitosť ochranou prirodzených biotopov, voľne žijúcich zvierat a rastlín.

45 Vzhľadom na vyššie uvedené treba na otázku 3a) odpovedať tak, že článok 6 ods. 3 prvá veta smernice sa musí vykladať v tom zmysle, že každý plán alebo projekt nie priamo súvisiaci alebo nevyhnutný pre správu lokality podlieha primeranému odhadu jeho dosahov na túto lokalitu z hľadiska cieľov jej ochrany, pokiaľ na základe objektívnych skutočností nemožno vylúčiť, že bude mať pravdepodobne na túto lokalitu významný vplyv, a to buď samostatne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi.

[...]

48 Naopak, ak je tu nebezpečenstvo, že by takéto plány alebo projekty ohrozili ciele ochrany predmetnej lokality, tak sa tieto plány alebo projekty musia nevyhnutne posúdiť ako pravdepodobne spôsobilé významne ovplyvniť túto lokalitu. V rámci prieskumného posúdenia účinkov spojených s týmito plánmi alebo projektmi musí byť posúdený význam týchto účinkov, ako v podstate tvrdila Komisia, hlavne vo svetle osobitných vlastností a podmienok životného prostredia týmito plánmi alebo projektmi dotknutej lokality.

49 Na otázku 3b) treba preto odpovedať tak, že na základe článku 6 ods. 3 prvej vety smernice o biotopoch pokiaľ existuje nebezpečenstvo, že plán alebo projekt nie priamo súvisiaci alebo nevyhnutný pre správu určitej lokality môže ohroziť ciele jej ochrany, musí byť považovaný za taký, ktorý pravdepodobne môže významne ovplyvniť túto lokalitu. Posúdenie uvedeného nebezpečenstva sa musí vykonať so zreteľom na vlastnosti a podmienky životného prostredia príznačné pre lokalitu, ktorej sa takýto plán alebo projekt týka.

[...]

54 Takéto preskúmanie teda predpokladá, že pri využití najlepších vedeckých poznatkov v danej oblasti boli zistené všetky aspekty plánu alebo projektu, ktoré môžu samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi ovplyvniť ciele ochrany tejto lokality. Tieto ciele, ako vyplýva z článkov 3 a 4 smernice o biotopoch, a hlavne z článku 4 ods. 4, môžu byť určené najmä podľa významu lokality pre zachovanie alebo obnovu priaznivého stavu ochrany typu prirodzeného biotopu uvedeného v prílohe I alebo druhu uvedeného v prílohe II a koherentnosti sústavy Natura 2000 a tiež podľa toho, či im hrozí poškodenie alebo zničenie.

[...]

57 Príslušný orgán musí teda odoprieť súhlas s plánom alebo projektom, ak je tu neistota o tom, že nevzniknú žiadne nepriaznivé vplyvy na lokalitu ako takú.

58 V tomto ohľade treba konštatovať, že kritérium pre udelenie povolenia stanovené v článku 6 ods. 3 druhej vete smernice o biotopoch zahŕňa zásadu ochrany (pozri rozsudok z 5. mája 1998, *National Farmers' Union a i.*, C-157/96, Zb. s. I-2211, bod 63) a umožňuje účinne predchádzať nepriaznivým účinkom plánov alebo projektov na integritu chránených lokalít. Menej prísne kritérium pre udelenie povolenia ako toto spomenuté, by nemohlo rovnako účinne zabezpečiť dosiahnutie cieľa ochrany lokalít, ktorému slúži toto ustanovenie.

59 Preto môžu príslušné vnútroštátne orgány podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, s ohľadom na výsledky preskúmania mechanického lovu srdcovky na jeho súlad s cieľmi zachovania lokality, povoliť takúto činnosť len vtedy, ak získali istotu o tom, že táto činnosť nebude mať škodlivé účinky na integritu lokality. O taký prípad ide, keď neexistuje z vedeckého hľadiska žiadna rozumná pochybnosť, že tu takéto účinky nie sú (pozri analogicky rozsudok z 9. septembra 2003, *Monsanto Agricoltura Italia a i.*, C-236/01, zatiaľ neuverejnený v Zbierke, body 106 a 113).

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002J0127:SK:HTML>

Vec C-201/02. The Queen, na návrh Delena Wells proti Secretary of State for Transport, Local Government and the Regions. *Návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný High Court of Justice of England and Wales, Queen's Bench Division (Administrative Court) – Smernica 85/337/EHS – Posúdenie vplyvov určitých projektov na životné prostredie – Vnútroštátne opatrenie povoľujúce ťažbu bez toho, aby bolo vykonané posúdenie vplyvov na životné prostredie – Priamy účinok smerníc – Trojstranný vzťah.*

Abstrakt rozsudku

1. Životné prostredie – Posúdenie vplyvov určitých projektov na životné prostredie – Smernica 85/337/EHS – Povinnosť príslušných orgánov vykonať posúdenie vplyvov pred udelením povolenia – Význam povolenia v zmysle článku 1 ods. 2 – Rozhodnutie ustanovujúce nové podmienky projektu na obnovenie ťažby – Zahnuté (Smernica Rady 85/337, článok 1 ods. 2, článok 2 ods. 1 a článok 4 ods. 2).

Článok 2 ods. 1 smernice 85/337 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie – ktorý stanovuje, že členské štáty prijímajú všetky potrebné opatrenia, aby zabezpečili, že pred udelením povolenia budú všetky projekty, ktoré pravdepodobne budú mať podstatný vplyv na životné prostredie, posúdené z hľadiska ich vplyvov – v spojení s článkom 4 ods. 2 tejto smernice sa má vykladať v tom zmysle, že pri uplatňovaní ustanovení, akým je oddiel 22 zákona *Planning and Compensation Act 1991* a príloha 2 toho istého zákona, ktoré ustanovujú zvláštny režim pre historické povolenia na ťažbu, tvoria rozhodnutia prijaté príslušnými orgánmi, ktorými sa povoľuje opätovné začatie ťažby, ako celok povolenie v zmysle článku 1 ods. 2 smernice, takže príslušné orgány majú povinnosť, ak je to primerané, vykonať posúdenie vplyvov na životné prostredie. V povoľovacom konaní, ktoré pozostáva z viacerých štádií, sa toto posúdenie musí zásadne vykonať hneď, ako je možné určiť a posúdiť všetky vplyvy, ktoré môže mať daný projekt na životné prostredie (pozri body 42, 53, bod 1 výroku).

[...]

Rozsudok

[...]

20 V roku 1947 získal lom Conygar Quarry staré povolenie na ťažbu v rámci dočasného plánu rozvoja podľa výnosu *Town and Country Planning (General Interim Development) Order* z roku 1946.

21 [...] V júni 1991 bola činnosť na krátku dobu znova spustená.

22 Lokalita sa považuje za extrémne environmentálne citlivú. Oblasť, v ktorej sa lom nachádza, alebo jej bezprostredné okolie nesie niekoľko označení s významom pre ochranu prírody a životného prostredia.

23 Na začiatku roka 1991 majitelia lomu Conygar Quarry podali na príslušnom úrade MPA žiadosť o zaregistrovanie starého povolenia na ťažbu podľa zákona Planning and Compensation Act 1991.

[...]

26 Potom, ako úrad MPA svojím rozhodnutím z 22. decembra 1994 stanovilo prísnejšie podmienky ako tie, ktoré predložili majitelia lomu Conygar Quarry, ktorí uplatnili svoje právo na odvolanie sa na úrad štátneho tajomníka.

27 Úrad štátneho tajomníka svojím rozhodnutím z 25. júna 1997 (ďalej, spolu s rozhodnutím z 22. decembra 1994, len rozhodnutie stanovujúce nové podmienky) určil 54 plánovacích podmienok, pričom niektoré záležitosti ponechal na rozhodnutie príslušného úradu MPA.

28 Tieto záležitosti schválil príslušný úrad MPA rozhodnutím z 8. júla 1999 (ďalej len rozhodnutie schvaľujúce záležitosti určené novými podmienkami).

29 Ani úrad štátneho tajomníka ani príslušný úrad MPA neskúmal, či je potrebné vykonať posúdenie vplyvov na životné prostredie podľa smernice 85/337/EHS. Ani raz sa neuvažovalo o formálnom environmentálnom vyhlásení.

[...]

50 Ako je stanovené v článku 2 ods. 1 smernice 85/337/EHS, posudzovane vplyvov na životné prostredie sa musí vykonať pred udelením povolenia.

51 Podľa prvého odôvodnenia preambuly tejto smernice musí príslušný orgán brať do úvahy vplyvy predmetného projektu na životné prostredie v čo najskoršej fáze procesu rozhodovania.

52 Obdobne, ak vnútroštátne právo upravuje viacero etáp konania o povolení, z ktorých jedna je hlavným rozhodnutím a druhá je vykonávacím rozhodnutím, ktoré nesmie presiahnuť rámec hlavného rozhodnutia, účinky, ktoré môže projekt mať na životné prostredie, sa musia identifikovať a posúdiť v konaní týkajúcom sa hlavného rozhodnutia. Len v prípade, že sa tieto účinky dajú identifikovať až v konaní týkajúcom sa vykonávacieho rozhodnutia, by sa takéto posúdenie malo uskutočniť v priebehu tohto konania.

53 Na prvé dve otázky preto treba odpovedať tak, že článok 2 ods. 1 smernice 85/337/EHS, v spojení s článkom 4 ods. 2 tejto smernice sa má vykladať v tom zmysle, že pri uplatňovaní ustanovení, akým je oddiel 22 zákona Planning and Compensation Act 1991 a príloha 2 toho istého zákona, tvoria rozhodnutia prijaté príslušnými orgánmi, ktorými sa povoľuje opätovné začatie ťažby, ako celok povolenie v zmysle článku 1 ods. 2 smernice, takže príslušné orgány majú povinnosť, ak je to primerané, vykonať posúdenie vplyvov týchto činností na životné prostredie. V povoľovacom konaní, ktoré pozostáva z viacerých štádií, sa toto posúdenie musí zásadne vykonať hneď, ako je možné určiť a posúdiť všetky vplyvy, ktoré môže mať daný projekt na životné prostredie.

[...]

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002J0201:EN:HTML>

Vec C-226/08: Stadt Papenburg proti Spolkovej republike Nemecko. *Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Článok 2 ods. 3, článok 4 ods. 2 a článok 6 ods. 3 a 4 smernice Rady 92/43/EHS zmenenej a doplnenej smernicou Rady 2006/105/ES z 20 novembra 2006 (Ú. v. EÚ L 363, s. 368).*

Rozsudok

[...]

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

10. Stadt Papenburg je prístavným mestom v spolkovej krajine Dolné Sasko, ktoré leží na rieke Emža a v ktorom sa nachádza lodenica.

11. Na to, aby sa loď s ponorom 7,3 metra mohla plaviť medzi lodenicou a Severným morom, musí byť Emža prehĺbená pomocou „nevyhnutných prác na prehlbovaní“. Rozhodnutím z 31. mája 1994, ktoré vydal Wasser- und Schifffahrtsdirektion Nordwest (Riaditeľstvo pre vodnú plavbu a navigáciu na Severozápade), dostali Stadt Papenburg, Landkreis Emsland a Wasser- und Schifffahrtsamt Emden (Okresný úrad pre lodnú plavbu a navigáciu v Emdene) povolenie v prípade potreby vykonať prehĺbenie koryta tejto rieky. Uvedené rozhodnutie je právoplatné a podľa nemeckého práva zároveň stanovuje, že budúce „nevyhnutné práce na prehlbovaní“ sa považujú za povolené.

[...]

15. Podľa Stadt Papenburg jeho plány a investície, ako aj hospodársky rozvoj ako prístavného mesta s lodenicou závisia od možnosti zabezpečiť veľkým lodiam aj naďalej splavnosť Emže. Obáva sa, aby v prípade zápisu Unterems a Außenems do zoznamu LEV nevyhnutné práce na prehlbovaní plánované s týmto cieľom nepodliehali v budúcnosti povinne a v každom jednotlivom prípade posúdeniu upravenému v článku 6 ods. 3 a 4 smernice o ochrane biotopov.

[...]

O prejudiciálnych otázkach

[...]

O piatej otázke

35 Piatou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či priebežné prevádzkové práce v plavebnom kanáli ústia rieky dotknutej vo veci samej, ktoré priamo nesúvisia so správou lokality alebo pre ňu nie sú potrebné a ktoré už boli právoplatne povolené podľa vnútroštátneho práva ešte pred uplynutím lehoty na prebratie smernice o ochrane biotopov, sa v miere, v akej môžu ovplyvniť dotknutú lokalitu významným spôsobom, musia podrobiť posúdeniu ich vplyvu na túto lokalitu podľa článku 6 ods. 3 a 4 smernice o ochrane biotopov v prípade pokračovania prác aj po zapísaní lokality do zoznamu LEV podľa článku 4 ods. 2 tretieho pododseku tejto smernice.

[...]

39. Činnosť spočívajúca v prácach na prehlbovaní koryta môže spadať pod pojem „projekt“ v zmysle článku 1 ods. 2 druhej zarážky smernice 85/337, ktorý sa vzťahuje aj na „iné zásahy do prírodného prostredia a krajiny, vrátane ťažby nerastných surovín“.

40. Z tohto dôvodu takúto činnosť možno považovať za činnosť, na ktorú sa vzťahuje pojem „projekt“ uvedený v článku 6 ods. 3 smernice o ochrane biotopov.

41. Následne skutočnosť, že táto činnosť bola právoplatne povolená podľa vnútroštátneho práva ešte pred uplynutím lehoty na prebratie smernice o ochrane biotopov, nie je sama osebe prekážkou, aby táto činnosť mohla byť pri každom zásahu do plavebného kanála považovaná za osobitný projekt v zmysle smernice o ochrane biotopov.

[...]

47. Napokon treba pripomenúť, že predovšetkým vzhľadom na opakovanosť, povahu a podmienky výkonu sporných prevádzkových prác možno uvedené práce považovať za jedinou operáciu, najmä keď ich cieľom je zachovanie určitej hĺbky plavebného kanálu pomocou pravidelných a na tento účel potrebných prác na prehlbovaní, takže tieto prevádzkové práce možno považovať za jeden a ten istý projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o ochrane biotopov.

50. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na piatu otázku odpovedať, že článok 6 ods. 3 a 4 smernice o ochrane biotopov sa má vykladať v tom zmysle, že priebežné prevádzkové práce v plavebnom kanáli ústí riek, ktoré priamo nesúvisia so správou lokality alebo pre ňu nie sú potrebné a ktoré už boli povolené podľa vnútroštátneho práva ešte pred uplynutím lehoty na prebratie smernice o ochrane biotopov, sa v miere, v akej predstavujú projekt a môžu ovplyvniť dotknutú lokalitu významným spôsobom, musia podrobiť posúdeniu ich vplyvu na túto lokalitu podľa týchto ustanovení v prípade, že tieto práce pokračujú po zapísaní lokality do zoznamu LEV podľa článku 4 ods. 2 tretieho pododseku tejto smernice.

51. Ak predovšetkým vzhľadom na opakovanosť, povahu a podmienky výkonu týchto prevádzkových prác možno uvedené práce považovať za jedinú operáciu, najmä keď ich cieľom je zachovanie určitej hĺbky plavebného kanálu pomocou pravidelných a na tento účel potrebných prác na prehĺbovaní, možno tieto prevádzkové práce pokladať za jeden a ten istý projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o ochrane biotopov.

[...]

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

[...]

2. Článok 6 ods. 3 a 4 smernice 92/43, zmenenej a doplnenej smernicou 2006/105, sa má vykladať v tom zmysle, že priebežné prevádzkové práce v plavebnom kanáli ústí riek, ktoré priamo nesúvisia so správou lokality alebo pre ňu nie sú potrebné a ktoré už boli povolené podľa vnútroštátneho práva ešte pred uplynutím lehoty na prebratie smernice 92/43, zmenenej a doplnenej smernicou 2006/105, sa v miere, v akej predstavujú projekt a môžu ovplyvniť dotknutú lokalitu významným spôsobom, musia podrobiť posúdeniu ich vplyvu na túto lokalitu podľa týchto ustanovení v prípade, že tieto práce pokračujú po zapísaní lokality do zoznamu lokalít európskeho významu podľa článku 4 ods. 2 tretieho pododseku tejto smernice.

Ak predovšetkým vzhľadom na opakovanosť, povahu a podmienky výkonu týchto prevádzkových prác možno uvedené práce považovať za jedinú operáciu, najmä keď ich cieľom je zachovanie určitej hĺbky plavebného kanálu pomocou pravidelných a na tento účel potrebných prác na prehĺbovaní, možno tieto prevádzkové práce pokladať za jeden a ten istý projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice 92/43, zmenenej a doplnenej smernicou 2006/105.

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0226:SK:HTML>

Vec C-239/04: Komisia Európskych spoločenstiev proti Portugalskej republike. *Nesplnenie povinností členským štátom – Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Článok 6 ods. 4 – Osobitne chránené územie Castro Verde – Neexistencia alternatívnych riešení.*

Abstrakt rozsudku

[...]

2. Životné prostredie – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43 – Osobitne chránené územia. (Smernica Rady 92/43, článok 6 ods. 3 a 4)

Článok 6 ods. 4 smernice 92/43 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, ktorý umožňuje za určitých okolností realizovať plán alebo projekt, ktorý bol v rámci odhadu uvedeného v článku 6 ods. 3 prvej vety tejto smernice posúdený negatívne, sa musí ako výnimka z kritéria povolenia vyjadreného v druhej vete ods. 3 vykladať reštriktívne. Realizácia plánu alebo projektu podľa článku 6 ods. 4 uvedenej smernice teda podlieha najmä podmienke preukázania, že neexistujú alternatívne riešenia. Z toho vyplýva, že členský štát si tým, že realizoval projekt napriek negatívnym výsledkom odhadu dosahu na životné prostredie, a bez toho, aby preukázal neexistenciu alternatívnych riešení tohto projektu, nesplnil povinnosti, ktoré mu vyplývajú z uvedeného článku 6 ods. 4 smernice 92/43 (pozri body 35, 36, 40).

[...]

Rozsudok

[...]

34 Článok 6 ods. 4 smernice o biotopoch stanovuje, že ak sa aj napriek negatívne výsledku odhadu uskutočnenému podľa odseku 3 prvej vety tohto článku a pri neexistencii alternatívnych riešení musí plán alebo projekt realizovať z dôvodov vyššieho verejného záujmu, členský štát prijme všetky kompenzačné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby celková koherencia sústavy Natura 2000 bola ochránená.

35 Toto ustanovenie, ktoré umožňuje za určitých okolností realizovať plán alebo projekt, ktorý bol v rámci odhadu uvedeného v článku 6 ods. 3 prvej vety smernice o biotopoch posúdený negatívne, sa ako výnimka z kritéria povolenia vyjadreného v druhej vete ods. 3 musí vykladať reštriktívne.

36 Realizácia plánu alebo projektu podľa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch teda podlieha najmä podmienke preukázania neexistencie alternatívnych riešení.

[...]

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0239:SK:HTML>

Vec C-244/05. Bund Naturschutz in Bayern eV a i. proti Slobodnému štátu Bavorsko. *Návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Bayerischer Verwaltungsgerichtshof – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43/EHS – Režim ochrany pred zápisom biotopu do zoznamu lokalít európskeho významu.*

Abstrakt rozsudku

Životné prostredie – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Smernica 92/43 – Osobitné chránené územia (Smernica Rady 92/43, článok 3 ods. 1 a článok 4 ods. 1).

Pred zápisom lokality do zoznamu lokalít európskeho záujmu prijatej Komisiou v súlade s článkom 4 ods. 2 smernice 92/43 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín sú členské štáty povinné prijať vhodné ochranné opatrenia na udržanie ekologických vlastností lokalít uvedených vo vnútroštátnom zozname zaslanom tejto inštitúcii v zmysle článku 4 ods. 1 tej istej smernice 92/43.

Tento režim primeranej ochrany vyžaduje, aby členské štáty nielen nepovolili zásahy, pri ktorých existuje riziko, že vážne ohrožia ekologické vlastnosti týchto lokalít, ale aj aby v súlade s ustanoveniami vnútroštátneho práva prijali všetky opatrenia potrebné na to, aby sa zabránilo takýmto zásahom.

[...]

Rozsudok

[...]

25 Za týchto okolností Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (Správny súd, Bavorsko, Nemecko) [...] rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Aký režim ochrany vyžaduje článok 3 ods. 1 smernice 92/43 v spojení so šiestym odôvodnením tejto smernice, berúc do úvahy zákaz prijať opatrenia, ktoré by mohli ohroziť dosiahnutie cieľov Zmluvy, uvedený v článku 10 druhom odseku Zmluvy ES a potom, ako bol vyhlásený rozsudok Súdneho dvora z 13. januára 2005 vo veci C-117/03, pre lokality prichádzajúce do úvahy ako lokality európskeho významu, predovšetkým tie, v ktorých sa vyskytujú prioritné typy prirodzených biotopov alebo prirodzených druhov, predtým, ako sú zapísané v zozname lokalít európskeho významu vydanom Komisiou Európskych spoločenstiev podľa postupu uvedeného v článku 21 citovanej smernice?

2. Aký dôsledok má pre tento režim ochrany okolnosť, že vyššie uvedené lokality sa už nachádzajú vo vnútroštátnom zozname, ktorý bol Komisii zaslaný podľa článku 4 ods. 1 smernice 92/43?

[...]

44 S ohľadom na uvedené úvahy sú členské štáty povinné prijať v súvislosti s lokalitami, ktoré boli identifikované s cieľom ich zápisu do zoznamu Spoločenstva, vhodné ochranné opatrenia na udržanie ekologických vlastností týchto lokalít.

45 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa prílohy III smernice, ekologické vlastnosti lokality identifikovanej príslušnými vnútroštátnymi orgánmi odrážajú hodnotiace kritériá, ktoré sú v tejto prílohe uvedené, teda stupeň zastúpenia typu biotopu, jeho plochu, štruktúru a funkcie, veľkosť a hustotu populácie druhov prítomných v danej lokalite, prvky prirodzeného biotopu, ktoré sú dôležité pre príslušný druh, stupeň izolácie populácie existujúcej v danej lokalite, ako aj význam lokality pre ochranu typu biotopov a príslušných druhov.

46 Členské štáty preto nemôžu povoliť zásahy, pri ktorých existuje riziko, že vážne ohrozia ekologické vlastnosti lokality, ako je definovaná uvedenými kritériami. Tak je to najmä v prípade, ak existuje riziko, že zásah buď výrazne zníži plochu lokality, alebo spôsobí vymiznutie prioritných biotopov prítomných v lokalite, alebo spôsobí zničenie lokality či zánik jej reprezentatívnych vlastností.

47 Na prvú a druhú otázku je preto potrebné odpovedať tak, že režim primeranej ochrany uplatniteľný na lokality uvedené vo vnútroštátnom zozname zaslanom Komisii v zmysle článku 4 ods. 1 smernice vyžaduje, aby členské štáty nepovolili zásahy, pri ktorých existuje riziko, že vážne ohrozia ekologické vlastnosti týchto lokalít.

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sk&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-244/05&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

Vec C-371/98. Rozsudok Súdneho dvora zo 7. novembra 2000. – The Queen proti Secretary of State for the Environment, Transport and the Regions, ex parte First Corporate Shipping Ltd, sprostredkovatelia: World Wide Fund for Nature UK (WWF) a Avon Wildlife Trust. – *Návrh na začatie prejudiciálneho konania: High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Divisional Court) – Spojené kráľovstvo. – Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Definovanie hraníc lokalít s oprávnením na označenie ako osobitne chránené územia – Voľnosť rozhodovania členských štátov – Hospodárske a sociálne hľadiská – Ústie rieky Severn.*

[...]

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

11 [...] Najvyšší súd prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

Je členský štát oprávnený alebo povinný brať do úvahy hľadiská uvedené v článku 2 ods. 3 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 1992, s. 7), konkrétne hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky, pri rozhodovaní o tom, ktoré lokality sa majú navrhnúť Komisii podľa článku 4 ods. 1 predmetnej smernice a pri definovaní hraníc týchto lokalít?

O prejudiciálnej otázke:

[...]

16 Z toho vyplýva, že článok 4 ods. 1 smernice o biotopoch ako taký nestanovuje iné požiadavky okrem tých, ktoré súvisia s ochranou prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, ktoré sa majú zohľadňovať pri výbere a definovaní hraníc lokalít navrhovaných Komisii ako oprávnené na identifikáciu ako lokality európskeho významu.

[...]

25 Odpoveď na otázku vnútroštátneho súdu musí byť na základe presného výkladu článku 4 ods. 1 smernice o biotopoch taká, že členský štát nesmie zohľadňovať hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky alebo regionálne a miestne charakteristiky uvedené v článku 2 ods. 3 predmetnej smernice pri výbere a definovaní hraníc lokalít, ktoré sa majú navrhnúť Komisii ako oprávnené na identifikáciu ako lokality európskeho významu.

[...]

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61998J0371:EN:HTML>

Vec C-374/98: Rozsudok Súdneho dvora (šiesta komora) zo 7. decembra 2000. – Komisia Európskych spoločenstiev proti Francúzskej republike. *Nesplnenie povinnosti členským štátom – Smernice 79/409/EHS a 92/43/EHS – Ochrana voľne žijúceho vtáctva – Osobitne chránené územia.*

Rozsudok

Komisia Európskych spoločenstiev návrhom podaným do kancelárie Súdu 16. októbra 1998 podala žalobu podľa článku 169 Zmluvy o ES (teraz článok 226 ES), ktorou žiada, aby Súdny dvor určil, po prvé, že nevyhlásením lokality Basses Corbières vo Francúzsku za osobitne chránené územie (SPA) na ochranu určitých druhov vtákov uvedených v prílohe I k smernici Rady 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúceho vtáctva (Ú. v. ES L 103, 1979, s. 1; „smernica o vtákoch“) a určitých sťahovavých druhov neuvedených v tejto prílohe a tiež neprijatím osobitných ochranných opatrení týkajúcich sa ich biotopu v rozpore s článkom 4 ods. 1 a 2 predmetnej smernice, a po druhé, že neprijatím primeraných krokov v súvislosti s lokalitou Basses Corbières na zabránenie rušenia chránených druhov na tejto lokalite a poškodenia ich biotopu, ktoré by pravdepodobne malo významný vplyv a ktoré je dôsledkom otvorenia a vykonávania prác vo vápencových lomoch v rámci obcí Tautavel a Vingrau, Francúzsko, v rozpore s článkom 6 ods. 2 až 4 smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 1992, s. 7; „smernica o biotopoch“), Francúzska republika nesplnila svoje povinnosti podľa Zmluvy o ES.

[...]

Rušenie a poškodenie, ktoré spôsobujú vápencové lomy v obciach Vingrau a Tautavel

[...]

44 V tejto súvislosti je dôležité poznamenať, že text článku 7 smernice o biotopoch výslovne stanovuje, že článok 6 ods. 2 až 4 tejto smernice sa uplatňuje ako náhrada za prvú vetu článku 4 ods. 4 smernice o vtákoch na oblasti klasifikované podľa článku 4 ods. 1 alebo 2 smernice o vtákoch.

45 Z toho vyplýva, že podľa doslovného výkladu tejto časti článku 7 smernice o biotopoch článku 6 ods. 2 až 4 predmetnej smernice podliehajú len oblasti klasifikované ako osobitne chránené územia.

[...]

47 Je preto zrejmé, že oblasti, ktoré neboli, ale mali byť, klasifikované ako osobitne chránené územia, naďalej podliehajú režimu podľa prvej vety článku 4 ods. 4 smernice o vtákoch.

[...]

Úplné znenie rozsudku je k dispozícii na stránke:

<http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&numaff=C-374/98&nomusuel=&docnodecision=docnodecision&allcommjo=allcommjo&affint=affint&affclose=affclose&alldocrec=alldocrec&docor=docor&docav=docav&docsom=docsom&docinf=docinf&alldocnorec=alldocnorec&docnoor=docnoor&radtypeord=on&newform=newform&docj=docj&docop=docop&docnoj=docnoj&typeord=ALL&domaine=&mots=&resmax=100&Submit=Rechercher>

PRÍLOHA 4

Zoznam usmernení a dokumentov súvisiacich s posudzovaním plánov a projektov neenergetického ťažobného priemyslu

Existuje množstvo publikovaných prác o vplyvoch ťažby na biodiverzitu a prírodné ekosystémy. V tejto prílohe je uvedený neúplný zoznam usmernení, ktoré sa môžu týkať činností súvisiacich s ťažbou neenergetických surovín.

Cieľom týchto príkladov je poskytnúť informácie, ktoré môžu byť užitočné pri posudzovaní plánov a projektov neenergetického ťažobného priemyslu. Európska komisia nemusí súhlasiť s názormi vyjadrenými v týchto publikáciách.

Medzinárodné organizácie a odvetvie ťažby neenergetických surovín

Good Practice Guidance for Mining and Biodiversity. 2006. Medzinárodná rada pre baníctvo a kovy (ICMM).

Toto usmernenie poskytuje baníckemu priemyslu prehľad krokov požadovaných na zlepšenie riadenia biodiverzity v priebehu ťažby. Jeho zámerom je pomôcť profesionálom a odborníkom, ktorí pracujú v banskom priemysle.

A review of biodiversity conservation performance measures. 2006. Earthwatch Institute/Rio Tinto.

Táto správa je zhrnutím a zhodnotením kľúčových hľadísk pri meraní výkonu ochrany biodiverzity.

Global Reporting Initiative (GRI) Mining and Metals Sector Supplement. Pilot Version 1.0. Obsahuje skrátenú verziu správy iniciatívy GRI z roku 2002 s názvom Sustainability Reporting Guidelines. 2005. Global Reporting Initiative.

Usmernenia iniciatívy GRI predstavujú rámec pre vypracúvanie správ o hospodárskej, environmentálnej a sociálnej výkonnosti.

Komisia pre ochranu prostredia Baltského mora – HELCOM, Helsinki (1999) Marine Sediment Extraction in the Baltic Sea – správa o stave. Séria: Baltic Sea environment proceedings, ISSN 0357-2994; s. 76.

ICES Guidelines for the management of marine sediment extraction. Príloha 10 správy pracovnej skupiny pre účinky ťažby morských usadenín na morský ekosystém, Ostende, Belgicko, apríl 2003.

Mining and critical ecosystems: mapping the risks. 2003. World Research Institute.

Táto štúdia poskytuje ukazovatele pre ekosystémy a spoločenstvá, ktoré sú citlivé na negatívne vplyvy ťažby. Je určená pre finančné inštitúcie a poisťovacie spoločnosti, ktoré by ju mali používať ako metódu posudzovania oblastí, ktoré z environmentálneho alebo sociálneho hľadiska citlivo reagujú na ťažbu.

Extractive Industries in Arid and Semi-Arid Zones: Environmental Planning and Management. 2003. Medzinárodná únia na ochranu prírody (IUCN) a Dohovor Organizácie Spojených národov o boji proti dezertifikácii (UNCCD).

Cieľom tejto publikácie je prispieť k takým prístupom k plánovaniu a riadeniu, ktoré minimalizujú degradáciu pôdy a dezertifikáciu v suchých a polosuchých zónach v dôsledku činnosti ťažobného priemyslu.

Room to Manoeuvre? Mining, biodiversity and protected areas. 2003. Mining, Minerals, and Sustainable Development Project (MMSD), Medzinárodný inštitút pre životné prostredie a rozvoj (IIED).

Táto práca poskytuje stručnú analýzu niektorých problémov sústredených okolo otázky, či ťažiť v oblastiach alebo v blízkosti oblastí so vzácnou biodiverzitou.

Sustaining a natural balance: A practical guide to integrating biodiversity into Rio Tinto's operational activities. 2002. Rio Tinto.

Toto usmernenie má pomôcť zamestnancom spoločnosti Rio Tinto stanoviť, posúdiť a riadiť problémy biodiverzity vo svojich lokalitách.

Guidelines for mining and sustainable development. 2002. Organizácia Spojených národov.

Toto usmernenie sa zaoberá ťažbou a udržateľným rozvojom, regulačnými rámcami, environmentálnym riadením, dobrovoľnými činnosťami a konzultovaním a rozvojom spoločenstva v súvislosti so všetkými stupňami banských činností. Obsahuje aj časť týkajúcu sa ťažby v malom rozsahu a ťažby na remeselné účely.

To Dig or Not to Dig? Criteria for determining the acceptability of mineral exploration, extraction and transport from ecological and social perspectives. 2001. World Wide Fund for Nature (WWF).

V tomto dokumente sú opísané kritériá a ukazovatele, ktoré pomáhajú pri rozhodovaní o vhodnosti vyhľadávania, ťažby, dopravy, spracovania a likvidácie ropy a iných nerastných surovín v citlivých prostrediach.

Environmental Guidelines for Mining Operations. 1998. Odbor hospodárskych a sociálnych záležitostí Organizácie Spojených národov (UNDESA), UNEP.

Toto usmernenie predstavuje nedávne príklady dobrých postupov environmentálneho riadenia a nariadení od rôznych krajín na celom svete, ktoré sa venujú ťažbe, a ich zámerom je pomôcť vláde a priemyslu z rozvojových aj rozvinutých krajín podporovať udržateľné postupy pri ťažbe.

Habitat Creation Handbook for the Minerals Industry. 2003. RSPB (Graham White a Jo Gilbert Eds.)

Praktická príručka na vytvorenie prioritných biotopov pomocou akčného plánu pre biodiverzitu na mieste ťažby nerastných surovín. Usmernenie sa týka piesku a štrku, ílu, lomov na mäkké a tvrdé horniny a povrchovej ťažby uhlia. Jeho cieľom je poskytovať súvisiace informácie pre proces plánovania tvorby biotopu a predstavuje najnovšie myšlienky a metódy na vytvorenie prioritných biotopov vhodných pre lokality ťažby nerastných surovín. Prostredníctvom prípadových štúdií tiež predstavuje praktické skúsenosti z riadenia a obnovy.

Európska komisia

Usmernenie týkajúce sa článku 6 ods. 4 „smernice 92/43/EHS o biotopoch“. 2007. EK.

Tento dokument obsahuje objasnenie významu pojmov: alternatívne riešenia, naliehavé dôvody vyššieho verejného záujmu, kompenzačné opatrenia, celková koherencia, stanovisko Komisie. 2007. EK

Príručka k prísnej ochrane druhov živočíchov európskeho významu podľa smernice 92/43/EHS o biotopoch. 2007. EK

Tento dokument sa zameriava najmä na hlavné povinnosti podľa článku 12 a 16 smernice 92/43/EHS, ktoré stanovujú systém prísnej ochrany druhov živočíchov uvedených prílohe IV bode a), ale za určených podmienok umožňujú výnimku z týchto ustanovení.

Hodnotenie plánov a projektov významne ovplyvňujúcich lokality sústavy Natura 2000. Metodická príručka k ustanoveniam článku 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch (92/43/EHS). 2001. EK

Tento dokument poskytuje nepovinnú metodickú pomôcku na vypracovanie alebo preskúvanie hodnotení, ktoré vyžaduje článok 6 ods. 3 a 4 smernice o biotopoch. Tieto hodnotenia sa vyžadujú vtedy, keď projekt alebo plán môže významne ovplyvniť lokalitu Natura 2000.

Správa lokalít Natura 2000: Ustanovenia článku 6 smernice o biotopoch (92/43/EHS). 2000. EK

Tento dokument poskytuje výklad ustanovení článku 6.

Belgicko

Guide pratique de la législation wallonne sur les carrières et leurs dépendances. Ministère de la Région Wallonne.

Táto príručka predstavuje valónsku legislatívu týkajúcu sa lomov.

Good Environmental Practice in the European Extractive Industry: A Reference Guide. 2002. Centre Pierre & Terre, Belgicko.

Tento dokument predstavuje prípadové štúdie ilustrujúce niekoľko osvedčených postupov používaných v ťažobnom priemysle.

Fínsko

Mine Closure Handbook. 2008. P. M. Heikkinen (ed.) et al. Vydavatelja: Fínsky geologický výskum (GTK), Technické výskumné stredisko Fínska (VTT), Outokumpu Oyj, Fínsky cestný podnik a spoločnosť Soil and Water Ltd.

Cieľom tejto príručky je poskytnúť prevádzkovateľom baní, regulačným orgánom a odvetvovým konzultantom usmernenia týkajúce sa plánovania a realizácie stratégií zatvárania baní.

Exploration and Mining in Finland's Protected Areas, the Sami Homeland and the Reindeer Herding Area. 2007. Ministerstvo obchodu a priemyslu.

V tejto príručke sa opisujú podmienky prieskumu vo fínskych chránených územiach.

Francúzsko

Guide Méthodologique pour l'évaluation des incidences des projets de carrières sur les sites Natura 2000. Melki, F., 2007. Biotope.

Cieľom tejto príručky je pomôcť prevádzkovateľom vykonávať posúdenie vplyvu ich činností na životné prostredie. Snaží sa tiež uľahčiť dialóg medzi zainteresovanými stranami a vytvoriť udržateľné postupy.

Guide de bonnes pratiques. Aide à la prise en compte du paysage dans les études d'impact des carrières et du milieu naturel en Provence-Alpes-Côte d'Azur. Tomes 1 a 2. 2006. Direction Régionale de l'Environnement PACA et Direction Régionale de l'Industrie, de la Recherche et de l'Environnement PACA.

Technická príručka venovaná zohľadneniu krajiny a prírodného prostredia v rámci posúdenia vplyvov lomov v regióne Provence-Alpes-Côte d'Azur.

Granulats en Ile-de-France: Mieux prendre en compte la ressource en matériaux dans les documents d'urbanisme. 2005. DRIRE Ile-de-France, Francúzsko.

Cieľom tejto príručky je poskytnúť tvorcom politiky základy zohľadňovania zdrojov surovín a ťažobných činností v mestskom plánovaní.

Aménagement écologique des carrières en eaux. Guide pratique. Dasnias, P (Écosphère). 2002. Charte UNPG, Paríž.

Cieľom tejto príručky je poskytnúť technickú pomoc a opísať ekologické základy na ekologickú obnovu lomov v aluviálnych prostrediach a v skalnatých oblastiach, ktoré ponúkajú príležitosti na vytvorenie mokradí.

Španielsko

Gestión de residuos en explotaciones mineras. 2008. ANEFA – Asociación Nacional de Empresarios Fabricantes de Áridos (Luaces, C. et al.). Gobierno de La Rioja.

Táto príručka obsahuje osvedčené postupy ilustrované skutočnými príkladmi, ktoré je možné realizovať v tomto priemyselnom sektore a môžu pomôcť minimalizovať environmentálne vplyvy odpadového hospodárstva na ťažobných lokalitách.

Buenas prácticas medioambientales en explotaciones mineras. 2008. ANEFA – Asociación Nacional de Empresarios Fabricantes de Áridos (Luaces, C. et al.). Gobierno de Aragón.

Táto príručka poskytuje odporúčania, ktoré môžu pomôcť pri obnove povrchových lomov, pričom zohľadňuje všetky premenné potrebné na zabezpečenie úspechu tejto činnosti.

Guia de bones pràctiques ambientals a les activitats extractives de Catalunya. 2008. Gremi d'Àrids de Catalunya.

Táto príručka s osvedčenými postupmi môže pomôcť minimalizovať vplyvy ťažby v lomoch na životné prostredie. Odborníci z odvetvia tu nájdú podrobné informácie o osvedčených postupoch, ktoré sa dajú v tomto priemyselnom sektore realizovať, ilustrované na skutočných príkladoch, ako aj návrhy budúcich akcií, ktoré budú viesť k trvalej udržateľnosti.

Manual de Restauración de Explotaciones Mineras a Cielo Abierto de Aragón. ANEFA – Asociación Nacional de Empresarios Fabricantes de Áridos (Luaces, C. et al.). 2007. Gobierno de Aragón

Táto príručka poskytuje odporúčania, ktoré môžu pomôcť pri obnove povrchových lomov, pričom sa v nej zohľadňujú všetky premenné potrebné na zabezpečenie úspechu tejto činnosti.

Explotaciones de áridos y medio ambiente. 2003. ANEFA – Asociación Nacional de Empresarios Fabricantes de Áridos (Luaces, C. et al.). 2003. Generalitat Valenciana.

Osvedčené environmentálne postupy so skutočnými príkladmi použitia predstavujú pre spoločnosti zaoberajúce sa ťažbou kameniva nástroj na dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja.

Guía de Buenas Prácticas Medioambientales en la Industria Extractiva Europea. Aplicación al Caso Español. (Luaces, C. et al.) 2002. Dirección General de Política Energética y Minas, Ministerio de Economía.

Táto príručka zhodnocuje environmentálne postupy navrhnuté ťažobným priemyslom v rôznych štádiách procesu ťažby. Zaoberá sa tiež údržbou a obnovou postihnutých oblastí.

Recomendaciones Técnicas para la Restauración y Acondicionamiento de los Espacios Afectados por Actividades Extractivas. 1987. Departamento de Política Territorial y Obras Públicas. Generalitat de Catalunya.

Táto príručka poskytuje odporúčania na obnovu oblastí ovplyvnených ťažobným priemyslom.

Manual para la Restauración de Canteras de Roca Caliza en Clima Mediterráneo. ECOQUARRY LIFE 04- ENV00195. 2007. Dirección General de Calidad Ambiental. Área de Evaluación y restauración de Actividades Extractivas. Generalitat de Catalunya

Praktická príručka, ktorá poskytuje najlepšiu dostupnú technológiu a protokoly kontroly kvality pre procesy obnovy vápencových lomov v rámci stredomorského podnebia.

Švédsko

Usmernenie k osvedčenými environmentálnym postupom pri vyhľadávaní v chránených oblastiach (Vägledning för god miljöpraxis vid prospektering i skyddade områden). 2007. SveMin.

Usmernenie pre prieskumníkov vyhľadávajúcich nerastné suroviny, ale aj politikov a štátnych zamestnancov, ktorí sa podieľajú na vydávaní povolení a sledovaní vyhľadávania na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Usmernenie k vyhľadávaní nerastných surovín v chránených oblastiach (Prospektering i skyddade områden). 2006. Swedish Geological Survey a Swedish Environmental Protection Agency (SEPA)

Usmernenie pre prieskumníkov vyhľadávajúcich nerastné suroviny a štátnych zamestnancov vypracované s podporou surovinového odvetvia.

Natura 2000 vo Švédsku – príručka so všeobecnými usmerneniami / Natura 2000 i Sverige- handbook med alläna råd - Naturvardsverket Handbok. 2003. Swedish Environmental Protection Agency (SEPA).

Všeobecné pokyny a usmernenia k praktickému vykonávaniu vnútroštátneho právneho rámca týkajúceho sa ochrany a správy lokalít Natura 2000.

Príloha 3, nadpis Švédsko: Existuje aj usmernenie, ktoré z poverenia vlády spoločne vypracovali organizácie Swedish Geological Survey a Swedish Environmental Protection Agency s podporou odvetvia. Pridajte odkaz na toto usmernenie.

Usmernenie k vyhľadávaniu nerastných surovín v chránených oblastiach (Prospektering i skyddade områden), 2006, ktoré vypracovala organizácia Swedish Geological Survey v spolupráci s organizáciou Swedish Environmental Protection Agency (SEPA) a s podporou odvetvia ťažby nerastov. Môže sa použiť rovnaký opis, t. j. usmernenie pre prieskumníkov a štátnych zamestnancov atď.

Švajčiarsko

Carrières de roches dures. Guide pour la planification des sites d'exploitation. 2006. Editori: Office fédéral du développement territorial (ARE), Office fédéral de l'environnement (OFEV), Conférence suisse des aménagistes cantonaux (COSAC), Association suisse des carrières de roches dures (VSH). Commission géotechnique suisse (SGTK).

Táto príručka je určená odvetviu ťažby tvrdých hornín a zaoberá sa konfliktmi, ktoré pri tejto ťažbe môžu vzniknúť.

Spojené kráľovstvo

A guide to minerals information in the central belt of Scotland. 2008. British Geological Survey pre škótsku vládu.

Táto príručka sa zameriava na informácie o nerastných surovinách v strednej časti Škótska.

The Appropriate Assessment of Spatial Plans in England: a guide to why, when and how to do it. 2007. The Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), Sandy, Spojené kráľovstvo.

Organizácia RSPB vypracovala túto príručku, aby objasnila svoje názory na nasledujúce otázky: kedy sa primeraný odhad vyžaduje a kedy nie, čo by mal primeraný odhad skúmať, stupeň požadovaných podrobností a ako používať výsledky primeraného odhadu ako kľúčovú časť procesu plánovania.

Planning for the protection of European sites: Appropriate Assessment. Guidance for Regional Spatial Strategies and Local Development Documents. 2006. South, G. Department for Communities and local government.

Táto príručka obsahuje odporúčania, ako je možné realizovať primeraný odhad dosahov ako súčasť prípravy plánu a s prepojením na proces posudzovania trvalej udržateľnosti. Nie je to právny výklad smernice o biotopoch.

Getting wetter for wildlife. Guidance on habitat restoration and creation by the Wetland HAP Steering Group. 2005. English Nature.

Cieľom tohto usmernenia je zvýšiť a zlepšiť celkové úspechy pri obnove mokradí v Spojenom kráľovstve.

Habitat creation handbook for the minerals industry. 2003. The Royal Society for the Protection of Birds (RSPB).

Táto príručka obsahuje rady v podobe osvedčených postupov na vytvorenie širokého rozsahu rôznych biotopov.

Biodiversity and minerals – Extracting the benefits for wildlife. 1999. English Nature, Quarry Products Association a Silica & Moulding Sands Association. Vydala spoločnosť Entec UK Ltd.

Príručka k plánovaniu, prevádzke, obnove a správe miest ťažby nerastných surovín s ohľadom na biodiverzitu. (<http://www.mineralsandnature.org.uk/downloads/biod.pdf>)

Austrália

Guidelines for Management of Declared Rare Flora in Mineral Exploration and Mining. 2006. Department of Industry and Resources, Západná Austrália.

Táto príručka obsahuje podrobné informácie o prístupe k riadeniu, ktorý vyžaduje štátna legislatíva a nariadenia na zaistenie ochrany vzácnych rastlín.

Code of Practice for Exploration in Environmentally Sensitive Areas. 1995. The Chamber of Minerals and Energy of Western Australia.

Zámerom tohto kódexu postupov je podporovať zodpovedné postupy pri využívaní krajiny počas ťažby nerastných surovín s cieľom minimalizovať environmentálne vplyvy a zachovať možnosti využitia krajiny v budúcnosti.

Ťažobné aktivity v mori

Usmernenia pre vytvorenie sústavy Natura 2000 v morskom prostredí. Uplatňovanie smerníc o biotopoch a vtákoch. 2007. EK

Cieľom tejto príručky je vysvetliť súvisiace právne a technické pojmy potrebné na podporu zriadenia sústavy Natura 2000 v morskej oblasti použitím smerníc o vtákoch (79/409/EHS) a biotopoch (92/43/EHS). Zahŕňa pobrežné aj hlbokomorské prostredia.

Aggregate Site Restoration and Enhancement: A policy review. 2004. Bellew, S. a Drable, R (eds.). Vypracovala spoločnosť Emu Ltd. pre združenie British Marine Aggregates Producers Association, inštitúciu Crown Estate a agentúru English Nature.

Tento dokument bol vypracovaný s cieľom podnietiť diskusiu o realizovateľnosti a podstate uskutočňovania obnovy na miestach ťažby kameniva v mori. Ústrednú tému dokumentu tvoria odporúčania týkajúce sa prístupov k posúdeniu vhodného času, miesta a spôsobu obnovy ťažobných lokalít.

ICES Guidelines for the management of marine sediment extraction. Marine Habitat Committee. 2003. Správa pracovnej skupiny pre účinky ťažby morských usadenín na morský ekosystém, príloha 10.

Effects of Extraction of Marine Sediments on the Marine Environment 1998-2004.

Sutton, G. a Boyd, S. (eds.) 2009. Správa koordinovaného výskumu rady ICES č. 297, (180 s.)

Marine Mineral Guidance 1: Extraction by dredging from the English seabed. 2002. Ministerstvo pre samosprávu a miestnu správu, Spojené kráľovstvo.

Dokument Marine Mineral Guidance 1 (MMG1) poskytuje vyjadrenie vládnych politík týkajúcich sa ťažby morského piesku a štrku a ďalších nerastných surovín z morského dna Anglicka.

Marine Monitoring Handbook. 2001. Editori: Jon Davies (šéfredaktor), John Baxter, Martin Bradley, David Connor, Janet Khan, Eleanor Murray, William Sanderson, Caroline Turnbull a Malcolm Vincent. Joint Nature Conservation Committee, Spojené kráľovstvo.

Táto príručka sa zaoberá zásadami a postupmi sledovania biotopov uvedených v prílohe I a vybratých druhov uvedených v prílohe II v rámci morských osobitných chránených území v britských vodách s cieľom posúdiť ich stav v súlade s príslušnými požiadavkami smernice a bežnými štandardmi Spojeného kráľovstva pre monitorovanie lokalít.

Európska komisia

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie.

2011 148 s. 21,0 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-19367-5

doi: 10.2779/42896

:

